DET KONGELIGE NORSKE

VIDENSKABERS SELSKABS

SKRIFTER

1900

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1901

Indhold:

1. M. Foslie: Calcareous Algæ from Funafuti . . . . . Side 1—12
2. Embr. Strand: Zur Kentniss der Arachniden Norwegens . . . . . - 1—46
3. M. Foslie: Five new Calcareous Algæ . . . . . - 1—6
4. Ove Dahl: Biskop Gunnerus' virksomhed, fornemmelig som botaniker, tilligemed en oversigt over botanikens tilstand i Danmark og Norge indtil hans død. III. Johan Ernst Gunnerus. Tillæg II: Uddrag af Gunnerus's brevveksling, særlig til belysning af hans videnskabelige sysler. Hefte 6 . . . . . - 1—96
5. M. Foslie: Revised systematical survey of the Melobesiæ . . . . . - 1—22
6. M. Foslie: New Melobesiæ . . . . . - 1—24
7. Oberstløitnant R. Ziegler: Arkæologiske undersøgelser i 1900 . . - 1—5
8. Amund Helland: Helleristninger ved Glomen i Melø Herred i Nordre Helgeland . . . . . - 1—4
9. Aarsberetning for 1900 . . . . . - 1—34

DET KONGELIGE NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER

1900

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1901

CALCAREOUS ALGÆ

FROM FUNAFUTI

BY

M. FOSLIE

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 1

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1900

In Notes on two Lithothamnia from Funafuti[1]) I mentioned two specimens from this atoll, where borings have taken place to ascertain the structure of coral-reefs together with other investigations so as to get a general view of the present flora and fauna of the said atoll.

Afterwards Dr. G. Murray was so kind as to send me a collection of calcareous Algæ for determination lately received from Funafuti. This collection contains a rather considerable number of specimens collected in different localities, but comprehends only 4 species[2]), showing this group of Algæ scarcely being represented by any great number of species. On the other hand, each of those species themselves appear in considerable numbers. The same proportion is generally met with in northern seas, where the calcareous Algæ in the sublitoral region frequently grow in banks, little by little increasing both in vertical and horizontal direction and thereby, to a certain degree, correspond with the reef-building in southern seas, where such banks as far as known seldom appear. Here, on the contrary, not only crustlike species but even branched ones most frequently grow in company with Corals, Sponges, etc., and then act as a kind of mortar in holding together the reef-building animals.

From deep water around the atoll of Funafuti is only known a solitary species, *Lithothamnion Philippii* f. *funafutiensis,* which

---

1) Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter. 1899. No. 2.

2) There is a specimen in the collection which perhaps belongs to another species than any of the above. It is however steril and at present not determined, occupying the depressed central parts of a Coral (Porites) and almost buried here. A. No. 25.

appears to be common, but forming only thin crusts on Corals and other hard objects, it does not seem to any high degree to contribute to the formation of new strata, although it sometimes forms almost alternating layers with Corals, Foraminifera, etc. The said form of the species is hitherto only known from a depth of 38—86 fathoms, but it probably also occurs higher up.

In the last quoted considerable depth, calcareous Algæ have not formerly been found alive. The depth in which these Algæ live in southern seas is on the whole but little known. In the northern hemisphere they are frequently to be found from the middle part of the litoral region, here however only crustlike species, and descend to a depth as a rule not exceeding 20 fathoms. They are seldom met with in depths between 20 and 30 fathoms. Two species which in northern waters descend farthest down, viz. *Lithothamnion glaciale* and *Lithothamnion lœve,* once have been picked up alive from a depth of 44 fathoms, but the specimens were not well developed.

The other three species from Funafuti appear in the litoral and uppermost part of the sublitoral region. Among these *Lithophyllum craspedium* attains a considerable size and occurs in certain localities in great numbers. According to the list of the collection as well as to be judged from the collection itself, the species contributes, together with divers animals, as an important reef former at Funafuti. So also as regards *Lithophyllum onkodes* which in the litoral region appears in nearly the same manner as *Lithothamnion Philippi* f. *funafutiensis* in deep water, partly forming rather thick layers on rocks or Corals, partly almost alternating layers with the latter. It affords, like *Lithophyllum incrustans* in the northern hemisphere, an example of interesting struggle for existence between calcareous Algæ and Corals, sometimes almost amounting to symbiosis. The third species, *Goniolithon frutescens,* also appears to be abundant and contributes to the same building work, althoug apparently not to the same degree as the other two species.

As remarked l. c. the borings have been brought down to a considerable depth, and samples show that the calcareous Algæ

at least in part occupy a rather prominent part in bulk. It will be of interest to ascertain, whether any of the above species also are represented here.

Lithothamnion Philippii Fosl.

On some Lith. p. 7.

f. *funafutiensis* Fosl.

Notes p. 3.

Syn. Lithothamnion decussatum (Solms) Fosl.[1])

I referred l. c. the present form to *L. Philippii,* being however in doubt whether it was not, perhaps, to be considered specifically distinct. Afterwards I have had the opportunity of examining more specimens, but still I have not been able to draw any true limit.

As mentioned l. c. it clings more firmly to the substratum than the typical form. The conceptacles of sporangia frequently are slightly smaller than in the said form, and they are on a section shown to be more compressed, or a little lower. However, the greatest difference lies in the structure, but even here I have not been able to draw any true limit. In this respect the typical form is rather varying, and so also as regards f. *funafutiensis.* The perithallic layer shows the same development in both, and in some parts of a crust the cells are much varying in shape and size, in others less, on the whole both forms in this respect corresponding with each other. But on the other hand, the hypothallic layer is as a rule much differing. It is in the typical form frequently to be found distinctly marked and vigorously developed, forming a coaxilate layer composed of cells which are up to 30 μ long and 18 μ broad, frequently however about 18 μ long and 10 μ broad, with thick walls. In f. *funafutiensis* the hypothallus appears as a rule to be much reduced, on a section frequently showing a very

[1]) I still keep the name *Lithothamnion Philippii* to avoid confusion with the plant described under the name of *L. decussatum* by Ellis & Solander and Philippi.

thin and not sharply defined layer of rather irregular and more or less bent cell-rows, with the cells up to 24 μ long but frequently shorter, and as a rule thinner walls than in the typical form. However, it shows even in this respect transitions to f. *typica,* in which some irregularity and a rather feebly developed hypothallus occasionally is to be seen.

The sporangia in f. *funafutiensis,* not mentioned l. c., are four-parted, 150—180 by 60—100 μ. The conceptacles of cystocarps are scattered and on the whole rather scarce, conical, acute and of about the same diameter as those of sporangia.

The present form seems to be common in deep water at Funafuti. According to the list compiled by the collector the specimens preserved have been taken under the following conditions.

A. No. 19. Falefatu, 38 fathoms. „Mass of dead Porites encrusted by Nullipore with live Lithodomus boring the Porites". This mass is in the part which has turned upwards coated with *L. Philippii* f. *funafutiensis,* and rather resembles in habit B. No. 13, with well developed conceptacles of sporangia.

A. No. 21. Funamanu, 45 fathoms. „Dead reef Coral coated with Polyzoa, Sponges, etc." A large piece here and there coated with a few small crusts of the present species, in part provided with young conceptacles.

A. No. 22. Depth 80 fathoms off Funamanu, Funafuti. „Crateriform (fungoid?) Coral with Nulllipore, Sponges, Polytrema, etc.)". In some of the pieces from this considerable depth are also to be found a few rather young crusts of the present plant.

A. No. 24. Funamanu, Funafuti, depth 80 fathoms. „Fragments from $1^1/_2$ in. to 4 in. long of Nullipore (encrusting), with Halimeda, large disc-shaped Foraminifera, Alcyonarian, selerobasic Corallum, coated with Nullipore, etc.". Some of the pieces are here and there coated with small and young crusts of the species in question, in part furnished with conceptacles of cystocarps.

B. No. 13. Off Tutanga, Funafuti, 41 fathoms. Aug. 1898. „A loose slab of pinkish to dull pale crimson[1]) Nullipore something

[1]) Including a young *Heyssonelia* not determined.

like a flake of stalagmite . . . . some large and disc-shaped Foraminifera . . . . The slab had no fresh break and therefore must have been lying loose. There is every appearance of the large disc-shaped Foraminifera being insitu here". The slab is about 20 by 12 cm. and 2—3 cm. thick, but very irregular. The said Alga forms a thin coat in the upper as well as lower part of the slab, which appears to be composed of a rather great number of animals, especially Corals and Foraminifera, on a section often forming alternating layers. It bears numerous conceptacles of sporangia as well as some scattered conceptacles of cystocarps. This is the type referred to in my Notes.

B. No. 15. Off Tutanga, Funafuti, 86 fathoms. Aug. 1898. „Fragments of a dead Coral broken off. One lump of concentric Nullipore like an old boss of stalagmite; but very porous and much bored, crusted with thin coat of purple Nullipore, tubes of Serpula, small Lamellibranchs like Chama. Some giant Foraminifera. In formation some bladdery green Algæ". These masses of Corals, etc. are here and there coated with some young crusts of the present species. Some very young leaves of other Florideæ are attached to the same masses, but the supposed green Algæ are not to be seen, and it is impossible that such Algæ should live in such a depth as mentioned above.

Lithophyllum craspedium Fosl.

New or cr. calc. Alg. p. 26.

f. *compressa* Fosl. mscr.

Lithophyllum craspedium Fosl. l. c.

f. *abbreviata* Fosl. mscr.

The form *compressa* attains a considerable size, with coarse and vigorously developed branches. In f. *abbreviata* the branches are as a rule short with rounded thickened ends, and more densely crowded, sometimes rather approaching certain forms of *Lithophyllum racemus* in habit. The specimens of this form that I have seen are but 3—4 cm. in diameter, and the branches 3—5 mm.

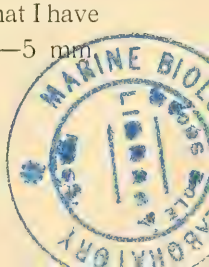

thick. It passes into f. *compressa,* which in a young state occasionally shows in part almost plicate branches.

According to the list of the collection the species has been found in the following localities.

A. No. 12, in part. Ocean Platform, opposite drill Camp, Funafuti. Rather young specimens together with *Goniolithon frutescens.*

A. No. 13, in part. Fualopa, Funafuti, about one foot below low water springs. Quite young specimens, a solitary or a couple of branches in company with *Goniolithon frutescens.*

A. No. 14, in part. Fualopa. Rather young specimens of f. *abbreviata,* growing in company with *Lithophyllum onkodes* and *Goniolithon frutescens.*

A. No. 16, in part. „Nullipore, reddish-brown, from Fualopa, Funafuti. Specimens No. 13, 14, 15 and 16 are all more or less important as reef formers at Funafuti". The present species is here in part anastomosed with *Lithophyllum onkodes.*

A. No. 27. „Onoatoa Gilbert Island, a very abundant type and the most important reef former at that Island". „This Nullipore, Finckh says, is actually the reef former at Onoatoa. He saw no live Corals there, but everrywhere on the Lagoon and ocean face immence masses of this particular Nullipore". This is the type mentioned l. c. of *L. craspedium* f. *compressa.*

A. No. 48, in part. „Coral partly overgrown with branching Nullipore from Fualopa, both alive at the time they were collected". The large lumpy Coral is covered with numerous specimens of *G. frutescens,* here and there with young branches of the present species.

Lithophyllum onkodes Heydr.

in Bibl. Bot. H. 41. Pag. 6.

I formerly referred this crustlike species to the genus *Goniolithon.* However, after I got specimens with well developed conceptacles it is shown to be a *Lithophyllum.* It is rather varying both in habit and structure. It partly forms thin crusts on branched Corals partly a thick coat on lumpy Corals or other hard

objects, or stick to the rocks, attaining a thickness of up to 15 mm.

The species seems to be abundant at Funafuti. The following localities are known.

A. No. 11. Reef Platform, Funafuti. Well developed specimens partly attached to rocks partly lumpy Corals or nearly allied animals, occasionally forming almost alternating layers with the latter.

A. No. 12, in part. Ocean Platform opposite drill Camp, Funafuti. Here growing in company with *Lithophyllum craspedium* and *Goniolithon frutescens.*

A. No. 14, in part. Fualopa, Funafuti. Vigorously developed specimens up to nearly 15 mm. in thickness.

A. No. 15. „Crimson and reddish brown Nullipore from Pava Islet, Funafuti; together wit a large Actinozoan". Well developed specimens of the present species.

A. No. 16, in part. Fualopa, Funafuti. Vigorously developed specimens, together with *Lithophyllum craspedium.*

A. No. 28. Funafuti. A branched Coral with a rather thin coat of the present species.

A. No. 50. „Thick growth of Nullipore from the shoals in the Lagoon close to main village, Funafuti, about one foot below low water spring tide". Vigorously developed specimens of *L. onkodes* up to 15 mm. in thickness.

Besides these specimens, that mentioned in my Notes is from „consolidated rock, forming platform Hurricane Beach, Funafuti". The latter grows together with a Coral.

Goniolithon (Cladolithon) frutescens Fosl. mscr.

f. *typica.*

f. *flabelliformis* Fosl. mscr.

Thallus attached to rocks or Corals by a thin crust, shrubby or forming much branched balls up to 10 cm. in diameter. Branches repeatedly subdichotomous, or irregularly divided, terete or subcompressed, with rounded or truncate ends, upper branches frequently 1.5—3 mm. thick, or (f. *flabelliformis)* the branches com-

pressed and flabellate. Conceptacles of sporangia conical, with elongated tip, 500—600 μ in diameter.

The species is much varying in shape, sometimes with the appearance of a small bush 2—4 cm. in height, but developing numerous conceptacles, sometimes forming almost roundish balls up to 10 cm. in diameter, and apparently now and then loosening itself from the substratum.

In f. *typica* the branches are terete or subcompressed, subdichotomously or rather irregularly divided, sometimes issuing at right or nearly right angles, short or elongated, with rounded or truncate ends.

In f. *flabelliformis* especially the upper branches are more or less fan-shaped, with segments up to 10 mm. broad.

The conceptacles of sporangia are prominent, numerous though seldom crowded, conical, 500—600 μ in diameter at the base, with an elongated tip, including the latter about 500 μ high. Towards maturity the tip falls away and then the conceptacles are subhemispheric or subhemispheric conical. The sporangia are four-parted, 90—110 by 40—50 μ.

A longitudinal section of a branch does not show any cup-shaped stratification as frequently in other branched species of this group of calcareous Algæ, the inner cells however forming pretty regular radiating rows, frequently $1^1/_2$—2 times longer than broad, or 20—36 by 14—18 μ. The perithallic layer is partly rather feebly partly vigorously developed, with almost square or somewhat rounded cells, or up to $1^1/_2$ times longer than broad. Between the peripheric cells are frequently to be found scattered and rather large cells quite differing from the adjacent ones, which appear to be heterocysts.

The present species much approaches *G. moluccense* in habit, being however coarser, with larger conceptacles and quite different in structure.

In a longitudinal section of a branch of *G. moluccense* the pith layer is composed of alternating long and short cells, forming regular radiating rows. The short cells are frequently twice as long as broad, or 18—28 by 7.5—11 μ, in the longitudinal direc-

tion regularly alternated by a radiating row of cells which are 36—58 μ long and of the quoted breadth. The cells of the perithallic layer are 10—18 μ long, towards the periphery nearly square. The sporangia of this species are four-parted, 55—75 μ long and 25—30 μ broad.

Another species partly much resembling the present species in habit partly approaching *G. moluccense* is described by Heydrich in Bibl. Bot.[1]) under the name of *Lithothamnion Tamiense.* It is unknown to me, and the description l. c. of a longitudinal section is quite different from a similar section of any of the above species, but reminds one rather of a transverse section of one of them, *G. moluccense.*

According to the list of the collection from Funafuti the species in question has been collected in the following localities.

A. No. 12, in part. Ocean Platform, opposite drill Camp, Funafuti.

A. No. 13, in part. Fualopa, Funafuti, about one foot below low water springs.

A. No. 14, in part. Fualopa.

A. No. 46. Fualopa. „This type is very abundant on the leeward (W.) islets of Funafuti atoll".

A. No. 48, in part. „Coral partly overgrown with branching Nullipore from Fualopa, both alive at the time they were collected".

Nullipore from Beach S. of Village, Funafuti Lagoon.

Thus it will be seen that the species probably is common almost everywhere at Funafuti, growing just below low water mark. The specimens A. No. 13 are more delicate, with thinner branches than frequently in specimens from the other localities. A. No. 12—14 grows in company with small specimens of *Lithophyllum craspedium* and with *L. onkodes,* in part anastomosed with the latter species.

A fragment of another and dead specimen probably belongs to the same species. It is labelled A. No. 59, „Nullipore from Lagoon platform at Funafala. This is an important rockformer.

[1]) F. Heydrich. Neue Kalkalgen von Deutsch-Neu-Guinea. Bibliotheca Botanica. Heft. 41. Stuttgart 1897. Pag. 1, t. I, fig. 4—7.

It is also an important reef former". It forms an irregular mass anastomosed with divers small Corals and other animals, and in the main only represents the lower branch-systems of a large specimen. The branches are coarser and more irregular than in any of the above specimens, but as fully agreeing in structure with these, it is most probably to be considered a coarse form of the present species.

ZUR KENNTNISS DER
ARACHNIDEN NORWEGENS

VON

EMBR. STRAND

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 2

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1900

Dieser kleine Beitrag zur Kenntniss der Arachnidenfauna Norwegens gründet sich auf das Material, welches ich auf meinen in 1899 mit öffentlicher Unterstützung unternommenen zoologischen Reisen gesammelt habe. Ich nehme hier was ich über Chernetes, Opiliones und einige Familien der echten Spinnen mitzutheilen habe mit, indem ich mich vorbehalte später die Familien der Lycosiden und Therididen besonders rücksichtlich der arktischen Arten derselben zu behandeln.

In Betreff meiner Reisen und der auf diesen besuchten Lokalitäten verweise ich auf das, was ich bei einer anderen Gelegenheit darüber veröffentlicht habe[1]), und ich werde mich jetzt darauf einschränken die Lokalitäten, wovon ich Material besitze, und die Zeit, zu welcher dies gesammelt wurde, anzugehen:

Die Umgegend von Kristiania. April und Mai.
„ — „ Kongsberg. 16.—22ten Mai.
Botne (Jarlsberg). 24.—28ten Mai.
Sande (Jarlsberg). 28ten Mai bis 3ten Juni.
Ødemark (Smaalenene). 4.—7ten Juni.
Løkta (Helgeland). 14.—16ten Juni.
Dønna (Helgeland). 16.—27ten Juni.
Klovimoen, Vefsen. 29ten Juni bis 6ten Juli.
Hatfjelddalen. 6ten Juli bis 29ten August.
Sandnessjøen (Alstenø, Helgeland). 30ten August.

Da meine Mitteilungen etwas fragmentarisch sind und Arten von ziemlich verschiedenen Lokalitäten behandelen, gehe ich am Schlusse jeder Gruppe eine übersichtliche Zusammenstellung der an jedem Orte gefundenen Arten.

1) Strand: Lepidopterologiske undersøgelser, særligt i Nordlands amt [„Archiv for mathematik og naturvidenskab", XXII B. (1899).]

A. Chernetes.

Von diesen interessanten Thierchen habe ich leider noch sehr wenig Neues mitzuteilen, da ich in Nordland kein einziges Exemplar gefunden habe, und mein Material daher nur aus dem besteht, was ich in südlicheren Gegenden gelegentlich gesammelt habe. Es ist übrigens zweifelhaft ob Repräsentanten dieser Gruppe in unseren arktischen Gegenden sich finden; weder Ellingsen[1]) noch Tullgren[2]) kennen solche. Dies stimmt insoferne mit den Erfahrungen aus Mittel-Europa, wo sie nur äusserst zelten hoch in die Gebirge gehen; nur *Obisium jugorum* L. K. scheint eine Ausnahme zu bilden.

Die gefundenen Arten sind nur:

1. *Chelifer cancroides* (L.) 1761. — Ellingsen l. c. p. 14. — Tullgren l. c. p. 167. — Simon: Les Arachnides de France VII, p. 23. — Menge: Ueber Scheerenspinnen p. 30.

Von dieser Art fand ich ein einziges Individuum in *Botne* $^{29}/_{5}$ unter Rinde. Am gewöhnlichsten findet sie sich wie bekannt in Häusern.

2. *Obisium muscorum* Leach 1817. — Ellingsen l. c. p. 16. — Tullgren l. c. p. 180. — Simon l. c. p. 54.

Viele, sowohl ganz junge als erwachsene Individuen, fand ich am 11ten Mai bei *Frogner* (bei Kristiania) teils unter herabgefallenen Espenblättern, teils unter Steinen. — Ebenso fand ich, aber nur in einzelnen Exemplaren, diese Art bei *Ullevold* (Kristiania) am 3ten April, in *Sande* am 31ten Mai und in *Aal* (Hallingdal) in 1898.

---

[1]) Ellingsen, Edv.: Norske pseudoscorpioner [„Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger", 1896, No. 5].

[2]) Tullgren, Albert: Bidrag til kännedomen om Sveriges pseudoscorpioner [Entomologisk tidsskrift", 1899].

Die sämmtlichen bisher gefundenen norwegischen Cherneten und deren Fundorte sind die folgenden[1]):

	1. Chelifer cancroides (L.)	2. Chernes chyzeri Töm.	3. „ cimicoides (Fabr.) . . .	4. „ phaleratus (Sim.) . . .	5. „ montigenus (Sim.) v. nigrimanus E. Ell. . .	6. „ minutus E. Ell.	7. Obisium muscorum Leach. . .	8. Chthonius Rayi L. Koch . . .	9. „ tetrachelatus (Preyssl.)
Kristiania.	+						+		+
Svelvik.							+		
Drøbak.		+							
Svatsum							+		
Sarpsborg.									+
Fredrikstad.	+		+			+	+	·	
Brevik.							+		
Kragerø.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Grimstad.							+		
Arendal.							+		
Langesund.							+		+
Bamle.							+		
Sande.							+		
Botne.	+								
Lillehammer.			+						
Aal.							+		

Arten, die in Schweden gefunden sind und deshalb vielleicht auch bei uns vorkommen dürfen, sind[2]) *Chelifer Schäfferi* C. L. Koch, *Chernes cyrnius* (L. Koch), *Ch. scorpioides* (Herm.), *Ch. Tullgreni* Strand und *Cheiridium museorum* (Leach).

[1]) Vide Ellingsen l. c.

[2]) Vide Tullgren l. c. und Strand: Arachnologisches [„Nyt magazin f. naturvidenskaberne", 1900].

B. Opiliones.

Unsere Kentniss der Opilionenfauna Norwegens ist nicht gross. Nur einige meist zerstreute und gelegentliche Aufschlüsse darüber finden sich und zwar in den folgenden Abhandlungen:

Strøm, H.: Beskrivelse over ti norske Insekter [„Det Kjøbenhavnske Selskabs Skrifter" (Acta Havn.) IX, 1765]. — Er beschreibt und bildet *Megabunus diadema* (Fabr.) ab, giebt aber die Art keinen Namen.

Fabricius: Reise nach Norwegen. 1779. — Hier werden beschrieben die Arten *Phalangium diadema* (= *Megabunus diadema* (Fabr.)), *Phalangium morio* (= *Oligolophus morio* (Fabr.)) und *Phalangium bimaculatum* (= *Nemastoma lugubre* (Müll.)) nach in Norwegen gefundenen Exemplaren. Von diesen ist die erstgenannte später nicht in Norwegen wiedergefunden, noch ist sie jemals in Schweden gefunden.

Thorell, T.: Sopra alcuni Opilioni (Phalangidea) d'Europa e dell' Asia occidentale. [„Annali del Museo civico di storia naturale di Genova". VIII, 1876]. — Giebt *Phalangium parietinum* D. G. und *Oligolophus alpinus* (Herbst) als in Norwegen vorkommend an; die letztgenannte nach Exemplaren von Maasö in Finmarken.

Simon, E.: Liste des Arachnides recuillis en Laponie . . . . . en 1884 et 1885 par M. Jules de Guerne et M. Charles Rabot [„Bulletin de la Société Zoologique de France", 1887]. — Giebt *Oligolophus alpinus* (Herbst) von Ranen, Vefsenmoen, Pasvik und Elvenæs an.

Ellingsen, E.: Norske opiliones. [„Det kgl. norske videnskabsselskabs skrifter", 1894]. — Enthält Verzeichniss von 8 Arten, die von Ellingsen gesammelt und von Simon bestimmt waren.

Storm, V.: Iagttagelser over arachnider i Trondhjems omegn. [„Det kgl. norske videnskabers selskabs skrifter", 1898]. — Heir werden 6 Arten als bei Trondhjem vorkommend aufgezählt.

Strand, Embr.: Arachnologisches [„Nyt mag. f. naturv." 1900]. — Hier werden *Platybunus corniger* (Herm.) und *Oligolophus alpinus* (Herbst) aus dem Grenzgebiete in Skarmodalen (Hatfjelddalen) angegeben.

— Fortegnelse over endel af hr. Sparre Schneider i det arktiske Norge samlede arachnider [„Tromsø museums aarshefter", 1900]. — Giebt *Oligolophus alpinus* (Herbst) von Nord-Fuglø an.

Die Anzahl der in den angeführten Abhandlungen aus Norwegen angegebenen Arten beträgt 10. Im folgenden beschreibe ich 3 neue Arten, so dass unsere Opilionenfauna jetzt enthält 13 bekannten Arten. Diese Anzahl wird sich gewiss durch mehr eingehendere Untersuchungen vergrössern können; ich erinnere nur daran, dass während Schweden[1]) drei *Acantholophus*-Arten und ebensoviel *Liobunum*-Arten aufzuweisen hat, kann ich unten nur eine *Liobunum*-Art und keinen *Acantholophus* angeben. Die gesammte Anzahl der von Thorell für Schweden aufgeführten Arten beträgt übrigens nur 12.

---

1. Fam. Phalangiidae.

Liobunum C. L. Koch 1839.

1. ***L. norvegicum Strand n. sp.*** *cephalothorace ante tuberculum oculorum albicanti, antice late nigromarginato, nigredine postice triloba vel area ante-ocularis U vel Y albo crasso notata, trunco praeterea ad margines albicanti- et nigro-variato, colore nigro praesertim in lateribus segmentorum abdominalium 3ii et 4i, albo in 5i et 6i praevalenti, ephippio nigro-fusco, sat distincto, utrinque maculis magnis nigricantibus plus minus bene limitato; palpis nigricantibus, ad basin et in apice late albicantibus, pedibus sub-cinereis, nigricanti- et albicanti-annulatis; supra evidentissime granulosum, glabrum, ante tuberculum oculorum, quod antice posticeque paene directum est, vix rugosum, spatio supramandibulari tuberculis duobus rotundatis munito, margine cepha-*

[1]) Nach Thorell l. c.

lothoracis antico sinuato-emarginato; parte femorali palporum, femoribus et trochanteribus spinulosis, patellis tibiisque ad partem sub-spinulosis quoque. — ♀. *Long. circiter 6 millim.*

Femina. Truncus ante tuberculum oculorum subtilissime sive vix rugosus, praeterea dense et sat crasse granulosus, setis carens. Margo *cephalothoracis* anticus non truncatus, sed sinuato-emarginatus. Tuberculum oculorum supra leviter sulcatum, subtiliter granulosum, a fronte visum dimidio latius quam altius, a latere visum vix longius quam altius, supra aequaliter et sat fortiter rotundatum, antice et postice paene directum. Spatium supramandibulare tubercula duo rotundata, quum desuper inspicitur cephalothorax, ostendit. *Mandibularum* articulus 1.s duplo longior quam latior. *Palpi* pilosi vel setosi; pars femoralis subter seriem denticulorum habet, praetera duo dentes in margine externe et interne ad apicem; pars patellaris seta supra apice instructa; pars tibialis plus duplo et dimidio, vix vero triplo longiore quam latiore; unguiculus denticulatus. *Pedes* longissimi; femora denticulis vel spinulis parvis nigris sat dense sparsa, patellae et tibiae ad partem et rarius spinulis minutissimis sparsae quoque; trochanteres 6 anteriores spinulosi.

Cephalothorasis segmentum 1.m albicans, antice fascia lata, in medio postice bisinuata vel lobulis tribus formante, striis binis obliquis obsolete fuscis versus latera et maculis fuscis ad angulos posticos notatum; basi tuberculi oculorum alba, dorso tuberculi postice macula oblonga sordide albida. *Truncus* praeterea ad margines albicans, fusco- et nigro-maculatus, secundum medio ephippio nigro, utrinque non bene definito praesertim in segmentis 3.o et 4.o, ubi maculis lateralibus cum ephippio confluentibus, ut haec segmenta ad latera nigra, albo-maculata sint dicenda; segmentum abdominis 5.m ad latera et in margine postico paene pure albidum est, segmentum 6.m quoque sed angustius albicans utrinque. *Mandibulae* albicantes, *palpi* nigricantes, horum pars femoralis ad basin, pars tibialis summo apice et pars tarsalis albicantes. *Pedes* cinereo-testacei, femoribus ad apicem infuscatis, patellis paene totis nigro-fuscis, tibiis ad apicem annulo ejusdem coloris praeditis,

summo apice horum internodiorum albo; coxae et trochanteres cum trunco subter albicantes, immaculatae.

Long. trunci circ. 6 millim.; art. 2.s mandibularum paene 2, palpi 4,5, pedes I 30, II 54, III 33, IV 43 millim.

Exemplum singulum ad Kristianiam mense septbr. 1899 inveni.

Diese Species steht dem *Liobunum gracile* Thorell nahe, dürfte aber durch die in der Beschreibung angegebenen Merkmahle ohne Schwierigkeit unterschieden werden.

Phalangium L. 1758.

2. *Ph. cornutum* L. 1767. — Koch: Die Arachniden, XVI, 3, 5 u. 8, F. 1507—1510 (Cerastoma curvicorne u. C. cornutum). — R. H. Meade: Mon. o. the Brit. sp. o. Phal. or Harwestmen [„Ann. Mag. Nat. Hist." (1855).] — Thorell l. c. P. 488. — Simon l. c. P. 195 (Ph. opilio).

Von dieser Art habe ich nur zwei Exemplare zur Untersuchung gehabt, wovon das eine auf *Ringerike* im September 1898 von Herrn A. Wollebæk, das zweite von Herrn Conservator Sig. Thor. an *Ljan* gefunden wurde.

3. *Ph. parietinum* De Geer 1778. — Koch l. c. XVI, P. 12, F. 1513—14 (Opilio parietinus) — Mead l. c. P. 403 — Thorell l. c. P. 486.

Ein Exemplar wurde am 30ten Septbr. 1899 in einem Wohnhaus in Kristiania von mir gefunden.

Platybunus C. L. Koch 1839.

4. *P. corniger* (Herm.) 1804. — Koch l. c. III, P. 87, F. 235—236 (Opilio corniger) — Meahe l. c. P. 405 (Megabunus c.) — L. Koch: Bem. z. Ar.-fam. d. Opil. [„Correspondenz-Blatt d. zool.-min. Ver. Regensburg", 1861] p. 135 (Cerastoma cornigerum).

Eine gemeine und weit verbreitete Art, die ich von vielen Lokalitäten besitze: *Kristiania* $^{14}/_{5}$ zwei subadulte Individuen, *Ringerike* Septbr. 98 (Wollebæk), *Sande* mehrere junge Ex., *Klovimoen* junge Ind., *Ødemark* ebenso, und zahlreiche, meist er-

wachsene Exemplare von mehreren Lokalitäten in *Hatfjelddalen* (Pantdalslien in Susendalen, Brenna, Skarmodalen, Nyborg).

Die Männchen sind bedeutend zahlreicher als die Weibchen. Die Jungen sind deutlicher gezeichnet als die erwachsenen; besonders auffallend sind die Annuli der Extremitäten, indem die Tibien einem breiten dunkelbraunen und die Metatarsen einen grauschwarzen Ring in der Spitze tragen. Der Proces an der Spitze von Pars patellaris und die Borsten an der Innenseite desselben Gliedes sind verhältnissmässig länger bei den Jungen.

Oligolophus C. Koch Matt. 1872.

5. *O. morio* (Fabr.) 1779. — Koch l. c. III, P. 30, F. 188—189 (Opilio lucorum) — Meade l. c. P. 401 (Phalangium urnigerum) — Thorell l. c. p. 492 (Mitopus m.)

Ich sammelte einige ad. Exemplare in *Aal* im Septbr. 1898 und fand auch einige in *Hatfjelddalen,* wo diese Art doch bei weitem viel seltener ist als *Ol. alpinus.*

6. *O. alpinus* (Herbst) 1799. — Koch l. c. XVI, P. 16, 18, 36, F. 1515, 1516 u. 1526 (Opilio alpinus, fasciatus u. rufescens) — L. Koch l. c. P. 136 (Opilio petrensis) — Thorell l. c. P. 490 (Mitopus a.)

Ist zweifellos die gemeinste Opilion-Art im arktischen und kommt auch im südlichen Norwegen vor. In *Hatfjelddalen* sammelte ich sie überall in grosser Anzahl; selbst in einer Höhe von ca. 1200 m. auf *Sandskarfjeldet* fand ich ($^{25}/_{7}$) sowohl junge als ziemlich erwachsene Individuen. Auch in *Sandnessjöen* war sie häufig, und mehrere Exemplare sammelte ich in *Aal.*

Diese Art variirt bekanntlich ziemlich stark und sowohl in Farbe als in der Länge der Extremitäten, der Zahl und Anordnung der Stachelchen des Cephalothorax u. s. w. Die Zähnchen des Ocularturberculen sind grösser oder kleiner, zuweilen beinahe rudimentär. Der Rücken ist oft an älteren Individuen beinahe ganz einfarbig; die Grundfarbe Abdomens ist nicht selten grünlich.

Die Jungen haben, wenn ganz klein (ca. 2 mm. Körperlänge) im Allgemeinen undeutliches Ephippium, die Extremitäten sind graubraun mit Femur, Patella und Tibia ein wenig heller am Ende;

die Metatarsen mit sehr deutlichem, grauschwarzem Ring in der Spitze. Venter ist unrein grau-weiss, hinten am dunkelsten. Cephalothorax ist vorn gerade abgeschnitten, die Stacheln kaum sichtbar, das Oculartuberculum verhältnissmässig gross. Pars femoralis ist in der Spitze an der Innenseite starker vorspringend mit verhältnissmässig längeren Borsten. Die Extremitäten mit weniger scharfen Kanten, die Borsten an Femora in weniger dichten und in mehr unregelmässigen Längsreihen gestellt.

Wenn die Jungen ein wenig mehr entwickelt sind (3—4 mm. Körperlänge), tritt das Ephippium am öftesten sehr deutlich hervor. Die Extremitäten sind dunkler gefärbt; Tibia ist dunkel gegen die Spitze, Metatarsus hat zwei dunkelgefärbten Ringe, der eine in Apex, der andere an Basis, Tarsus ist in seiner äusseren Hälfte schwärzlich; auch Pars tarsalis ist ziemlich schwarzgefärbt gegen die Spitze. Der Vorderrand des Cephalothorax ist jetzt ein wenig ausgeschnitten, und die Harbekleidung ist durchgehends stärker als im ersten Stadium.

7. *O. tridens* (C. L. Koch) 1836. — Koch l. c. III, P. 14, F. 173 (Opilio t.) — Simon l. c. VII, P. 251.

Scheint ziemlich lokal in seinem Auftreten zu sein, denn in *Hatfjelddalen* kam er nur auf Rösvandsholmen und bei Nyborg vor, aber besonders am letzgenannten Orte ziemlich zahlreich. Anderswo konnte ich in Hatfjelddalen nicht diese Art auffinden. — In *Sandnessjöen* war er sehr zahlreich und einige junge Individuen sammelte ich auch auf *Dönna*.

Die meisten von meinen Exemplaren zeichnen sich durch sehr deutliche Ringe an den Beinen aus.

8. ***O. Kulczynskii Strand n. sp.*** *supra in lateribus brunnescens, punctis maculisque obscurioribus intermixtis, non albido-variegatis, ephippio indistincto cum lateribus concolore, vix clariore, nigro-marginato, margine postice in maculas divulso, vitta media longitudinali rufo-tincta, anguste fusco-marginata, persecto; mandibulis supra albido-variegatis, albedine ad basin articuli 2di fere vittam longitudinalem formante; area ante-oculari denticulata (denticulo quoque in linea media et in angulis marginis antici sinuato-emarginati); tuberculo oculorum albido, leviter*

sulcato, serie denticulorum 5—6 utrinque; spatio supra-mandibulari mutico; palpis setosis, non denticulatis, partibus patellari et tibiali in latere interiore leviter rotundatis et peniculo-pulvinatis; femoribus denticulatis, posterioribus angulatis, anterioribus quoque subter et antice sub-angulatis, femoribus 1.i paris art. 2.o mandibularum non dimidio longioribus. — Long. circ. 6.5 mm.

Femina. — *Truncus* subtilissime coriaceus, non evidenter granulosus; *cephalothorax* praesertim in areaante-oculari denticulis minutis sparsis: uno vel duo in linea media versus marginem anticum, utrinque tribus in triangulum dispositis juxta illud, in angulis marginis antici duobus vel tribus, quorum uno in ipso apice proporrecto, pluribus postice et in medio areae ante-ocularis. Tuberculum oculorum sat latum, ad longitudinem sulcatum, ordinibus duobus denticulorum parvorum circiter 6. Spatium supra-mandibulare muticum. *Mandibularum* articulus 1.s desuper visus vix dimidio longiore quam latiore, supra sub-denticulatus, articulus 2.s setosus, supra ad basin denticulis nonnullis instructus. *Palpi* setosi, non denticulati; pars femoralis apice intus in tuberculum peniculo-pulvinatum incrassata, partes patellaris et tibialis in latere interiore leviter rotundatae nec in lobos porrectos productae, haec partes quoque peniculo-pulvinatae; pars tibialis latitudine maxima circiter duplo longior. — *Pedes* non longi; femur 1.i paris mandibularum articulo 2.o non dimidio longius. Femora angulata, praesertim posteriora, denticulis vel spinulis brevibus in series dispositis armata, subter serie spinulorum vel setarum rigidarum longiorium instructa; tibiae angulatae, pubescentes.

Color. Subter albicans, coxis apice infuscatis et basi fusco-maculatis. *Cephalothorax* nigro-brunneus, area media ante-oculari et margine antico vix clariore, linea media longitudinali crassa atra versus marginem anticum, tuberculo oculorum et denticulis albidis. Dorsum *abdominis* brunnescens, — ephippio indistincto, nigro-marginato, marginibus in parte dimidia posteriore dorsi in maculis 6 per paria dispositis, quarum mediae maximae sunt, divulsis, vitta media longitudinali rufo-tincta, postice indistincta, anguste nigro-marginata, persecto; ad latera abdomen vix clarius, maculis parvis nigris variegatum, versus latera ventris vitta longitudinali nigro-

fusca. Mandibulae testaceae, ad basin articulis 1.o et 2.o brunnescentis, supra vitta media longitudinali pallida. Palpi testaceo-albicantes, partibus femorali, patellari et tibiali linea fusca supra aliaque extus notatis. Pedes brunneo-testacei, tarsis versus basin clarioribus, versus apicem fuscioribus.

♀. Long. trunci 6.5 mm.; mandibularum art. 2.o ca. 1.5, palpi 4, pedes I 10, II 18, III 11, IV 17 mm.

Exemplum femineum singulum in Skarmodalen (Hatfjelddalen, Nordland) legi. Haec species Cel. W. Kulczynski, Prof. Cracoviensi dedicata est.

9. ***O. n. sp.? (vagans Strand).*** Diese Form ist vielleicht nur eine Farbenvarietät von *O. Kulczynskii,* und ich wollte sie nicht als definitive neue Art aufstellen, so lange ich nur ein einziges Exemplar davon besitze. Ich gebe daher jetzt nur eine ganz kurze Beschreibung, die ich später, wenn ich mehr Material erhalte, vervollständigen zu können hoffe.

Cephalothorax ziemlich einfarbig gelblich braun mit verwischten Zeichnungen, der Augenhügel am hellsten. Der schwarze Gabelfleck am Vorderrande deutlich mit heller Ausfüllung; der Vorderrand hell. Ephippium sehr deutlich, schwarzbraun, nur vorn mit schwacher Andeutung eines röthlichen Mittelstreifen, etwas breiter als bei *Ol. Kulczynskii,* ziemlich gleich breit mit wellenrandiger, tiefschwarzer Kante, hinten breit abgestutzt und etwas ausgerandet, nur den vordersten drei Viertel des Rückens einnehmend. Abdomen an den Seiten sowie hinter dem Ephippium graugelblich mit zahlreichen grösseren und kleineren braunen Strichen und Flecken. Besonders auffallend sind die grauschwarzen Streifen, welche in und ein wenig hinter der Mitte des Rückens abwärtz und ein wenig nach vorwärtz über die Seiten ziehen. An den zwei letzten Segmenten findet sich an jeder Seite ein rundlicher, grauschwarzer Fleck von einem helleren Raume umgeben.

Sonst ziemlich wie *O. Kulczynskii.* — *Hatfjelddalen.*

Fam. 2. Nemastomatidae.

Nemastoma C. L. Koch 1839.

10. *N. lugubre* (Müll.) 1776. — Koch l. c. III, P. 71, F. 223 (N. bimaculatum) — Meade l. c. P. 412 (N. bimaculatum) — Simon l. c. VII, P. 281.

Scheint ziemlich weit verbreitet zu sein, kommt aber überall sparsam vor. Ich sammelte die Art in *Botne,* Johndalen *(Kongsberg), Sande, Dönna* und *Lökta,* überall in wenigen Exemplaren.

Die in Norwegen bis jetzt gefundenen Opilionen sind also die folgenden:

1. Liobunum norvegicum Strand	Kristiania.
2. Phalang. parietinum D. G. .	Ødemark.
3. Ph. cornutum L.	Botne.
4. Oligolophus agrestis Meade .	Sande.
5. O. morio (Fabr.)	Ringerike.
6 O. alpinus (Herbs)[1]	Aal.
7. O. tridens (C. L. Koch)[1] . .	Fredriksstad.
8. O. Kulczynskii Strand	Svatsum.
9. O. vagans Strand	Gausdal.
10. Megabunus diadema (Fabr.) .	Søndmøre.
11. Platybunus corniger (Herm.) .	Hatfjelddalen.
12. P. triangularis (Herbst) . . .	Vefsen.
13. Nemastoma lugubre (M.)[1] . .	Ranen.
	Bodø.
	Porsanger.
	Maasø.
	Nordfuglø.
	Trondhjem.
	Pasvik.
	Elvenæs.
	Kongsberg.
	Kragerø.

[1] Auch auf den Helgeland-Inseln (Dönna, Löktа, Sandnessjöen).

C. Araneae.

Von dieser Abtheilung der Arachniden werden hier nur die Familien der Epeiriden, Attiden, Agaleniden, Drassiden und Dysderiden berücksichtigt werden. Die Bearbeitung der drei letzten Familien war von besonderem Interesse, weil diese bei uns bisher nur wenig studirt waren und die Kenntniss der zum Faunengebiete gehörenden Arten von diesen Familien deshalb weit geringer war als diejenige der zwei erstgenannten Familien, die in *Colletts* „Oversigt af Norges Araneider" behandelt worden sind. Ausserdem ergiebt es sich, dass die Artenzahl derselben in den von mir bereisten Gegenden Nordlands nur sehr gering ist, indem von Epeiriden z. B. in Hatfjelddalen und Vefsen nur 15 Arten gefunden wurden, aber darunter finden sich doch einige besonders interessante Formen, z. B. *Cercidia prominens* (Wstr.), und in der Verbreitung und Vorkommen der einzelnen Arten zeigen sich mehrere Eigenthümlichkeiten.

In Betreff der Synonyme der im folgenden angeführten Arten verweise ich, wo nichts anders gesagt ist, auf meine Abhandlung über die Spinnen Hallingdals.[1])

Epeiridae.

Epeirinae.

Epeira (Walck.) 1805.

1. *E. angulata* (Cl.) 1757. — Koch: Die Arachniden, XI, P. 77 — Westring: Araneae Sveciae, P. 23 (Ep. ang. var. a et b) — Thorell: Remarks, P. 3 — Simon: Les Arachn. de France, I, P.

Von dieser Art habe ich nur ein einziges Exemplar gefunden und zwar auf Nadelholz in *Ødemark* $^6/_6$ (♂ ad.) Die sehr nahestehende folgende Art scheint sie in vielen Gegenden zu ersetzen.

2. *E. Nordmanni* Thorell 1870.

Eine die Nadelhölzer bewohnende Art, die bisher nur im südlichen Norwegen gefunden worden war, die sich aber auch in den

[1]) Strand: Araneae Hallingdaliae [„Archiv f. math. og nat." XXI].

grossen Wäldern Nordlands findet, indem ich mehrere Exemplare aus *Hatfjelddalen, Skarmodalen* und *Klovimoen* mitbrachte. Aber nur subadulte Individuen wurden gefunden; die erwachsenen müssen sowohl nach *Colletts* wie meinen eigenen Beobachtungen sehr selten sein. Dass die Art auch im nördlichen Norwegen verbreitet war, war nur zu erwarten, da sie auch aus Finnland bekannt ist *(Nordmann* sec. Thorell).

Ausser aus Nordland habe ich Exemplare untersucht, die bei Kristiania von Herrn Conservator Sig. *Thor* gesammelt waren.

Wenn *Dahl*[1]) giebt an, dass diese Art keine Mittelringe an den Tibien haben soll, so stimmt dies nicht mit den von mir untersuchten Exemplaren.

3. *E. diadema*ta (Cl.) 1757.

Diese Art kommt zweifellos überall im Lande vor. Ich habe sie und zwar in *subadulten* Individuen aus Johndalen (bei Kongsberg), Botne, Lökta, Dönna, Fellingfors und Klovimoen in Vefsen, Skarmodalen und Aal; an der letztgenannten Stelle wurden sie im Winter unter Rinde oder bei Thauwetter am Schnee kriechend gefunden. Erwachsene Exemplare fand ich in Hatfjelddalen (zusammen mit Jungen) im August, darunter ein Männchen, welches zur Varietät *stellata* C. L. Koch gehört; die Varietät *peleg* (Cl.) wurde nicht bemerkt — In *Lier* wurden adulte Exemplare von Herrn *A. Wollebæk* im September 1898 gesammelt.

4. *E. quadrata* (Cl.) 1757.

Kam überall viel seltener als die folgende Art vor und meistens nur in jungen, zum grössten Theil kaum mit Sicherheit bestimmbaren Exemplaren und zwar an den folgenden Stellen: Kongsberg, Skarmodalen, Susendalen und Brenna (Hatfjelddalen). Erwachsene Individuen fand ich nur bei *Sandnessjöen;* ausserdem sandte mir Herr *O. J. Lie-Petersen* ein ♀ ad. aus *Hop* bei Bergen.

5. *E. marmorea* (Cl.) 1757.

In Hatfjelddalen war diese Art ausserordentlich zahlreich, bei weitem häufiger als irgend welche andere *Epeira*-Art. Sowohl im Thalgrund wie hoch im Gebirge war sie gleich zahlreich; tief in

[1]) Dahl, F.: Analytische Bearb. d. Spinnen Norddeutschlands [„Schriften d. naturw. Ver. f. Schleswig-Holstein", B. 1885].

den Nadelwäldern fand ich sie doch gewöhnlich nicht. — Auch an allen den im südlichen Norwegen besuchten Lokalitäten wurde sie, aber natürlich nur in unentwickelten Exemplaren gefunden, dagegen fand ich kein einziges Exemplar auf den Helgelands-Inseln (Dönna, Lökta, Alstenö), was sehr auffallend ist; es scheint als ob sie dort von *Ep. quadrata* ersetzt wurde. Diese wie andere Eigenthümlichkeiten in der Verbeitung dieser Art (so z. kommt sie bekanntlich nicht in England vor), wird es die Sache der Zukunft zu erklären werden. — Endlich erhielt ich ein Individuum aus Hop *(Lie-Petersen)*.

Erwachsene Individuen wurden erst im August gefunden. — Die Variabilität dieser Art ist bekanntlich ziemlich gross in Betreff der Farbe. Aber auch die Länge der Extremitäten ist sehr verschieden; ich habe Exemplare (♂♂) gemessen, die bei gleicher Körpergrösse (Ceph. = ca. 4 mm.) in Betreff der Länge der Vorderbeine zwischen 13 und 18,5 mm. variiren; bei erwachsenen Weibchen ist der Unterschied in der Länge derselben Beine selten mehr als ein Paar Millimeter. — Einzelne von meinen Exemplaren bilden gewissermassen einen Uebergang zwischen *Ep. marmorea* und *pyramidata* in der Farbe; da dies aber nur junge Individuen sind und diese ja bekanntlich am meisten sehr verschieden gefärbt sind, so ist daraus nicht ohne weiteres zu schliessen, dass die gedachten Formen einer und derselben Art angehören. Da ich ausserdem kein entwickeltes Männchen von *Ep. pyramidata* untersuchen konnte, kann ich nichts weiteres darüber sagen, ob *marmorea* und *pyramidata* distinkte Species sind oder nicht, führe sie aber vorläufig als solche auf.

Das von Herrn *Lie-Petersen* erhaltene Exemplar (♂ ad.) war ein *albinistisches* Individuum, das ein wenig näher beschreibt werden muss. — Abdomen war ziemlich corrugiert, so dass die Farbe etwas undeutlich war, nur so viel konnte gesehen werden, dass es am Rücken viel heller als normal gefärbte Individuen gewesen war; der Bauch war dagegen normal gefärbt. Cephalothorax war einfarbig gelbweiss ohne Andeutung weder zu Lateralbinden noch zu Mittelstreifen. Die Augen sind ohne Pigment und also von derselben gelbweissen Farbe wie Cephalothorax; dagegen sieht

man ein wenig hinter sowohl Median- wie Lateralaugen einen dunkleren, pigmentierten Flecken, der durch einen schwach pigmentierten Streifen mit den Augen in Verbindung steht. Sternum, Maxillen und Mandibeln sind beinahe ebenso hell gefärbt wie der Rücken des Cephalothorax, nur die Maxillen sind an der Basis etwas dunkler. Die Palpen sine auch gelblich weiss, nur die Spitze der Genitalien etwas gebräunt. Die Beine ebenso gefärbt, nur die Spitzen von Femur, Patella, Tibia und Metatarsus schwach gebräunt, keine Spur von Mittelringen. Die Borsten der Extremitäten sind bräunlich.

6. *E. pyramidata* (Cl.) 1757.

Unvollkommen entwickelte Individuen aus Johndalen, Botne, Fellingfors (Vefsen), Klovimoen und mehreren Stellen in Hatfjelddalen. Viel seltner als *marmorea.*

7. *E. umbratica* (Cl.) 1757. — Hahn u. Koch: Die Arachn., B. II, P. 24 u. B. XI, P. 128 — Westr. l. c. P. 31 — Blackwall: Spiders o. Great-Brit. P. 333.

Exemplare sind gefunden in *Sande, Ødemark,* Skibvik bei *Lyngør* (1897), *Skarmodalen* und *Hatfjelddalen,* aber alle sind unentwickelt und die Bestimmung deshalb etwas zweifelhaft.

8. *E. cornuta* (Cl.) 1757. — Kulczynski: Araneae in Camtschadalia a Dre Dubowski collect ae *(Ep. vicaria).*

Ich besitze adulte Individuen von Dönna, Fredrikstad *(Wollebæk)* und Hop *(Lie-Petersen),* sammt *ein einziges* Exemplar aus Hatfjelddalen (Nyborg $^{27}/_{8}$). Dass diese gemeine Art so äusserst selten in Hatfjelddalen war[1]), gehört zu diesen seltsamen Erscheinungen in der Verbreitung vieler Thierformen, die nur künftige eingehende Untersuchungen erklären können.

Es ist eine interessante Thatsache, dass die hier in Skandinavien vorkommende *Ep. cornuta* nicht dieselbe Form ist als diejenige in Mittel-Europa vorkommende, welche bisher als völlig identisch mit der skandinavischen angesehen wurde. Damit hängt es so

1) Dass es nicht Zufälligkeiten zuzuschreiben war, dass ich nur ein Exemplar davon mitbrachte, kann ich versichern, da ich, einmal auf ihre Seltenheit aufmerksam geworden, sehr eifrig nach ihr an den mir aus dem südlichen Norwegen als ihre Lieblingsorten bekannten Stellen suchte.

zusammen. Der ausgezeichnete Krakauer Arachnologe, Professor *W. Kulczynski* beschrieb seiner Zeit nach Exemplaren aus Kamtschatka eine Art, *Ep. vicaria,* die sehr nahe verwandt mit *cornuta* sein sollte. Diese Form wurde in neuester Zeit auch in England und Rusland gefunden. Da dies etwas auffallend war, schrieb Herr *Kulczynski* an mich mit der Bitte ihm einige skandinavische Exemplare von *cornuta* zur Untersuchung zu schicken. Da er diese erhalten hatte, konnte er mir melden, dass sie alle ohne Ausnahme der Form *vicaria* angehörten. Da nun die skandinavische Form selbstverständlich den Clerck'schen Namen *cornuta* behalten muss, so wird also *vicaria Kulc.* als synonym dazu zu ziehen und die mitteleuropæische Species (Subspecies?) muss einen anderen Namen erhalten (wohl *Ep. foliata* Schrank).

9. *E. patagiata* (Cl.) 1757.

Auf Nadelholz wurden in *Ødemark* (in der Nähe von Gjölsjöen) zahlreiche, meistens erwachsene, Individuen gesammelt, ebenso in *Botne, Sande* und bei *Kongsberg.* Auf *Dönna* und an ein Paar Stellen in *Hatfjelddalen* (Krutaa, Susendalen) fand ich sie auch, aber nur in einzelnen, unentwickelten Individuen, so dass diese Art auch sehr wenig häufig war. — Lier und Fredrikstad *(Wollebæk).*

10. *E. omoeda* Thorell 1870. — Westr. l. c. P. 44 (E. bicornis) — Thor. l. c. P. 19.

Auf Nadelholz sammelte ich in *Sande* und *Botne* viele Exemplare, die so jung und wenig entwickelt waren, dass die Bestimmung ein wenig zweifelhaft ist.

Collett führt diese Art von Kristiania und Drammen, *Storm* von Trondhjem auf.

11. *E. cucurbitina* (Cl.) 1757.

Sowohl erwachsene als junge Individuen sind an allen untersuchten Lokalitäten gefunden; am meisten kommt sie wohl auf Laubholz oder Sträuchern vor, sie ist aber auch häufig auf Nadelholz und Wachholder gefunden.

Ausserdem habe ich Exemplare aus *Lier* und *Ringerike (Wollebæk),* Kristiania *(Thor)* und *Hop (Lie-Petersen)* gesehen.

12. *E. alpica* L. Koch 1869. — Thor. l. c. P. 547 — Simon l. c. I, P.

Von dieser seltenen Art besitze ich nur ein einziges Männchen aus *Hatfjelddalen* und zwei zweifelhafte Exemplare aus Botne. Sie war bisher aus Asker, Aamot und Foldenfjord bekannt.

13. *E. Sturmi* Hahn 1837. — Westr. l. c. P. 53 (Ep. agalena) — Thor. l. c. P. 23 (Ep. agalena).

Mehrere adulte Individuen wurden in *Ødemark* auf Nadelholz und Binsen gesammelt; ebenso habe ich ein Paar Exemplare aus *Botne,* eines aus *Johndalen* und bei *Kristiania* hat Herr *Sig. Thor* sie gefunden.

Cyclosa Menge 1866.

14. *C. conica* (Pall.) 1772.

In Ødemark sammelte ich viele ad. Individuen auf Nadelholz, ebenso einige wenige in Botne und Sande, in Johndalen auch einige junge Exemplare. In Hatfjelddalen scheint sie wenig häufig zu sein, indem ich nur fünf Exemplare fand, dagegen war sie bei Klovimoen in dem dunklen Nadelwald an der südlichen Seite des Flusses (Vefsna) ausserordentlich häufig; ihr Gespinnst hing in beinahe jedem Baum. Sie scheint so etwas sporadisch in ihrem Vorkommen zu sein. Auch bei Fellingfors und Kristiania (Sig. Thor).

Cercidia Thorell 1870.

15. *C. prominens* (Westr.) 1851 — Meade: Descr. o. a. new species o. Spiders [„Ann. a. Mag. o. Nat. Hist.", 3 S. VII, P. 20 (Epeira bella)] — Blackw. l. c. P. 343 (Ep. bella) — Ohlert: Die Aran. d. Prov. Preussen, P. 28 (Atea spinosa) — Menge: Preussische Spinnen I, P. 80 (Cerceis p.)

Von dieser Art, die *neu für die Fauna Norwegens* ist, habe ich ein adultes Weibchen aus Skarmodalen und ein subadultes aus Susendalen (Pantdalslien $^{20}/_{7}$).

Singa (C. L. Koch) 1836.

16. *S. hamata* (Cl.) 1757 — Koch l. c. III, P. 42 — Westr. l. c. P. 61 (S. melanocephala) — Thor. l. c. P. 28.

Ein einziges Exemplar fand ich bei Ljan (Kristiania) $^{17}/_{4}$ 1898.

17. *S. pygmaea* (Sund.) 1830 — Koch l. c. XI (S. anthracina u. trifasciata) — Westr. l. c. P. 57 (S. Heri — Thor. l. c. P. 26.

Von dieser seltenen Art, die bisher nur aus der Umgegend von Kristiania *(Collett)* und Trondhjem *(Storm)* angegeben wurde, habe ich zwei Individuen untersucht und zwar aus Ringerike (Wollebæk) und Kristiania (Sig. Thor.).

Zilla (C. L. Koch) 1839.

18. *Z. atrica* (C. L. Koch) 1844 — Westr. l. c. P. 69 — Blackw. l. c. P. 338 (Ep. calophylla) — Thor. l. c. P. 31.

Ich habe nur drei erwachsene Individuen gefunden und zwar in Skibvik bei *Lyngør* $^{12}/_{10}$ 97.

19. *Z. Stroemi* Thorell 1870.

Nur zwei Exemplare fand ich und zwar bei Kongsberg und in Ødemark.

Meta (C. L. Koch) 1836.

20. *M. segmentata* (Cl.) 1757.

Gemein und häufig an allen von mir besuchten Lokalitäten; ebenso habe ich sie aus Lier, Ringerike und Fredrikstad (Wollebæk) und Kristiania (Sig. Thor.) sammt Skibvik (mihi). — Die meisten Exemplare wurden auf Nadelholz gefunden. Unter dem obiegen Namen habe ich auch die Form *M. Mengei* (Bl.) eingeschlossen, da ich sie nicht als eigene Art ansehen kann.

21. *M. Merianae* (Scop.) 1763. — Westr. l. c. P. 76 (M. fusca) — Blackw. l. c. P. 351 (Epeira antriada) — Thor. l. c. P. 36.

Ein entwickeltes Weibchen und mehrere Jungen fand ich in Felsspalten am Meere auf Dønna ($^{25}/_{6}$). Ebenso habe ich ein junges Individuum aus *Sande*.

Tetragnathinae.

Tetragnatha Latr. 1804.

22. *T. striata* L. Koch 1862 — L. Koch: Beiträge z. Arach.-Fauna Galiziens, P. 15 — Thor. l. c. P. 42.

Von dieser sehr seltenen Art, die bei uns bisher nur bei Kristiania und in Enebak gefunden worden war, habe ich sieben Exemplare untersucht, die in *Lier* im September 1898 von Herrn *Wollebæk* gesammelt wurden.

Die Art wurde bisher aus Bayern *(L. Koch),* Schweden *(Th., Westr.),* Ungarn *(Kulcz.),* Holland *(v. Hass.)* ausser aus Norwegen gemeldet.

23. *T. pinicola* L. Koch 1870.

Ein Exemplar (♀) von Kongsberg glaube ich hieher ziehen zu müssen.

24. *T. obtusa* C. L. Koch 1837.

Einige Exemplare wurden in Sande, Ødemark und Ringerike *(Woll.)* gesammelt.

25. *T. extensa* (L.) 1758.

Diese Art fand ich sehr gemein an den allen angegehenen Lokalitäten; ebenso sammelte sie Herr Wollebæk bei Fredrikstad und in Lier und Herr Lie-Petersen bei Hop.

Unter denen in Ødemark gesammelten Exemplaren fand sich eines mit *monströser* pars cephalica. Diese ist vorn stark gerundet, das Augenfeld nieder gedrückt und etwas nach vorn verzogen, so dass es sich eine breite, scharfe, quergehende Leiste bildet, welche die Wurzel der Mandibelen überragt und an deren vordersten Kante die Vorderaugen sitzen. Auch hinten und an den Seiten ist pars cephalica mehr als gewöhnlich niedergedrückt, so dass die Mitte derselben eine runde Wölbung bildet. Die Augen der zweiten Reihe sind ganz rudimentär und sind gewiss nicht sehfähig gewesen; sie erscheinen nur als kleine runde Punkte von derselben Farbe wie der Rücken des Cephalothorax. Die Augen der ersten Reihe sind auch kleiner als gewöhnlich, gelbbräunlich, ohne schwarzen Ring und beinahe ganz glanslos. Die Mandibeln sind auch etwas verkümmert.

Auch zwei anderen Individuen wurden gefunden, die etwas reducierten und unpigmentirten Augen hatten. Dies war besonders auffallend an den hinteren Mittelaugen.

26. *T. Solandri* (Scop.) 1763.

Einige junge Individuen wurden gesammelt in Ødemark, ein subadultes Männchen in Johndalen und bei „Hatfjeldvaagen" (Nyborg, Hatfjelddalen) war sie ziemlich zahlreich auf Nadelholz, doch leider noch am meisten in unentwickelten Exemplaren.

In Ødemark wurde ein *monströses* Individuum gefunden, welches wahrscheinlich *hermaphroditisch* war. Es war nämlich mit einem männlichen und einem weiblichen Mandibeln versehen, ausserdem war die Maxille an derselben Seite wie der männliche Mandibel (die rechte) ein wenig länger und spitzer als die linke. Der „♂-Mandibel" war sonst nicht von normaler Bildung; seine Klaue war so klein und ganz wie diejenige des „♀-Mandibels"; sie war etwas nach aussen gedreht, so dass sie beinahe auf die rechte Maxille zeigte. Ausser den Zähnchen, die um die gedachte Klaue standen, hatte der Mandibel an der Innenseite wie gewöhnlich bei normalen „♂-Mandibeln" eine lange Klauenfurche, die an der Vorderseite eine Reihe von 6 ziemlich gleich grossen und gleich weit entfernten Zähnchen hatte; an der Hinterseite standen 8 Zähne, wovon die zwei ersten grösser als die übrigen waren. Dieser Klaufurche entspricht keine eigentliche Klaue, dagegen geht von der Spitze des Mandibels ab, an der Seite der Basis der kleinen Klaue, ein kurzer, plattenförmiger, membranöser Proces, der an der Basis sehr breit ist, aussen etwas abgerundet und in eine Spitze endet. Er ist ziemlich gerade und also nicht nach der Klauenfurche gebogen, hell gefärbt, von oben gesehen beinahe durchscheinend und mit einzelnen meist kurzen Haaren bewachsen. Dieser Proces muss wahrscheinlich als ein Rudiment der fehlenden „♂-Klaue" angesehen werden. An der Oberseite des Mandibels findet sich kein Zahn oder Proces. Der braunen Spitze ausgenommen ist er gelblich weiss gefärbt, mit sparsamen schwarzen Haaren bekleidet.

Attidae.

Wie bekannt ist die arktische Attiden-Fauna sehr arm an Arten, wesshalb ich auch als Resultat meines Sammeln in Nordland nur zwei Arten angeben kann. Trotzdem dass ich Hunderte von Exemplaren davon mitbrachte (die eine Art *Ergane falcata* (Cl.) war nämlich ausserordentlich häufig), so fanden sich darunter wie gesagt nur zwei Arten. Dieses Resultat war doch selbst für arktische Gegenden auffallend schlecht, so dass es muss wahrscheinlich besondere lokale Verhältnisse sein, die daran Schuld tragen und hoffentlich werden künftige Untersuchungen nachweisen können, dass mehr als zwei Attiden-Arten sich im arktischen Norwegen gefunden werden können. Dass z. B. die im schwedischen Lappland gefundenen Arten *Pellenes lapponicus (Sund.), Euophrys erratica (Walck.), Attus terebratus (Cl.), Dendryphantes rudis (Sund.)* oder die westsibirische Art *Attus Finschi L. Koch* auch im arktischen Norwegen gefunden werden können, ist ja gar nicht unmöglich.

Dendryphantes C. L. Koch 1837.

27. *D. rudis* (Sund.) 1833.

Ein entwickeltes Weibchen wurde in Sande, in Botne ausserdem subadulte Exemplare gesammelt. — Auch aus Ringerike (Wollebæk).

Epiblemum (Hentz) 1832.

28. *E. scenicum* (Cl.) 1757.

Diese Art habe ich aus Botne, der Umgegend von Kristiania ($^{31}/_{3}$ subad.) und Lyngør (1897).

29. *E. cingulatum* (Panz.) 1797.

Erwachsene Weibchen wurden in Ødemark und bei Kongsberg gesammelt. Ebenso überwinternde Individuen unter Steinen in *Aal* ($^{21}/_{12}$).

Ergane Keys.

30. *E. arcuata* (Cl.) 1757. — Koch l. c. XIII, P. 223 (Euophrys farinosa, ♀), XIV, P. 30 (Euoph. a. ♂) — Westr.

l. c. P. 570 (Attus a.) — Thor. l. c. P. 396 (Attus farinosus ♀) — Kulczynski: Conspectus Attoidarum Galiciae, P. 75 (Hasarius arcuatus).

Von dieser sehr seltenen Art, die bisher nur bei Fredrikshald *(Collett)* gefunden war, habe ich eine ♀ ad. von Ødemark und eine von Ringerike (Woll.).

Ich bin in der Synonymie für diese und die folgende Art dem gründlichen Darlegen derselben von Herrn Prof. *Kulczynski* gefolgt. Meine Art ist desshalb dieselbe, welche *Collett* unter dem Namen *Attus farinosus (Koch)* aufführt Die von *Storm* bei Trondhjem gefundene Art („Attus arcuatus (Cl.)") ist wahrscheinlich dieselbe als die *Thorell*'sche „Attus arcuatus (Cl.)".

31. *E. falcata* (Cl.) 1757. — Koch l. c. XIV, P. 24 (Euophrys f.) — Westr. l. c. P. 578 (Attus f.) — Thorell l. c. P. 394 (Attus f. ♀ et ♂; A. arcuatus ♀ non ♂) — Kulczynski l. c. P. 75 (Hasarius f.).

Ist gefunden in Ødemark (subad. et ad.), bei Kongsberg (subad.), Kristiania, in Botne und Sande (ad. et subad.), auf Dønna, bei Fellingfors und Klovimoen (zahlreiche subad., wenige ad.) und überall in Hatfjelddalen, wo sie eine der gemeinsten Spinnen war.

Am öftesten wurde sie auf Nadelholz gefunden, aber auch auf Laubholz, Sträuchern und im Grase findet man sie häufig. Reife wie unreife Thiere findet man neben einander das ganze Jahr, so dass man kaum eine bestimmte Zeit als Erscheinungszeit für entwickelte Individuen angeben kann. *(L. Koch* giebt in „Verzeichniss d. bei Nürnberg bis jetzt beobachteten Arachniden" [„Abhandl. d. naturh. Ges. zu Nürnberg". VI] an, dass „im Mai und Juni beide Geschlechter entwickelt".) — Die Anzahl der untersuchten adulten Weibchen war ungefähr das zweifache derjenigen der Männchen.

Die Farbe ist bekanntlich sehr variirend. — Bei einzelnen jüngeren Individuen sind die dorsalen Zeichnungen des Abdomens derjenigen von *Euophrys reticulata* (Bl.) ziemlich gleich. — Bisweilen sind die Thiere beinahe ganz einfarbig schwarzbraun, so selbst die Querbinde des Cephalothorax undeutlich ist; nur die Hüften, Tarsen und zum Theil der Bauch sind heller. Diese

Farbenänderung, die schon von *Menge* („Preussische Spinnen". IX) erwähnt wurde und die dem Thiere ein ganz fremdartiges Aussehen verleiht, so dass nur eine eingehende Untersuchung die Identität desselben konstatiren kann, dürfte eine eigene Benennung verdienen. Als solche schlage ich vor

nigro-fusca n.

Von ausgezeichneten Exemplaren dieser Varietät habe ich nur ein einziges (von Røsvandsholmen), aber mehr oder weniger deutlichen Uebergangsformen werden von zahlreichen Individuen gebildet.

Attus (Walck.) 1805.

32. *A. terebratus* (Cl.) 1757.
Ein adultes Weibchen von Kristiania *(Sig. Thor).*

33. *A. pubescens* (Fabr.) 1775. — Koch[1]) l. c. XIV, P. 9 (Euophrys p.) — Westr. l. c. P. 561 — Thor. l. c. P. 381.
Auch von dieser Art nur ein Unicum (Kristiania, *Sig. Thor).*

34. *A. floricola* (C. L. Koch) 1837. — Koch l. c. XIV, P. 39 (Euophrys f.) — Westr. l. c. P. 573 — Thor. l. c. P. 391 — Kulczynski l. c. P. 77.

Von dieser bisher nur bei Kristiania und Arendal gefundenen Art fand ich vier Exemplare auf Rösvandsholmen. Diesen arktischen Individuen fehlen das vorderste Paar der Röckenflecken, ge-

---

[1]) Dass die *Koch*'sche Art *Euophrys pratincola* mit *pubescens* synonym sein soll, scheint wenig wahrscheinlich zu sein. *Pratincola* hat (sec. Koch) die „Gestalt von *Euoph. arcuata*", sollte also eine *Ergane* und kein *Attus* sens. str. sein. Sie „bewohnt nasse Wiesen . . . .", während *pubescens* an Mauern, Zäunen etc. gefunden wird. Dass *Koch* die Art *pubescens*, mit welcher er wohl bekannt war (. . . „eine der gemeinen Arten . . . . sah sie überall an Mauern" etc. sagt er) und deren Farbenvarietäten er desshalb auch kennen musste, unter einen ganz neuen Namen würde beschrieben haben, ist ja wenig wahrscheinlich. Ausser bedeutenden Verschiedenheiten in Farbe, Grösse etc., sollen die Palpen von *pubescens* „mit langen, etwas gebogenen Borsten besetzt" sein, während weder die Beschreibung noch Abbildung von *pratincola* etwas von langen Borsten angiebt. Desshalb scheint es mir wohl begründet zu sein, wenn Thorell, Menge, Ohlert, Pavesi u. a. nicht die letztgenannte Art als Synonym zu *Attus pubescens* (Fabr.) gezogen haben, sondern sie als eine distinkte Species ansehen. Selbst ob sie seit Koch's Zeit nicht wiedergefunden sein sollte, so ist ja das nicht genügender Grund dazu sie ganz zu übersehen.

hören also der Farbenänderung an, welche von Thorell unter dem Namen *Attus mancus* beschrieben wurde.

Das Vorkommen dieser Art so weit gegen Norden gehört zu den bemerkenswerthen Erscheinungen in der Verbreitung der Spinnen.

Aelurillus Sim.

35. *Ae. v-insignitus* (Cl.) 1757.

Ein Exemplar aus der Umgegend von Kristiania *(Sig. Thor)* und zwei junge Individuen von Ødemark.

Heliophanus C. L. Koch 1833.

36. *H. cupreus* (Walck.) 1802.

In Botne sammelte ich mehrere sowohl reife wie unreife Exemplare, in Ødemark ein einziges und bei Kristiania fand ich ($^{31}/_{5}$) ein überwinterndes Individuum in einer feinen Seidenhülle unter einem Stein. Auch bei Lyngør (1897).

Euophrys (C. L. Koch) 1834.

37. *E. reticulatus* (Blackw.) 1853. — Blackw. l. c. P. 60 (Salticus r.) — Thor. l. c. p. 404.

Diese Art, die bisher nur bei Kristiania gefunden war, wurde von mir in zwei Exemplaren i *Sande* gesammelt.

Agalenidae.

a. Dictyninae.

Dictyna Sund. 1833.

38. *D. arundinacea* (Linn.) 1758.

Diese Art ist aller Wahrscheinlichkeit nach überall im Lande verbreitet und häufig; ich fand sie an allen untersuchten Lokalitäten (ausg. Dönna und Lökta). Sie kommt am meisten auf Bäumen und Sträuchern und zwar besonders auf Nadelholz vor; aber auch unter Rinde und Steinen findet man sie bisweilen.

39. *D. uncinata* Th. 1856.

So weit ich nach meinen Einsammlungen schliessen kann,

kommt diese Art im nördlichen Norwegen wenigstens ebenso häufig wie die vorhergehende Art, aber im südlichen Norwegen weniger häufig vor. — Bei Klovimoen fand ich (wahrscheinlich zufälligerweise) nur *uncinata,* nicht *arundinacea;* auf den Helgelandsinseln kommt vielleicht wegen Mangel an Nadelholz keine *Dictyna* vor. — Ausser in Vefsen und Hatfjelddalen fand ich sie bei Kongsberg und Kristiania.

Amaurobius (C. L. Koch) 1837.

40. *A. fenestralis* (Stroem) 1768.

Wurde in Sande, Botne, bei Kongsberg und Kristiania gefunden. In Nordland wird man sie wahrscheinlich vergebens suchen; auch bei Trondhjem kommt sie nach *Storm* nicht vor.

b. Agaleninae.

Cryphoeca Th. 1870.

41. *C. silvicola* (C. L. Koch) 1834.

Diese Art kommt wahrscheinlich in allen waldigen Gegenden im ganzen Lande vor; aus dem südlichen Norwegen habe ich aber nur Exemplare von Botne und Hallingdal, was in fehlenden Untersuchungen im Spätherbste, da sie am zahlreichsten ist, seine Ursache haben dürfte. — Sie findet sich auf Nadelholz und unter Rinde; bei Pantdalslien (Susendalen) fand ich sie sehr zahlreich unter lossitzender Rinde an Birkenstumpfen; sie bewachte ihre flachen, an die Rinde festgesponnenen Eiersäckchen, die eine sehr geringe Anzahl von Eiern enthielt (höchstens 12).

c. Argyronetinae.

Argyroneta Latr. 1804.

42. *A. aquatica* (Cl.) 1757.

Nur ein einziges bei Kristiania gefundenes Individuum dieser Art (von Herrn *Sig. Thor* gesammelt) habe ich zur Untersuchung gehabt. Die einzigen norwegischen Fundorte für die Wasserspinne sind bis jetzt Ringerike und Kristiania, so dass sie scheint ziemlich selten zu sein.

Drassidae.

Clubiona (Latr.) 1804.

43. *C. germanica* Th. 1870.

Neu für die Fauna Norwegens. Bisher nur in *Sande* gefunden.

44. *C. compta* C. L. Koch 1839.

Ebenso neu für die Fauna. Ein einziges Individuum (♀ ad.) wurde auf Nadelholz in *Ødemark* $^6/_6$ gefunden.

45. *C. grisea* L. Koch 1867.

Scheint auch ein seltenes Thier zu sein, denn nur ein Unicum (♀ ad.) wurde entdeckt. *(Sande* $^2/_6$).

46. *C. pallidula* (Cl.) 1757.

Ein erwachsenes Männchen fand ich in *Botne* und in *Aal* sammelte ich diese Art in zahlreichen Exemplaren unter Rinde an Nadelholzstumpfen am 22.sten December 1899. — Ebenso in *Lier (Wollebæk).*

47. *C. trivialis* C. L. Koch 1841.

Neu für die Fauna.

Scheint nicht selten im südlichen Norwegen zu sein, da ich sie bei Kongsberg, in Ødemark, Sande und Botne sammelte und überall in mehreren Exemplaren. Auf Nadelholz.

48. *C. erratica* C. L. Koch 1836.

Ist weit verbreitet und wenigstens im südlichen Norwegen ziemlich häufig. Ich fand sie in erwachsenen ♂ und ♀ in Botne, Sande und Ødemark; aus Nordland besitze ich dagegen nur zwei Individuen (♂ ad.) und zwar aus *Vefsen* (Klovimoen und Fellingfors). — Auf Nadelholz.

49. *C. frutetorum* L. Koch 1866.

Neu für die Fauna. Ein adultes Männchen aus *Sande.*

50. *C. reclusa* Cambr. 1863.

Diese Art kam in Skarmodalen und auf Rösvandsholmen (Hatfjelddalen) im August ziemlich häufig in erwachsenen Exemplaren vor. Ausserdem wurde sie in Ødemark, Sande und bei Kongsberg gefunden. — Auf Nadelholz und einmal unter Rinde.

51. ***C. norvegica Strand n. sp.*** (Fig. e, die letzten Palpenglieder von unten gesehen) *cephalothorace lutescente, marginibus*

indistincte obscurioribus, abdomine fusco-rufo, vitta media longitudinali obscuriore, oculis seriei anticae subaequalibus et spatiis fere aequalibus, dimidio diametro mediorum vix remotis, mediis posticis inter se spatio paullo majore quam a lateralibus disjunctis: parte tibiali palporum maris processu crasso, subter in formam 2 spiculorum, deorsum directorum, producto, et stilo longiore, acutiore, antice directo, supra processu retro et sursum directo instructo, ornata. — ♂ ad. —

Mas. Cephalothorax 2 mm. longus, 1,3 mm. latus, lateribus rotundatis, antice sinuato angustatus, fronte quam dimidia pars thoracica vix angustiore, dorso a declivitate postica usque ad oculos posticos subrecto, antice parum magis quam postice declivi, pube cinereo albida, sericeo nitenti tectus, lutescens, capite parum aut vix infuscato, sulco ordinario, qui parum longior est quam intervallum oculorum mediorum posticorum, nigro-fusco, radiis infuscatis in thoracis lateribus valde indistinctis, oculis cingulis nigris circumdatis. Oculi medii omnes subaequales et rotundi sunt, laterales antici mediis paullo minores, ovati, laterales postici etiam paullo ovati videntur, series antica recta, postica paullulum procurva; oculi anteriores inter se spatiis subaequalibus, dimidio diametro mediorum vix remoti, medii a posticis mediis spatio diametrum fere aequante, hi inter se intervallo quam diameter duplo fere majore, a lateralibus spatio minore disjuncti; laterales antici et postici contingentes. *Sternum* pilosum, pilis in punctis sat crebris, impressis, insistentibus, marginibus inter pedum insertiones impressis, pallide flavum, fusco marginatum. *Mandibulae* brunneae, aeque fere longae ac patellae anticae, femora antica crassitudine fere aequantes, parum aut vix projectae, carinis carentes, lateribus et dorso fere rectis, dorso pilis longis, sat multis ornato. *Maxillae* mandibulis pallidiores, basi convexae, apicem versus paullo dilatatae, labio plus quam $^1/_3$ longiores, margine apicali exteriora versus rotundato, cum margine exteriore angulum valde obtusum, intus oblique truncato. *Labium* infuscatum. *Palpi* lutei; pars femoralis supra aculeo 1, ad apicem 3 ornata, patellaris cum tibialis aequali fere longitudine; pars patellaris subter apice in latere interiore tuberculo parvo, brunneo, supra in apice seta tenui ornata; pars tibialis in

latere exteriore apicis processu crasso instructa: quum desuper inspiciatur palpus pars tibialis apice + processus paullo minores videntur quam dupla longitudo partis tibialis; processus brevior quam latior, apice rotundato, margine nigro, nitente, supra convexus, subter apice duobus spiculis, aeque magnis, subperpendicularibus, coniformis, instructus. Praeterea processus alius, inferior, longior sed multo gracilior, horisontaliter antice directus, in parte dimidia apicali valde augustatus et in spinam teretem, leviter deorsum curvatam, in acutum desitam, formatus, in latere superiore adest processus spiniformis, oblique sursum directus, non minus longus quam pars antica acuminata illius processus horisontalis. Pars tarsalis apice late truncata bulbum paullo superat. — *Pedes* 1mi paris 6,2, 2di 6,4, 3tii 5,2, 4ti 7 mm., tibia cum patella 4ti paris 2,1 mm., metatarsus 4ti paris 2, 1mi paris 1 mm. longus; color pedum quam cephalothoracis pallidior, apicem versus subrubicundus; femora omnia ornata aculeis 1. 1. 1 supra et 1 antice, praeterea femora 4 posteriora 1 postice habent; patella 4ti paris postice aculeo 1 ornata; tibiae 4 anteriores subter aculeis 2. 2, 3tii paris subter 1. 1, antice 1. 1 et postice 1. 1, 4ti paris subter 1. 1, postice 1. 1. 1, antice 1 armatae; metatarsi 4 anteriores subter ad basin 2, 3tii ad basin subter 2. 2, 4ti paris pluribus aculeis, sat irregulariter dispositis, armati; scopula adest in tarso et metatarso pedum anteriorum, in tarso et metatarso apice pedum 4ti paris. *Abdomen* cephalothorace angustius, fusco-rufum, vitta media longitudinali, indistincta, obscuriore, pone medium dorsi obsoleta, praeterea dorsum punctis lineolisque pallidioribus adspersum, subtus parum aut non pallidius quam supra et utrinque lineis duabus ab operculo pulmonali usque ad mamillas extensis pallidis, pube cinereo albida, sericeo nitenti, tectum. —

Femina ignota.

Specimina duo masculina in Rösvandsholmen (Hatfjelddalen, Nordland) $^{20}/_{8}$ 1899 legi.

Chiracanthium C. L. Koch 1839.

52. *Ch. lapidicolens* Simon 1878.

Westring: Araneae suecicae P. 378 (Ch. nutrix)

— Simon: Les Ar. d. France IV, P. 261 — Strand: Araneae Hallingdaliae P. 45 (Ch. nutrix).

Nur zwei junge Individuen wurde gefunden und zwar bei Kongsberg (unter Steinen!) und in Ødemark.

Micaria Westr. 1851.

53. *M. pulicaria* (Sund.) 1832.

Diese Art fand ich sehr zahlreich auf *Dönna* an einer Halde eines Hügels, wo sie unter Fliesensteinen in ganzen Colonien lebte; sowohl adulte wie subadulte Individuen waren vorhanden. Ausser an diesem sehr engbegrenzten Orte fand ich sie nirgends auf der genannten Insel. — In Hatfjelddalen muss sie äusserst selten sein, da es mir nur gelang ein einziges Exemplar zu entdecken und zwar unter Rinde ($^{24}/_{8}$ ♀ ad.). Bei Klovimoen auch nur ein Unicum, welches obendrein unentwickelt und desshalb nicht ganz sicher bestimmbar war.

Da ich die Art nicht an den im südlichen Norwegen untersuchten Lokalitäten fand, scheint es, dass es eine vorwiegend an der Küste verbreiteten Species ist.

54. *M. aenea* Th. 1870 (?).

Neu für die Fauna Norwegens. Ein adultes Weibchen, welches ich bis weiteres unter diesem Namen anführt, aber welches vielleicht eine neue Art bildet, wurde am 4ten August unter Steinen in Skarmodalen gefunden.

55. ***M. foveata Strand n. sp.*** (Fig. d Vulva) *cephalotorace modice rugoso, toto squamis concoloribus tecto, mandibulis pilosis, sterno squamis paucis ornato, oculis mediis anticis inter se spatio majore quam a lateralibus, quibus parum minores sunt, remotis, cum eis seriem fortiter procurvam formantibus, tibiis et metatarsis omnis aculeis minutis armatis, vulva ex fovea profunda latiore quam longiore constat — ♀ ad.*

Femina. Cephalotorax 2 mm. longus, 1,5 mm. latus, lateribus modice rotundatis, ante coxas anticas sinuato angustatus et aeque latus atque $^{1}/_{2}$ partis thoracicae, lateribus capitis subparallelis, sat longis, fronte parum rotundata, impressionibus et sulco ordinario carens, humilis, modice rugosus, rubicundo-fuscus, margine,

oculorum area, lineis nonnullis in capite et in thorace fuscis, ubique squamis cinereis, metallico micantibus, tectus; dorsum a declivitate postica anteriora versus fere libratum et subrectum, deinde a loco, qui supra coxas anticas situs est, usque ad oculos medios anticos arcu levi descendens. Oculorum series posterior parum procurva, oculi medii deplanati, oblique positi, posteriora versus discedentes, inter se spatio majore remoti quam a lateralibus, qui paullo majores et connexi sunt; series antica fortiter procurva, oculi medii, qui ovati sunt, parum minores, ab eis spatio quam radius minore, inter se spatio diametrum fere aequante remoti; oculi laterales inter se remoti spatio parum minore quam intervallum oculorum mediorum antici et postici; medii antici a clypeo spatio majore quam a mediis posticis remoti; clypeus sub oculis lateralibus circa 2^0 eorum diametrum latitudine aequat. *Sternum* fuscum, squamis paucis, angustis, albis, parum micantibus, tectum, latitudine sua $^1/_3$ longius, a coxis 2di paris anteriora versus parum, posteriora versus fortius angustatum, reticulatum, parum nitens. *Mandibulae* colore cephalothoracis, pilosae, squamis carentes, parum longiores quam ambae basi latae; dorsum prope basin convexiusculum et a lateribus carina obtusa, ante mandibularum medium sensim evanescenti, disjunctum; latera pone carinam eam etiam convexiuscula. *Maxillae* fuscae, apice pallidae, oblique impressae, angulo apicali interiore rotundato, exteriore fere recto. *Labium* nigro-fuscum, ipso apice pallido. *Palpi* flavo fusci, parte femorali obscuriore. *Pedes* squamis tecti cinereis, micantibus et albis; squamae albae congregatae efformant lineam albam in patellis, tibiis et metatarsis 3tii et 4ti paris distinctam; pedum 4 anteriorum femora rufo-fusca, aut fere nigra, ceterae partes flavae et colore rufo-fusco suffusae, praesertim metatarsi; pedes posteriores flavo-fusci, tarsis flavis, femoribus apice obscurioribus; femora supra saltem aculeo 1 (femora 3tii paris aculeis 1. 1 supra et 1 postice distinctis), subter saltem femora 4 anteriora pilis rigidis sive aculeis tenuis apice instructa; tibia subter aculeis 2. 2. 2, 4 posteriores etiam antice 1. 1 instructae sunt; metatarsi saltem 4 posteriores subter aculeis 2. 2. 2 armatae. Tarsi et metatarsi 4 anteriores scopula instructi, etiam tarsi 4 posteriores. Longitudo pedum 1mi

paris 5, 2di paris 5, 3tii paris 4,5 et 4ti paris 6,5 mm. *Abdomen* non evidenter constrictum, 3 mm. longum, 2 mm. latum, supra nigrum, squamis parum aeneo micantibus tectum, subtus pallidioribus, viridi micantibus. Dorsum in medio vitta transversa, angusta, albida, in medio antice paullo curvata et interrupta, ornatum. *Vulva* ex fovea profunda, transversa, postice abrupte angustata ideoque fere triangula, sed angulis anticis rotundatis, antice profundior et obscurior quam postice, constat. Costa acuta foveam antice limitat et postice pone foveam retro directa et intus curvata, utrinque aream fere triangularem, brunneam, includens. Area tota vulvae, quae costa memorata limitat, fere quadrata (sed angulis rotundatis), paullo latior quam longior est.

Mas ignotus.

Exemplum unicum ad Klovimoen *(Vefsen,* Nordland) ($^1/_7$ 1899) legi.

Drassus (Walck.) 1805.

56. *D. troglodytes* C. L. Koch 1839.

Eine gemeine und weit verbreitete Art, die namentlich in Hatfjelddalen zweifellos der häufigste *Drassus* ist. Ausserdem fand ich sie auf Dönna (♀ ♀ ad.), bei Kongsberg, Kristiania und in Sande. — Wurde am meisten unter Rinde, seltener unter Steinen gefunden; deutsche Verfasser *(L. Koch, Menge* u. a.) gehen „unter Moos und Steinen" als der häufigste Aufenthaltsort dieser Art an. Die Weibchen wurden bei den Eiersäckchen im August beobachtet; dieses ist weiss, dicht gewebt mit etwas unregelmässiger Oberfläche, ein wenig zusammengedrückt (Diam. der Breite ca. 8 mm., der Dicke ca. 4 mm.); die untersuchten Säckchen enthielten 40 bis 62 Eier oder Jungen.

57. *D. infuscatus* Westr. 1861.

L. Koch: Die Arachn.-Fam. d. Drass. P. 99 — Simon l. c. IV, P. 126.

Neu für die Fauna Norwegens. Ein nicht ganz entwickeltes Weibchen wurde bei Klovimoen gefunden.

58. *D. cognatus* Westr. 1861.

Simon l. c. IV, P. 143 (♀) — Chyzer et Kulc-

zynski: Araneae Hungariae, P. 215, Tab. VIII, Fig. 53.

Ebenso neu für die Fauna.

Ein Unicum (♀ ad.) wurde in Jondalen bei Kongsberg am 18ten Mai unter Rinde gefunden.

59. *D. villosus* Th. 1856.

Diese im südlichen Norwegen wahrscheinlich ziemlich gemeine Art wurde in mehreren Exemplaren bei Kongsberg und ein einziges in Botne gefunden.

60. *D. Soerenseni* Strand 1900.

Diese vor Kurzem in „Nyt Magazin for Naturvidenskaberne" beschriebene Art scheint eine sehr beschränkte Verbreitung zu haben, indem sie nur in der Umgegend von Nybraaten in Skarmodalen, aber dort in mehreren Exemplaren gefunden wurde. Sie lebt unter Rinde, besonders an faulen Nadelholzstumpfen, oft mehrere Individuen in der Nähe von einander; im August bewachtet sie ihre Eiersäckchen, die weiss, ziemlich locker gewebt, bisweilen fast kugelförmig und am meisten zu mehreren mit einander und mit Rinden — oder Holzpartikelen zusammengewebt sind; wie es scheint, bewachtet jedes Weibchen gleichzeitig mehrere solche Säckchen. Die Zahl der Eier oder Jungen in den untersuchten Säckchen waren wie folgt: 39, 41, 40, 39, 22, 50, 35, 27, 44 (Jungen), 40, 40, 45, 40, 21 (Jungen), 35 (Jungen).

Anyphaena Sund. 1833.

61. *A. accentuata* (Walck.) 1802.

Blackwall: Spid. of Great-Brit. P. 131 (Clubiona a.) — Simon l. c. IV, P. 267.

Neu für die Fauna. Mehrere Exemplare wurden in Botne und ein einziges in Sande gefunden. Ebenso bei Kristiania *(Sig. Thor).*

Phrurolithus (C. L. Koch) 1839.

62. *Ph. festivus* (C. L. Koch) 1835.

L. Koch l. c. P. 229 — Chyzer et Kulczynski l. c. P. 247, Tab. X, Fig. 6 u. 10 — Simon l. c. P. 267 (Micariosoma f.) —

Neu für die Fauna Norwegens. Adulte Individuen sind bisher nur bei Kristiania und Kongsberg gefunden.

63. *Ph. minimus* C. L. Koch 1839.

L. Koch l. c. P. 227 — Thorell: Remarks Pag. 170 — Simon l. c. IV, P. 277 (Micariosoma m.)

Ebenso neu für die Fauna. Nur ein einziges adultes Männchen wurde bei Kongsberg gefunden.

Prosthesima L. Koch 1872.

64. *P. petrensis* (C. L. Koch) 1839.

L. Koch l. c. P. 167 (Melanophora p.) — Thorell l. c. P. 196 (Melanophora p.) — Chyzer et Kulczynski l. c. P. 201, Tab. VIII, Fig. 13.

Neu für die Fauna. Vier adulte Weibchen wurden bei Kongsberg gefunden; sie hielten sich in runden Löchern in der Erde auf und bewachten ihre Eiersäckchen; diese sind rothgelb, etwas scheibenförmig (an der einen Seite konkav oder flach, an der andren konvex), die zwei Diameter sind 8 und 3,5 mm. und die Anzahl der Eier 70, 75 und 77.

65. *P. Latreillei* Sim. 1878.

C. L. Koch: Die Arachn. VI (Melanophora atra) — L. Koch l. c. P. 182 (Mel. atra) — Chyzer et Kulczynski l. c. P. 201, Tab. VIII, Fig. 15 u. 27.

Exemplare, die ich dieser *bis jetzt nicht in Skandinavien gefundenen Art* zuzählen möchte, wurden bei *Kongsberg* und auf *Lökta* gesammelt (♀ ♀ ad.)

66. *P. subterranea* (C. L. Koch) 1833.

Von dieser gemeinen Art, die wahrscheinlich über den grössten Theil des Landes verbreitet ist, fand ich Exemplare in Botne, Vefsen, Hatfjelddalen, auf Dönna und bei Kongsberg. In Hatfjelddalen war sie an gewissen Orten äusserst zahlreich, so besonders auf Rösvandsholmen, wo (im August) eine Menge erwachsene Individuen gesammelt wurden, darunter beinahe dreimal so viel Weibchen als Männchen. Sie wurden alle unter Steinen gefunden. Die zahlreichen untersuchten Eiersäckchen enthielten von 40 bis 75 Jungen (am häufigsten ca. 55) oder von 47 bis 52 Eier; von

Säckchen, die Eier enthielten, wurden aber nur seks Stücke gefunden, so dass die darüber angegebenen Zahlen weniger massgebend sein können. Der Durchmesser des Säckchens ist 7 bis 9, gewöhnlich 8 mm., die Dicke desselben beträgt 3 bis 4 mm. Wie es scheint, bewachen oft ein Weibchen mehrere Säckchen, die in diesem Falle häufig ein wenig zusammengesponnen sind. Weibchen mit Eiersäckchen sind niemals unter grösseren, dickeren Steinen zu suchen, wahrscheinlich weil die Wärme der Sonne da weniger kräftig die Entwicklung der Eier beschleunigen konnte.

Pythonissa (C. L. Koch) 1837.

67. *P. nocturna* (L.) 1758.

C. L. Koch l. c. VI P. 61 (P. maculata) — L. Koch l. c. P. 37 — Thorell l. c. P. 200 (Gnaphosa n.) — Simon l. c. P. 195.

Ein Paar Individuen wurden bei Kongsberg gefunden. *Neu für die Fauna.*

Gnaphosa (Latr.) 1804.

68. *G. bicolor* (Hahn) 1831.

Mehrere erwachsene Individuen wurden gefunden auf Rösvandsholmen, wo so viele interessanten Formen entdeckt wurden. Ausserdem noch ein Weibchen bei Pantdalslien in Susendalen $^{20}/_{7}$ unter Rinde; es bewachtete sein weisses Eiersäckchen, welches einen Durchmesser von 8 mm. hatte und 64 Eier nebst einer Schmarotzerlarve enthielt.

Die Bestimmung dieser Art nach den Tabellen des Herrn *Simon* gelingt in vielen Fällen nur schwer, weil bei vielen Individuen sowohl die Stacheln der ersten Metatarsen als auch diejenigen der Mitte der Tibien fehlen.

69. *G. lapponum* (L. Koch) 1866.

Bei Klovimoen wurden zwei erwachsene Männchen unter Steinen angetroffen.

70. *G. anglica* (Cambr.) 1871 cum var. *aculeata* Strand n.

Thorell l. c. P. 429 — Simon l. c. P. 188.

Die *forma principalis* dieser Art wurde in Skarmodalen, bei Rösvandet und auf Lökta gesammelt.

In *Skarmodalen* und auf *Dönna* wurden einige Individuen gefunden, die sich von meinen anderen Exemplaren dadurch unterscheiden, dass sie einen deutlichen Stachel unten in der Spitze der Vordertibien haben. Dies stimmt übrigens mit der Beschreibung *Simons* in „Les Arachnides de France", wogegen *Thorell* l. c. ausdrücklich sagt, dass diese Art keine Stacheln an den genannten Gliedern haben soll. Da ich auch keine anderen Verschiedenheiten zwischen diesen und meinen typischen (nach Thorell) Exemplaren von *anglica* finden kann, glaube ich, dass die Art in zwei Formen auftreten kann, die eine mit, die andere ohne Stacheln an der Unterseite der Vordertibien. Für die Varietät, die sich der Tibien erfreuen, schlage ich hiemit dem Namen *aculeata* vor. Sie konnte kürzlich so charakterisirt werden:

Tibiis anticis subter aculeo instructis.

Meine Exemplare wurden unter Rinde gesammelt. Ein einziges Eiersäckchen ist gefunden; sein Durchmesser war 10 mm. und er enthielt 124 Jungen (im August).

71. *G. montana* (L. Koch) 1866.

Diese Art war äusserst zahlreich in den grossen Wäldern Hatfjelddalens, wo sie unter Rinde (selten unter Steinen) überall konnte gefunden werden. Ausserdem fand ich sie bei Klovimoen, in Botne und bei Kongsberg.

So gemein auch diese Art in Hatfjelddalen war, so selten war es ein reifes Männchen zu finden. Unter den eingesammelten Individuen fanden sich nämlich ungefähr siebmal so viele Weibchen als Männchen; dies ist aber wahrscheinlich nur in den Herbstmonaten der Fall, denn bei Kongsberg war die Anzahl der Männchen grösser als diejenige der Weibchen. Der Durchmesser der Eiersäckchen ist gewöhnlich 12 (11 bis 13) mm. und die Anzahl der Jungen schwankt zwischen 60 und 130 (in zwei Säckchen wurden nur 36 und 45 gefunden), am gewöhnlichsten dürfte wohl eine Anzahl von 90 à 100 sein. In einem Sacke wurden 3 Puppen von Schmarotzerinsekten gefunden; sie waren 5 mm. lang, 3 mm. dick, glatt, glänzend, braun.

72. ***G. porrecta Strand n. sp.*** (Fig. c. *Seitenansicht von Vulva) cephalothorace non insigniter longiore quam patella cum*

tibia 4ti paris, limbo angusto incrassato circumdato, testaceo-fuscescenti, summo margine nigro, sed sulco medio ordinario longiore vix nigro, et V fusco indistincto partem cephalicam postice amplectenti, radiis utrinque vix distinctis notato; oculis mediis seriei anticae modice procurvae, satis minoribus quam sunt laterales; pedibus olivacenti-testaceis, femoribus praesertim subter obscurioribus, 4ti paris cephalothorace circiter $2^4/_5$ plo longioribus, 1mi paris parum (dimidio tarso suo) longioribus quam 2di, tibiis anterioribus subter aculeatis, metatarsis anterioribus subter aculeis 2, tarsis metatarsisque anterioribus subter scopula instructis; abdomine nigricanti; vulva ex area magna impressa constat, cujus margo anticus in stilum sive procursum crassum erectum, apice oblique truncatum et in medio apicis fovea rotundata instructum, productus est; praeterea vulvae cum vulva **G. montanae** *(L. K.) multa similitudo est.* — ♀ ad. Long. ca. 12 mm.

Femina. Cephalothorax 5 mm. longus, 3 mm. latus, paullo sive vix longior quam patella cum tibia 4ti paris, patellam + tibiam + metatarsum 3tii paris longitudine fere aequans, antice angustatus, latitudine frontis paullo vel vix dimidiam partis thoracicae superanti; limbo non lato circumdatus, testaceo-fuscescens, summo margine angustissime nigro, sulco medio ordinario tenui et longo, non evidenter nigro, V fusco indistincto partem cephalicam postice amplectenti, radiis nigricantibus utrinque sat indistinctis. *Sternum* testaceo-subferrugineum, margine anguste obscuriore; *labium* et *maxillae* ferrugineae. *Oculorum* series antica non fortiter procurva: oculi ejus medii paullo minores quam laterales et inter se paullo longius quam ab eis (spatio diametrum oculi aequanti) remoti. Oculi medii postici divaricantes, majores quam medii antici, intervallo minore quam hi inter se disjuncti; spatium inter eos et medios anticos horum diametro fere duplo majus est et aeque fere magnum atque spatium inter posticos medios et laterales, quod intervallo inter laterales anticum et posticum paullulo minus est. Spatium inter marginem clypei et oculos medios anticos intervallum inter eos et medios posticos non superare videtur. Area 4 mediorum longior quam latior, parum latior postice quam antice. *Mandibulae* basi geniculato-convexae, latitudine basali vix duplo longiores, longitu-

dine tarsos 1mi paris saltem aequantes. *Palpi* ferrugineo-testacei, femoribus obscurioribus, tarsis ferrugineo-testaceis. Pedes 1mi paris 13 mm., 2di 12 mm., 3tii $10^1/_2$ mm., 4ti 14 mm. longi; tibia cum patella 4ti paris fere 5 mm., metatarsus 3 mm. Femora omnia supra 1. 1 aculeos, 1mi paris praeterea 1 antice, secundi paris 1. 1 antice, 3tii et 4ti paris 1. 1 antice et 1. 1 postice habent. Tibiae anteriores subter saltem 1 apice, tibiae 3tii et 4ti paris subter 2. 2. 2, antice 1. 1, postice 1. 1. 1 aculeos habent. Metatarsi anteriores subter aculeis 2 armati sunt. Tarsi et metatarsi anteriores scopula instructi. *Abdomen* nigricans, supra maculis 4 longitudinalibus, parvis, cinerascentibus ornatum; venter vix clarior, lineis duabus longitudinalibus pallidis notatus, scutis pulmonalibus luteis. *Vulvae* cum vulv ***G. montanae*** (L. K.) multa similitudo est, sed procurso erecto stiliforme statim dignoscitur. Hic stilus a latere visus duplo longior quam latior, oblique retro, non verticaliter, erectus, apice oblique truncato et fovea rotundata in medio ornato, colore luteo, apice ferrugineo-micanti, in latere antico pilis longis rigidis ornato. *Mamillae* griseo-nigricantes.

Mas ignotus.

Exemplum singulum femineum ad Pantdalslien Susendaliae (Hatfjelddalen, Nordland) legi ($^{23}/_7$ 1899).

73. ***G. nordlandica Strand n. sp.*** (Fig. b Vulva) *cephalothorace longiore quam patella cum tibia 4ti paris, limbo angusto non leviter incrassato circumdato, obscure luteo-fusco, V nigro partem cephalicam postice amplectenti et in lateribus radiis subramosis notato; oculis mediis seriei anticae procurvae multo minoribus quam sunt laterales; pedibus lurido-fuscis; tibiis 1mi paris inermis, tibiis 2di paris subter apice aculeo uno, metatarsis anterioribus subter aculeis 2; 2di paris pedibus paullo tantum longioribus quam 3tii, 4ti paris non multo (tarso suo) longioribus quam 1mi, tarsis et metatarsis anterioribus scopula instructis; abdomine nigricanti, supra pube nigro-fusca tecto; vulva ex fovea magna constanti, cujus margo anticus in procursum brevem, postice subtruncatum, utrinque et postice a costa crassa circumvallatum, retro productus est.* — ♀ ad. Long. 10 mm.

Femina. Cephalothorax 5 mm. longus, $3^1/_2$ mm. latus, non

parum longior quam patella cum tibia 4ti paris, patellam + tibiam + metatarsum + tarsum 3tii paris longitudine aequans, antice angustatus, latitudine frontis ca. $1^1/_2$ mm. ideoque dimidiam partis thoracicae latitudine aequanti, margine non leviter incrassato circumdatus, obscure luteo-fuscus, summo margine nigro, V nigricanti partem cephalicam postice amplectenti, radiisque in parte thoracica utrinque 2 impressis nigricantibus notatus, his lineis omnibus nigricantibus sub-ramosis vel reticulatis; sulcus ordinarius medius non longus. *Sternum* obscure fuscum vel piceum, margine nigro. *Oculi* medii seriei anticae modice procurvae lateralibus anticis oblongis multo minores; spatium inter oculos medios anticos diametro oculi fere paullo majus et duplo majus quam spatium quo ab anticis lateralibus distant. Oculi medii postici, lateralibus posticis non majores, antice divaricantes, postice intervallo sejuncti, quod non paullo minus est, quam spatium quo distant medii antici inter se; intervallum inter medios anticos et posticos duplam oculi medii antici diametrum aequat et paullo sive vix minus est quam spatium, quo distant medii postici a lateralibus posticis; laterales antici et postici spatio etiam paullo majore inter se remoti. Area oculorum mediorum longior quam latior, paullulo latior postice quam antice. Spatium inter marginem clypei et oculos medios anticos vix majus quam spatium inter eos et medios posticos. *Mandibulae* breves, basi latae, duplo fere longiores quam latiores, longitudine tarsos 1mi paris aequantes, in dorso ad basin fortiter, deinde parum convexae, ferrugineo-piceae. *Palpi* obscure testaceo-fusci, parte tarsali nigricanti. *Pedes* lurido-fusci, 1mi paris 10, 2di 9, 3tii paris 8, 4ti paris 11 mm. longi; tibia cum patella 4ti paris 3 mm., tibia 2 mm. Femora omnia aculeos 1. 1 supra, 1mi et 2di paris praeterea 1 antice, 3tii 1. 1 antice, 1. 1 postice, 4ti paris 1 antice, 1 postice habent. Patellae 3tii paris postice aculeum tenuem ostendunt. Tibiae 1mi paris inermes, 2di paris subter apice aculeo 1, metatarsi anteriores subter aculeis 2 armatae sunt; tibiae 3tii paris subter 2. 2. 2, antice 1. 1. 1, postice 1. 1, supra 1, tibiae 4ti paris subter 2. 2. 2, antice 1. 1. 1, postice 1. 1. 1 aculeos habent. Tarsi et metatarsi (saltem ad maximam partem) pedum 4 anteriorum scopula instructi. *Abdomen* supra nigricans, pube nigro-fusca tecto,

venter paullo clarior, scutis pulmonalibus obscure testaceis. *Mamillae* fusco-nigricantes. *Vulva* ex fovea magna constat, cujus margo anticus in procursum brevem, postice subtruncatum, supra ad longitudinem leviter exsculptum, utrinque et postice a costa crassa circumvallatum, retro productus est; pars postica vulvae angustata, tuberculo lato, leve, nitido utrinque instructa; fundus vulvae in medio rugosus et crasse punctatus est.

Mas ignotus.

Exempla feminea 3 in monte sub lapidibus ad Bratli Skarmodaliae (Hatfjelddalen, Nordland) legi ($^5/_8$ 1899).

74. ***G. norvegica Strand n. sp.*** (Fig. a Vulva) *cephalothorace longiore quam tibia cum patella 4ti paris, limbo angusto leviter incrassato circumdato, testaceo-fusco, V obscure fusco partem cephalicam postice amplectenti, in lateribus radiis sub-ramosis notato; oculis mediis seriei anticae procurvae, multo minoribus quam sunt laterales; pedibus testaceo-fuscis, tibiis primis aculeo unico (apice subter), tibiis secundis aculeis duobus (etiam apice subter) armatis, metatarsis anterioribus subter aculeis saltem 2; 2di paris pedibus paullo tantum longioribus quam 3tii; 4ti paris paullo (vix tarso suo) longioribus quam 1mi; tarsis et metatarsis anterioribus scopula instructis; abdomine nigricanti, supra pube nigro-fusca tecto; vulva ex fovea sat magna constanti, cujus margo anticus in procursum brevem, postice emarginatum, retro productus est, fundus testaceus, pone procursum V nigro notatus.* — ♀ ad. Long. ca. 11 mm.

Femina. Cephalothorax 5 mm. longus, ca. 3 mm. latus, longior quam patella cum tibia 4ti paris, patellam + tibiam + metatarsum + tarsum 3tii paris longitudine fere aequans, antice angustatus, latitudine frontis ca. 1,5 mm. ideoque dimidiam partis thoracicae latitudinem fere aequanti, margine incrassato circumdatus, testaceo-fuscus, summo margine nigro, V fusco partem cephalicam postice amplectenti radiisque in parte thoracica utrinque 2 impressis nigricantibus notatus; sulcus ordinarius medius sat brevis, niger. *Sternum* fusco-testaceum, margine sat late nigro. *Oculi* medii seriei anticae sat fortiter procurvae lateralibus anticis multo minores, spatium inter oculos anticos medios diametro oculi vix majus, sed

duplo majus quam spatium, quo ab anticis lateralibus distant. Oculi medii postici lateralibus posticis vix majores, antice divaricantes, postice intervallo sejuncti, quod altero tanto minus est, quam spatio quo distant medii antici inter se; intervallum inter medios anticos et posticos duplam oculi medii antici diametrum aequat et minus est, quam spatium quo distant medii postici a lateralibus posticis; triangulum ab oculis mediis posticis et lateralibus formatum fere aequilateralem est. Spatium inter marginem clypei et oculos medios anticos paullo majus quam spatium inter eos et medios posticos. *Mandibulae* breves, basi latae, duplo fere longiores quam latiores, longitudine tarsos 1mi paris aequantes, in dorso ad basin sat fortiter, deinde parum convexae, ferrugineo-piceae. *Palpi* testaceo-fusci, parte patellari clariore, parte tarsali nigricanti. *Pedes* quoque testaceo-fusci, 1mi paris 10, 2di 9, 3tii 8, 4ti 11 mm. longi; tibia cum patella 4ti paris $3^1/_2$ mm., tibia 2 mm. Femora omnia aculeos 1. 1 supra, 1mi et 2di paris praeterea 1 antice, 3tii paris 1. 1 antice, 1. 1 postice, 4ti paris 1 antice, 1 postice habent. Patellae 3tii paris aculeum tenuem ostendunt. Tibiae 1mi paris aculeum unum apice subter, 2di paris aculeos duos etiam apice subter, 3tii paris 2. 2. 2 subter, 2. 1. 1 antice, 1. 1. 1 postice, 1 supra, 4ti paris 2. 2. 2 subter, 1. 1. 1 postice, 1. 1. 1 aculeis antice habent; metatarsi anteriores subter aculeos 2 ostendunt. Tarsi et metatarsi (ad maximam partem) pedum 4 anteriorum scopula instructi. *Abdomen* supra nigricans, pube non densa nigrofusca tectum; venter vix clarior, scutis pulmonalibus obscure testaceis. *Mamillae* fuligineae. *Venter* ex area sat magna impressa lata, fere ovata, postice paullo angustata et acuminata constat, cujus margo anticus in procursum brevem, postice emarginatum, latius quam longius, productus est; fundus vulvae pone hunc procursum tuberculum latum, antice bipartitum, in medio linea longitudinali impressa, instructus, utrinque a costa acuta limitatus, quae (in parte posteriore) propter tuberculum posticum, quod supra mentionem feci, utrinque tuberculum minus format. Quum in spiritu vini vulva inspicitur, haec postice V-figuram crassam, antice apertam, nigram ostendit.

Mas ignotus.

Specimen singulum hujus speciei ad Brenna (Hatfjelddalen, Nordland) sub lapidibus legi ($^1/_8$ 1899).

75. ***G. limbata Strand n. sp.***

Von dieser Art habe ich nur ein einziges, ausserdem nicht ganz entwickeltes Weibchen gefunden, wesshalb ich jetzt nur eine vorläufige Beschreibung liefere und behalte mir vor dieselbe später zu ergänzen, wenn adulte Exemplare gefunden werden.

Von allen mir bis jetzt bekannten Gnaphosen unterscheidet sich die neue Art auf den ersten Blick durch den *sehr breiten Randumschlag* an Cephalothorax. Von *Gn. leporina (L. K.),* welche ebenfalls breiten Umschlag an Cephalothorax haben soll, unterscheidet sie sich durch dunklere Färbung etc. Das Thier hat viel äussere Aehnlichkeit mit einer *Prosthesima.*

Länge des ganzen Thieres 9,5 mm., des Cephalothorax ca. 3 mm.; Cephalothorax so lang als Patella und Tibia des vierten Beinpaares, vorn stark verschmälert, kaum so breit als die Hälfte der grössten Breite von Pars thoracica; der Kopftheil ausserdem ziemlich hoch und in den Seiten steil abfallend. Um die Mittelritze eine grosse, runde Grube, die Mittelritze selbst wenig deutlich, die Seitenfurchen tief. Der sehr breite Randumschlag ausserdem ziemlich verdickt. Cephalothorax ist einfarbig, dunkel braunschwarz, der Umschlag dunkel bleigefärbt. Die vordere Augenreihe durch Tieferstehen der Seitenaugen ziemlich stark nach vorn gekrümmt, dieselben nicht viel grösser als die Mittleren, die ungefähr in ihrem Durchmesser von einander entfernt, von den Seitenaugen weniger als in ihrem halben Durchmesser entfernt sind. Der von den Mittelaugen gebildete Viereck kaum breiter hinten, etwas länger als breit; die hinteren Seitenaugen nicht stark nach hinten gerückt, ungefähr in ihrem doppelten Durchmesser von den Mittelaugen entfernt. Diese wie gewöhnlich nach vorn divergierend, einander näher stehend als die vorderen Mittelaugen. Sternum und Mandibeln schwarz oder dunkel braunschwarz, diese dick, kaum doppelt so lang als dick, vorn gleichmässig gewölbt und mit langen, schwarzen abstehenden Haaren bekleidet. Auch die Beine sind schwarz, z. Th. mit schwachem bräunlichem Anfluge; I Paar 8,5 mm., II Paar 8 mm., III Paar 7 mm., und IV Paar 10,5 mm.;

Patella und Tibia des letzten Paares ungefähr von derselben Länge als Cephalothorax. Die Metatarsen der zwei ersten Paare unten mit 2 Stacheln, die Tibien derselben Paare mit 1 oder 2 Stacheln, die etwas verschieden gestellt sein können. Die Tibien der zwei letzten Beinpaare unten mit 2. 2. 2, vorn und hinten mit 1. 1(?) Stacheln; alle Stacheln sind ungemein lang und abstehend, ebenso sind die Beine mit vielen sehr langen Fühlhaaren besetzt. Abdomen schwarz, oben mit schwachem bläulichem Schimmer, sparsam mit Haaren bekleidet. Der Rücken mit vier deutlichen, ein wenig heller gefärbten Muskelpunkten. Der Bauch ein wenig heller mit zwei ziemlich parallel verlaufenden lichten Längslinien; die Pulmonalscuten gelb.

Dieses Thier wurde von mir bei Pantdalslien in *Susendalen* am 21.sten Juli unter Rinde eines faulen Birkenstumpfes entdeckt, aber leider noch nur in einem einzigen, obendrein unentwickelten Exemplar, wesshalb keine Beschreibung von Vulva gegeben werden kann.

Dysderidae.

Segestria Latr. 1804.

76. *S. senoculata* (L.) 1758.

Diese im südlichen Norwegen so gemeine Art, die bisher bei Trondhjem ihre Nordgrenze, so weit bekannt war, hatte, wurde in ein Paar adulte Exemplare auf *Dönna* und *Lökta* gefunden. — Ausserdem fand ich sie dieses Jahr in Botne, Sande, bei Kongsberg und Kristiania.

FIVE NEW
CALCAREOUS ALGÆ

BY

M. FOSLIE

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 3

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1900

The following preliminary communications will on a subsequent occasion be followed by pictures.

Lithothamnion californicum Fosl. mscr.

The species forms 0.8—1.2 mm. thick, smooth and rather extended crusts on rocks between tides or on small stones in pools, however, the shape of the crust depending on that of the substratum. The conceptacles of sporangia are somewhat crowded especially in the central parts of the crust, subprominent, 300—400 μ in diameter seen from above, almost disc-shaped, occasionally slightly depressed in the central parts and here traversed by about 30 rather coarse muciferous canals. The sporangia are four-parted, 140—180 μ long and 60—90 μ broad.

With regard to structure, the hypothallic layer is composed of elongated cells partly with a rapid partly a rather slow convergens towards matrix. The perithallic cells are square or rounded, frequently 4—8 μ in diameter, sometimes with the longest diameter in horizontal direction.

The species approaches in habit partly *Lithothamnion magellanicum* partly *L. læve,* but stands as regards structure nearest to *L. tenuissimum.*

It is hitherto only known from California, Point Fermin, San Pedro, Setchell no. 1148, and Pacific Grove, Dr. Alton Saunders no. 36 b.

Lithophyllum africanum Fosl. mscr.

f. *truncata* Fosl. mscr.

L. proboscideum Fosl. On some Lith. p. 14; ex parte.

f. *intermedia* Fosl. mscr.

I mentioned l. c. a species under the name of *L. proboscideum* from California, and considered at the same time some steril specimens from the west coast of Africa to be identic with the latter. Through the kindness of Dr Bornet I got a large and well developed specimen from the same place as the last named specimens, Cape Verd, here collected by Mr. Bouvier. This shows that the African form is specifically distinct from the said Californian.

The form *truncata* rather resembles the said *L. proboscideum* in habit, but it is on the whole coarser, with thicker branches. Also in f. *intermedia* new formations are formed over the lower and mostly dead parts of the plant. The branches are in this form frequently longer than in f. *truncata*, partly terete and up to about 5 mm. thick, partly upwards often compressed and anastomosing, now and then almost palmate, or occasionally folded or winded, nearly 3 mm. thick. On the one side it approaches *Lithophyllum craspedium* and on the other hand *L. platyphyllum* in habit.

The conceptacles of sporangia are on a section about 200 by 100 μ in diameter. Only emptied ones are known.

With reference to structure the species shows smaller cells than in *L. proboscideum*. In a longitudinal section of a branch the cells are in the central parts frequently twice as long as broad, or 10—15 by 6—8 μ, getting smaller towards the periphery.

The species is only known from the west coast of Africa, at Cape Verd. Prof. Henriques no. 23, and Mr. Bouvier.

Lithophyllum Okamurai Fosl. mscr.

Thallus at first forming up to 0.6 mm. thick crusts on small stones or other hard objects which it at length surrounds. Frequently in a somewhat advanced stage the crust issues partly scattered partly at length rather crowded branches 3—5 mm. in height and 1.5—2 mm. thick. These are either simple, subterete, attenuating, obtuse, or, more frequently, angulate, scantily divided or knotty, sometimes increasing in thickness upwards, depressed in the centre and dentate, in all rather irregular and occasionally anastomosing even towards the apex.

The conceptacles of sporangia as well as those of cystocarps nearly agree with the similar organs in *L. fasciculatum.*

A longitudinal section of a branch shows cells which commonly are 12—20 μ long and 7—10 μ broad.

Old specimens of the present species approaches *L. fasciculatum* f. *subtilis* in habit, but is separated by essential characteristics.

It is known from the pacific coast of middle Japan, Marine Laboratory at Sagami province. K. Yendo no. 80, 120, 270, 379, 382, 389, and 408.

Lithophyllum zostericolum Fosl. mscr.

f. *tenuis* Fosl. mscr.

f. *mediocris* Fosl. mscr.

It has been rather uncertain how the Alga described by Harvey as *Melobesia amplexifrons* was to be understood. Two somewhat different forms have been referred to it by me as well as other botanists. However, through the kindness of Dr. E. P. Wright I have had the opportunity to examine an authentic specimen from Port Natal of this in the southern hemisphere apparently widely dispersed species. From this specimen is to be seen that the true *M. amplexifrons* Harv. is a *Lithophyllum,* as formerly considered, agreeing with the plant delineated by Rosanoff, Rech. Melob. pl. VII, fig. 2—3. It frequently surrounds other and cylindrical Algæ, especially *Gelidium,* and attains a thickness of up to about 0.6 mm.

The other, for which i propose the above name, differs from *L. amplexifrons* especially by its much thinner crust and smaller cells. It appears frequently to stick to *Zostera.*

In f. *mediocris* the crust attains a thickness of up to about 150 μ, in f. *tenuis* about 60 μ. The former at first forms suborbicular, at length confluent and rather irregular patches on the host, but in the latter the delicate and minute crusts do not always fully anastomose, and sometimes the one crust stretches itself over the other.

The conceptacles of sporangia nearly agree with those in *L. amplexifrons,* however especially in f. *mediocris* at first slightly raised above the surface of the frond. It also much approaches young specimens of the said species in habit. However, on a section the cells are shown to be much smaller, and seldom vertically elongated as frequently in the latter species.

The species is know from the pacific coast of middle Japan, Marine Laboratory at Sagami province, *f. tenuis,* and from Santa Cruz, California, f. *mediocris.* K. Yendo and Dr. Anderson.

Melobesia (Heteroderma) canescens Fosl. mscr.

Thallus forming suborbicular, at length confluent and irregular, rather extended crusts on *Padina arborescens.* In a young stage the colour is a pale rosy, older greyish or greyish-green. The crust attains a thickness of at least 120 μ, with more layers of cells. The basal cells are frequently several times longer than broad, or 25—60 μ in height, the upper shorter or often nearly square.

The conceptacles of sporangia are somewhat crowded, subconical, but not distinctly marked, 300—350 μ in diameter seen from above. The sporangia are four-parted, 45—60 μ long and 25—30 μ broad.

This species apparently stands nearest to *Melobesia coronata* Rosan. Rech. Melob. p. 64. I should even be inclined to consider it but a form of the latter, supposing that the specimen which underlies the description l. c. has been a young one. However, for the present it must be regarded a separate species.

It has been found on the pacific coast of middle Japan, Marine Laboratory at Sagami province, K. Yendo.

BISKOP GUNNERUS' VIRKSOMHED

FORNEMMELIG SOM BOTANIKER

TILLIGEMED EN OVERSIGT OVER BOTANIKENS TILSTAND I DANMARK OG NORGE INDTIL HANS DØD

VED

OVE DAHL

III

JOHAN ERNST GUNNERUS

TILLÆG II: UDDRAG AF GUNNERUS' BREVVEKSLING, SÆRLIG TIL BELYSNING AF HANS VIDENSKABELIGE SYSLER

HEFTE 6

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 4

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1900

Om de tidligere afsnit af denne afhandling, se skrifter for 1898 no. 4, hvor indholdsfortegnelse findes, og 1899 no. 4.

F. Breve til Gunnerus. (Forts.)

674. 1767 27. Marts fra Olaus Møller[1]), Dublin. (VS.)

Hochwürdiger u. Hoch Gelahrter Herr Bischoff, Hoch Geneigter Herr und Gönner! Ich hatte vor einer geraumen Zeit die Ehre an Ew: Hochwürden zu schreiben und des Raji[2]) Hist: Plant: und Floram Angl: zu übersenden an deren richtigen Empfang per Captn. Thode ich keinen Zweifel trage. Wie besagter Mr. Thode bey der Übergebung dieser Bücher weiter nichts meldete, so habe Ihm auch nichts abgefordert, sondern bitte dieselbe als ein geringes Merkmahl meiner unterthänigen Ergebenheit und Dankbahrkeit anzusehen. So grosz seit der Zeit meine Begierde gewesen durch Verschaffung der übrigen Specificirten Botanischen Bücher Ew: Hochwürden meinen Dienstschuldigen Respect einigermaasen zu zeigen, so wenig habe ich darin meinen Wunsch erreichen können auser dasz Bauhini[3]) Theatrum und Prodromus mir in die Hände gefallen und Abrah: Muntings[4]) Oeffening der Planten in hollandischer Sprache, welches leztere Buch Ew: Hochw: vielleicht schon in hochdeütscher Sprache besitzen oder die hollandische nicht fertig lesen können, in welchem Fall die Zurücksendung dieses Buches mir lieb seyn wird. Des Dodonei[5]) groses Werk von Bäumen und Pflanzen könte ich zwar auch jetzo mitsenden, weil aber dasselbe auch in holländ: Sprache ist, so fürchte ich dasz diese Sprache entweder nicht beliebig, oder das Buch sich schon in Ew: Hochw: Bücher-Samlung befinde. Von Plu-

1) Smlgn. nr. 565 ovfr.
2) Se nr. 301 ovfr.
3) Se nr. 286 ovfr.
4) Se nr. 306 ovfr.
5) Se nr. 300 ovfr.

kenet Dillen Lobel u. Michelio[1]) ist mir nicht das geringste bisher vorgekommen, ich lebe aber doch in Hofnung dasz bey vorfallender Auction der Bücher eines Doctoris Medicinæ oder anderer Botanisten ich zum wenigsten einen Theil derselben antreffen möchte. Neue Botanische Schriften sind in diesem Königreiche wie fast alle Productiones Literariæ eine seltene Sache, und würden neue Irlandische Bücher in den Actis Eruditorum nur einen sehr kleinen Raum einnehmen, wenn man erdichtete Memoirs, Romanen, und neue Theatrische Werke ausnimt womit der jetzige Geschmack der nation überflüszig fourniret wird. Ein Literair Iournal ist auch noch niemahls alhie zum Stande gekommen, obgleich Mr: Droz und Mr: des Voeux zwey Französischer Prediger in dieser Stadt einen Anfang macheten mit etlichen Bänden uns die Gelehrte Transactiones anderer Länder mitzutheilen, oder vielmehr nur von ausländischen Iournalen mit einer kurtzen Censur einen Extract zu liefern, so musten Sie doch bald wegen Mangel der Käufer das Werck fallen laszen, wozu aber auch dieses nicht wenig beygetragen dasz Mr: Droz als ein offenbahrer Arrianer seine Meinungen mit einfliesen liesz. Sein College bey der hiesigen Französischen Kirche (die sich der Englische conformiret hat) Nahmens Villette hat 2. Bücher für einiger Zeit publiceret eines Sur l'origine du Mal, und das andere Sur la felicité de la Vie avenir. Es sind wunderliche und offenbahr anstösige Dinge darin enthalten indem er statuiret dasz die Strafe der Gotlosen bestehen werde in einer Vernichtigung Ihres Wesens oder Daseyns, aneantissement. Man läszet also auch Theologos schreiben was sie wollen ohne sie unter nöhtige Censur zu ziehen. Wie Er denn sein Amt wie vorher, aber als ein völliger naturalist oder Deist verwaltet. Ein Prediger der mein Nachbahr ist läszet jetzo auf Prenumeration eine Historie aller vornehmsten Mahler in Europa von dem Jahr 1250 bis auf diese Zeit drucken. Er hat derselben über 1400 gesamlet, und die Materialien aus den Mahler-Geschichten aller nationen zusammengezogen. Sein Nahme ist Pilkington. Unser Erz-Bischoff alhier D. Carmichael ein Schotländer und sehr milder und gütiger herr wurde alsobald bey seiner Inauguration krank und starb nachdem

[1]) Se om disse nr. 300 og 301 ovfr.

Er die Würde nur ein halb Jahr bekleidet hatte. Wie ich Ihm aufwartete, redete Er mich in deütscher Sprache an, welche Er auf seinen Reisen mit seinem Bruder dem Grafen von Hyndford gelehrnet hatte. Unser jetziger Erz: Bischoff Dr: Smith hat viele gute Eigenschaften, die aber durch eine Morositet eine Verdunckelung leiden. Einen Pastoral Brief habe ich von ihm zu sehen noch nicht das Glück gehabt. Ein Lutherischer Prediger in London H: Doct: Wachsel hat mir neül. eine kleine Probe von seiner Pastoral Arbeit überschicket, davon ich ein Stück hie beyzulegen die Freyheit nehme. Gott unser Erlöser und Erzhirte lasze uns die Wichtigkeit der anvertrauten Seelen und die Unentbehrlichkeit seines Erlösungs-Bluhtes zur glaübigen Anwendung und heiligung und zur wachsamen Pastoral-Sorge immer mehr ins Gemüht leüchten, damit wir uns selbst und die uns hören seelig machen. Ich verharre etc. etc. Olaus Møller.

Hiebey ein klein Paqvet Bücher. Mit Captn. Abelsness.

---

675. 1767 29. Marts fra C. Linné, Upsala. (VS.)

Högwördige Hr. Doctor och Biskop. *Flustra pilosa* är wisserligen den öfwersände ramulus. Jag fordristade icke skicka innelyckta schedula på posten, att där med beswära, om icke Hr. Tonning obligerade mig, ty hon kostar Hr. Biskopen 1 plåt i postpgr., och i sig sielf är ej ward 2 styfwer. Nu anteligen kan jag skicka senare delen af Animalium systemate, så snart tilfälle gifwes.

Herre min Gud om jag kunnat warit i den situation, att få folgdt Hr. Biskopen paa dess visitationer till finmarken, huru hade wij icke skolat roat oss wid stranderne, att se de små diuren uti lithophytis och zoophytis. Kiära se äfter om Spongiæ vivæ hafwa in se motum diastolen och systolen, att insupa och utpressa watnet, så som lungan giör med luften. Jag forbl. Högw. Hr. Biskopens ödmiuke tienare Carl Linné.

Jag skall här fira Societetens inauguration på mit enfaldiga sätt.

Hr. Tonning logerar hos mig. Han studerar nu starkt anatomien. Om Hr. Borkgrevin hemkomit hälsas han oändeligen. Han war en beskedelig karl hos oss. Min hustru wäntar af honom svar om hästorne.

---

676. 1767 6. April fra H. Tonning, Upsala. (VS.)

Høy-ædle etc. Hr. Biskop! D. H. H.s Høy-Respective Skrivelse, de dato 7de Martii h. a., samt den derudi indsluttede Vexel paa Kiøbenhavn, stor 50 rdr. Dansk courant-Mynt, har jeg imodtaget, og haver herved den ære, underdanigst at takke for D. H. H.s dermed havde særdeles store Besvær og Møye. Brevet til Hr. Archiatern blev strax efter D. H. H.s ordre leveret, og Han svarede ogsaa derpaa med samme Post.[1]) Ieg baade burde, og skulde sandelig efter min underdanigste Skyldighed have gjordt det samme, men saasom der den Dag, da Posten kom, hvilket skeer her i Staden om Søndagene, vare nogle Fremmede hos Hr. Archiatern, hvilke forbleve der til langt ude paa Aftenen, og jeg da altsaa derved den heele Dag blev hindret fra at skrive, saa har jeg maattet opsette det indtil denne Tiid; thi om Mandagen, da Posten altiid gaaer herfra til Norge, kan jeg i den Tiid, som Læse-terminen varer, formedelst mine mange collegia, hvilke jeg ikke nogen Dag uden betydelig Skade kan forsømme, ey faae Tiid til at skrive noget Brev, men saadant maae altid skee om Søndagen, og udbeder jeg mig derfor D. H. H.s Høygunstige Pardon for denne min opsettelse. Jeg tviiler nu ingenlunde paa, rigtig at bekomme de mig belovede 450 rdr., siden jeg allerede er bleven beæret med saa fuldkommen en Forsikkring fra D. H. H., og i den Henseende har jeg nu antaget collegia udi Anatomie, Physiologie, og hos den unge Professor à Linné udi principiis botanicis. Desuden har jeg ogsaa 2 Dager om ugen collegium practicum paa Nosocomio her i Staden. Hr. Archiatern har nu allerede i denne Termin bragt til Ende sine prælectiones publicas over Materiam medicam in Regno animali et lapideo, og begyndt paa at læse over den Fortale, som skal komme i det nye Systems Regno vegetabili. Nu er det just saa meget, at Regnum animale i benevnte System er blevet gandske ferdigt, og Regnum vegetabile skal i denne uge tage sin Begyndelse.

Hr. Liv-medicus Aurivillius[2]) dødde for nogen Tiid siden,

1) Smlgn. f. reg. brev.

2) Samuel A., prof. i prakt. medicin i Upsala, f. 1721 i Stockholm, d. 1767 $^4/_3$ i Upsala.

saa at Hr. Archiatern er nu allene regiærende in facultate medica, og, som jeg har hørt, saa skal her nu, førend nogen anden Professor kommer i hans Sted, holdes Promotion for sine visse Aarsagers Skyld. Han har ogsaa allerede proponeret det for mig, men jeg har intet determineret Svar givet.

Baade Hr. Archiatern selv, saa ogsaa Fruen og Frøkenerne, ere meget begiærlige efter at faae viide, hvorledes det havde gaaet Monsr. Borchgrevink paa Reysen, og de have længe siden ventet, at han havde skrevet Dem til. Ieg vilde ønske, at det kunde skee med det første; thi ellers gjøre de sig adskillige Tanker.

Hr. Archiatern har nylig[1]) faaet Brev fra Botanico Du Chesne i Paris, og det af følgende Indhold: 1) at Boucainville under qualiteté af Botaniste du Roi er allerede reyst hen til Moluccerne, og derfra skal han reyse til Peru og Mexico, og siden igiennem Ost-indien komme tilbage. Paa denne Reyse skal han gjøre observationes in historia naturali, og Tiden skal ikke vare længere end 18 Maaneder, 2) at Aublet[2]), som har været 3 Aar paa Guiana og udi America antarctica, hvor ingen botanicus tilforn har været, er nu kommen hjem, og dagligen arbeyder paa, at udgive en floram derover, under opsigt af Iussieu[3]) for Beskrivningernes Skyld. Planterne skal beløbe sig til over 300, og den halve Deel af Figurerne ere allerede graverede. I Leyden er under von Royens[4]) Præsidio udkommen en Dissertation pro gradu Doctoris af Daniel de la Roche[5]) genevensi, som har denne Titel: *Descriptiones plantarum novarum.* Disse novæ species ere alle fra Caput bonæ spei, og henhøre for den største Deel til det genus *Ixia.* Kobberstykkerne paa dem allesammen tilligemed Dissertationen selv har Hr. Archiatern faaet fra von Royen med Posten.

Den Danske Fabritius[6]), som har været her i Upsala, siden i

1) Nemlig $^{8}/_{2}$ s. a. (ifl. Ährling: Linné's Brevvexling); Ant. Nic. Du Chesne, f. 1747, d. 1827 i Paris.

2) En fransk apotheker F. Aublet, der reiste i Guyana 1762—64 og 1775 udgav en beskrivelse over det franske Guyanas planter i 4 bind, 392 plancher.

3) Den berømte Bernhard J., demonstrator botanices & prof. reg. i Paris, f. 1699 i Lyon, d. 1777 i Paris.

4) Se nr. 306 ovfr.

5) Daniel de la Roche, f. 1743 i Genf, hvor han var læge.

6) Joh. Chr. F., Linné's elev 1762—64, se aarsskr. 1888—90 p. 236, 240.

Holland, og paa mange Steder i Tydskland, er nu kommen tilbage til Kiøbenhavn, og har sendt Hr. Archiatern sine Beskrivninger over mangfoldige insecter, hvilke ere de eeneste han haver lagt sig paa, og bliver, efter Hr. Archiaterns Sigende, den sterkeste Entomologus i heele Evropa.

Hr. Archiatern viiste mig forleden Dag Besleri[1]) Hortus Eystettensis, den allerstørste foliant jeg nogensinde har seet, hvilken haver prægtige figurer, men Beskrivelserne ere gandske korte paa de allerfleeste urter. Planterne ere der inddeelte i vernales, æstivales, autumnales et hyemales. Udi Regno vegetabili systematis novi forekommer en urt under Navn af *Mahernia verticillata,* hvilken transponeret vil sige det samme som *Hermannia.* Den har faaet det Navn Mahernia, fordi modus fructificandi ogsaa der er transponeret; nam si nectaria demantur pistillis, et addantur staminibus, Hermannia tota habetur.

Hr. Archiatern har i denne uge været temmelig syg, men nu er Han, Gud skee lov! brav igien. Jeg vilde ønske, at Han i det ringeste maatte leve saa længe, at jeg blev promoveret, og haver faaet af Ham, det jeg forlanger. Han tager nu ellers dagligen meget af, og taler idelig om Døden: Han sørger ogsaa nu meget over den store Sauvage[2]) i Montpellier, Hans særdeles gode ven, som nu er død. De have stedse corresponderet sammen i medicinske Sager fornemmelig, alt i fra den Tiid Hr. Archiatern var i Holland. De Brev-paquer Hr. Archiatern haver fra Ham, udgjøre nesten et heelt contoire, meriterede at trykkes, men det skeer nok ikke. Gunnera voxer ikke i Upsalæ Have, men Hr. Archiatern haver alleneste nogle faae exemplarer deraf nedlagde i sit herbario.

Monsr. Borckgrevink er ret lykkelig, som nu faaer den ære at være med D. H. H. til Nordlandene, og Hr. Archiatern ønskede selv, at kunne have saadan Leylighed.[3]) Ieg har den ære underdanigst at forønske D. H. H. megen Lykke paa forestaaende besværlige Reyse, og at Hjemkomsten maae skee med god Hilsen

[1]) Basilius Besler, apotheker i Nürnberg, 1561—1629, Hort. Eystett.ens. 1613.

[2]) Francois Bossier de la Croix de Sauvage, prof. med. i Montpellier, f. 1706, d. $^{19}/_{2}$ 1767. Fortegnelse over de talrige breve til og fra Linné findes hos Ährling, hvor ogsaa meddeles, hvor de er trykte.

[3]) Smlgn. Linné's eget brev, nr. 675 ovfr.

og Sundhed, ligesom jeg ogsaa har den ære at gratulere dermed, at D. H. er flyttet til Byen, og haver soldt Berg[1]), men vil allene ønske, at D. H. H. ey derved haver lidet noget kiendeligt Tab. I ligemaade har jeg ogsaa den ære, underdanigst at gratulere til det Kongelig Norske Videnskabers Selskabs Indvielse den 1ste Maji nestkommende, og da jeg berettede Hr. Archiatern dette, fornøyede Han sig hiertelig derover.

Siden D. H. H. nu skal reyse bort i Sommer, og ventelig ikke kommer hiem, førend sent ud paa Høsten, saa tager jeg mig underdanigst den Friehed, at bede nu om 200 rdr. paa engang, for hvilke jeg ogsaa her indlagt sender min qvittering; thi i Sommer tenker jeg at lade trykke min gradual dissertation, og at holde den i September-Maaned, da jeg nødvendig behøver Pengene til at betale Trykningen, Præsidium og Disputations Collationen, tilligemed meget mere, hvilket her ingenlunde kan undviges. Nest Hr. Archiaterns Respect for D. H. H., har jeg den ære, at udbede mig bestandig grace, og forbliver med dybeste Soumission Deres etc.

H. Tonning.

P. S. (paa en vedlagt Seddel). Dersom jeg torde udbede mig til at faae viide D. H.s fuldkomne Titel, og nogle andre anecdoter, angaaende D. H. selv, saa ønskede jeg det gjerne, baade for Dedicationens Skyld i min Dissertation, saa ogsaa for Dissertationen selv.

(Indlagt i brevet er følgende seddel):

Af min kiere Sviger-moder, Provstinde Hermichen Thode[2]), haver jeg faaet 200 rdr. Dansk courant, siger Toe Hundrede Rixdaler Dansk Courant, til mine studeringers Fortsettelse her i Upsala, for hvilke Penger jeg ey allene hermed qvitterer, men endogsaa declarerer, at baade disse Penger, og de som jeg tilforn haver er-

[1]) Om Berg, se nr. 61—69 ovfr. G. havde bebygget gaarden, som tilhørte Bispestolen og indtil hans tid laa øde, og boede der en tid. 3die novbr. 1766 bortfæstede han 5 af de 6 spand, hvorfor gaarden var skyldsat, til kjøbmand Jens Andr. Lassen i Trondhjem, til hvem han ogsaa 2den janr. 1767 solgte samtlige huse. Selv kjøbte han ved skjøde af 27de oktbr. 1767 gaard med tilliggende haugeplads i byen paa hjørnet af Dronningens gade og Apothekerveiten (nuv. hotel Britannia). Den blev nedrevet i 1896.

[2]) Se nr. 640 ovfr.

holdet, skal med Tiden vorde decourterede i den Arv, og det Jevnet, som min Hustrue liige med Hendes andre Sødskende med Rette tilkommer at nyde. Dette bekræftes hermed under min Haand.

Upsala d. 6. Aprilis 1767. H. Tonning.

(Gun.s paategning): Provstinden besørger selv 100 rd.s remise herpaa, men vil icke sende det andet 100 rd., hvorfor denne qvittering holdes tilbage.

---

677. 1767 13. April fra H. Tonning, Upsala.[1]) (VS.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! For D. H. H.s høy-respective Skrivelse af 21de Martii passato, samt for den derudi indsluttede Anviisning paa Kiøbenhavn, stor 50 rdr. Dansk courant, har jeg den Ære underdanigst at takke, forønskende, at dette mit Brev maatte forefinde D. H. H. ved ald forønskelig vel-gaaende. Den forrige Anviisning paa Kiøbenhavn, ligeledes stor 50 rdr., fik jeg strax en Kiøbmand her i Staden ved Navn Noring, som haver Handel paa Stockholm, at imodtage, og han sendte den derpaa med Posten til Stockholm, men Anviisningen er nu kommen tilbage igien, uden at blive der accepteret: nu er der ingen anden Raad, end at sende begge Anviisninger herfra til Gothenborg, hvor der ogsaa drives Handel paa Kiøbenhavn, for at probere, hvordan det vil løbe af.

Det glæder mig overmaade at fornemme, det D. H. H. er bleven fuldkommen satisfait i Henseende til oplysningen om de til Hr. Archiatern sendte coraller. Saasnart jeg kan faae noget af Linnæi Høe-frøe, som nok skal skee med det første, saa skal det strax efter ordre vorde leveret til Hr. Wagner i Stockholm.

Siden nu Paaske-ferierne allerede i Fredags indfaldt, saa er Hr. Archiatern alligevel reyst ud paa Landet paa sin Gaard Hammerby, og den unge Professor er ogsaa paa en kort Tiid reyst bort paa et andet Sted, saa at jeg for nærværende ikke — hvilket sandelig gjør mig meget ondt — kan efter ordre give D. H. H. den forlangte Efterretning, nemlig hvilke udlændinger, der skulde udnævnes til membra af det Kongel. Norske Selskab, men ikke desmindre tager jeg mig dog alligevel den Friehed her at anføre paa

[1]) Indløbet d. 3. sept. paa Næsne (G.s paategning).

min egen Haand til D. H.s nærmere overveyelse, en Fortegnelse paa adskillige meriterede Personer, hvis Navne jeg deels af Hr. Archiaterns vidløftige Correspondence, deels ogsaa af Hans mundtlige Samtaler haver excerperet, som ere: 1) Italienske: Vallisneri, Physic. et Histor. natur. Prof. i Padua. Arduini, custos horti ibidem. Cornaro, Episcop. Venetian., som har skrevet prægtige verš de sexu Plantarum. Frue Laura Bassi, som selv besidder en anatomisk Profession i Bologna, og haver Varatti, der er Professor i en anden videnskab, til Mand. Hun læser anatomien med største Berømmelse, og iblandt adskillige andre store Mænd, ogsaa haver haft Condamine til sin Discipel. 2) Spanske: Ortega. 3) Portugieser: Vandelli, Botan. Prof. i Lissabon. 4) Franske: Berhard Iussieu, Demonstrator i Paris. Sauvages er nu død. Et Fruentimmer ved Navn Chetardie, som Ao. 1763 blev legitime promotus medicinæ Doctor i Paris, og skal besidde grundig Lærdom. 5) Engelske: Miller og Frue Mohnson. 6) Hollandske: Van Royen, Botan. Prof. i Leyden. 7) Tydske: Münckhausen, Baron og grand Drossar i Hannover. Gledisch, Botan. Prof. i Berlin. Albert v. Haller. Von Swieten og Jacquin i Østerrige, af hvilke den sidste er nu Raadsherre i Chemnitz. 8) Svenske: Daniel Tilas i Stockholm. Bergius, Profess. ibidem. Cancelie-Raad Ihre, og Torbern Bergman, Adjunct i Mathematiquen og Physiquen, membrum af Kongel. Societet i London, videnskabs Academiet i Stockholm, og af det Keyserlige Academia naturæ curiosorum. Han er desuden en dygtig Mand i Natural-historien. Martin er purus Anatomicus, og formedelst sit trætte-kiære Gemytte fordrages her ikke synderlig af de andre.

Hvad den unge Professor angaaer, saa beder jeg underdanigst om Forladelse for, at jeg skriver min ringe Mening frit ud i den Sag, men dog allene for D. H. H. selv, og den bestaaer derudi, at, dersom Han bliver antaget til membrum tilligemed de andre, saa vil sikkerlig baade Tilas og Cancelie-Raad Ihre mocquere sig derover, og maaskee refusere det for sine Parter. Jeg troer sandelig heller ikke, at Hr. Archiatern skulle være derfor, og Selskabet vilde desuden ikke vinde stor Lustre ved Ham. Ieg er forsikkret paa, at D. H. H. ey lader sig merke for nogen om

denne sidste affaire, og derfor tager ieg mig underdanigst den Friehed at skrive saa reent ud. Ieg haaber, at Monsr. Borchgrevink endelig skriver Hr. Archiaterns Huus til, førend han reyser til Norland; thi de vente nu med største Længsel efter Tidninger fra ham. Ieg beder underdanigst om, at maatte faae endnu, førend D. H. H. reyser, 150 rdr. til at bestride de for mig i denne Sommer indfaldende nødvendige omkostninger, om hvilke jeg ogsaa i min forrige Skrivelse haver mældet. Til Slutning har jeg den ære at forønske D. H. H. en lykkelig baade Bort-reyse og Hjemkomst, og forbliver med dybeste Soumission Deres etc. H. Tonning.

---

678. 1767 14. April fra J. L. Bull, Christiansund.[1]) (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! . . . . Vaar-fiskeriet er her desverre saa godt som aldeles feilslaget, da her ikke eengang i det deiligste veir, vi som oftest havde in Martio, var det mindste at faae. Næsten det samme høres og fra Rumsdal og Sundmør og end meer fra Fosens Fogderi. Den ringe deel her er faaed, har altsammen været tyk og feed Fisk, ganske fuld af Lever, og saa kalded Garn-Fisk, der ikke vil bide paa Agn, uden det er des ferskere og godt som levende Sild. Hvorved erfaring viser, hvad skade Fordomme gøre i nærings veye. De fleeste paa Nordmør fordømme Garn-fiskeri[2]), ligesom mange andrestæds alene av egensindighed, fordi det er nyere, nogle, som havde Garn hengende ubrugte i mange Aar fra den tiid, Skreyen var tett under Land i følge med stor-Silden og lige inde i Fjordene, begyndte nu omsider at prøve dem ude i Havet, men for seent, efterat de den heele tiid forgæves havde brugt Snøre; disse have dog siden faaed noget lige til denne tiid, da stormveir nøder dem at hvile. Havde de før i Aar taged Garnene fatt, kunde de gjort temmeligt fiskerie. Henved een uges tiid har her nu været stærk Vesten Veir, sær i Dag nordvest med sterkt Sneefald blanded med hagl, som dybt skjuler al mark til megen bekymring for Almuen, hvorav de fleeste i nogle uger have intet Foer havt til deres Creature, og allerede misted een deel av sult, da den sterke Tørke i avvigte Sommer

[1]) Indkom d. 23. April. Besvaret d. 30. ejusdem.

[2]) Garnfiskeriet var paa den tid meget diskutteret, se nr. 553. 561, 628 ovfr.

foraarsagede saa stor misvext baade paa høe og halm, at jeg ei skal tale om Korn, som mangler mange baade til Sæd og Føde.

D. H., haaber jeg, ikke regner mig til onde, at jeg i mit Brev blander deslige Efterretninger med det, jeg egentlig havde at skrive om. Recommenderer mig iøvrigt etc. etc. J. Lemvig Bull.

---

679. 1767 28. April fra E. H. Kempe, Tordvigen. (VS.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc. Herved haver jeg den Ære at fremsende 3de Stykker Svamp, under hvilket Navn de nyelig før Paaske bleve mig sendte, med Forsikring, at de ved Griib skal være optrukne paa Fiske-Snøre, og, som, tillige foregives, hengde fast ved en Steen i Bunden, hvorfra det med Magt maatte oprykkes. Hvis det er Svamp og ikke halvfortæret exuviæ af et Dyer, saa er det vel omtrent *Spongia frutescens,* som D. H. allerede i Fl norv. haver beskreven, men Act. nidros. T. IV, hvor Beskrivelsen og Kobberet loves, haer jeg endnu ikke seed. Uden paa denne formeente Svamp laae et Insekt, som syntes noget besønderlig; med mindre det skulde kunne henregnes til Krabbe-Slegten. Samme følger ogsaa med i spiritu vini, hvor det haer beholdt sin første Farve. Inden i Svampens poris merkede jeg noget at bevege sig, hvorpaa jeg udtrak en bruun Huud, i hvilken, da den blev aabned, laae indsvøbt et Slags liden Orm, hvorav alene 4 Stykker bleve nogenledes hele, hvilke ogsaa her findes i spiritu, hvori de strax begyndte alt meere og meere at bleegne, da de før vare røde av Farve. Om den smalle hører til samme Art som den tykkere, samt, om de begge kan ansees som larvæ av det først ommelte Insekt, forstaaer jeg ikke. Ligesaa lidet kan jeg komme til Rette med den Skjel, hvorav jeg her haver den Ære at tilstille D. H. H. 2de Exempl. Den slaaes undertiden op paa Stranden ved Øerne her i Prestegjeldet, hvor den av Bønderne i Fredøe Sogn kaldes Hvael-Skjel (Qvael-Skjæl), fordi den siges at voxe paa Ryggen af gamle Hvale. Hvis dette haer sin Rigtighed, saa synes mig meget underligt, at Skjel skulde generéres under Fiskens Huud, hvormed den synes overtrukken; uden saa er, at det enten i Begyndelsen haer været en Orm, som haer ædt sig igjennem Huden, hvor den da siden, formedelst Luftens Udelukkelse, kunde iklædes

et steen-agtigt Væsen eller at Hvalen med Tiden kunde faae en ny Huud oven paa den gamle. Det hvide, som ligger inden i samme Skjel, av bemeldte Bønder kaldet Qvael Sukker, er deres Krebs-Øien eller Pulver wieder die Schärfe, som de tage ind imod Mave Sygdomme, in specie Diarrhoee, som her kaldes Liiv-Farrang. Det forekommer mig, som om dette Slags Skjel skulde være beslegtet med de lange, hvide og flade Skjel, som allevegne forekomme i Stranden, hvorav hele strata paa sine Steder skal findes under Sanden, og skal være meget tjenlige til Ciment-Brenderie. Dette er alt, hvad jeg denne Gang kan have den Ære at tilsende D. H., ellers altid etc. etc. E. H. Kempe.

680. 1767 5. Mai fra H. Strøm, Øren prestegaard, Søndmøre. (VS.)[1]

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. Jeg tacker ærbødigst for seniste meget ærede og kiærkomne Skrivelse af 10de November 1766.[2] Men beklager at den saa silde indløb, nemlig nu først den 28de April. ann: curr: hvoraf ieg slutter, at imellem Throndhiem og Søndmør gives sielden Lejlighed om Vinteren. Af den Aarsag er det, at Dillenius de Muscis[3], som fuldte med, endnu staaer ubetalt, saasom Sorenskr: Heide ej vilde resolvere at betale den, førend han havde indhændtet mit Svar. Dette fortryder mig meget, og ieg har nu desto mere hastet for at kunne giøre Anstalt til Pengernes Betaling. Bogen er god, men det fortryder mig, at ieg icke heller loed mig forskrive Ellis[4] Essai of corall(ines), som uden-tvil ville have blevet mig langt nyttigere. Imidlertid fortiener D. H. lige stor Tack, hvilcken og hermed paa det ærbødigste aflegges. Ieg indsender nu, foruden mine meteor: observ(ationer), og en Beskrivelse over Blankestenene[5], mine Anmærkninger til Søndm: Beskrivelse[6], og vil ønske, at de samme maatte svare til de gode tanker, D. H. forud har behaget at fatte derom, som ieg seer

[1] MS. 243 qv. i selskabets bibliothek, men ei medtaget af Belsheim i Ark f. Math. og Naturv. IX.
[2] Er nr. 123 ovfr.
[3] Se nr. 122 og 300 ovfr.
[4] Se nr. 254 ovfr.
[5] Smlgn. Søndmørs Beskrivelse I. 270.
[6] Vel dem, som er trykt i selsk. skr., ny saml., bd. 1.

af Brevet. Jeg har i det mindste giort mig umage derfor, og skjønt Afhandlingen er bleven vidløftigere end ieg tænkte, har ieg dog forkortet den ved at udelucke et og andet mindre Nødvendigt. Jeg har deri temmelig villet fuske paa Mineralogien, saasom i ingen Deel af Natur-Historien er mindre udrettet, og ieg ville ønske, at D. H. selv snart ville legge haanden derpaa, da man kunde vente noget almindeligere og mere fuldstændigt. Forunderligt nock, at iblant saa mange til deels studerede Biergværks Betientere endnu ei er fundet nogen, som har giort Begyndelse til saadant Værck, eller beskrevet os et minste Iern eller Kaaber Værck efter sine Steen Arter og Gange. Kan D. H. ej opmundtre nogen, tviler ieg paa det skeer endnu saa hastigt. D. H.s seniste Brev[1]) har givet mig Anledning til en og anden Anmærkning, saasom om den smalnebbede Alcke, hvilcken, nu ieg har læst deres Afhandling om Langviren[2]) nøjere igiennem, bliver just den ieg har[3]) meent, hvorimod ieg tilforn forestillede mig deres Langvire, ligesom min, der er heel sort paa hoved og Hals ned til Brøstet, hvilket altsammen kan ansees for en Bagatelle og blot forskiel i Nafnene. Jeg tacker hiertelig for de adskillige mig meddeelte Efterretninger, som vare ret kjærkomne. *Fucus cartilag[ineus]* har ieg aftegnet i min Afhandl: om Søevæxter indsendt til Kiøbenhavn, men icke efter det aller fuldstændigste Exemplar.[4]) Ligeledes har ieg aftegnet den jeg før har kaldet *Ulva dilatata* centro radicata; Men da den neppe kand blive det, saavidt ieg nu kan see af *Dillenio,* tilsendes den nu dem som en bedre Kiændere, for at indryckes i Deres Flora, helst om den er en nye Vext, som ieg begynder at formoede; thi Dillenii er heel, denne derimod aaben ligesom en aaben Manschette, hans er udvidet, denne derimod sammenfoldet som en i folder lagt Manschette og tillige sammenrynket, hvor den sidder fast til Bierget, men i hin Ende bredere.[5]) Naar de i Mængde sees at hænge paa steile Bierge, seer de ud som en hoben fryndser

[1]) Er nr. 123 ovfr.
[2]) Selsk. skr. III. 1765.
[3]) Rettet af brevskriveren til: der er.
[4]) Danske Vidensk. Selsk. skr. X, 256.
[5]) Med henvisningstegn hid er i margen tilskrevet: det tilsendte Exemplar er udbredet og i den Post ej at rette sig efter.

eller falblader. Foruden denne tilsendes en artig Sop eller Lycoperdon[1]), som ieg nyelig har fundet fastsiddende til roddent Træe og et Par Blade, som mig for lang Tid siden bleve tilbragte fra Sule-fieldet i Borgen Sogen, og ieg holdt for den Vext *Arum,* helst da de vare saa bittre. Til Linnæus har ieg nyelig afsendt endel orme[2]) i et glas, som dog vel icke saa hastig fremkommer, endeel af det hand begiærer at viide, har ieg i mine Anmærkninger givet oplysning om. Noget sendes og her i en liden Eske, hvilcken D. H. turde være saa artig at befordre. Den indeholder en *Pholas Asteri,* en liden rar *Lepas,* som ieg forleden Sommer fandt fasthængende til det slags Søetrær, som i Raji Nat. histor. findes aftegnet No. 3, en liden *Cochlea* og *Concha* af den Sort, som ieg i min senest indsendte afhandling om Insecter aftegnede, og endelig en liden *Chiton,* som har dette besynderlige fremfor *Chiton punctatus?,* at den paa hver Side har 8 Børstagtige Qvaste, som ere langt kiendeligere, naar den er færsk, end nu den er tør. Den *Clio,* de behager at mælde om, har ieg icke ringeste Begreb om, ved altsaa ej at give Svar derpaa. Den Tid, ieg arbejdede paa min Beskrivelse, greb ieg mig for meget an, hvorover ieg siden har været meget skranten og til deels syg, dog nu noget bedre end før. Imidlertid har ieg icke kundet besøge fieldene eller andre langt fra liggende Steder, men har ladet mig nøje med, hvad der er falden mig i Hænderne. Nye Urter har ieg altsaa icke kunnet samle; men nu tænker ieg, at min Capellan, Hr. Krogh[3]), vil giøre min haand skadesløs, da han har stoer lyst dertil, og har allerede lagt nogle fundamenter. Hver Sommer agter han at reyse omkring i Nordfiord (hans føde sted) for at samle materialier til en Beskrivelse derover. Hvad rart ham da forekommer i henseende til urter, skal nock blive dem communiceret. Forud tænker han at indgive til dem en Beskrivelse over St. Synnevæ Kloster med Tegning, som ieg haaber vil blive antageligt. Han har og et nyt Poema næsten færdigt, som vil tilsendes med det første. Da ieg

[1]) Rettet til: *Boletus versicolor.*

[2]) Tilskrevet i margen med henvisningstegn: blandt andre *Lumbricus cirrhis longissimis.*

[3]) J. A. Krogh, forfatteren af beskrivelsen over Nordfjord, se aarsskr. 1891 pag. 84—85 og nr. 583 ovfr.

kiender hans gemytte, troer ieg vist nock, at det ville give ham en stor opmuntring, i fald D. H. behagede at indlemme ham i deres Selskab, ieg tør og forsikre, at han vil komme til at fortiene det mere end mange af de antagne, hvis Symbolum maaske for største Delen vil blive: Nos numeri sumus. Imidlertid har D. H. giort, hvad de burde og kunde.

At reyse oftere omkring i Nordl: og Findmarken frygter ieg for D. h. ey kan udstaae, vilde derfor for min Part ønske dem et roligere Levebrød, og naar Norge icke mere nødvendig behøver deres nærværelse, som hidindtil, da at forflyttes til Academiet for at oplive samme. Mig er for Rum tid siden sagt, at Geheime Rd, Thott har i Sinde at oprette et eget Academie eller Selskab, og ieg gad viide hvad sandt der kan være deri. De slette tider legger vel Hindringer i vejen for dette og mere. Doct. Büchner[1]) i Bergen kan maaske være vel grundet, men da han er henfalden til Compagnier og Spill, troer ieg icke man kan vente noget af ham; troeligere er det, at Apoteqver de Besche[2]) kunde udrette noget, siden han dog er en Linnæi Discipel, men ieg talte kun engang saa løselig med ham, og da ieg foresadte mig at besøge ham, var hand icke hiemme. Jeg har dog hørt, at hand skal have en temmelig Urte-Samling, derfor agter ieg i denne Sommer at tilskrive ham, da Svaret skal blive D. H. meddeelt.

Det fornøyer mig meget, at D. H.s Amanuenses kan lette Arbeydet, som for dem selv allene vilde falde alt for svært, og end mere at der holdes Studentere i Upsal. Det falder mig nu ind, om den Berliner Blaa icke skulle være D. H. bekiendt, som efter Cronsteds mineral: p: 193 skal findes i Nordlandene og er

[1]) Johan Andreas Wilhelm Büchner, f. i Erfurt 1730, dr. med. i Halle 1758, stadsfysikus i Bergen 1761—1806, døde 1815 i Erfurt.

[2]) Johan Carl de Besche, f. i Bergen 1737, hvor saavel faderen som bedstefaderen havde været apothekere. Blev student 1754, disciplinerede 4 aar ved faderens apothek og senere ved Kong Salomons apothek i Kjøbenh. Fuldendte 1760 sin farm. eksam. og foretog en reise til Sverige og Tyskland, hvorefter han overtog faderens apothek og fik 1762 bevilling som apotheker.

I Brünnichs Naturv. Fremgang heder det om ham, at han var „en opmærksom Samler af Havets besynderlige og sjeldne Skabninger." Ährling anfører 2 breve fra ham til Linné.

maaske den samme Hr. Pontoppidan mælder om i Norges Nat: Hist: tom. 1. Samme Author anfører og mange andre Mineralier, som skal findes i Norge, saa det synes hand kiender Landet i den Post bedre end nogen Indfød, en maadelig Ære for os! Om Skiørvængen[1]) (som ogsaa her kaldes Slagørn) er *F. Chrysaetos,* veed ieg icke, den beskrives her af alle som noget mindre end de sædvanlige ørne, men stor nock at dræbe voxne faar og at slaa de større ørne over Ende, naar de kommer den for nær. Farven er sort og Vingerne har 1 om icke flere hvide Pletter, som viser sig baade over og under. Den er den grummeste af alle Rov-fugle. Men skal kun sue Blodet af de Kreaturer den dræber.

Hvorledes D. H.s *Gorgonia flabellif[ormis]* eller *placomus* kan blive den samme som min No. 11, 2, kan ieg icke vel fatte, og ieg skulle snarere efter figur: at dømme ansee den for en mig gandske ubekiendt Søe-Vext. Forige gang tilsendte ieg dem en rød Art af samme Skickelse som den gule, ieg mælder om loc: citato, og ieg gad vide om D. H. anseer den for samme eller et andet Species, helst da ieg icke finder den omtalt i deres Afhandling[2]) om *Gorg: flabellif:* Efter at D. H. har, som ieg mener, allerførst givet os et rigtig generisk Begreb om *Thetyus,* saa er det klart, at de Søe-dyr, Linnæus kalder *Priapus,* hører derhen, thi de har rigtig et Skind udenom med 2de Huller, adskilte allene ved et Syck og indenfor et blødere Corpus ligeledes forsynede med 2 Huller, der svarer imod de forbenæfnte. Paa Østers finder man her 2 adskildte Species fastsiddende, af hvilcke i det mindste den ene findes anført i Syst: Nat:, ieg mener den, der virckelig ligner en *Priapus* eller membrum virile erectum s. verticaliter erectum, hvorimod den anden er convex og seer uden til ud som et slunket Skind. Mon den store Søespindel icke skulle være bekiendt i Nordlandene, og mon d. H. icke skulle kunde faae den for at giøre den mere bekiendt, da den efter mine tancker er et meget rart Insect. Ieg gad viide om D. H. har fundet Alv-Næverne saaledes som Linnæus definerer og beskriver dem, Mig synes, at den, som her bruges, ligner *Lichen caninus* mere end *aphtosus.*

[1]) Se Søndm. Beskr. I. 251.

[2]) I selsk. skr. III.

Men ieg har og hørt, at der skal være 2 Slags, af hvilcke det ene er bredere end det andet. Jeg erindrer nu, at Hr. Linnæus begiærer en *Concha ovatifera,* Men endskiønt ieg icke har meent nogen anden end den, der efter mine tancker er alle velbekiendt, vil ieg dog tilskicke ham en for at viise, hvilcken ieg har meent. Nu maae ieg slutte, naar ieg først har forsikret, at ieg med den fuldkomneste Høyagtelse og Respect forbliver etc. etc.

H. Strøm.

(Tilskrevet under brevet): Det Insect Hr. Linnæus staar i tvil om, enten det er en *Cancer* eller *Oniscus* er rigtig en Cancer, hvis Beskrivelse in descript: Søndm: er temmelig fuldstændig, undtagen maaske i dette, at de 2de forreste Par fødder, som ere stumpede, har dog en liden meget subtil Kloe ligesom andre *Canceres* eller *pulices canceriformes.*

(Tilskrevet i margen paa brevets første side): *Arenaria peploides* ædes begiærlig af Creaturene for dens Saltheds Skyld, hvilcken derimod giør, at den vanskelig tørres. Begge Dele har ieg erfaret paa Rellingen i Nordalen, hvor den voxer hyppig.

(Paa en vedlagt seddel): Pro memoria.

Det falder mig ind, om icke D. H. paa mine Vegne vil giøre Linnæus denne Erindring, at den saa kaldte *Hydra triticea* Faun: Sv: ed: 2, § 2259. kan efter min formoding neppe blive noget andet end de gule folliculi eller Huse af Størelse og Skabning som Hvede-Korn, der sidde paa østers og Stene i Stranden. De ere trinde, i Midten tyckest, men oven og nedentil indknebne, dog mest mod enden, hvor de har en liden Stipes at fæste sig ved. Udentil bestaaer de af et tyndt Skind eller Hinde, der indeholder en hvid Vædske, som omsider bliver charlach- eller violet-rød, og bliver nock intet andet end Sæden til et vist Slags Snegle eller deslige, allerhelst ieg har befundet Sæden af de store Orme-Rør *tubi vermiculares,* at bestaae af selv samme Purpur røde farve. I nogle af forbnte. folliculi kan man tydelig see, at vædsken er en Blanding af hvidt og rødt, det er at den hvide Vædske begynder at blive rød. Under Microscop: seer den røde Vædske ud som usigelig smaa ovale og glatte æg, der flyder i en blank vædske og just saaledes forholder det sig med den røde Sæd i tubi vermicu-

lares, som ieg i en Afhandling til det Kiøbenhafnske Selskab har viist. Naar disse Huse (der altid sidde samlede og opreyste paa deris lille Stipes eller pedicellus) ere tomme, er og deres øverste Ende aaben og tvært afskaaren (truncatus). Men saalænge Vædsken er i dem, er samme Ende spidsere og tillukt, dog noget tvær. I den lille Eske har ieg lagt et Par med Vædsken opfyldte, men nu indtyrkede, hvoraf deres Skickelse kan sluttes.

681. 1767 28. Juli fra P. C. Buck, Hammerfest.[1]) (VS.)

Høy Ædle etc. Hr. Gunerus! Efter Pligt Skyldighed af læges her ved, min og mines, aller ydmygste Tack-Sigelse, for den ære af D. h.s behagelige Nærværelse i Hammerfæst, Samt for beviste Store Kierlighed, I andre Maader, der hos hiertelig ønskende, at kunne ud finde Vei til at ud vise min Pligt Skyldige er Kientlighed, Inu er ieg icke Saa løckelig at have faaet Skib fra Kiøbenhaven, Den om Talte urt, haver ieg udi nogen Elv, icke været I Stand at finde, paa Ingøe, har Ieg været, men icke funden andre urter end som her Saaes, men mere fuld kommen, Thi der Stod de beske Blader, her Boke blader kaldet, I Smocke blomster et[?], men Som Værligt var Toget og Smaae Regen de 2de Dager ieg der var, og ieg med min Søn Nicolay fick Stærk brøst Syge af Samme, samt af Torv og Fiske Lugt, Kom icke Til at See Saa Vel Som ieg ønskede, Ieg Taelte med Ryserne om Søe Gevægster, de Sagde at have faaet meget Paa Krogerne, men som Ingen det haver bestilt, Kaster de samme, Værgang paa Siøen, naar de Samme op Tager, Her er ey noget funden, Som kunne være Syn værd, paa Ingøe, findes ved En Elv, hvor Kiercken haver været, en Smock Røed Sand, men Synes lættere end anden Sand, ieg Ser icke at den er Thienlig uden at Slaae paa Skrift, Sænder dog Til behagelig efter Syn, En liden Dunick.

Fra Fieldet efter Perle Skæl, er Finnerne ned Kommen, men fick icke 1 Perle, Thi som Vandet var over flødig, ville de paa de Stæder icke fare, Sigende icke at See bunden, men ieg Tænker de vil have det for Sig Sælv, men at der som Perler Tages, maae findes bæste Skæl sees af De I Duncken lagte 2de Skæl, Som er

[1]) Svarbrev herpaa er nr. 151 ovfr. — Med brevet fulgte 2 smaa dunker.

af dem Amtmanden for nogle Aar Siden fick Perler, dem ieg fick var unge Skæl og Stoed paa Sten agtig Grus 6 Miil fra Cares log, at der maae være over flødig, Tviles icke, 30 Stkr. haver ieg Plantet i Ælven her og lige saa mange om icke flere i Qvalsun, nogle Skar ieg i Støcker, 8 Stkr. følger nu her med lagt i Brene Vin, 6 stkr. fick Amtm: og de, som ieg i Støcker Skar fanttes icke Perler udj, som er Syn vær, dog motte det behage D. H., at Give dem Stæd, udj Sit Kunst Kammer, Sændes dem i Samme Dunck Udj Een Klud at ingen dem Skulle See, Saa Liger og udi Samme 2 Stkr. Siøe Mossel med Perler udj Taget ved fine Kier gaard, eller Fin øe kaldet, 2 stk. ditto Støre og med Perler, En anden Slags, Taget Inden for Strømen i Mellem Hvaløe og Iacob Ericksen øe Kaldet, om Samme kunne være værd at See vides icke, Ieg Tænker viselig, at Perlefangsten, Kunne blive nøttig, Saa meget haver ieg ud hørt, men Løck, og Penge, Skal det ud Rætte, Samt en Som der over motte have op Sigt, Som kunne Leve Skickelig, at hand des Aarsage icke motte fordølge de gode, Sker det, blev oplyst det som nu er Skyvelt, Ieg ønskede mig alleneste, af Hr. Leneusses, Visdom og Lerdom, at vide, hvor ledes Mosel Skulle øngle Perler, om de og bliver Saa gode Som Naturlie Perler, den Maade, Som her Tages Perler, med Klæme, er Skade for Moselen, Saa den bliver i det minste 1 om icke 3 aar Svag, men Skulle Ræt Perler fanges, motte Een der Til holdes, Som kunne gaae under Siøen, da der og noget saa nær Kand sees føer de op Skæres, hvilken der haver Perle, Ia naar fangsten Ræt Skulle Ske, burde ingen Skæres i Støcker, Saa den der i aar gav Perle, Kunne og give Til Aare.

Ieg vil nu icke op holde D. h., Men vil have mig og mine Recomenderet, der næst min og mines Kierligste og ydmygste Complimang Til D. H. og Frue Søster og alt Som Kiert er lever ieg etc. etc. P. C. Buck.

---

682. 1767 d. 12. Sept. fra [O. Fr.] Müller, Kiøbenhavn.[1]) (VS.) Høyærværdige etc. hr. biskop. Ved min hiemkomst uden-

[1]) Svarbrev hertil er nr. 262 ovfr. (i kopibogen feilagtig overskrevet: Olaus Møller, smlgn nr. 565 ovfr.).

lands fra forefandt ieg D. h.s Flora Norv: med saa stor en fornøyelse, som tilkommer forfatteren af Flora Fridrichsd. Dette bestemte mig at give mig en friehed, som ieg i nogle Aar havde foresat mig, nemlig at udbede mig deres bevaagne Venskab, og lærerige brev-vexel. Vi ere Undersaatter af en Konge, elske ligehøyt den mangfoldige Natur, og have lige bevægelses Grunde, og ieg tør forsikre om, at dette physiske Venskab ei vil skade Videnskaben. I Danmark har ieg forgiæves ledt efter nogen der vilde tage deel i min Vellyst, og derfor har ieg maatt gaae alleene; hvor tidt ønskede ieg mig paa nogen Tid i Trondhiem, hvor tidt at skrive dem til! det første var umueligt, og i hensigt til det sidste troede ieg, at det var min Pligt mundtlig og skriftlig at bevidne alle min fuldkomne høyagtelse for d. h.s bemøyelser til fædrenelandets Ære og Videnskabers fremgang, og at sige dem det, unødvendigt.

Af Italienske og Sweitzer Planter har ieg giordt en stor Samling, og hvad ieg deraf har in duplo saavel som de fridrichsdaler ere gandske til deres befalning[1]), og for at komme i d. h.s Gield, er ieg saa dristig at udbede mig de herved fortegnede Norske. Skulde de endnu vilde hoslegge nogle Marina, vil ieg blive høyligen forbunden.

Mine beskæftigelser ere for nogen Tid faldne paa vore Testacea terrest. og fluviat. Længe nok har Europa leget med Ost- og Vestindiske Skaller, uden at giøre de Snegle den skyldige Agtelse, der boe i vore Gaarder og paa vore Grunde, hvor endog Kiernen tilbyder sig. Jeg har bedet mine Venner i Sveitz og i Italien at agte paa dem, og at meddeele mig nogle Exemplarer; det samme er min bøn til d. h.; dersom jeg heri bliver saa lykkelig, som ieg alt har været paa Fridrichsdal, hvor ieg har fundet nogle besønderlige nye Arter, saa vil man engang kunde kiende deres forskiel og Afvigelser fra Napel indtil Drondhiem. Jeg er vis paa, at deres Elver, Klipper, Moradser og raadne Pæle vil og heri opfylde deres hierte med en af de behageligste følelser i Verden.

Haller[2]) skrev mig igaar sin fornøyelse at have faaet deres

[1]) I Gunnerus' herb. findes flere planteark paaskrevne: Muller, se aarsskr. 1888—90 pag. 78.

[2]) Den berømte Albert v. Haller, prof. i Göttingen (1708—77).

Flora, og bad mig at tilsende ham hr. Strøms Sundmøer; hands nye enum. Stirp. bliver ferdig til Paaske, 250 Ark stærk.

I Bologna lovede ieg Ferdinando Bassi[1]), som giør en Samling af Sedimenta marium, en Prøve af Sedimentum maris ved Drondhiem, stoelende paa d. h.s Redebondhed. Man er udenlands saa opmærksom paa det skinnende Lys, som en Gunnerus ved sine Skrifter har antændt under Polen, som fordum paa Nordlysene.

Jeg gratulerer til d. h.s Nordlandske Erobringer, og seer med inderlig Glæde en Bisp med bibelen i den høyre og Linné System i den venstre haand, at forklare hin, at forbedre og formêre denne.

Lev længe saaledes, oplys Verden og tænk undertiden paa den, der har den Ære med største høyagtelse og hengivenhed at være D. h.s ærbødige Tiener Müller.

---

683. 1767 12. Oktbr. fra H. Tonning, Upsala.[2]) (VS.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Jeg tviiler nu ikke paa, at jo D. H. H., naar dette mit Brev indløber, maae allerede være kommen tilbage fra den meget lange og besværlige Nordlandske Reyse[3]), hvortil jeg og herved har den Ære at gratulere, forønskende af mit inderste Hjerte, at D. H. H. maae efter denne Reyse befinde sig ved ald forønskelig Velgaaende. Jeg haver nu allerede for lang Tiid siden talt med Hr. Archiatern, angaaende hvilke udlændinger D. H. H. skulde udnævne til Membra af det Kongel. Tronhiemske Lærde Selskab, og Han har opgivet mig følgende[4]): Joh. Gesner, canonicus i Schweitz, Wandelli, Medicin. Doct. i Portugal, Cyrillus, Botan. Profess. i Neapel, David van Royen, Botan. Profess. i Leyden, Philip Miller i Engeland, Joh. Christian Dan. Schreber, Medicin. Doct. og Secretarius ved videnskabs Societetet i Leipsig, samt Secretair Wargentin i Stockholm. Flere opgav Hr. Archiatern ikke, og Han sagde derhos tillige, at disse vare efter Hans Tanker de allerbeste, der kunde gjøre Selskabet største Nytte. Frøene af *Medicago falcata* skulde jeg vel længe siden efter D.

---

[1]) Præfekt for den botaniske have i Bologna, d. 1774.
[2]) Besvaret d. 4. Jan. 1768. (G.s paaskrift).
[3]) Gunnerus kom tilbage d. 12. oktober, se aarsskr. 1892 pag. 20.
[4]) Smlgn. nr. 677 ovfr. Samtlige stod i brevveksling med Linné.

H. H.s Ordre have sendt til Hr. Wagner i Stockholm, men jeg har endnu ikke kundet faae dem, saasom Hr. Archiatern ikke havde noget deraf, dog blive de nu i denne uge modne udi Upsalæ Have, da de siden med det første skal vorde D. H. H. tilstillede. For seeneste Høy-gunstige Skrivelse fra Stadsbøyden har jeg den ære underdanig at takke, samt ogsaa for den overmaade store Grace, som D. H. H. stedse og altid har udviist imod min Person, og for den særdeles store Incommodation, som D. H. H. bestandig har haft for mig siden min Ankomst her til Stedet. Det er mig overmaade kiert at fornemme, at mine 2de forrige[1]) Brever have været saa lykkelige at finde D. H. H.s Gunstige Biefald, hvilken jeg ogsaa efter min underdanige Skyldighed vil af alle Kræfter stræbe paa at kunne obtinere i Henseende til de herefter følgende. De mig meddeelte Efterretninger angaaende D. H. H. selv takker jeg underdanigst for, og skal jeg ingenlunde forsømme at føre dem ind i min Dissertation, hvilken jeg tenker med Guds Hjelp at holde enten sidst i November — eller og først i December — Maaned, hvorom jeg dog siden skal have den ære at give D. H. H. en mere fuldstændig Efterretning. Hr. Borckgrevinks lille Gjeld tviiler jeg ingenlunde paa at faae betalt, og jeg vil ønske, at Han nu efter sin Hjemkomst maatte befinde sig ved bædre Hilse, end da Han reyste herfra; thi da stod det ikke synderlig vel til med Ham. I det øvrige kom Han sandelig herfra i en lykkelig Tiid. Gud give at jeg ogsaa var kommen vel herfra, efterdi her nu bliver dagligen alt værre og værre, men derom mere en anden Gang. D. H. H.s Oplysning om det gamle ord Tessach[2]) var Hr. cancelie-Raad Ihre særdeles fornøyet med, og takkede overmaade derfor.

Hvad min eegen Person angaaer, saa haver jeg i Slutningen af den forrige Termin taget den første Examen udi Medicinen, og den gik, Gud skee Lov! gandske brav for sig. I den heele Sommer haver jeg ligget ude paa Landet for at studere Botaniqven ude hos Hr. Archiatern, og derudi har Han baade flittigt og vel læst for mig følgende Classer: Syngenesia, Umbellaterne, Gramina,

[1]) Se nr. 676 og 677 ovfr.
[2]) Se nr. 668 ovfr.

Diadelphia, Tetradynamia, Didynamia, Gynandria, Stellatæ, Icosandria, Hexandria, Monoecia, Dioecia, Polygamia og Cryptogamia. Ieg haaber nu at kunne temmelig tage Ret paa en urt, naar jeg finder den i Blomster, men især har jeg exerceret mig in graminibus, hvilke ingen af de hidindtil her værende Danske have bekymret sig om. Zoega[1]) lagde sig fornemmelig paa Mosser. Min botaniske Samling bestaaer for nærværende af 430 vexter, hvilke jeg haver optegnede med sine rigtige Navne, og jeg haver næsten selv examineret dem alle: iblant disse er en temmelig Hob Gramina og Musci. Desuden haver jeg ogsaa nu nyligen faaet halvandet hundrede vexter og maaskee fleere paa en Gang, men disse haver jeg endnu ikke faaet Tiid til at enodere, dog skal de efterhaanden bringes i orden førend jeg reyser herfra. Hr. Archiat. System angaaende, saa er nu Regnum vegetabile færdigt, og man har allerede begyndt paa at trykke Registeret dertil. Den anden Deel af Regnum animale nemlig om Insecterne haver jeg hos Hr. Archiat. faaet til D. H. H., men Vermes haver han selv allerede i Sommer med Posten overskikket. Hr. Gahn[2]) haver ogsaa leveret mig eet Exemplar af sine Fundamenta Agrostographiæ cum fig. til D. H. H., samt ligeledes eet til Hr. Borckgrevink. Foruden denne Dissertation ere ogsaa siden 2de andre udkomne under Hr. Archiaterns Præsidio, nemlig usus Menthæ og Fundamenta Entomologiæ, hvilke jeg siden selv skal have den ære at offerere Exemplarer af. Ieg skulde som opponens extraordinarius have opponeret paa Hr. Gahns Dissertation, saasom Han selv havde anmodet mig derom, og jeg havde ogsaa allerede mine Argumenter færdige, men Aftenen forud bad Hr. Archiatern mig lade det blive, saasom Han den Gang var meget syglig, og taalte ikke at staae længe i Cathedret: siden derpaa blev jeg efter Hr. Archiaterns eeget Forlangende inviteret til primus opponens ordinarius paa Dissertationen om Fundament. Entomologiæ, hvilken Post regnes for en temmelig Heder, og den Sag gik saa vel af, at Hr. Archiatern publice gav mig langt større Berømmelse end jeg nogensinde havde fortjent. Det stod for nogen Tiid siden i de Svenske Aviser, at et Thee-træe blom-

[1]) Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 236.

[2]) Se nr. 668 ovfr.

strede udi en Have i Roeskilde: Hr. Archiatern var meget curieux at faae viide, om det var et virkeligt Thee-træe, og skrev derfor til Hr. Demonstrator Zoega udi Kiøbenhavn, og bad ham undersøge om det var et virkeligt Thee-træe, eller et Species *Camelliæ,* som er [i] overmaade nær slægt med *Thea,* og som Chineserne pleye at bedrage Europæerne med, men Han fik til Svar, at det ikke var andet end *veronica maritima,* som Gartneren der falskelig havde udgivet for et Thee-træe. Ellis[1]) i Engeland haver nu under Arbeyde en Afhandling om *Confervis* med figurer. Magisterpromotionen gik her for sig i denne Sommer med mangfoldige usædvanlige Ceremonier, som derhos tillige vare temmelig pedantiske. I Steden for den afdøde Hr. Prof. Aurivillius[2]) er nu facultatis medicæ Adjunctus bleven Professor, nemlig Sidrén[3]), og i Steden for Wallerius[4]), som haver taget sin Afskeed, er Mathematices og Physices Adjuncten Bergman[5]) bleven Professor Chemiæ, hvilket er en Sag som haver sin Raison. Hans Majestet, Dronningen, den Svenske Prindsesse, Kronprindsen med den Danske Prindsesse og de andre Prindser have i denne Sommer været nogle Dager [her], og jeg haver da haft den Ære at see Dem saa meget jeg behagede. Mere skal jeg have den ære med det første at melde. Ieg har den ære at recommendere mig etc. etc. H. Tonning.

684. 1767 16. Oktbr. fra H. Steenbuch, Meelhuus.[6]) (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Med inderlig Glæde har Jeg hørt, at Gud har ledsaget D. H. vel bort og hiem paa den vanskelige og farlige Reyse, især vi har haft saa urolig en Sommer, ia mere da Rygtet her har sagt Dem baade syg og død.[7]) Ved Deres Hiemkomst gratuleres altsaa baade De selv, Stiftet og den lærde Verden.

1) Se nr. 255 ovfr.
2) Se nr. 655 ovfr.
3) Jonas Sidrén, dr. med., prof. i prakt. medicin i Upsala, f. 1723, d. 1799.
4) Se nr. 270 og 636 ovfr.
5) Se nr. 655 ovfr.
6) Besvaret d. 17. ejusdem. (G.s paaskrift).
7) Et rygte om, at G. skulde være død paa visitatsreisen i Nordland—Finmarken nævner ogsaa Ole Lie (brev af 28. oktbr. samme aar, StA.).

I de Dage D. H. afreyste fik Jeg det Brev, hvori Jeg antages til Medlem i det lærde Sælskab. Jeg har imodtaget og læst det med Undseelse. Aldrig kunde Jeg drømt om at være en Lem af det Selskab, hvori sees en Gunnerus og Linnæus, dog Jeg skal trøste Mig ved at mørke Skygger kan og tiene i et Malerie, de vise i det mindste desmere de lyseres Glands.

Det lidet jeg maatte formaae, skal Jeg bære frem. Formaar Jeg ikke mere, skal Jeg dog stræbe at vedligeholde en saa stor Velynders Bevogenhed. 10 rdl. til en Bog i Sælskabet har Jeg den ære at sende.

Herrens Naade etc. etc. H. Steenbuch.

685. 1767 17. Oktbr. fra H. J. Riiber[1]), Munkholmen. (StA.)

Høy Ædle etc. Hr. Biskop. Det blev mig af Monsr. Thorning[2]) Ombedet, og det for en 4re aars Tiid siden at iagttage et vist Søe Træ, som ieg ulycksalige paa dette Stæd havde funden ved udfalden Vande paa bunden at staae i sin fulde Vext, indtil Han selv vilde afhente samme for dermed at giøre d. H. en presang, Men da ieg hved at see D. H. reyse herforbi i Søndags erindrede det forhente[?] Melte Søe gevæxt, og hved udfalden Søe vilde see derefter, da befant ieg, at samme er afbrecket, formodentlig med et Ancker, som fra Skibene kan have haft deres Land Taug fast udj, hvorover ieg blev ilde tilfreds, som udj nogle aar har giort mig u-mage for at Conservere denne rare art af Trær, med at slaa pæle Runden omkring samme, at icke Steene som med Stormende Vinde i Mengde slaaes op paa Landet Her, skulle skade saadant, dog forgiæves. Forbemelte Monsr. Thorning prenummererede og paa en Pies af Kobber funden her paa Holmen i Jorden, paa et Sted, hvor mand Supponerer, at der i forrige Tiider har været Een Muncke Begravelse, denne giver ieg mig den underdanige frihed at sende D. H.; at samme, med en slags fliid er giort, foranleediges ieg til at Tro, hved at betragte øyensteenene, som ufeilbarlig maa være ægte, for at udholde den Ild som amaleringen har behøvet,

[1]) Sad som fange paa Munkholmen i henhold til en civil dom: Havde indtil $^{28}/_{11}$ 1754 tjent grev Laurvig. Rømte $^{8}/_{3}$ 1758 sammen med leitn. Kai Ditlef Nægler, en slave og to soldater af garnisonen, men de blev grebne i Bergen midt i følg. maaned.

[2]) Tonning.

Jeg overlader til D. H.s Naadige Skiønnende at Dømme om, hvortil det har været brugt i sin Tiid. Og udj dybeste Submission forbliver etc. etc. H. J. Riiber,
en 10 Aars u Løcksalig fange.

686. 1767 19. Oktbr. fra H. Tonning, Upsala.[1]) (VS.)

Høy-ædle etc. Hr. Biskop! At jeg nu saa strax igien tager mig den underdanige Friehed at incommodere D. H. H. med min ringe Skrivelse (hvilket jeg dog ikke havde tænkt at gjøre førend med nestkommende Post, for imidlertid at kunne sammensamle adskillige nyeheder) det skeer af følgende Aarsag, som høyligen driver mig dertil. I Dag Eftermiddag, saa snart jeg var kommen hjem fra Spisqvarteret, kom 2de Medicinæ Licentiati til mig, og lode mig viide, at de med det første vilde hos Facultatem medicam begjære Promotion til nestkommende Iuul, da denne Termin tager sin Ende. De havde adskillige Aarsager dertil, iblant andet, at de umueligt ikke kunde taale at ligge her længere ved Academiet, og det er en Sag desuden som Facultetet ingenlunde kan nægte dem, naar de det paastaae, hvilket de virkelig gjøre. Mit Forsæt havde hidindtil været dette, at expedere mig i denne Termin baade med Licentiat-examen og med Disputationen, hvilket baade kan og skal skee, og saa strax derpaa at begive mig herfra hjem; thi at begjære Promotion allene faldt mig alt for meget bekosteligt, og at ligge her hele vinteren over til nestkommende Iunii Maaned for da at promovere, er enda langt mere u-mueligt for mig i Henseende til de Penger jeg haver i vente, men nu siden at disse 2de ovennevnte Licentiater og maaskee enda nogle fleere, naar de faae høre det, vil endelig promovere til Iuulen, saa kan omkostningerne falde noget mere lindrige, endskiønt de ellers i sig selv ere cruel store, og dersom nu Promotionen denne Gang skulde gaae mig forbie, saa faaer jeg siden Lov at vente heele 2 à 3 Aar inden den skeer igien, og saa har jeg vel Ret for at jeg her haver ligget og fortæret mine Penger. I den Henseende tager jeg mig den underdanige Friehed at begjære de endnu resterende 200 rdr. med det første som skee kan; thi ellers seer det ilde ud for mig. Posten gaaer

[1]) Besvaret d. 4. Jan. 1768. (G.s paaskrift).

3 uger frem og 3 tilbage, og saa gaaer der vel enda en uge til à parte i Tronhiem, inden Pengene kan bringes til veye: altsaa faaer jeg dem ikke førend den 6te December, og da er det sandelig ogsaa paa det allersidste. Gud give, at de alleneste vilde strekke til for mig i Henseende til mine nu kommende mangfoldige udgifter, og i Henseende til det store Tab jeg lider ved vexel coursen, som saa forskrekkelig er falden, og endnu mere falder, da dog alligevel alt hvad man behøver endnu staaer i selv samme Priis, som da vexel-coursen var paa det høyeste. Sandelig her er for nærværende et ulyksaligt Sted at leve paa for en udlænning, og værre bliver det endnu: lykkelig i en høy Grad er derfor Hr. Borckgrevink, som er kommen vel herfra, og Gud give jeg kunde sige det samme. I D. H. H.s Fraværelse i Sommer fik jeg halvandet hundrede Rixdaler Dansk, men for enhver Rixdaler fik jeg her ikke mere end noget over 10 Dl. Svensk, og naar jeg nu faaer disse ovennevnte 200 rdr., saa faaer jeg sandelig efter ald Formodning ey mere end 9 Daler Kobb. Mynt for hver Rixdaler Dansk. Et ulyksaligt Tab. Dersom jeg kunde faae disse 200 rdr., som forrige Gang, per vexel fra Hr. Cancelie-Raad Lysholm paa Hr. Wagner i Stockholm, saa saae jeg det gjerne, men hvis ikke, saa faaer det skee paa hvad Maade det best kan lade sig gjøre. Mine daglige u-undvigelige udgifter ere 16 Daler for middagsmad allene om ugen; thi om Aftenerne faaer det gaae som det kand, 3 Dler om ugen blot for Sengklæder, og 8 Dler koster nu 1 Skʒ Caffé, hvilken jeg ogsaa nødvendig iblant maae have, og Hr. Borckgrevink kan i den sag best sige, hvorfor den ey kan undværes, at jeg ey skal tale om mangfoldige andre omkostninger som dagligen maae gjøres, og som her alle vilde blive for vidløftige at føre i Pennen. Iblant de store udgifter, som jeg nu herefter foruden de nys benevnte kommer til at faae, ere følgende de fornemste: 1) at betale Hr. Archiatern for det botaniske collegium privatissimum i Sommer, 2) at betale min licentiat-examen, 3) at betale Trykningen for Disputationen, og Præsidii Penger for samme, hvilke sidste pro gradu ey kan skee med mindre end 50 Plaater eller 300 Daler Svensk, foruden Disputations collationen, som jeg heller ikke uden Skam kan undviige, 4) at betale Promotionen selv med alle sine omkost-

ninger, som baade ere mangfoldige og særdeles svære, 5) at betale adskilligt til min Reyse, som nødvendig maae skee for mine Sagers Skyld, og 6) at betale min Reyse tilbage til Tronhiem. Af dette seer vel D. H. H. hvormeget Pengene vil forslaae, og saa sandt som Herren lever, er jeg bange for at de ikke strekke til; thi vexel-coursens daglige Fældning har baade gjort og endnu kommer til at gjøre mig ulykkelig. Adskillige Bøger, som jeg absolut behøver, maae jeg ikke tænke paa; thi det er umueligt for mig. En ny Klædning til Promotionen, som Gud veed jeg høylig trænger til, er ogsaa plat umuelig, thi een eneste Klædning koster her saa meget som 2 i Norge, at jeg skal forbiegaae mange andre smaae Ting, som ligeledes ere nødvendige, og som jeg sandelig skammer mig ved at melde om. Mine omstændigheder ere sandelig i saadanne Poster meget ringe, dog dermed faaer jeg lade mig nøye. Jeg skal nu ogsaa med det første indskrives her in albo studiosorum; thi før faaer jeg ey Tilladelse at disputere: det koster mig ogsaa 10 à 12 plaater, en temmelig summa for mig efter coursen.

De forlangte Frøe af *Medicago falcata* har jeg nu den ære her at tilstille D. H. H. Archiaterns Regnum vegetabile er nu aldeles færdigt, og sælges hos Salvius[1]) for 4 Plaater. Hans Regnum minerale kommer ikke ud, førend Wallerii nye Mineralogie, som nu er under Pressen, er bleven færdig. Møller[2]) i Kiøbenhavn haver sendt Hr. Archiatern et Exemplar af sin nylig udgivne Flora Fridrichsdalina. König, som skal gaae som Medicus til Tranquebar, har skrevet Hr. Archiatern til, og har faaet af Ham underretning om, hvad Han der paa Stedet fornemmeligst bør observere. Et Par Danske reyste i Sommer her igiennem Upsala, og berettede mig at Hr. Olroghs Søn skulde komme hid, men han er endnu ikke kommen. Ellis har i Sinde at udgive en Tractat om *Confervis* med figurer. Hr. Archiatern læser i denne Termin Diæten, og det ret prægtigt. Forleden Dag holdte han en Lection over conceptionen, og hvorledes hele Fødselen gaar til, hvilken lection jeg ikke vilde have mistet for et Par Ducater. Hele Academiet vrimlede og af Auditoribus. I denne Sommer havde vi her

[1]) Se nr. 301 ovfr.
[2]) Se nr. 682 ovfr.

et cadaver paa Nosocomio, nemlig et qvindfolk, som dødde af vattersot. Vi haabe ogsaa at faae et cadaver i denne Termin. En anden gang skal jeg have den ære at melde mere. Jeg har den ære ydmygst at bede om Pardon for det særdeles store Besvær, jeg tager mig den Friehed at paaføre D. H. H., og recommende-rende mig etc. etc. H. Tonning.

---

687. 1767 7. Novbr. fra P. C. Buck, Kiøbenhaven. (StA.)

Høy ædle etc. Herre etc. At ieg Tager mig den frihed, at ind Sænde disse Linier, Til Høy Gunstige Her Patron Sker icke alleneste for at Gratulere deris Løckelig hiemkomst Til Tronhiem, men og for at af læge Kierligst helsen fra Mons. Johan Mathisen Brohier[1]), Som levede væl, da brevet etc. blev hannem paa Agademiet leveret; udj Hast fra finmarken d. 28. Julj[2]), Tog Ieg mig den frihed at Til Skrive Høy Gunstige Her Patron, Som blev leveret Proust Her Bang, med Samme fultte 1 Dunk af Ingøens Røde Sand samt 1 Dunk med nogle Færske vans Mussel, hvor udi Perler Woxser, udj Samme laae En Perle Til behagelig efter Syn, nu for Tryder ieg, at ieg hafde Saa megen frøgt for amtmanden, samt var Saa ord holdende, og icke enten Sælv lette, eller og loed lede Perler, da ieg muglig Torde have gioert min Løcke, nu ieg Sælv er nede.

Men Som ieg Skal op Til Aare om Gud giver livet, Tøer det op Rættes det Som nu er for Sømet, Det brev Som Mig Saa høy Gunstig blev unt Til Recomendtcion, haver ieg icke I nu Seet leilighed at Indlevere, og Som ieg indet behageligt haver at Sænde ved mit eget brev, und Ser ieg mig at frem kome I nu, uden ved des Sickrere leilighed, med mig fra finmarken hafte ieg 3 Rens Dyr, 1 Hermelin og 5 stk. Lemet; men Som ieg gore en Reise paa 7 uger og hafte et meget hart og for Tredelig vær, Saa ieg med Skib og alt var i Største nøds fare, Creperte det alt Thiid efter anden, ind Til Een Simel Rens Dyr. Som kom Til Helsingøe, men dagen der paa døde, vilket alt ieg Til Tængtte Geheimerad: B.

2de Smaae Biørne unger hafte ieg og den Eene fik Hoff Agent Bore, den anden Agent Budenhof. Kiøbh. er disse Thider, heel

[1]) G.s søstersøn.

[2]) Er nr. 681 ovfr.

Vanskelig, og som det nock i Tronhiem er bekiendt, vil ieg der om Indet mælde, der Siges for Vist at Geh. — — M. er nu I Stor Naade.

Ieg haver icke den Løcke at kunne Sænde nogen Naturalier og det ieg haver Set fra Island er ey noget I mine øyen, alleneste de Mussel, Som er bleven Til Sten, hvoraf Sændes de faae Som ieg kune bekome, dernæst min aller ydmygeste Coplimang, Til D. h., med ganske høye huuses Familie. Lever ieg etc. etc.

P. C. Buck.

---

688. 1768 4. Januar fra E. H. Kempe, Tord-Vigen.[1]) (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc. For D. H.s grundige Oplyysning om de indsendte naturalier, ved gunstige Skrivelse av 21de Dec: a. pr., haver jeg den Ære at avlegge min underdanigste Taksigelse. Angaaende de sammesteds ommeldte Puper, da er det vist nok, at de Svampens pori, hvori samme laae, syntes mig virkeligen langt meere udvidede, end de øvrige. Descriptiones over saadanne Ting vilde jeg gjerne lade følge med, da D. H. er saa goed at ville corrigere dem, før end de skulle for Lyset; men hidindtil haver til Deels mangled mig Tiid, og fornemmelig Indsigt, for at kunne skrive noget taaleligt i slige Materier. Naar jeg til Sommeren bliver forsyned med et got microscopio og de fornødneste skrivter, vil dette maaskee sette mig bedre i Stand dertil. Et nøiagtigt Kort over dette Prestegjeld haver jeg, ved den gode Mathematici, hr. Capit. de Rechelieus[2]) Hjelp, nu faaed bragt saa vidt, at samme, som jeg haaber, kan i denne Vinter blive gandske ferdigt, og tenker jeg med Tiden, i Fald jeg bliver i Stand til at bestride Omkostningerne paa Trykningen, at føie dertil en liden Beskrivelse, som jeg da skal have den Ære at oversende D. H.

Denne Gang sendes her indsluttede nogle faae Vexter, som jeg holder for efterfølgende: 1. *Fucus Tendo,* tagen i Søen, hvor dens Top svemmede ovenpaa, ligesom langt Gres omtrent at see til, og syntes at være voxen fast til Klipperne under Vandet. Den var meere lyse-bruun og gjennemsigtig, ogsaa noget elastisk, da

[1]) Besvaret 22. Januar (G.s paaskrift). Er nr. 90 ovfr.

[2]) Se nr. 104, 105 og 445 ovfr. samt nr. 706 nedfr.

den var frisk, og av et seigt og slibrigt Vesen, saa den ei lettelig loed sig rive løes. 2. en *Polygonum,* funden i Ageren, hvor den blomstrede medio Septemb. og, ligesom Galium Aparine, slyngede sig meget sterk omkring Kornet med sin snerpende Stilk. Av Bladene kan jeg vel ikke see, om jeg skal holde den for *P. Convolvulus* eller *scandens,* men av floribus carinatis synes den mig hellere at være den sidste. 3. *Cardamine,* maaeskee *Petræa,* voxer her i Fjeld-Mark, saasom i Oes-Marken, men kun lidet. 4. *Silene Rupestris,* med hvide Blomster, ligesom den forige, overflødig paa sine Steder, nemlig paa Klipperne saavel til Fjelds, som ved Søen, hvor lidet av den sorte Muld bedekker dem. Og hermed maae jeg for denne Gang lade det beroe. . . . . Iøvrigt haver [jeg den] Ære etc. E. H. Kempe.

689. 1768 8. Januar fra J. Skanke, Gryten. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. — — —[1]) Aarsagen til min saa lange Udeblivelse med min allerskyldigste Opvartning og underdanigste Skrivelse hår fornemmeligst været denne: At jeg alt for sildig blev underrettet om D. H. H.s Tilbagekomst fra Nordlandene; men da og tillige med hjertelig Ømhed maatte erfare, at De baade paa Reisen, saa og efter Hjemkomsten var Svag; Hvilken D. H. H.s Upasselighed tillige med alt andet vidrigt jeg dog vil haabe med det gamle Aar at være forsvundet og overvundet; Men derover jeg hverken turde eller burde besvære med ufornødne Skrivelser. Dertil kommer ogsaa en anden Aarsage, nævnlig At jeg immer hår ventet efter Brev fra min Søn dernede, men alt hidindtil forgiæves; hvorav jeg maa slutte (ligesom de sande Underretninger, jeg hår om ham, bekræfte det samme) At han er saa fast engageret, saa vel avlagt og om employe forsikkret bædre ved sine mathematiske Studeringer, end han kan vente at faae ved at komme op, og være mig til hjelp i dette høystbesværlige Kald. Hvorfor jeg nu og, som den der finder mit Leer-kars daglige Svækkelse og Nedbrydelse, dog vel omsider maa bede Gud om, at Han i betimelig Tid, førend jeg ligger ganske over ende, vil forsyvne denne mig i 24 Aar anbetroede Menighed med en saa værdig Medhjelpere

[1]) Begyndelsen indeholder nytaarslykønskning.

i Embedet, som baade efter min Avskeed kunde succedere mig, saa og blive mit faldfærdige Huus til Understyttelse.[1]) Udi det mere, som i denne vigtige materie var at melde, refererer jeg mig til det av mig derom nu næsten for 2 Aar siden tilskrevne, samt D. H. H.s Høygunstigste Besvarelse og ræt Faderlige Raadførsel; Dog saaledes: At jeg allerhelst ønskede, dersom det ikke maatte stride imod Guds Naadige Velbehag, at leve saa længe, indtil jeg kunde naae det Høytforønskede Gode herom i Særdeleshed med D. H. H. mundtlig at samtale, forhaabentligst i dette begyndte Aars Sommer.[2]) Da kunde og nogle smaa faae Naturens Curiosa blive foreviste tilligemed nogle min Sal. Faders og egne Anmerkninger, om Ting til Tiden henhørende, samt adskilligt smaat den Nordiske eller Finmarkske Mission betreffende; vil ei tale om det lidet, jeg usle i Tidens Knaphed har kundet moore Sindet med; Saasom især D. Lassenii[3]) Perleskattes Oversættelse, som nu paa een Maaned nær er tilendebragt.

Men jeg frygter for at opholde D. H. H. med kjædsommelig Vidløftighed; Avbryder derfor med allerydmygste Begiering om, fremdeles at være etc. etc. J. Skanke.

---

690. 1768 9. Januar fra P. Randulf[4]), Elnen, Beitstaden. (StA.)

Høy-Ædle etc. Hr. Biskop og Doctor Theologiæ! Min Rejse-Baad, som D. H. haver behaget at forlange til de fra Kjøbenhavn ventende astronomi[5]), tviler jeg kan i Vingen modtage 7 Personer, thi beqvæmt kan ikke fleere, end 5 sidde der.

I Henseende til dens Drægtighed haver jeg ført 3 Læsters Tyngde paa den og 10 Mennisker, uden at være formeget laddet.

Ialt kan føres 7 Par aarer, men til saadan Rejse maa nok 2 til 3 Rum fyldes med baggage, saa at der næppe kan roes med meere, end 4re Par. Men til det øvrige maa endnu lægges dette:

---

[1]) Smlgn. nr. 672 ovfr. Breve fra ham af samme indhold af 9. mai og 22. juli dette aar findes i StA. I breve fra ham af 22. novbr. og 29. decbr. s. a. (StA.) nævnes Jørgen Grach som udvalgt til hans medhjelper.

[2]) Om G.s visitatsreise i Romsdals amt d. a. se aarsskr. 1893 p. 22 følg.

[3]) Se nr. 321 ovfr.

[4]) Se aarsskr. 1893 pag. 43.

[5]) Se indledningen til afsnit C og nr. 126 ovfr. samt aarsskr. 1891 pag. 40 følg.

at den er meget gammel; saa at jeg ikke raader at vælge den til saa lang og farlig Rejse.

Om den efter denne Beskrivelse kan ansees tjænlig til dette Brug, overlades til D. H.s eget Høy-Gunstige Skjønne, dog haver jeg ikke Lyst at leje den til andre, naar jeg ikke selv er med.

Jeg haver den Ære etc. etc. P. Randulf.

---

691. 1768 20. Jan. fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Högwördige Hr. Doctor och Biskop. Förleden höst längtade wij att höra det Hr. Biskopen hemkomit ifrån sine Norlands resor och fruchtade att Hr. Biskopen skulle infrysa. Hwar dag har jag frågat Licent. Tonning om han intet hela hösten haft bref af Hr. Biskopen, som swarat att han ej fått hugna sig af en enda rad; detta sätter mig i hiertelig fruchtan, att den beswärliga Norrlands resan på något sätt brutit Hr. Biskopens hälsa och förorsakat nogon långsam siukdom. War så nådig och fägna oss med underrättelse härom, där äst den högste förlänar hälsan. Undra ej att wij äro bekymbrade om Hr. Biskopens dyra lif, thj hela Nordens lius dependerar af Sohlen och Hr. Biskopens lif.

Fick wähl Hr. Biskopen de arken jäg på posten äfter befallning öfwerskickade af Systemet? Mon Hr. Borkgrewink fick mitt bref, som jäg honom tillskref och tackade för det han mig sände.

Wij hoppas snart få höra några nya decouverter af resan. Jag stackar måste ligga uti museo, och ej får koxa omkring ibland naturen. Har Hr. Biskopen sedt att flores *Cardui, Centaureæ* et reliquarum capitatarum flosculi drager sig tillsamans ad contactum.

Har Hr. Biskopen sedt de små Sniglar (Fasciolæ) och swarte som finnas in rivulis alpinis och säkert äro i Norriges bäckar, som förorsaka hos lapparne den grufwelig Cardialgia äller colica spasmoda, nylig beskrefne in actis Taurinensibus.

Har ännu den 4de delen af Actis begynt att tryckas?

Nu sedan andra tomen de vegetabilibus Systematis är utgefwen, den jag för Hr. Biskopen lämnat åt Licent. Tonning, håller jag på at skrifwa den 3die de lapidibus. På en tiid har jag intet nytt fått ifrån mine utländske wänner. War gunstig och

Hälsa Hr. Borgrewink. Jag forbl. Högwördige Hr. Biskopens ödmiuke tienare Carl v. Linné.

692. 1768 5. Marts fra Oeder, Kjøbenhavn. (VS.)

Højædle etc. Herr Biskop Højstær. Velynder og Ven. Jeg kan ikke undlade at beviise med første Post min Glæde over den sub d. 20. febr. tilsendte smukke present, og min Taknemmelighed derfor, den jeg skal tilkiendegive for Publico i den deel af flora Danica, hvorudi de oversendte Teigninger kand blive indrymmede.[1])

Hr. Parelius skal jeg komme ihu i mit næste brev til Hr. Hveding[2]), som jeg først venter brev af, og imidlertid er fornøjet over at høre, at fl. dan. fasc. 6tus er arriveret.

Jeg seer med fornøjelse at Hr. Parelius er lykkelig i at tegne, og dersom han havde Lyst til og Leilighed, og det kunde skee med d. H.s Samtykke og Inspection over arbejdet, saa har jeg en proposition til ham, som er at hielpe til flora danica med Teigninger ej allene af de forekommende rareste norske Urter, men og af de meere almindelige, saasom det min sædvanlige Dessinateur Røsler kand præstere med sit parr Hænder, efterhaanden ikke vil forslaae til et aarlig fascicul, og jeg endog har i sinde at udgive tvende fascicler om Aaret for at befordre Værkets Publication og see det fuldendet jo før jo heller. Men da skulde Hr. Parelius giøre sine Teigninger herefter med farver, og ikke blot med tusk. Hvad de allereede nedsendte og fleere mueligens allereede giordte sorte Teigninger angaaer, skulde han ikke, naar nu Kaabberstykkerne giøres derefter, kunde illuminere et aftryk deraf med sine naturlige farver?

Ifald mit forslag behager Hr. Parelio, da vi nok bliver enige om Conditionerne, og det tillige finder d. H.s Bifald saaleedes, at d. H. vilde og kunde for andre forretningers skyld paatage sig directionen af Hr. Parelii arbejde, saa skulde jeg endnu forinden

[1]) I fasc. 7 af Flora Danica (1770) er optaget *Veronica maritima* efter Gunnerus fra Finmarken som nr. 374 og i fasc. 8: *Ophrys Corallorrhiza*, *Chamæorchis alpina* og *Pinguicula alpina*, henholdsvis som nr. 451, 452, 453, meddelte af Gunnerus fra Finmarken og tegnede af hans amanuensis J. v. d. Lippe Parelius.

[2]) Cand. theol. Daniel Hveding, paa den tid famulus hos G.

foraarets Komme opsende en fortegnelse af saadanne urter, som falder der i Stiftet, og hidindtil ikke ere tegnede af Røsler.[1])

Veratrum album er en ypperlig recrut til flora danica: Vi har den i Haven, og saa kunde Hr. Parelii Teigning deraf lettelig forbedres her, om behøves.

Har D. H. ikke seet *Rubus arcticus* i Finmarken? Jeg har nok sporgt og ledet efter den i Norge, men forgiæves; sal. Pontoppidan taler om Akerbær som en norsk Urt, men har nok ikke vist hvad Urt de svenskes Åkrebær egentlig er. Hr. Cancell. R. Thodal har sendet mig Planter deraf fra Grendsefieldene[2]), men det er forgiæves Umage at conservere dem i vore Haver, ligesaa lidt som Moltebær, og fleere alpinas uliginosas.

Jeg bliver hiemme i tilstundende Sommer, og har selv begiært at opsætte Reisen til Jylland til næste Aar. Derimod har Professor Ascanius[3]) i Sinde at reise til Norge paa Zoologien, først til Christiansand, siden længere nord, deriblant til Nordmør, hans fødestedt.

Det er en Lykke for Naturhistorien, at Trondhiems Bispestol beklædes af en Mand, som d. H., der med lige success og Iver nytter de uforlignelige Leiligheder, som denne store og paa naturalier rige dioeces frembyder en Naturens elskere; og Norge har i sin Gunnerus hvad England havde i sin Rajus[4]): være sagt uden flatterie.

Mr. Koenig[5]), som mit siette fascicul melder om, er for en forandrings skyld gaaet til Tranquebar, hvor han skal blive som medicus for missionen. Jeg venter snart brev fra ham fra Madera, hvor Skibet, som han gik med, skulle tage en Ladning Vine med, og haaber at brevet ikke skal være tomt. Jeg har den ære etc.

Oeder.

---

[1]) Martin Roessler (f. 1727, d. 1782), maler, og faderen Michael R. (f. 1705, d. 1777), kobberstikker, indkaldtes fra Nürnberg 1755 ianledning Flora Danica.

[2]) Smlgn. Fl. Dan. nr. 488: — unde allatum ab. Ul. Thodal Islandiæ præfecto.

[3]) Se aarsskr. 1888—90 pag. 239.

[4]) Se nr. 301 ovfr.

[5]) Se aarsskr. 1888—90 pag. 241—42.

693. 1768 20. Marts fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Hogwordige Hr. Doctor och Biskop. Med en outsägelig fägnad fick jag wörda Hr. Biskopens hand af d. 13. februarii, som jag så länge äfterlängtat, och fick den full med de störste Skaparens underwärk.

BALÆNA Boops fägnar mig hierteligen att få se redigt förestält; ty alla Cete hafwa warit obscura.

1. Limax och Doris är just den samma, som Basler 1. p. 31. t. 10 f. 1 beskrifwit och afteknat, men icke när så tydeligt, som Hr. Biskopens, som änteligen bör införas uti actis. Holet anus lateralis giör att jag ej wågade föra henne till Doris genus, utan kallade henne *Limax papillosus* tills widare. Intestinum kiänner jag icke och förstår ej hwar det skall förass; torde blifwa egit genus. Ob rimam longitudinalem infra caput videtur proprius accedere Ascaridibus.
2. Aphrodita squamata omnino har wist meriterat att få se lefwande och där äfter beskrifwas.
3. Nereis lärer wara ny, jag kienner henne icke, et widlyftigt genus, och lära många flere des species saknas.
4. Ascidiæ prachtiga skapnad admirerar jag. Species hujus polymorphæ behöfwa wist mycket arbete, innan de blifwa tydelige för werlden.

Ascidia quadridentata har aldrig fått någon historia, ingen ting blifwer wackrare för acterne, än Mollusca som få i werlden sedt äller få se; men aldrig blifwit beskrefne äller kunnat illustreras af andra än af dem, som få dem lefwande.

Veratrum album war ett rart inventum, hwem hade trodt det wäxa i Norrige?

Lodden måste wara min Salmo Eperlanus.

1. figura non repugnat varietas sc. majoris Slom.
2. om den mindre varieteten stinker äller lucktar, är det säkerligen Eperlanus.
3. Han kommer endast till stranderne om wåren, annars synes han icke hos oss.
4. Mäen paa Ryggen lärer icke wara naturel.

.....fig. 5 a är ganska lik med Monoculo quadricorni, att jag

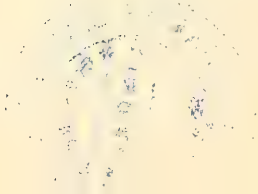

bedrager mig mycket, om den icke woro samma; men med microscopio fig. 5 C. går hon aldeles ur wägen, äller er figuren oricktig.

Herren Tonning har jag sökt giöra all uptänkelig tienst på Hr. Biskopens recommendation. Han reser nu snart här ifrån. Wisseligen giör motion alt for mycket til hälsan och munterhet. Gud uppehalle uti Hr. Biskopen nordens lius.

Jag är Hogwordige Hr. Biskopens ödmiuke tienare

Carl v. Linné.

---

694. 1768 9. April fra Oeder, Kiøbenh.[1]) (VS.)

Højædle etc. Herr Biskop. Højstær. Ven og Velynder For omtrent fiorten dage siden, er atter et gunstig brev fra d. H. indløben med Teigningen af *Ophrys corallorhiza,* tillige med *Lichen pustill.* og *L. ciliaris*, som og findes her i Danmark. Jeg igientager ved denne Leillighed mine Taksigelser, og skulde have indberettet deres brevs ankomst før, havde jeg ikke immer ventet paa Efterretning fra Hr. Hveding. Til ham er da Indlegget, som jeg beder hannem maa leveres med recommendation til Svar. Jeg skriver ham, at jeg agter at anvende de for 6te fasciclet tilgode havende Penger, og saa herefter efter omstændighederne, de for tilkommende fascicler ventelige Penger til at betale de Teigninger, som d. H. maatte behage at lade giøre for mig ved enten Hr. Parelius eller Schweiger. Jeg har meere og meere Haab om Hr. Parelii Teigninger, og længes efter at høre om mit nyelig giordte forslag finder vedkommendes, især d. H.s bifald. Jeg tvivler ej heller paa, at jo Hr. Parelius kand giøre sine Teigninger ligesaavel med farver som blot med Tusk. For d. H. er denne Maade og Vey, at faae de ved dennem optagede Urter bekiendtgiordte i Flora Danica mindre bekostelig, og for deres renomée ligesaa tilforladelig, (da jeg aldrig skal efterlade ved enhver Urt, som jeg ikke har fundet selv, at melde hvem jeg har den af) end som naar de skulde publicere deslige Teigninger separatim. Saaledes forekommes multiplicatio entium, som bliver til en byrde for Liebhabere, og jeg har Aarsag at tænke, at d. H. finder en Satisfaction i at contribuere til et paa Kongl. Befaling udkommende Værks fuldstændighed.

[1]) G.s svarbrev er nr. 259 ovfr.

MARINE BIOLOGICAL

Jeg sender da en Liste af desideratis[1]), af hvilke samtlige jeg ønsker Teigninger, og desforuden naar jeg faaer at vide, hvor meget Hr. Parelius maatte have Tilladelse og Leilighed at præstere, ska jeg nævne nogle i sig selv almindelige Urter, som hidintil ingen Teigninger ere giordte af

Jeg bliver hiemme i tilstundende Sommer for mit 7de fasciculs skyld, og arbejder jeg af all Magt paa saadanne Anstalter, at om et aar eller toe herefter, tvende fascicler aarlig maa kunde komme ud.

Jeg har ogsaa besluttet, at lade en interims Samling af anmerkninger *de usu plantarum* komme ud for at føje Liebhabere, som det synes for langt at bie med den deel de usu indtil Slutningen af heele flora danica, og at der imidlertid maatte være en Haandbog til, hvortil de Liebhabere, som selv ogsaa samler Anmerkninger, maatte kunde føje deres, saa og viide hvad der er bekiendt forhen, og hvad der er værd at anmerke. Jeg skal give nærmere Underretning om mit forehavende og anlegg, om maaskee d. H. skulde finde behag i at concurrere dertil med Anmerkninger over de øvrige Urter, som i deres floras første deel ikke mentioneres.

Jeg har ofte maattet høre, at flora danica var for dyr til at komme i mange folks Hænder, men jeg synes dog, at en rigsdaler for 15 Plader er ikke for meget i Hensigt til Værdien, endskiønt jeg ikke nægter at numerus og quantitäten kan falde noget tung for mindre Velhavende. Men hvad skal man giøre: man kan ikke forære Værket bort, og have ald Slæb og Umage for intet. Imidlertiid har jeg ofte tænkt paa en lættelse: Ved Udselgningen en Detail kand jeg ikke slaae af i de 4 rigsdaler for et uillumineret Exemplar (og ved de illuminerede er det aldeeles umuelig, at slaae af det mindste) men naar jeg var forsikkret paa en viss raisonable Aftræk af sorte, ej mindre quantum end 30 Exemplarer, i Trundhiems Stift, og d. H. kunde det bringe saavidt, og Sagen maatte gaae igiennem deres Haand, saa skulde Kiøberne have hvert fascicul prænumerando for 3 rl., og med at lade mig nøje med $2^1/_2$ rl., skulde den øvrige halve daler være til Transport omkostninger og honorarium for dem, d. H. maatte bruge til Sagens drift. De 9 subscribenter, som nu ere i Trundhiems Stift, kunde være i

[1]) Se brevets slutning.

det Tall af 30 prænumeranter. Anderledes end paa prænumeration kand Sagen ikke entrepreneres, og ikke med mindre Antal end 30.

Jeg forbliver med oprigtig Højagtelse og Hengivenhed d. H. H.s ydmyge Tiener Oeder.

[Oeders i brevet indesluttede desideratliste]: Pinquicula villosa. Eriophorum alpinum. Aira alpina. Poa alpina. Cynosurus coeruleus. Tillæa aquatica. Azalea lapponica. Campanula uniflora. Thesium linophyllum. Gentiana aurea. Laserpitium latifolium. Convallaria polygonatum. Rumex acetosa β. Alisma natans. Elatine alsinastrum. Andromeda tetragona. Andromeda calyculata. Pyrola umbellata. Saxifraga aizoides (nb. non confundenda cum autumnali). Lychnis apetala. Rubus arcticus. Potentilla nivea. Aconitum napellus. Ranunculus nivalis. Pedicularis hirsuta. Draba incana. Tutterøen. Cardamine trifolia. Cardamine petræa. Pisum arvense. Phaca alpina. Astragalas uralensis. Sonchus sibiricus. Arnica montana β. Viola montana. Satyrium nigrum. Satyrium repens. Ophrys cordata, Loeselii, paludosa, monophyllos, corallorrhiza. Cypripedium calceolus, bulbosum. Carex globularis. Najas marina. Salix phylicifolia, hastata, myrsinites, arbuscula, glauca, aurita, lanata, repens, rosmarinifolia, depressa. Acrostichum thelypteris. Splachnum rubrum, luteum. Marchantia hemisphærica. Lichen Saccatus. Polypodium lonchitis. Hieracium taraxaci. Scandix odorata, Lilium bulbiferum, Rumex obtusifolius. (Disse 3 behøves ikke at tegnes, men bare at anmeldes, naar de forekommer). Cardamine parviflora. Sisymbrium supinum. Astragalus pilosus. Orchis odoratissima.

Disse Desiderata ere tagne udaf Linn. fl. sv. og fauna svec. p. 557.

Fuci af d. H.s flora norvegica: n. 310. F. ovinus, som efter Raji synonymum skulde være Linnæi ceranoides; nr. 311. F. caprinus, ligeledes efter Raji Synonymum Linnæi confervoides; nr. 312. F. bifurcatus; nr. 313. F. pinnatus.[1])

Jeg har en Teigning fra Island af Fuco confervoide, som jeg troer, ligesaa derfra en anden af d. H.s fuco pinnato, som jeg synes, og ønskede at conferere dem med d. H.s figurer, da jeg agter at

[1]) Er LINN. Fuc. esculentus (tilskrevet af Gunnerus).

emplojere disse Teigninger i mit 7de fasciculo. F. hyperboreus, hos Hudson F. digitatus forekommer i samme fasciculo.

[„Iøvrigt meldes om D. Tonning“ — tilskrevet af Gunnerus; smlgn. dennes svarskrivelse nr. 259 ovfr.].

695. 1768 12. April fra P. Krog[1]), Værdalen. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! — — — Derforuden har Jeg havt den ære at imodtage D. H.s 2de af 9de April høyst Respective Skrivelser; den eene angaaende General-Told-Kammers og Commerce Collegii Rescript af 26. Martii om Consumption og Folke-Skatt af Kiøbstæd-Folkes Gaarder paa Landet; den 2den om en deel Aske-Træer af min Opælskning, da som det icke skal mangle, at joe den første skal blive Herrets-Brødrene bekiendtgiort, saa er det Mig og en særdeles Fornøyelse, at Jeg efter Skyldighed kan tjene D. H. med noget i mit ringe Eye, men i Forveyen skulle Jeg underdanigst udbeede Mig en Liden Underretning om Tiiden, naar de best kunde optages og plantes, som endnu synes for tidlig i henseende till den tilfrosne Jord; dernæst om Maaden paa hvilken de sikrest kunde indsendes, som synes Mig at Rødderne indsyes i Matter, og bliver daglig vandede underveyes. Jeg vil ellers icke undlade at Lade D. H. hermed viide Deres tykkelse, som nu kan være, som det tykkeste Spansk-Røer, saa ogsaa Deres Høyde, som kan være imellem 4 à 5 al. Iøvrigt etc. etc. P. Krog.

696. 1768 23. April fra L. C. Borchgrevink, Røraas.[2]) (StA.)

Høyædle Hr. Biskop etc. Her ved har jeg den Ære at aflægge min allerydmygeste taksigelse for all den Gunst og bevogenhed D. H. har overøset Min Søn med, fornemælig for den Gunst og Godhed Dem har værdiget ham ved at tage ham i Deris Huus for at vederfahris Velgierninger, alt dette erkiender jeg med underdanig taksigelser samt tager deel i alt det gode, som hannem beviises; Men siden Min Søns Aare tiltager og hand har intet at opholde Sig med, Item har jeg Syv uforsørgede Børn at fremholde, og icke formaar længere at giøre ham aarlig tilskud; Saa tager jeg mig

[1]) Se aarsskr. 1893 pag. 50.

[2]) Se nr. 28 flg. ovfr.

den frihed allerydmygst at erindre Høyvelbaarne Herre, Deris Gunstige Skrivelse af 1ste Decemb. 1765 med underdanig Bøn, at D. H. ville efter høygunstige Løfte befordre ham til det bæste. Og siden man hører at det Residerende Capelanie i Meldallen er eller straxen bliver vacant, Indfalder jeg videre med allerydmygst Ansøgning, at høyvelbaarne Herre ville ved sin hielp befordre ham til bemelte Embede, eller noget som kunde agtes lige dermed; hvilcket skulle forbinde mig betydelig og saaledes som jeg finder mig allermest pligtig samme at forskylde etc. etc.

L. C. Borchgrevink.

697. 1768 24. April fra C. Hammer, Melbostad, Hadeland. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Ifølge D. H.s gunstige skrivelse af 24. December Sistleden[1]) fremsændes underdanigst 14 Exemplarer af indbydelses planerne til Omsændelse i stiftet. Jeg maae aflægge min underdanige Taksigelse for d. H.s store Bevaagenhed og Tienstfordighed i at vilde udlaane mig til en vis Tiid de 2de korter over Nordland og Finmarken, hvilke jeg ved Lejlighed maae udbede mig tilsændt. Var det muligt at kunde faae tillige en liden og kort Geographisk beskrivelse over Nordland og Finmarken Over ensstæmmende med korterne, Da denne deel af Norge er i almindelighed ikke alle i Sine deele bekiændt; saa vilde ieg med d. H.s Høygunstigste Tilladelse indryke den i et Geographisk Magazin, Som skal bestaae af adskillige Geographiske og specielle Beskrivelser og korter over adskillige stæder, forsaavidt de ikke kand indtages eller Rømmes paa General korterne over stifterne. Jeg ønsket mig underrættet om Oberste Lieutnant Schnitlers[2]) korter og hvor de skulle findes.

I Forhaabning om d. H.s store gunst og bevaagenhed er jeg etc. etc.

C. Hammer.

698. 1768 15. Juni fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Hogwordige Hr. Doctor och Biskop. Med wordnad har jag inhandigat Hogword. Hr. Biskopens af d. 21. Maji; och fägnar mig at Dr. Tonning lyckeligen hemkommit.

[1]) Er nr. 224 ovfr. G. svarbrev er nr. 225 ovfr.

[2]) Smlgn. nr. 224 og 380 ovfr.

Lodden lärer Hogword. Hr. Biskopen kienna af den *Eperlanus,* som Dr. Tonning forde med sig uti Spiritu vini, afwen och torde han kiannas af sitt hufwud som des cranium aller lefwande hufwud är så pellucid att man igenem det kan se cerebrum.

Monoculus woro ward att se, for säkerhetens skull.

Det är underligt att intet min *Clio* funnits up i Edert haf, halst Martens[1]) har det i sin resa tab. P. fig. F.

Ascidia är ingen twifwel med mindre den är samma genus med mine, och ganska wähl beskrefwen.

Om 6 weckor hoppas jag 3die delen af mitt *Systema,* quæ agit de lapidibus, a prelo exeat; Han blifwer kort, ty species äro få, men varieteter så många som species, ty här blifwer ingen propagatio ex ovo, utan ex miscela fortuita.

Jag anhåller om mycken halsning til Hr. Doctor Tonning, hwars kiarkomna jag tillika med Hr. Biskopens fick; ursachta mig hos honom att jag ej hinner nu skrifwa; oc Hr. Borkgrewink halsas afwen ofwer måttan om han är qwar. Jag forblifwer oaflateligen Hogwordige Hr. Doctorens Biskopens ödmiuke tienare

Carl v. Linné.

---

699. 1768 3. Aug. fra N. From[2]), Oure. (StA.)

Høy-ædle Hr. Biskop Gunnerus etc. — — -- Herved tager ieg mig og den underdanigste frihed at sende nogle stycker smaa fiske, som af nogle kaldes Næb-Sild, men andre kalder dem Ejder-Naal, hvilke ere vel ej ubekiendte for D. H., men som de ere af diverse slags baade i henseende til størrelsen, da den eene er allereede længere end de andre og følgelig af et større slags; saa og i henseende til Kiønnet, da der er baade Han og Hun; da ieg bekom dem vare de endda levende, og satte ieg dem strax i Søe-Vand, i tanke at have conserveret dem, og sendt dem levende til D. H., men de døde alle om natten, saa ieg nu maa sende dem, som de ere; her sendes og underdanigst nogle urter, som ieg for kort tiid siden fandt paa et field, hvilke ieg ej haver seet tilforn, ieg spurgte adskillige om Navn paa Dem, men her var

---

[1]) Se aarsskr. 1888—90 pag. 202.

[2]) Se nr. 70 flg. ovfr.

ingen, som vidste Navn paa dem, de har alle afflorerede og begyndt at sætte Bær, dog er der eet af dem, som har et par Blomster i Toppen, som ere liig Lillie Convall undtagen at der var lidet rødt mit paa Bladene, som ere hviide, Skulle det være nogle usædvanlige urter og rare at finde, maa ieg underdanigst mælde, at ieg fandt dem her paa en Myre ved en Gaard kaldet Houen, og det paa et høyt field kaldet Viiga Suulen paa den Nordre Side; der var gandske faae af dem. — — — Jeg vil stedse underdanigst udbede mig etc. etc. Niels From.

---

700. 1768 13. Septb. fra C. Duns[1]), Scherføe. (RA.)

P. S. Nu i dette Moment kom Ambtm. Hagerup og Posten. Pat. Hell[2]) er i Moursund med de andre, vil paa denne aarets tiid til Wardøe, Een desperat reise af desperate Personer!

---

701. 1768 21. Septbr. fra P. C. Tyrholm[3]), Øyen, Guldalen. (StA.)

Høyædle etc. Herr Biskop etc. Udi en Koffert indlagt sendes herved 17 Packer Blomster og Urter[4]), hvilcke alle jeg vil formode at være vel bevarede. Det skal overmaade glæde mig, om de for det første kunde tiene en Videnskabernes saa stor Patron og Elsker som D. H. til nogen Behag, hvorefter jeg vil adlyde D. h.s Ordre til hvad videre med Dem er at giøre. Paa Auction i Kiøbenhafn kunde de vel udbringes til noget; Ellers har en god Ven der foreslaget mig at offerere dem til hr. Greve Tott, hvoraf dog neppe ville følge andet end den brave Herre igien overlod dem til en mig ubekient botanicum. Det er mig selv icke angelegen at beholde nogen af dem uden alleene det lille Bind af Haveurter, om deraf kunde gives mig nogen Anledning til med Tiden at kiende hvad af den slags behøves i en liden nye anlagt Have ved min Gaard. Et illumineret Exemplar af det første hæfte til flora

---

1) Se nr. 381 ovfr.

2) Se nr. 126 flg. ovfr. med dertil hørende indledning.

3) Peter Christian Tyrholm, sorenskriver i Guldalen, født 1727, døde 1795.

4) Heraf fremgaar altsaa, at Tyrholms herbarium blandt selskabets botaniske samlinger skriver sig fra denne og ei som antaget i Oversigt over samlingerne i aarsskr. 1880—90 pag. 80—83 fra N. H. Tyrholm (se nr. 220 ovfr.). Smlgn. ogsaa Tillæg til den nævnte oversigt smstds. pag. 99.

Danica følger og herved til Sælskabets Biblioteqv, om D. H. anseer samme værdig et Stæd derudi. Jeg er med dyb Respect etc.
P. C. Tyrholm.

---

702. 1768 28. Septbr. fra J. Arøe, Rostvold, Smølen.[1]) (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Det skal være Min Kone og Mig en særdeeles glæde og fornøyelse, om D. H. (som vi, næst Guds bistand haaber) kom sund og lykkelig hiem til Tronhiem fra sin besværlige lange Visitats-Reyse, og forefant sin Kiære Frue-Søster Breyer med andet Kiært i ald ønskelig Vel-Ergaaende, som Vi og herved allerydmygst beeder, Vores allerærbødigste og kiærligste Compliment maatte formældes, og tager Os tillige den frihed at fremsende til Kiøkenet et liidet Fustagie med molte-grød, som ikke maatte forsmaaes, men ønsker, med sundhed fortæres. Ved denne Leylighed vil Ieg og ey ermangle at give mig den ære at tilstille D. H. en Varietet af [en] nye Søe-vext, som ieg ey har seet før, maae skee den kand fornøye Dem, Ieg meener, det er en art af Een umoeden Coralle etc. — — — Sluttelig har ieg den ære at recommendere mig etc. etc. J. Arøe.

---

703. 1768 30. Septbr. fra E. H. Kempe, Tord-Vigen. (StA.)

Høi-ædle etc. Hr. Biskop etc.! Herved haver jeg den Ære at oversende D. H. 1. en Fisk fra Eidsvogen i Nessæt, hvor den av en sterk Storm var dreven paa Land. Paa samme Maade lander den ogsaa her ved en Hændelse, dog sjelden. Mig synes, det skulde være en Linnæi *Lophius piscatorius,* og, om jeg mindes ret, haer Schottus[2]) in Phys. cur. en Rana piscatrix cum icone, som seer denne ikke u-liig. 2. et Træ, som her falder temmelig rart, og voxer i Botne-Fjorden. Hr. Capit. Tønder, som i sin Tiid boede her i Prestegjeldet, haer kaldet det Kjeller-Hals og *Frangula,* men mig tykkes, det svarer ikke aldeles til Figuren av *Rh. Frangula* hos hr. Oeder. 3. en Fjeld-Vext, hvilken, da den viser ingen stamina, jeg ikke veed at henføre til nogen Classe.

---

[1]) G.s svarbrev er nr. 81 ovfr.

[2]) Casp. Schott, 1608—1666 i Würzburg, matematiker, jesuit. Det nævnte verks titel er Physica curiosa s. mirabilia naturæ et artis.

4. en *Lichen* fra Fjeldet, sortagtig og glindsende. Mon det ikke være den, som hr. Strøm omtaler p. 103 s. pubescens? 5. en soert ditto, bladagtig, som sidder meget fast i de bare Fjeld Klipper. Den forekommer mig, som en *L. pustulatus*. 6. Kortet over Tingvold, som jeg i sin Tiid forglemte at tage med mig, og derfor nu følger med for at forevises D. H. H., hvorefter ydmygst udbeder mig at maatte faae samme tilbage, siden jeg ikke besidder meere end dette samme Exemplaire. Det vilde være et Beviis paa D. H.s Bevaagenhed, om D. H. maatte behage gunstigen at anmerke de Poster, hvori det kunde og burde forbedres. Nogle Navne, seer jeg nok, maae Deels rettes, Deels tilsettes. For en Maaneds Tiid siden fandt jeg Leilighed, paa en kort Reise til Romsdalen, at anprise en Deel av Presteskabet Hr. Capit. Richelieus[1]) Arbeide over samme Fogderie, og at tilkjendegive D. H. H.s Velbehag i dette patriotiske Verk og dets Befordring, hvilket var ikke uden Virkning, saa jeg nok troer, at Capitainen, i det mindste paa nogle Steder, vil finde fornøden Assistense. Han skal og, efter Beretning, allerede være paa Reisen for at gjøre en Begyndelse. Hr. Skanke fik jeg ikke tale med, ti han var samme Tiid borte; men jeg tvivler ikke paa, at jo eet Ord fra D. H. vil hos ham være nok, ja meere end 100 av mig. Iøvrigt er det, at jeg med allerstørste Soumission haver den Ære at henleve etc.

E. H. Kempe.

Gunnerus har i margen tilskrevet følgende (antagelig et udkast til svar paa brevet):

ad. 1. den 15. Nov. — Ved Lophius pisc. rigt[ig].

ad. 2. Naar det var kjell-hals, var det *Daphne mezereum* p[aa] n[orsk] Tys-vedd, som derpaa kjendes at blomsterne ere sessil. in trunco og at barken er saa bidende, at lepperne og interna oris hovne op, naar mand tygger derpaa; noget exempl. af træet fik jeg ei med brevet.

ad. 3 flg. Hvad Fjeld-vægsten angaar og de 2de Lichenes, saa kom de blandt mine andre papirer og Sager ved det at de vare smaa og løse, og det er mig umuligt at finde dem igjen,

[1]) Se nr. 103 og 104 (med svarbrev 445), 688 ovfr. og nr. 706 nedfr.

men jeg skal nok lade dem vide navnene derpaa, om de har endnu 1 exempl. af hvert at indsende.

De 2de *lichen.* fik jeg ikke see paa. Urten saae jeg paa og var mig bekjent, men jeg erindrer ei formedelst adskillige andre anden steds fra indsente urter, som jeg tillige havde under hænderne, om det var *silene acaulis* (i den gl. edit. af S[ystemet] *cucubalus acaulis)* eller *Azalea procumbens.*

Kartet sendes hermed tilbage, og jeg tvivler ei paa, at jo D. V. sørger for, at det bliver saa acurat og fuldstændigt, som mueligt er, og at navner allevegne, saa vidt ske kand tilsettes.

---

704. 1768 6. Oktober fra J. Lemvig Lüster[1]), Agerøe. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop etc. — — — Efter Løfte saavelsom skyldighed fremsendes hermed nogle flere rødder tilligemed grene af her voxende *Caprifol:*[2]) — Jeg og flere beklager den Malheur med D. H.s baad, der kuldseiglede, men vi haaber at skaden dog icke strakte sig til noget af betydelig Værdie. — Jeg har forsøgt at plante grenerne af caprifol: som lyckes ligesaa vel som rødderne, thi de ligesom humlen Leede-viis lade sig synderskiære og formeere, naar behandlingen og tiden Dertil ickun ret iagttages ved forplantningen. — En urt ieg har indført i min Have og foreviste D. H. i sommer sine blaa blomster af, tillige icke almindelig her; jeg har kun 1 tilbage, men paa Wedøen forhaabentlig nok, sender jeg hermed en rood af, jeg troer nok, den udbreder sig som ukrud — om ieg icke tager feil, holder jeg det for *consolida major*[3]), men D. H. syntes mig ville give den et andet Nafn. —

Alt er indpakket i en stamp, hvormed ønskes Lyckelig arrivement — Øvrigens vil have mig i Høye Bevaagenhed ydmygst recommenderet etc. etc. J. Lemvig Lüster.

---

[1]) Se nr. 85 ovfr.

[2]) *Lonicera Caprifolium* L., oftere omtalt i de foregaaende breve, se nr. 99, 107, 572, 592, 617 og Fl. Norv. 307.

[3]) Anvendes hos botanikere før Linné som navn paa *Symphytum officinale.*

705. 1768 15. Oktober fra P. Hersleb, Foesnæs. (StA.)

Høyædle etc. Herr Biscop etc. — — — Bekiendtgiørelsen fra Hr. Professor Oeder angaaende Prisens Nedsættelse[1]) paa Hans Flora Danica, som efter Stifts Provstens H. Mag. Thodes, i D. H. H.s Absence, Skrivelse af 20. julii a. curr., har circuleret i Provstiet, tilstilles ogsaa med Paategning. P. Hersleb.

---

706. 1768 4. Novbr. fra I. C. v. Richelieu[2]), Eide Gaard, Romsdalen. (StA.)

Høy Edle etc. Herr Biscop etc. Jeg haver den Ære herved at tilsende D. H. det belaavede Carte over Wedøens samt et dito over Grøttens Præstegield, ieg beder ydmygst at Excucere det arbeidet ey er saa zierlig som ieg gierne ønskede, hvortil mine slette Øyne ere aarsage, men det er min Løcke det ieg hved det D. H. seer meere til accuratesse en til Zierligheden, hvilket første ieg haver den Ære at forsickre.

Det fortrød mig meget det ieg ej samme tiid kunde fortfare med mine øvrige Operationer efter som der indfalt et meget godt Veier, men aarsagen dertil var, det ieg ej nød den forventende Assistence hos Præsterne, og min egen liden Cassa ville ej heller længere giøre bistand, ti saa havde ieg bleven ferdig med de øvrige 3 Præstegield i Vinter samt med General Cartet over heele Provstiet, hvad beskrivelsen angaar, da haver ieg overdraget Skov-Fogden Hr. Schnitler samme, og samme haver den ære at fremsende sidst i denne Maaned.

Skulle nu D. H. finde at dette mit ringe Arbeide kunde tiene Publicum, da ville samme forøge min Løst dermed at fortfare, og Ønskede det mine Omstendigheder var af den Beskaffenhed det ieg tillige kunde bestride de derved faldende udgifter, men da ieg ej haver andet en min Pension 175 rd., hvoraf den halve deel afgaar udj de mange Skatter, da er det øvrige kuns lidet til een talrig Familie at underholde;

Skulle nu D. H. ved Sin høy-Formaaenhed finde nogen udveie til udgifternes bestridelse, som ieg formeener, det den Konge-

[1]) Smlgn. nr. 694 ovfr.

[2]) Se nr. 103 og 703 ovfr.

lige Cassa fandt udveie til, naar forslaget kom fra saadan een Haand som D. H.

For at foretage noget i Vinter til een Beskrivelse over Nordmøre, da beder ieg ydmygst, om D. H. befinder det for godt, at tilskrive Præsterne paa Nordmøre det de behagede med allerførste at tilstille mig hvad Antiquiteter, Monumenter, Gamle Breve, Rone Bogstaver eller Skrifter om Folkets Nærings-Brug, Agerdørknings maade, samt Sæder, med meere som D. H. bedere hved hvad oplysning ieg kan behøve, over hvert Præstegield, ti Sommeren vil gaa bort med Reiser og Carters forferdigelse.

Ønsker nu at dette mit giorde Forslag maate finde D. H.s Bifald, da vil samme forøge min Løst (efter min liden indsigt) at forfahre med arbeidet saa vidt den naadige Gud vil forunde mig Kræfter.

Da ieg i Øvrig etc. etc. C. J. Richelieu.

707. 1768 26. Novbr. fra Thv. Pennant[1]), Donning in Flintshire, England. (VS.)

To The high Revd. Doctor Gunner Bishop of Drontheim. My Lord. It is no small happiness I have in view, when I flatter myself with enjoying the pleasure of corresponding with a Prelate who so well knows how to mix with the study of his profession, the relative science of natural history. Our employs, my Lord, have been in some degree similar, each of us having devoted our Pen to the illustration of the animale creation of our own country. It was once my happiness to enjoy the correspondence of your countryman Mr. Fleischer[2]), who generously gave me his whole collection of birds: it is my design to do honor to his memory in the publication of such part of them as are not found in my own country; but it is my wish to augment it with such as have been discovered since Mr. Brunnich[3]) favored the world with his ornithologia Borealis. It would give me infinite pleasure, if your

[1]) Thomas Pennant, 1726—1798, fredsdommer, bekjendt engelsk zoolog. Hans hovedverker er: British zoology (Lond. 1766—76), History of quadrupeds 1791 og Arctic zoology 1784 - 87.

[2]) Se aarsskr. 1888—90 pag. 240 flg.

[3]) Se aarsskr. 1888– 90 pag. 239.

Lordship could point out any method by which I might deserve your friendship and put me in such a situation as might encourage me to hope for a collection of the Naturalia of Drontheim, I meen those only which relate to the animal kingdom. I shall take the liberty of naming: The head of an old Elk with both its horns on, any uncommon birds, a collection of the shells of the Norvegian sea, especially the *Echini,* and *Lepades,* any curious marine insects particularly the crabs; the *onisci* etc. also the marine vermes.

I shall not presume to ask for any fish; I flatter myself that your Lordship will continue to favor the world with the accurate and beatifull icons of them like those I see in your excellent work. It will give the learned world great satisfaction to see faithfull figures of the cetaceous fish, which seldom frequent our shores; but are said to abound on yours. It would be a great addition to natural history and what is much wanted. I should also be very glad to hear some account of the Spekk huggeren a fish we here are quite ignorant of.

I have tho' one request to make; which is to favor me with a piece of the jaw of the *squalus maximus* with the teeth; and also with those of the *orca.*

I fear I have tired your patience. I have only to beg that your Lordship will command my Services in this country. If so poor a gift as the British Zoology in 3 octvo volumes comprehending a history of our Quadrupeds, Birds Fish and Reptiles would merit your acceptance, I would forward it to you next spring. but if you can point out any other mean by which I can do you pleasure, you will confer a singular favor on, my Lord, your most obedt. humble servant. Thv. Pennant.

---

708. 1768 3. Dec. fra Oeder, Kjøbenhavn. (VS.)

Højædle etc. Herr Biskop, Højstær. Ven og Velynder! Jeg har været fraværende den seenere deel af Sommeren paa en Reise til Bronsvig, og da har min Tiener, til min store Fortrydelse, forsømt Leiligheden at befordre til Trdhj. saavel de begiærte asparges Planter, som Exemplarerne af floræ danicæ nye eller 7de fascicul, og beder jeg ydmygst ikke at legge mig denne forseelse til Last.

Begge deele ere nu parat til første Leilighed, som vist skal iagttages, og skal Asparges planterne saaledes pakkes, at de paa ingen af Aarsens tiiderne kand lide skade paa transporten. Jeg skulde og til desmeere Sikkerhed bede, at Skibs leilighederne herfra til Trdhj. mig maa navngives, og om muelig een eller anden Skipper expresse til mig anvises, thi for mig er det virkelig mange Gange vanskelig at viide om deres ankomst og bortgang.

I indliggende Brev skriver jeg til Hr. Dr. T[honning] mine Tanker om hvad ved hannem kunde giøres til floræ danicæ forfremmelse, hvorom han uden tvivl raadfører sig med d. H.: og jeg er viss paa bliver bestyrket i hans gode forsætt. Jeg beder nu ogsaa d. H. at formane Hr. Hveding, og Hr. Parelius, den første at give mig dog eengang Efterretning om fl. Dan. fasc. 6to, og den anden at sende mig aftrykkene af *Pinguicula alpina,* og *Ophrydibus, alpina* og *corallorhiza*[1]), med hans illumination, at jeg maa kunde bruge disse Plader til det forestaaende 8te fascicul.

Hernæst har jeg en Begiæring til d. H. til Publici Beste. Jeg er i Begreb med arbeidet paa trende Bøger.

1mo. en Bog om Urternes Nytte, hvortil tages til fundament de copieuse Samlinger, som findes i Hr. v. Hallers nye Bog: Historia plantarum Helveticarum indigenarum, og ere frugten af en mageløs Læsning.

2do, en systematisk fortegnelse af saavel de allerede bekiendte, som og en deel formodentlige indigenis af de danske Lande, hvoraf jeg næste gang skal sende d. H. det første Ark, som jeg for visse Aarsagers skyld har ladet trykke som en Prøve, og hvoraf den største deel af Cryptantheris er færdig i msto.

3tio, en *nomenclator botanicus,* hvortil udarbeidelsen af fortegnelsen har givet mig Anledning. Da denne fortegnelse skal blive en Lommebog, brugelig ved excursioner, saa for at spare Rummet til de Ting, som egentlig hører til agnotionem plantarum, har jeg fundet for godt at udelade paa det sted nomina vernacula, og heller à parte at udgive en nomenclator. Denne nomenclator er sammensat af: 1. en nomenclator Synonymico Linnæanus, hvor de hos usystematiske auctores brugelige tildels barbara, men dog hos

[1]) Se nr. 692 ovfr.

medicinske auctores og andre ofte forekommende Nomina latina staae efter Alphabethet først, og ved Siden af hvert nomen Linnæi genericotrivale. 2. Pharmaceutico-Linnæanus, om de paa Apothekerne i dispensatoriis foreskrevne. 3. Linnæano-Germanicus. 4. Germanico-Linnæanus. 5. Linnæano-Danicus. 6. Danico-Linnæanus. 7. Linnæano-Svecicus. 8. Svecico-Linn. 9. Linnæano-Gallicus. 10. Gallico-Linnæanus. 11. Linnæano-Anglicus. 12. Anglico-Linnæanus.

Denne Nomenclator saaledes bestaaende af 12 smaa Nomenclatoribus vil formodentlig udgiøre 10—12 Ark 8o fiin Tryk og er mp.tet færdig, at det kand komme under Pressen saasnart et Skib fra Bourdeaux arriverer, som har Papiir inde, som dertil skal bruges, og ventes hver dag.

Nu er da min begiæring, at d. H. vilde til des meere fuldstændighed af Nomenclatoribus Linnæano-Dan. et Danico-Linn. communicere mig de af dennem samlede nomina norvegica (med meldning af Stederne hvor de ere brugelige) saa mange, som ikke staaer allereede i deres flora Norvegica. De behøver kuns at extrahere dem, eller lade extrahere dem af en læselig Haand, ud af deres adversariis, uden orden, og kun eengang hvert, ligemeget enten Linnæanum eller vernaculum staaer først. De skal nok blive bragt her i den alphabethiske orden, og Publicum erindres at jeg og det har d. H. at takke for communicationen. Turde jeg haabe at see min Begiæring opfyldt, saa kand disse tvende nomenclatores, for at vinde Tiid, blive de sidste i Trykken, saasom det er aldeeles ligegyldig hvilket Sprog der staaer først eller sidst. Men, med mindre at Papiiret skulde forulykkes, maa denne Nomenclator, efter Contracten med bogføreren være færdig til Leipz. Paaske Messe. Til deres Mpts. Nedsendelse her ved Hs. Exc. Grev Moltkes Couvert til Tieneste.

Maaskee jeg turde haabe samme Føjelighed i Hensigt til min Bog om Urternes Nytte, og at d. H. ved at sammenholde deres Observationer med foromtalte H. v. Hallers Samling, maatte finde Behag i at communicere mig deres Tilleg, at insereres i min Bog med deres egne ord? Til den Ende er et Exempl. af Opera Halleri gratis til Tieneste.

Jeg har den ære med største Højagtelse og Hengivenhed at være d. H.s ydmyge Tiener Oeder.

709. 1768 28. Decbr. fra E. H. Kempe, Tordvigen. (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc. Vel haver jeg fornummen, at min Syster skal have anholded om D. H.s Recommendation for mig til at nyde Agerøen, men dette er noget, som jeg ingenlunde tør anmode D. H. om.

Meget meere er jeg for nærværende beskjeftiget med et Forsøg til en physisk-oeconomisk Beskrivelse[1]) over heele Nordmør, som forhaabentligen kunde vorde ferdig til neste Aars Udgang, i Fald andre Patrioter, og i sær Presteskabet, vilde komme mig til Hjelp med Efterretninger. Til dette Forset er jeg bleven foranlediged ved en Deel Samlinger, som jeg i Anleedning av Tingvold haver gjort, hvilke, som betreffende enten det hele Fogderie eller andre dets Deele, kunde paa saadan Maade komme til Nytte.[2]) Saa er jeg og fra Christiansunds Toldboed bleven forsyned med adskillige Aars Extracter, som vil give Lyys til Landets Producter og Oeconomie. Min Plan bliver omtrent efter Hr. Strøms. Een Ting fattes mig fornemmelig, navnlig et rigtigt Kort over det heele. Vel haver Hr. Capit. Richelieu[3]) given mig Haab om sammes Forferdigelse til Sommeren, da jeg bekoster hans Reise; men, som Arbeidet er vidtløftigt, og han endnu haver halve Romsdalen tilbage, saa frygter jeg, at han maatte trettes eller betenke sig. Dog, dersom D. H. H. vilde være mig saa gunstig, ved given Leilighed at opmuntre Capitainen til dette Forehavende, vilde saadant uden Tvivl hos ham, som en actif og ære-kjær Mand, udrette det bedste til at see mit Haab opfyldt. — For min slette Helbreds Skyld, som trenger til hastig Hjelp, haver jeg tenkt at gjøre en kort Rejse til

[1]) Smlgn. nr. 85, 90, 92.

[2]) I et brev af 8. aug. samme aar (StA.), der indeholder anmodning om rekommendation ved eventuel vakanse i et eller andet prestekald, efterat han nu i 11 aar har udtømt sine kræfter ved kapellantjeneste, ytrer Kempe følgende: „Jeg tør og forsikre, at min Tingvoids-Beskrivelse intet vilde tabe ved den Forflyttelse, da jeg Deels haver dertil samlet noget av hvert, Deels ved Correspondence og Hjelp av gode Venner her paa Stedet kunde erholde Resten.“

[3]) Smlgn. nr. 706 ovfr.

T.hjem i tilkommende Janr. eller først i Februario, om D. H. vil tillade det.

Herren bevare og velsigne D. H. H. etc. etc.

E. H. Kempe.

710. 1769 12. Januar fra Henning J. Kaurin[1]), Vardø. (RA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! Deres høystrespective av 6te Octob: a: p: har Jeg havt den ære at erholde, for Same nedlegges hermed min allerydmygeste tak. — — —[2])

Jeg har efter ordre frembragt Deres Compliment for Hr. Professor Hell og Selskab[3]), som alle værende tiid befinde dem enda vel, og har de nylig før Jull faaet deres Observatorium færdigt ikke uden med stor møye og bekostning, men har de ey al den tiid, de hidtil har været her, havt mer end en Avten saa klart veyr, at de har kundet observere, og Maanes formørkelse fik de ey see, hvor det vil gaae med den 3die Juni[4]) vil tiiden lære, dog skal Jeg spaae av erfarenhed, kand Jeg ey love dem meget godt her den Aarets Tiid. — — — Forresten vil Jeg have mig recommenderet etc.

Henning Junghans Kaurin.

711. 1769 19. Januar fra M. Bruun[5]), Dolstad. (RA.)

P: S: Jeg haer overkomet en Rar Søefisk, dend ieg i et vel Conserveret glass Fransch Brendv. haer bevaret, og skal med sin beskrivelse — saavit er erfaret — blive Høygunstig Herre ved Leilighed tilsendt.

712. 1769 4. Marts fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Högwordige Hr. Doctor och Biskop. Med en Norsk Capitain hade jag i går Högword. Hr. Biskopen mer än jag kan beskrifwa angenäma gåfwa, som borttog hela förledne natten, ty jag kunne

1) Se nr. 147 ovfr.

2) Takker for tilladelse til at reise til Trondhjem og haaber at blive forflyttet fra „dette fatale stæd", medens han endnu har „lidet af helbred igien og førend han fordybes ganske i gield."

3) Se indledningen til nr. 126 følg. ovfr.

4) Den dag, da Venuspassagen skulde foregaa.

5) Mathias Bruun, paa den tid sogneprest i Vefsen, se nr. 332 ovfr.

ej lämna att läsa denne 4de tomen af actis, innan jag den hehl och hållen genomgådt. Där uti war så mycket artigt och förunderligt, att jag aldrig sedt des like.

Historien om Delphinus och Squalus war förtrefelig.

Madrepora prolifera t. 2 f. 1, 2 är satt i så klar dag, att aldrig någon kan mera fortaga sig på denne.

Serpula norvegica t. 2 f. 11, 12 är ett alt för artigt nytt species.

Madrepora aspera t. 8 f. 3, 2 torde blifwa varietet af Madr. virginea, som jag med första skall utransaka och conferera Hr. Biskopens sände specimina med mina.

Millepora tarandicornis t. 1 f. 6 är min Cellepora ramentosa.

Proteus, min Millepora polymorpha, håller Pallas[1]) for species Milleporæ; om hans varieteter äro richtige samma species, torde den blifwa ett Species af Millepora, men jag tillstår att jag aldrig sedt poros uti de nordska specimina. Det woro önskeligt att någon af Societeten hos Eder, där den finnes så omnogt, wille ex professo taga för sig denna corall och examinera huru den produceras, ty jag kan aldrig concipera en Coral mera utan porer och diur, än en Planta utan fructification.

Alcyonium arboreum med sine Diur är en förtreffelig observation. Jag har aldrig kunnat begripa hwar fructificationen war på denna hafs wäxt, förän Hr. Biskopen den så tydeligt wisat.

Fucus pinnatus p. 84 och ovinus p. 85 kiänner jag ej wähl, och undrar om de ej kunna föras till Ulvas, men kanske intet.

Fucus bifurcatus faller mig alt för synnerlig om den ej är varietet af något annat species.

Scomber pelagicus eller norvegicus lärer säkerligen wara annat species än pelagicus; men jag undrar om denna kan blifwa ett Species af Scomber, hwilket doch Hr. Biskopen sielf bäst kunnat se af habitu & facie, emädan Scomber Scombrus hos Eder är den almannaste fisk i hafwet. Det som här till gifwer

[1]) Peter Simon Pallas, berømt naturforsker, født i Berlin 1741, indkaldt af Katharina II til Rusland, hvor han foretog sine bekjendte videnskabelige reiser; døde i Berlin 1811.

mig anledning att dubitera är figuren, som repræsenterar pinnam ventralem så långt bort om pinnas pectorales, att jag af figuren skulle tro det fisken hörde till Abdominales, där Scomber doch är en Piscis thoracicus; men sittia pinnæ ventrales på sielfwa sternum äller bröstbenen måste han wähl blifwa en Scomber, doch underligen edentulus.

Med ett ord, här äro så många artiga observationer, att aldrig nogen Societas literaria har kunnat någonsin framställa en sådan tome; jag håller nu att . . . .[1]) dem, hwar på sitt ställe uti mine adversariis. Naturkunnigheten har igienom denna societet ej allenast fått en ny province, utan en ny we[rld?], då alt under norra polcircelen, som liggat uti obscuro ab orbe condito nu kommer i en lius dag.

Att Artedi[2]) noga examinerat och beskrifwit wår större Eperlanus äller Slom är ingen twifwel, ty jag mins han hade samma Slom för sig hwar wåhrtid och wille änteligen hafwa honom till ett distinct species, om det warit möyligt. Dett öfwersända specimen war jag ej mächtig att examinera, såsom torkat, men skall i wår inlägga ett friskt Specimen af Slom, så snart fisken ankommer och det med första lägenhet öfwersända. Jag framhärdar Högwordiga Hr. Doctorens Biskopens ödmiuka tienare Carl v. Linné.

[Tilskrevet af L. i margen]: Pro mure alpino devotissimas [grates] reddo, qui eundem numquam ab eo, quo in alpibus proficiscebar tempore, conspexi. Librum tradidi Dno. Ihre[3], qui ambo pro eodem grates reddimus maximas.

---

713. 1769 3. April fra H. J. Kaurin, Wardøe. (VS. 128 Fol.)[4])

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. Endskiønt Jeg siden min ankomst hid til stædet har verkelig giordt mig al umage for at kunde skaffe noget til Deres berømmelige Naturaliers forøgelse[5]), Saae har Jeg aldrig været saa lykkelig at kunde komme over noget

[1]) Hul i mskr.; maaske: införa.
[2]) Se nr. 254 ovfr.
[3]) Se nr. 655 ovfr.
[4]) Gjengivet i „Naturen" 1886 p. 187—188 af M. K. Håkonson-Hansen i en artikel „Nogle gamle Iagttagelser over Lodden".
[5]) Smlgn. nr. 149 ovfr.

enten av Søens eller Landets producter, som efter mine ringe tanker fortiæne at drage en Kienderes opmerksomhed til sig, thi Naturen synes her at have nægtet os alt saadant.

Av Søen skulde vi vel her vente de merkværdigste, derfore har Jeg og i sær merket paa de Ting, som den har bragt her til Landet, men intet fundet efter mit ringe skiønne merkeligere end den lille fisk Lodden[1]) kaldet; thi den har gemenlig her været et godt forbud paa at dette Lands Indbyggeris eneste (skiønt i disse Aaringer) slette Levebrød nermede sig under Landet: sc. Torskefiskeriet, saa vi her ingenlunde anseer denne Smaaefisk saa slem, som Hr. Proecanc: og Biskop: Pontoppidan efter Hr. Dassis beretning har avmalet den.

Jeg vilde gierne, om De ey behager at tage det unaadigt op, give Dem den underretning om denne fisk som erfarenhed nu i 5 Aar har lært mig. Dens almindeligste størrelse med finner og florfiærer er som indelagde ringe avrisning med Blyant viiser, den Jeg vil ønske maatte holde saa længe, saa Papiret til den kunde værdiges deres gunstigste Betragtning.[2]) Den seer forresten ud som en maadelig lille Sild, undtagen den er smalere og har ey saadan rist paa sig som Silden, men er ganske glat, dog har den adskillige smaa forskielligheder efter sine særskilte arter. Disse ere saa vidt som Jeg har kundet komme efter fornemmelig 4re slags.

1ste Species kaldes her Rogn Lodden, siden den som hun af slaget har allene Rogn udi sig, den hun ved sin ankomst til Landkysterne udi Febr: eller Martii Maaneder gyder av sig, og bliver derfore en temmelig tiid staaende under Landet, en tiid av 6 uger, ia 2de Maaneder iblandt. Denne art er det, som i sær er en overmaade begiærlig Lokkemad for Torskefisken, den hun enten strax drager den[3]) efter sig under Landet, eller den[3]) kommer en kort tiid efter hende for at opsøge den, og slaar det neppe feyl,

---

[1]) Angaaende lodden smlgn. nr. 152, 159—61, 579 og 595 ovfr., samt Buchs udaterede brev af 1769 nr. 729 nedfr. Se ogsaa Gunnerus' anmerkninger i Leems beskrivelse over Finmarkens Lapper pag. 323 følg.

[2]) Paa brevets bagside har Gunnerus skrevet: Rids af lodden. Det er gjengivet her næste side.

[3]) den tilskrevet over linjen, men er i første tilfælde overflødig.

Rids af lodden.
(Bilag til nr. 713).

at ved de Kyster, hvor denne er eller har været, io kommer i det minste noget af samme Torskfisk.

2den Spec. kaldes Jæren Lodden, og er iust den art indlagde Exempl. saa godt muligt er udtrykker. Den kaldes saa efter mine ringe tanker, fordi den over sin hele Ryg er saa graae som Jæren, da den ovenmeldte er langt blankere over alt. Denne som hand av slaget haver alleneste Mælke udi sig. Samme søges med stor begiærlighed af qveiten eller helleflynderen.

3die Spec. kaldes faks Lodden, fordi den paa begge Sider fra hovedet til sporen, der hvor den sorte stræg er paa Papiret, er tykt besadt med smaa haar eller fine finder, ey smalere men vel bredere end malningen viiser, som ere omtrent saa lange som et 4re à 5 dagers gammelt Mands skiæg, thi Jeg veed ey hvormed Jeg skal helst ligne den. Disse smaa haar saae vel ligeledis [ud som] paa nest ovenmeldte art, men ey i saa stor overflødighed som denne. Denne er og den største art av Lodden, i almindelighed som en middelmaadig stoer Not sild, men smalere. Samme søges ogsaa begiærligen af qveiten, hvalfiske og andre fiske.

4de Spec. kaldes straak Lodden, fordi den har denne beskaffenhed, at den aldrig bliver længe staaende paa et stæd som dog forommeldte 3de arter giøre, men stryger bestandigen om fra et stæd til et andet og er derfore den omstreyfende Seyes begiærligste føde. Denne art er ogsaa den allerminste av Lodden. Paa denne maatte nok helst hr. Dassis bebreydelse passe sig.

Tang arter saa mange som Jeg enten alt har, eller fremdelis kand komme over, skal Jeg have den ære at bringe Dem, om Gud vil Jeg skal komme til Throndhiem i Aar, thi Jeg er sandelig ey i stand at holde det længere ude her, det faar i Jesu Navn gaae Mig, som Gud vil.[1])

Blandt andre smaa Ting, som Jeg har havt den ære at profitere av Hr. Professor Hell dette Aar, har Jeg og havt den fornøyelse at betragte ved hiælp av hands microscopio aarsagen til den saakaldte Morild, sc. nogle smaa Insecter[2]), som ved Bevæ-

[1]) Smlgn. nr. 710 ovfr. (noten).

[2]) Tilskrevet af Kaurin i margen af brevet: Bemeldte Insecter øste mand med en skee av Søen med søevandet udi et stort glas, og saa snart Vandet blev bevæget, gave de Lysningen av sig.

gelse i Søen giver materie til den bekiendte lysning av sig og saa vidt Jeg kand begribe kand Jeg ey see nogen anden og rimeligere aarsage dertil end samme. Hr. Prof. giver vel fuldstendig beskrivelse over Dyret og sit giorde Experiment der[med][1]). Jo nermere det nu kommer til den 3die Junii[2]) [jo][1]) mere betages vi av frygt for at alle vore ans[trengelser][1]) til samme vil blive forgiæves. Saa god en vin[ter][1]) som hidtil i Aar har Jeg ikke havt og kand ingen mindes paa Wardøe, dog grasserer Scørbugen stærkt. Forresten beder jeg etc. etc. Henning J. Kaurin.

NB. Sild, som fanges med Not, mener Jeg overalt, hvor Jeg mellem den og Lodden giør Sammenligning.

---

714. 1769 8. April fra P. Krog, Wærdahls Præstegaard. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop. Med D. H.s sidste Høystærede af 24. Febr. fulgte een Plan till Hr. Thornings[3]) Bibel- og Kirke-Historie. Samme har jeg ladet circulere till prænumeration i Nordre Deel af Provstiet, men fandt ingen Liebhabere. Nu er dend igjen, efter Paategnelse af mig og mine Sønner for 3de Exempl., afsendt i dend Søndre Deel, med Anmodning, at Hr. Frugaard[4]), som sidste Mand, ville till D. H. see dend befordret, og at de Lyst-havende ville self besørge Deres prænumeration Dem tillskicket. Hvad sig angaar Vores prænumeration her fra Wærdahlen, da saasom dend icke sicker kand sendes med Postbudet, skall dend med anden første Lejlighed rigtig ihukommes. . . . . Næst at udbede mig etc.

P. Krog.

---

715. 1769 27. April fra P. F. Suhm[5]), Kjøbh. (VS.)

D. H. høystærede Ven! Førend Kongen reiste ud i fior tilbød Grev Thot mig at blive Conference Raad, med vilkaar at sidde i høyeste Ret. Men jeg undskyldte mig med min svagelige helbred og med de historiske Arbeider, som jeg havde under hænder; bad ham tilligemed aldrig mere at tænke herpaa, da det var en vær-

1) Hul i originalen, hvorfor enkelte bogstaver eller smaaord mangler.
2) Venuspassagens dag, smlgn. 710 ovfr.
3) Se nr. 312 ovfr.
4) Hans Frugaard, paa den tid sogneprest i Selbo, se nr. 155 ovfr.
5) Angaaende G.s breve til Suhm, smlgn. 242 ovfr.

dighed jeg ey attraaede. Men i aar giorde han Titulaturen færdig, førend jeg vidste noget deraf, og uden vilkaar. Dette skrives i sengen, som jeg har maat holde i nogle dage formedelst et anstød af Podagra. Med skipper Kruse har jeg opsendt til D. H. tvende exemplaria af min nylig udkomne bog[1]), eet til dem selv og eet til Societetet; Altsammen under adresse til hr. Agent Lysholm. Grev Thot har været længe sygelig, saa der ei længe er bleven holdt Societæt; Med første tænker jeg nok, at D. H. bliver der antaget som Medlem.[2]) Sagen angaaende Klæboe hviler endnu i Kirke Inspectionen; Cancelliet havde snarere expederet den. Bisp Harboe[3]) har dog nu lovet mig at giøre sit til dens befordring. Hvad fiskenes etymologie angaar, da har Ha eller Haa uden tvil navn af Har ɔ: stor, høy, og betyder saa meget som den store fisk. Horrebow[4]) er en slet autor, og jslænderne sige ey Hav-kall, men Haa-kall. Hafur vil vel sige saa meget som hav fisk. Det er uden tvil rigtig at Heiddungur har navn af sin ondskab. Hadunefur kiender jeg intet til. Reidr er vred, betyder ogsaa et fuglerede. Geir-slidr; Det første ord betyder et spyd, og ogsaa vultur. Hafur-kitte er en haf kat. I hensende til Raudkembingur er jeg eenig med Wachster. Nar er rigtig nok et cadaver. At Na betyder luridus er mig ikke bekiendt. Stockr er en frøgt som kommer en til at flye; Maaskee denne fisk, af frøgt for en anden, springer ind paa skibet. Hafur betyder og paa Islandsk en giædebuk; Maaskee denne fisk er lystigere end andre, og springer mere, eller og er den stærkere end andre, og vil ligesom støde. Dulr er stultitia, dulen ɔ: gal, Dur en let og liden søvn; om nogle af disse ord kan passe sig paa Durner veed jeg ey; Nera er at nyse, pruste; Det kunde maaskee passe sig paa den sidste stavelse, Mida er at sigte, mede, og mialkur mælk. Deraf mener jeg at denne fiskes navn kan forklares. Jeg er altid med en bestandig hengivenhed og høyagtelse Totus tuus P. F. Suhm.

Hermed sender jeg en prænumeration paa en bog af en Is-

[1]) Rimeligvis: Forsøg til et Udkast af en Historie over Folkenes Oprindelse etc. Kjøbh. 1769.

[2]) Se nr. 717 nedfr.

[3]) Se nr. 219 ovfr.

[4]) Se nr. 130 ovfr.

lænder Olavio [1]) Bogen har jeg læst i Manuscript. Der er meget anførdt af utrøkte Islandske love, og et artigt glossarium ved. D. H. giorde mig en stor tieneste om han ved sin famulum vilde samle prænumeranter.

716. 1769 2. Mai fra E. M. Tyrholm[2]), Stangvig. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop! . . . . Hernest giver ieg mig og herved den ære at tilbagesende Dem den mig tilsendte plan til den Bibel og Kirke Historie, som Hr. Thorning[3]) i Riber Stift har under Hænder, paa det at af paaskriften kand sees, hvor mange liebhabere dertil findes her i Provstiet, og da bemeldte paaskrift udviiser at 9 Exemplarer deraf forlanges, saa sendes iligemaade en anviisning paa Sr. Høyer for prænumerations pengene, som à 4 mark for Exemplaret udgiør for disse 9 Exemplarer tilsammen 6 Rd.[4]) . . . . Hvornest ieg forbliver med Soumission . . . .

E. M. Tyrholm.

717. 1769 20. Mai fra Hielmstierne[5]), Khvn. (VS.)

Høiædle og Høiærv. Hr. Biskop! For længe siden hafde det Kongl. videnskabers Societet her ynsket at kunde regne D. H. iblant sine Medlemmer, dersom De ei hafde frygtet for, at den forbintlighed d. H. stood i med det Trundhiemske Selskab, hindrede dem fra at træde i noget andet Selskab, hvor Mand ynskede og og holdt sig for en Ehre, at see sine acta prydede med Piecer og Observationer, som vare udkomne fra saa lærd og erfaren en Pen som D. H. Men da Confer. R. Suhm har betaget Societetet denne Frygt, er det at Hs. H. G. Excellence Præses, og det gandske Selskab har i sidste Samling, paalagt mig at indbyde D. H. som Membrum af dette her oprettede videnskabers Societet. Da baade Præses og det gandske Selskab ynsker Sig Self meere til Lykke

1) Se nr. 315 ovfr.
2) Se nr. 59 ovfr.
3) Smlgn. nr. 714 ovfr.
4) Brev af lignende indhold ogsaa fra E. Røring 28. april s. a. (StA.)
5) Den bekjendte mæcenat Henrik de Hielmstierne, f. 1715, 1744 assessor i høiesteret, 1747 adlet, 1776 justitiarius i høiesteret og præses i det danske videnskabsselskab, døde 1780.

med dette Wall end D. H., Hvis stoore Indsigt og utrettelige fliid, som i andre videnskaber, saa og i sær i den norske natural Historie D. H. har allereede givet sine landsmænd saa mange Prover paa. Paa det Kongl. videnskabers societets vegne

Hielmstierne.

718. 1769 22. Jun. fra I. H. Chemnitz[1]), Helsingør. (VS).

Hochwürdiger Hochgelehrter Insonders hochzuverehrender Her Bischof. Ew. Hochw. werden hiedurch ehrerbietigst gebeten dem H. Pat. S. T. Hell bey seiner Zurückkunft von Wardhuus — die er vermuhtl. über Drontheim nehmen und daher gewisz bey denenselben einsprechen wird — folgendes zu notificiren: „dasz sich der ehemalige Königl. dänische ihm wohl bekandte Legations Prediger Chemnitz nicht mehr zu Rendsburg sondern amjetzt zu Helsingör als Schlosz und Guarnisons Prediger bey der teutschen Gemeinde befinde. Der H. Pater würden daher ersucht nun desto eher dero gegebenes versprechen zu erfüllen und bey der Rückreise mit der gesellschaft bey ihm zu Helsingör einzukehren."

Bin ich hiesigen orts im Stande Ew. Hochw. gefällige Gegendienste zu erweisen, so soll es mit der grösten Bereitwilligkeit geschehen, da ich dieselben wegen der ausnehmenden Verdienste und ausgebreiteten Gelehrsamkeit ungemein hochschätze so ist die Ehrerbietung und Ergebenheit desto gröszer mit der ich verharre Ew. Hochwürden ganz ergebenster diener I. H. Chemnitz.

719. 1769 8. Jul. fra Oeder, Kjbhvn. (VS.)

Høyædle etc. Herr Biskop! Nu er mit 8de Hefte, saa og den beviste[2]) Nomenclator færdig, men jeg tager i billig betænkning at sende noget videre til Trdh., førend jeg veed, hvorledes jeg er faren med H. Daniel Hveding, som endnu ikke har giordt Rigtighed for det 6te og 7de Fascicul[3]), og er det derfore jeg seer

[1]) Johan Hieronymus Johannsen Chemnitz, f. 1730 i Magdeburg, 1753 legationsprest i Wien, 1768 compastor til Christ kirke i Rendsborg, 1769 garnisonsprest i Helsingør, 1772 tysk garnisonsprest i Kjøbenhavn, hvor han døde 1800. (Se S. V. Wiberg Dansk Præstehistorie). Han samlede paa konkylier, se nr. 731 og 739 nedfr.

[2]) = omtalte (tysk bewuszte).

[3]) Se brevene ovfr. fra Oeder nr. 692, 694 og 708.

mig nødsaget vedbørlig at anmode d. H. om at anvende deres gode officia i denne Sag. Jeg ved sandelig ikke hvad jeg skal tænke eller sige om H. Hveding, som ellers har været saa accurat, men nu paa nogle Aar ikke har værdiget at give mig Svar paa igientagne Erindringer, da jeg sandelig paa min Side ikke ved af nogen billig Aarsag til Fortrydelse. Behager han ikke længere at vedblive Commissionen, saa var det jo best at sige sig fra den, og ikke at lade mig blive ved at sende Bøgerne op, og holde mig fra at overdrage Commissionen til nogen anden, f. E. H. Parelius. Ere Kiøberne af Flora danica forsømmelige i Betalingen (endskiønt det ikke er ventelig, at da det altsammen er u-illuminerede Exemplarer, Folk skal giøre difficulteter for $2^1/_2$ rl. skyld) saa er det best at abstrahere fra vanskelige Folk, at betale mig de afsadte Exemplarer, at sende mig de uafsadte tilbage, og at advare mig i henseende til suiten, at jeg ikke maatte sende fleere Ex. op end der var afsættelig.

Jeg beder altsaa indstændig, at d. H. vilde see denne Sag bragt i Rigtighed for det forbigangne, og om muelig i rigtig Gang for det tilkommende. D. H. bifalder mig uden tvivl i det jeg søger at undgaae Tab i en Handel, hvor dens Fordeel er kun maadelig, og ikke sende min vare bort paa en uviss Speculation i en Mands Hænder, som jeg seer negligerer den.

Jeg havde foreskrevet fra England for d. H. Zoologia britannica, men saasom den syntes dem for dyr, har H. Conf. R. Suhm hiulpen mig af med den. Ellers har jeg fra England for deres Regning faaet Plukenets opera[1]), et smukt og vel conditioneret Exemplar, som d. H. havde bestilt for nogen Tiid siden, da bogen ikke strax var at faae. Den koster 25 rl. 36 skill. d. Hr. Henningsen[2]) har imodtaget den, men endnu ikke betalt den, og venter først ordre, som jeg vist haaber han vil faae. Jeg har den Ære med største Høiagtelse at være d. H. H.s hengivne Tiener

Oeder.

---

1) Se nr. 301 ovfr.

2) Sekretær Fr. Henningsen, Gunnerus' kommissionær paa den tid i Kjøbenhavn, smlgn. 307—309 samt 509 ovfr.

720. 1769 20. Juli fra P. Hersleb, Foesnæs.[1]) (StA.)

Høyædle Herr Biskop etc. Det har varet længe, førend Jeg paa Hr. Thornings Bibel- og Kirke-Historie har faaet nogen Prænumeration. I Begyndelsen, da den tilsendte Plan circulerede, havde Ingen Lyst dertil. Endelig har dog Hr. Darre[2]) prænumereret paa 1 Exemplar, og siden Provsten Broch[3]) paa 1, fra hvilke tilligemed Mig, som prænumererer paa 2de, hermed følger 2 Rd. 2 ort 16 skl. udi en forseiglet Tout. — — — Jeg tilbeder etc.

P. Hersleb.

---

721. 1769 14. Septbr. fra Ole Lie[4]), Møchlingen, Støren. (StA.)

Høyædle etc. Herr Biskop etc. Efter D. H.s Forlangende skikker jeg dem her 7 Rødder af *gentiana purpurea*[5]), hvilke jeg i Sommer fik fra Budalen og strax satte i denne Bøtte. Formedelst stærk Solskin, som den tid indfalt, visnede Bladene paa dem, men i det Regnvær, som derpaa fulte, udspirede andre Blade, hvoraf sluttes at Rødderne ere friske, og herefter vil bestaae sig. De kan sættes enten i Have eller andensteds i Jord uden Frøe, hvilket jeg har forsøgt, med nogle, som jeg endnu har i min Have og i en liden Øe ved min Gaard, alleneste Rødderne maa legges i Jorden, ligesom de ere voxne og tilforn har lagt. Tilligemed sendes nogle Frøe af *Tamarix germanica*. Jeg ønsker at dette indsendte maatte være til Behag og i øvrigt næst min og mines venligste Hilsen til D. H. og fornemme Famille stedse med all Høyagtelse forbliver etc.

Ole Lie.

---

722. 1769 25. Septbr. fra J. Arøe, Rostvold Præstegd., Edø. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! — — — Ellers for ydmygst at efterkomme mit Løfte til D. H., tager Ieg mig herved den frihed at fremsende 2 Krager i en Bomme i Papir til beviis, at samme æder korn, ja alt for meget, som baade Ieg og alle alt formeget

---

[1]) Gunnerus' svarbrev er nr. 56 ovfr. Smlgn. nr. 312, 714 og 716 ovfr.

[2]) Jørgen Darre, f. 1711, 1758—1791 sogneprest til Overhalden, provst i Namdalen fra 1780.

[3]) Ludvig Fredrik Broch, provst til Fosen og sogneprest til Nærø, se nr. 40 ovfr.

[4]) Se nr. 22 ovfr.

[5]) Se nr. 23, 598 og 600 ovfr. samt vidsk. selsk. skr. III. 571—76.

maae beklage, besynderlig i denne sommer; thi de hår været meget glubske paa Ageren i dette aar, saa mand ej hår kundet holde hende derfra, hverken med Skræmseler ved Inventioner eller Børse; disse hår ieg nu ladet opskiære for at udtage Indvoldene, undtagen Kroen eller Kraasen, hvor øyensynlig heel Korn ligger i, desuden Hendes Excrementa, som ligger i mængde strøed runden omkring Agrene paa marken, saa den Sag er uimodsigelig. Ligeledes en liden Raer fugl, som ey ofte faaes fat paa eller sees, men vel høres i Luften høyt oppe, besynderlig imod Regn og storm om Sommeren, den kaldes her Hommer-Goug, søndenfiælds Raae-Geed, hvilket sidste nok bliver det Rætteste nafn, fordi den skriiger høyt oppe i Luften, ligesom en anden Geed, men enten det er dens Egenlige Lyd igiennem nebbet eller det er med vingerne, som eendeel her vil paastaae, bliver endnu, i mine tanker, et Problema, som vel D. H. bedre skiønner efter Deres Høye Indsigt, vist nok er det, at samme flyver meget hastig op og ned i luften, som Een Piil, og derfore, kandskee riimelig nok, at vingerne og vinden foraarsager denne lyd. En Boor-fiærd[1]) hår jeg og bekommet, men ieg troer, om mindes ræt, D. H. hår skrevet om den i Een af sine Actis, saa De vel ey skiøtter om Den, hår derfor tiltænkt Stift-Befalingsmanden[2]) samme, der og nylig hår anmodet os Præster om Naturalibus etc.

Sluttelig hår Jeg den ære at recommendere mig etc.

J. Arøe.

P. S. Min Kones og min saavel ydmyge som ærbødige Compliment beeder Jeg i Kiærlighed maatte andmældes Deres Kiæreste Frue-Søster Breyer.

---

723. 1769 1. Oktbr. fra J. D'Alembert[3]), Paris. (VS.)

Viro illustrissimo & Venerando Joan Ern. Gunnero. D. & Prof. Theologo, Diœcesis Nidros. in Norvegiâ Episcopo, Regiæ Societatis Scientiarum Norvegicæ directori et vice-Præsidi S. P. D. Joannes D'Alembert.

---

1) Maaske Borrefjert, smlgn. nr. 243 ovfr.

2) D. O. von Grambow, se vidsk. selsk. skr. 1891 p. 117.

3) Den berømte franske matematiker og encyklopædist Jean le Rond d'Alembert, f. 1717, d. 1783. Koncept til G.s brev til ham findes i G.s konceptbog (VS.)

Litteras Tuas, vir eximie, die 23 junii ad me datas, circa finem tantum mensis Septembris accepi, rure per sex circiter hebdomadas commoratus. Vix urbem redux, nihil antiquius habeo, quam gratias TIBI, vir celeberrime, et illustrissimæ societati regiæ Scientiarum Norvegicæ, agere quam plurimas. Quantis me affecerit honoribus, cum in Suorum celeberrimorum Sodalium numerum cooptaverit, valde sentio. Etiamsi tam eximio titulo parum dignus mihi videar, novis tamen laboribus, quantum in me erit, conabor efficere, ut illustrem Vestram Societatem Suum me dixisse non omnino poeniteat. TE vero, Vir Illustrissime, ut Eam de gratitudine ac veneratione meâ certiorem facias, enixe rogo. Vale.

Dabam Lut. Paris. Die 1â. Oct. 1769.

---

724. 1769 5. Oktbr. fra C. Linné, Upsala. (VS.)

Högwordige Hr. Doctor och Biskop. Oändelig tacksägelse för de friske frön af *Tamarix germanica,* som jag ej hafwer i trägården, men nu hoppas få.

Gentiana[1]) är just den samma, som Oeder har tab. 317 fast han säger sin wara flore 5fido; men han har fått sin af Koenig, som funnit den på Island, och jag fick exemplar afwen af Koenig ifrån Island, som war flore 4fido, accurat lika med Hr. Biskopens nu sände specimen, så att Koenigs med Oeders och Hr. Biskopens äro aldeles den samma. Jag har och *Gentiana ciliata* ifrån Canada, som till alla delar är lik, men blomman mycket större och cilia corollæ dubbelt längre än den italienska, som Columna[2]) och andra afritat, men den söderländska äller italienska är tillika så lik både den canadenska och nordska att de tyckas omögligen bora skillias in specie, utan considereras som varieteter, då blommorna i de warmare lander få längre cilia och storre blommor, som ej är sälsamt.

Hr. Professor Hells har jag ej ännu fådt de små Hafs insecter, som lysa i morkret; men det är mycket troligt; ty jag wet för ut att de mäste mollusca, besynnerligen pelagica på storsta diupet lysa om nåtten, att de må se hwar andra och falla hwar

[1]) Cfr. Gunnerus' Flora Norv. nr. 733 og 819 samt aarsskr. 1892 p. 30.

[2]) F. Columna (1576—1648), italiensk jurist og botaniker.

andra till rof; ty alliest woro och deras ögon onödige på det morke hafsens diup, så att positio unius non est exclusio alterius, så att många flera lära äfwen lysa i morkret og phosphoresiera.

Hela 14 dagarne har jag arbetat att få någon studerande artig ungkarl till Hr. Oberst von Krogh[1]), men förgiæfwes. Här finnas wid hela academien ej mer än 3 studenter, som äro både fardige i fransoska och Mathesi tillika; desse hafwa och redan sådane conditioner att de ej willia byta. Nog får man både de som kunna fransoska och Mathesis men ej in uno eodemque subjecto, mer än desse trenne, som omögligen willia slappa det de hafwa. Jag beklagar att jag ej kunnat giöra här uti tienst. Forbl. med all estimé Högwordige Hr. Doctorens Biskopens ödmiukaste tienare Carl Linné.

---

725. 1769 13. Oktbr. fra Frammery, Paris. (VS.)

Monsieur L'Eveque. Je n'aurois pas attendu si longtems a vous rendre compte des commissions dont vous m'avez chargé lors de mon depart de Dronthiem pour la France, si je n'avois cru devoir attendre pour cela une occasion favorable, moins dispendieuse que celle de la poste.

J'ai remis, Monsieur, a M.'Ogier[2]) la lettre et le Memoire que vous m'aviés chargé pour luy; L'un & l'autre ont été acceuillis avec tous les égards, et ce plaisir qu'il resceut pour tout ce qui lui vient de votre part: ce seigneur m'a chargé de vous jnformer, Monsieur, que ses occupations, et son voyage de Fontaineblau l'avoient empêché de vous remercier de votre attention a lui envoyer le memoire de M. Lineus dont la lecture lui a causé beaucoup de plaisir, et de repondre à vôtre Lettre avec son exactitude ordinaire; qu'il se proposoit de le faire jncessement.

M. Jussieu[3]), savant très Estimable, avec qui je me suis longtems entretenu, à montré par ses manieres, et dans ses discours être très flaté de la lettre que je lui ai remise de Votre part, et je

[1]) Smlgn. nr. 498 ovfr.

[2]) Se nr. 243—244 ovfr. Konceptet til G.s brev til ham udateret, men rimeligvis af 23. juni s. a., findes i VS.

[3]) Den bekjendte botaniker Bernhard Jussieu, f. 1699, d. 1777 i Paris. Konceptet til G.s brev til ham af 23. juni s. a. findes i VS.

suis persuadé, Monsieur, qu'il y a déjà repondu avec ces sentimens (qu'il m'a laissé voir) que Vôtre réputation et vos procedés obligeans, lui ont jnspiré, c'est ce savent qui m'a jnformé que M.'De Reaumure étoit mort depuis quelques années[1]), et que par conséquent la lettre que vous m'aviez remise pour lui, devenoit par là sans objet. Je la garde par devers moy, pour vous la remettre lors que je serai arrivé a Dronthiem.[2])

Je n'ai pas eu l'honneur de voir, M. D'Alembert; lors que je fus chez lui j'appris qu'il etoit à la campagne et y devoit rester quelques Semaines; votre lettre fut remise a une personne de confiance de sa maison, pour lui être donné à son retour.

Quoy que mes services ne peuvent être que de mediocre jmportance, je ne laisserai pas que de vous les offrir, pour tout ce que vous jugerés a propos, Monsieur, de me charger pendant mon séjour dans cette capitale, ou lors de mon retour pour Dronthiem, que j'espere sera pour le printems prochain; je m'en acquiterai avec de zele et cet empressement, que m'inspire le desir de vous temoigner la reconnoissance, que ma famille et moi de vous a l'amitié distingueé et aux politesses, dont Vous nous avés honnore.

Permettés, Monsieur, que Madame Vôtre soeur, et Vôtre chere famille trouvent ici les assurances de mon profond Resspect.

J'ay l'honneur d'etre tres Respectueusement, Monsieur L'Eveque, Vôtre très humble & très obeissant Serviteur Frammery.

---

726. 1769 16. Novbr. fra F. C. Hagerup[3]), Skierstad. (RA.)

Høy-ædle etc. Herr Biskop! Jeg har havt den Ære at modtage D. H.s gunstige Skrivelse af 4de octobris, som communicerer mig Hans Kongl. Mayestæts Naade at befordre mig til Frue Sognekald i Tronhiem. Da jeg billigen bør ansee denne Forfremmelse som en Frugt af den høye Gunst og Bevaagenhed, som Guds gode Forsyn har opvakt hos D. H. til mit Beste; Saa nedlægger jeg for D. H. den underdanige Erkiendtlighed og Taksigelse, jeg føler i mit Hierte, og skylder en saa stor og bevaagen Godhed. — — —

[1]) René Antoine Reaumur, den berømte fysiker (f. 1683) døde allerede 1753.

[2]) G.s originalbrev, der altsaa er tilbagesendt, findes endnu i VS., ligesaa sammesteds i hans konceptbog en koncept til brevet.

[3]) Smlgn. nr. 188 ovfr.

Det er ikke længe siden, jeg lærte at kiende *Pingvicula alpina* ved sit Navn, som D. H. gunstigst bekræfter; men som uden Tviil en stor Raritæt fandt jeg den med flore gemino i Ofoten; ligesom en *osmunda lunaria,* den vivipara, i Steensværret ved Bodøen. Uagtet mit Forraad til Saltens Beskrivelse[1]) er saa saare liden, som min Tiid har været til at samle; Saa overgiver jeg dog ikke alt Haab at anvende derpaa den Roelighed, jeg ønsker mig, at være allereede bragt udi . . . . . D. H. H.s

F. Hagerup.

---

727. 1769 11. Decbr. fra Qvisling[2]), Tingvold Præstegd. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. Med Hr. Foged Wedeges Søn[3]) har jeg den Ære at tilsende den fra 13. Julii a. h. forfaldne Rente af de 100 rd., jeg skylder til Seminarium Lapponicum, med 4 rd., som underdanig ombeder D. H. H. ej ville tage til fortrydelse, har staaet saa længe hen; Hvornest det ogsaa ej maatte henregnes til nogen forsømmelse af mig, at de smaae Eege-Stammer, jeg, ved seeneste Høje Nærværelse, her paa Tingvold, lovede at forskaffe D. H. H., ej ere fremkomne; da jeg dog giorde mig al umage for at faa Dem, og brugte ikke mindre forsigtighed i at conservere Dem, men foraaret efter, jeg Høsten tilforn havde indsat Dem i een Misbænk, for at bevares vinteren over, maatte jeg fornemme at Røderne vare borttørrede, samme Vandhæld havde og Hr. Kempe med Sine smaa Eeger, ellers havde Han gierne overladt mig Dem til D. H. H.s Tjeneste. Med al — — forønskning etc. etc.

Qvisling.

---

728. [1769][4]) fra J. C. v. Richelieu, Eidet, Romsdalen. (StA.)

Høy Edle etc. Herr Biskop etc. Det ieg ej haver kundet fuldføre mine Carter[5]) over de 3de manglende Romsdalske Præstegield, samt General Cartet over Provstiet dette aar, dertil er den flittige Hr. Kiempe aarsage, der endelig til neste Foraar agter at

---

1) Smlgn. nr. 189 ovfr.

2) Christen Qvisling, sogneprest til Tingvold, se nr. 11 ovfr.

3) Se nr. 103 ovfr.

4) Under brevet staar kun: Eidet den ; men paa brevets bagside staar 1769

5) Se G.s brev til ham af 13de Jan. d. a. (nr. 105 ovfr.) og brevene fra ham selv ovfr. (nr. 444 og 706).

levere sit smucke Skrift samt 8 Carter over Nordmøres Provstie[1]) under Pressen, haver derfor maatet emplojere denne Sommer (saa vit som Embedets forretninger haver villet tillade mig) at Reise[2]) for at forferdige de herhos overleverede 3de Carter, vil særdeles fornøje mig om samme besynderlig maate nyde D. H.s, som flere Høye Herrer i Selskabets høygunstige Bjfald, som ieg fra min siide haver brugt all muelig Forsigtighed og Fliid til dens Accurateste forferdigelse; hvoraf Hr. Kiempe haver faaet sine gienparter, som skal Stickes i Kaaber, og disse Originaler følger Selskabets Archive, og maaskee ieg endnu skal have den ære i Høst at overlevere et Carte over Stangviigens Præstegield, saa bliver da tilovers til neste Sommer (ifald den Naadige Gud forunder mig Livet og Hilsen) Smølens og Aure Præstegield, samt General Cartet over Nordmøres Provstie, mit arbejde. Jeg haver tilskrevet Hr. General Vej-Mester Krogh, det hand paa det nøyeste ville Examinere Hr. Strøms Carte over Syndmøre, eftersom mine fleste Broulions derover ere bortkomne, da tæncker ieg ved slutningen af mit ringe arbejde at forferdige et General Carte over heele Amtet, og paa saadan maade maate vj med tiiden vente temmelig Accurate Carter over vores Fædrene Land, saafræmt ieg havde nogle med-Arbejdere, som er mere at Ønske en at haabe; ieg vil ej opholde D. H. med nogen vitløftig beklagelse i denne post, da De seer dens mangel Langt bedre en som ieg kan forklare; Vil kuns ydmygst bede, det ieg og mine stedse maa være Recommanderet etc. etc. — — —

J. C. v. Richelieu.[3])

Det Carte over Tingvold Præstegield er et Prøve Arbeyde af min Søn.

---

729. [1769][4]) fra P. C. Buck, Hammerfest (VS. 243 qv.)

Høj Velædle etc. Hrr. Patron. Deris Høj Vel ædle og højærverdigheds, Respective Skrivelse af 6. octbr. 1768[5]) haver ieg

1) Se nr. 688, 703 og 709 ovfr.

2) Se nr. 709 ovfr.

3) Se om ham personalhist. tidsskrift, 2 r., V, p. 173, stamtavlen.

4) Brevet er ei dateret, men da G.s svarbrev (nr. 153 ovfr.) er dateret 11te septbr. 1769, maa det være skrevet dette aar, rimeligvis i begyndelsen af aaret (paa grund af angivelsen 27. januar henimod brevets slutning).

5) Er nr. 152 ovfr.

Rigtig bekommet, Det skulle for længst, have været min Pligt, Samme at besvare, men ieg ønskede først, at kunne faae de Forlangte Lodder[1]) og andre Naturalier, men des være det gaaer mig icke her efter ønske. Ieg Sændte til Stapen 1 flaske med Camfær-br.vin og til Ingøe 1 ditto, og med Nogle Norfr.[2]) af Tromsen længer øst 1 ditto, men 2de af dem blev Synder Slagen og den som var i behold unskyltte Sig med at Loden i aar icke kom Saa langt op, som føer Siden den kom Saa Silde, da de føer kunne have Øst den med Houv, og de som fickes i fisken, var ganske bedervet; paa Sørøe i Mædfjord Sændte ieg 2de Botheler, alt i de Tanker at faae nock og deverse Slags; udi Een Bothelie fick ieg de saa kaldet Hand, eller Fax Lodde, men hun eller Rogen Lodde eller Strøg Lodde Siger de, at de icke fornam, Siden loden kom Silde, men som den Lodde de Saae var Multen I fisken kunne de væl icke kiende den ene for den anden her Siges og at Loden icke holdt Sig Saa høyt op at nogen færsk kune faaes, men de faae som fiskes blev kiøert af en Mængde fisk og udi fisken, Toges disse Som de nu er. — Jeg haver Spurt, hos en og anden, om Lodden haver Tænder, men de Siger at de icke nogen Thid haver Seet nogen, ieg viste dem det Exemplar, Som mig er Sænt, de mener at det icke, er den Slags Som her falder, en Norfr. Siger, Saa Smaae Sees i Hunde dagene og om høsten i visse fiore ved Elven I blant Smaae Sil og kaldes Strøg Lode, er dette Sant, som ieg I nu icke er over bevist om, er der 3 Slags, alt Saa gav ieg Norfr. en Bothelle Camfer, som hand Skulle Sanke mig nogen udi, om hand da Siger Sant, Skal Bothelen følge Posten, men des være disse folk er kuns Slæt at Sætte liden Til, I hvor væl mand dem end vil betale, Jeg haver alt Saa icke faaet noget, som var værd at frem Sænde uden disse faa Mælke Lodde eller Fax Lodde kaldet, der næst haver ieg fanget nogle af de saa kaldet Mor-Ild, som er virkelig Smaae Insægter, og kand ved Søe Siderne fanges ganske læt, af Kammer Collegio haver ieg faaet Perevelegio at maae for egen Regning udi Kars Jog[3]) og andre

[1]) Smlgn. nr. 713 ovfr. og de der anførte breve om lodden.
[2]) Nordfarere.
[3]) Karasjok.

MARINE BIOLOGICAL LABORATORY

Elve udi finmk.[1]), fange Perler, men dens bekostning er Saa Stoer, ved andre at ieg i de 2de Aar ieg haver gioert forsøget, Ser mig Aarlig Een Stor udgift, foer ieg Sælv, var det væl bædre, men udgiften og forlisen ved handelen, blev langt Støre, alt Saa er er dette mig Til ingen Nøtte for Nærværende Thiid, dog Skal 2de Mænd I aar, og op, Løcken Staaer I Guds hand, faaes noget Rart Skal Samme faare-Vises Amtmand Hagerup.

De I fioer bekomne, var af ingen Wærdie.

Disse Smaae Dyr, er de, som Sees Saa u Talige af I Siøen, naar det er hort ver og Mørck, og kaldes her Maar Ild; disse blev Tagen Paa denne Maade, I Over værelse af Studiose Mons. Therkel Therkelsen, Klocker Rasmus Nielsen Hundslund[2]), Bødker Niels Jørgensen Mægelgard, den 27. Januarj 1769.

Da Siøen Stærk bevægede Sig ved Breden, kom op I mellem Snen udi mørke en Mængde, Som gav udi Snen et Stort Skin, dette Skin med Sne og alt, blev lagt udi et Glas, Stærkt Fransk brenn Vin og det Saa ofte mand for gaaet befant, Siden naar Snen udi Stuven var Smældet, I blant br. vinet, Saaes Paa bunden disse Smaae lige Som Lopper.

Dagen efter giortes for Søg om de gav Glans udi Mørke, nogle gav lidet, men I Sær naar mand med den anden finger, lige som Krøstede dem i Støcker, saa at Indvolden kom ud, andre Gav icke Glans, Som Thiener Til behagelig efter Rætning for Coriose Herrer. P. C. Buck.

730. 1770 6. Januar P. M. fra P. Ascanius[3]), Bergen. (VS.)

Da ieg sænder dette[4]) under D. h. Couvert vil ieg tillige have den ære at hilse paa dem til nye Aar. Ieg gratulerer til Deres

[1]) Finmarken.

[2]) Et brev fra denne er anført ovfr. nr. 347.

[3]) Se nr. 692 ovfr. og aarsskr. 1888—90 pag. 261.

[4]) Nemlig to smaa afhandlinger, som optager de foregaaende sider af arket: 1. Charadrius alexandrinus, Strand spurv, dateret Augusti 1769, og 2. Tethys frondosa, Søe-bladet, dateret Septbr. 1769, begge udgivne efter Gunnerus' død 1774 i selskabets skrifter V 153—158 under titelen Beskrivelse over en norsk Sneppe og et Sødyr ved P. Ascanius. Gunnerus har dels i teksten, dels paa en vedlagt seddel foretaget nogle uvæsentlige ændringer, saaledes er i afhdl. 2 Tethys overalt rettet til Amphitrite. Slut-

værdige og vakre anstalter og den ære De har inlagt Dem her ved i Nat. hist. i almindelighed og Ichtyol etc. Dette alt releverer den gamle Tronhiemske bye og Nationen. Ieg giør nu en Reise, hvis plan ieg lagde for 10 aar siden, men hvis udførsel, meget mod min villie, ieg nu først har kundet udføre, imidlertiid har dog med fornøielse af kierlighed til videnskaben, seet at andre og D. h. i sær have giort saa meget. Forige Sommer blev af mig tilbragt i den sydlige deel af Xstiansands stift og denne har ieg continueret fra Næsset og hid til Bergen. Ieg kan hidtil nogenledes være fornøiet med min Reise og løber min samling af teigninger vel snart til 100 Species mest fiske, hvor iblant en deel saa vakre som nogen af indiernes. Ingen veed bædre end M. hrr. hvor meget vi mangle udi dette fag. Det første hæfte af mine Icon[es] var saa got, som mine inskrænkede omstændigheder det da tillod og aldeles paa min egen bekostning, Nogle kiendere have været meere fornøiede der med end ieg selv. Ieg haaber de følgende skal blive noget bædre. Vores haaebrand er ei endnu hos Lin[né] ret determ[ineret], hørende ikke under den siste division og haver den 2 fossulas i stæden for en. En anden besynderlig fisk findes her af det store slags, som ieg kun saa løslig har examineret, men kan ei faae den til noget bekient slægt. Men Videre her om en anden gang Valeas mihique favere ne desinas. Ascanius.

731. 1770 8. Jan. fra I. H. Chemnitz[1]), Helsingør. (VS.)[2])

Hochwürdige Hochgelehrter Hrr Doctor, Hochgeehrtester Hrr. Bischof; verehrenswürdigster Gönner.

Die unverdiente und unerwartete Ehre welche mir die berühmte Kgl. nordische durch Ew. Hochw. gestiftete und unter dero Vorsitz und Aufsicht blühende Gesellschaft der wiszenschaften erwiesen, da sie mich zu ihrem Mitgliede erwehlet erkenne ich mit

ningen af afhandlingen fra: Jeg har allerede meldet, at Dyret ligner noget Tethys (selsk. skr. I. c. p. 167 flg.) er tilføiet af Gunnerus paa seddelen, hvorimod Ascanius' beskrivelse: Tethys frondosa, corpore fimbriato, tentaculis binis capitis apice cochleatis ei er medtaget ved trykningen.

1) Se nr. 718 ovfr. Hos Ew. Ährling (Linnés Brefvexling) staar feilagtig F. A. Chemnitz.

2) Besvaret d. 17. Martii 1770 (G.s paaskrift).

der verbindlichsten dankbarkeit. Zugleich verspreche ich es aufs feierlichste, dasz ich es nur zur Pflicht und Schuldigkeit rechnen werde die Absichten der Gesellschaft erfüllen zu helfen, und dasz es mein gröstes Vergnügen seyn werde in meinem geringsten Theile zum Hauptzweck derselben das Meinige beyzutragen. Nächstens werde ich hiezu den Anfang machen und da die natürl. Geschichte und in derselben hauptsächlich die Conchyliologie meine Lieblingswiszenschaft ist so werde ich auch aus dieser meine Beyträge hernehmen.

Die kleinen Aufträge welche mir Ew. Hochw. im abgewichenen Jahre zu machen beliebet, habe aufs richtigste und bereitwilligste besorget. Ich zweifle auch nicht der Ritter Linné wird denenselben den richtigen Empfang längstens gemeldet haben.

Durch den Kgl. Schw. H. Secr. Wargentin[1]) — an den ich E. H. Sachen bisher immer addressiert — habe zuerst einen Avis brief mit der Post und darauf ein ziemlich groszes Paqvet gedruckter Sachen für dieselben mit einem Schwed Schiffer — den auch dafür befriediget — erhalten. Da aber seit der Zeit kein Schiff mehr durch unsern Sund nach Drontheim passiert -- so fleiszig ich mich auch darnach erkundigen lasse, so erwartet disz Paquet bey mir eine gute Gelegenheit und E. Hochw. weitere Befehle.

Für die geneigte Ausrichtung meiner Bestellungen an den Pat. Hell und für die freundschaftl. Beantwortung meines Briefes erachte mich denenselben gar sehr verbunden. Bey dem Hr. Pat. u. Prof. Hell stehen E. H. im besten u. frischesten Andenken. Er erinnert sich mit Freuden des mit denenselben gehabten vergnügtesten Umgangs und er redet davon bey aller Gelegenheit mit gröster Rührung.

Vermuhtlich sammlen E. Hochw. bey Ihren Naturalien auch die Conchylien. Wänn es denenselben angenehm gegen einige ost- u. westindische Schnecken und Muscheln ein Kästchen oder kleinen Verschlag mit Nordischen Echinis allerlei Art etc. zu schicken, so wolte dazu bey mir und meinen Freunden alle Anstalt machen. Es ist wahre Ehrfurcht mit der ich verharre Ew. Hochwürden ergebenster u. verbundester diener I. H. Chemnitz.

[1]) Se nr. 30 ovfr.

732. 1770 2. Febr. fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Reverendissimo D. Episcopo S. T. Doctori Gunnero
s. pl. d. Carl v. Linné.

Ad Tuas V. R. die 6. januarii confestim respondeo, ne mss. ad typographum transmittendum differatur.

Saxifraga prothea prima est.

Saxifr. petræam associas *Sax. tridactylitæ,* quamvis ipse hoc non lubenter auderem, tamen non multum repugno, cum utraque caule multum ramoso, foliis laciniatis et viscidæ, forte in calidissimo climate-luxuriando quadruplo major evaderet *petræa,* ut in Italia, quod tamen deberet satione confirmari.

Saxifr. cæspitosam posse sororem *tridactylitæ* evadere non capio.

cæspitosa perennis est sempervirens; *tridact.* annua s. biennis.

cæspitosa fasciculos cæspitosos facit; *tridact.* numquam.

cæspitosa caule simplici præter pedunculos; *tridact.* ramosa.

cæspitosa caule uno alterove folio sed indiviso integro.

tridactylita caule polyphyllo foliis divisis.

Certe ego hoc non possum concipere, nisi videam. Deberet satione seminum confirmari, antequam hoc ego auderem facere, mihi certe paradoxon.

Saxifr. adscendens numqvam a me agnosceretur pro *tridactylite. Adscendens* Radice lignosa etiam supra terram est perennis, caule crassitie pennæ anserinæ, pedalis, simplex. Foliis numerosis alternis palmatis crassis, tamen viscida, floribus parvis, plerumque sessilibus. Potius hanc conciperem e *tridactylita* ortam quam *cæspitosa;* tamen ego non credo.

Saxifr. grœnlandica specimine sicco non est in mea collectione. Vidi specimen olim in Herbario Royeni[1]), tum mihi videbatur diversissima. Dillenius caules multos in fasciculum collectos habet.

Saxifraga hypnoides toto coelo differt a *Sax. tridactylita,* vidi millies vivam, in Hortis Belgicis cultam. Rami steriles procumbentes, longe diffusi copiosissimi, quæso ne umquam cogites hanc combinare cum *tridactyl.*

[1]) Se nr. 306 ovfr.

Saxifrag. Oederi t. 71 synonymam feci *Saxifr. cæspitosæ,* an vere ipse judices: ego sic judicavi ex loco, ubi alia mihi non nota, propior accedens, cæspites format; sed Folia latiora.

Ipse forte habes specimina et certius concludas.

Gouani[1]) authoritas me non movebit; an fidus author? *Saxifr. tridactylites* apud nos semper crescit in aridissimis, habet tum folia caulina sæpius indivisa linearia, et misera apud nos plerumque provenit.

Saxifr. cernua caule erat simplicissimo absque ramis, ea æstate, qua ego in alpibus vestris hærebam. Postea per discipulos e Lapponia habui specimina ramosa et quidem plurima, simulque multiflora. Oederi tab. 22, licet humilior, forte eadem erit, cum petala acuta, cujusmodi mea erant, si rite recorder; at Oederi tab. 390 pingit forte eadem petalis emarginatis, an varietas.

Saxifr. bulbiferam judices eandem cum *cernua,* sed proxima est *Saxifragæ granulatæ.* Seguier[2]) dicit absolute *bulbiferam* esse meram varietatem *Saxifr. granulatæ,* qui ipse vixit in Baldo. Notissimum est quod Receptaculi situs superus et inferus florum dabunt certissimam notam; a pistillo aut calyce in fructum abiente Tournefortius[3]) desumpsit plerosque suos ordines, et ob hanc causam divisit Saxifragas in duo genera: in *Saxifragam* et *Geum. Saxifr. bulbifera* gerit absolute flores superos, uti *cernua* flores inferos, nec potest hæc nota variare. Ego certe nullum vidi exemplum.

Cerastium alpinum[4]) meum[4]) nihil quidquam habet cum *Cerastio viscoso* commune. Habebis forte in manibus longe aliam plantam.

Ulva pruniformis et granulata sunt ambiguæ plantæ et dici posse Fucum et non potuisse refelli.

Fucus scoticus Sibbald. Ad hæc nequeo nunc respondere, qui hæreo in prædio, remotus ab urbe et Bibliotheca, interim Sibbaldius[5]) lævis est author, nec Botanicus.

1) Antoine Gouan, se nr. 500 ovfr.
2) Jean Francois Seguier, f. i Nimes 1703, d. smsts. 1784, juris consultus.
3) Se nr. 309 ovfr.
4) Rettet fra Stellaria cerastoides, derfor staar *mea* i originalen.
5) Se nr. 300 ovfr.

Stellaria cerastoides anne stylo simplici?

Fucus palmatus dicitur (Ulva) quæ tum differentia characteristica inter Ulvas et Fucos?

Centunculus si apud vos frequens occurrat aliquot semina miri exorarem.

Chrysosplenium oppositifolium, anne potius *alternifolium*.

---

733. 1770 5. Februar fra C. Weldingh, Wadsø. (RA).

Høyædle etc. Hr. Biskop. For den Deel af Wardøe Kirkes fra sin Reparation overblevne Materialier, som hr. Professor Hell blev overladt, gav jeg Monsr: Borchgrevink ved hands Nærværelse paa Wardøe en Regning liigelyydende med indlagde; i samme er begaaet en Misregning i Summeringen over 56 tylter Granbord à 2 Rdr. 8 Skl. tylten paa 4 Rdr:, hvorover Regningens Summa 147 Rdr: 74 Skl:[1]), som jeg af Monsr: Borchgreving har bekommet og qvitteret for, er bleven saa meget mindre, end den skulde være: Jeg vilde altsaa hos D. H., ved hvis Hjelp jeg nærmest troer at kunde faae denne Fejl remederet, ydmygst udbede mig den Godhed, at indlagde Regning maatte Monsr: Borchgrevink, som formodes at være i Trondhjem, blive tilstillet, og Hand til D. H. maatte levere slig manglende 4re Rdr:, med mindre det skulde befindes, at jeg paa Bordene i Betragtning af, at de vare de sletteste, som Bygnings Folkene hafde skudt, selv skulde have afslaaet bemældte 4 Rdr. Da det icke kand tvivles paa, at jo Betaelingen af denne Misregning, som maaske allereede er, eller dog maa blive observeret, vil blive Hr: Borchgrevink paa sit Stæd igjen uden mindste Vandskelighed gotgjort: Og maatte det for denne Gang icke ilde optages, om det imidlertiid, indtil jeg om denne Sag kommer til behørende Rigtighed, noget længere henstaaer med mit Wardøe-Kirke-Regnskab, end sædvanligt er skeet. Jeg forbliver stædse etc.

C. Weldingh.

---

[1]) Smlgn. indledn. til nr. 125 ovfr.

734. 1770 25. Marts fra C. Linné, Upsala.[1]) (VS.)

Hogwordige Hr. Doctor och Biskop. Igår hemkom jag till Upsala ifrån Stockholm, där jag uppehallits mäst en hehl månad, då jag fant för mig en myckenhet bref, som redan bort warit beswarade och ibland dem besynnerligen Hr. Biskopens af d. 3. Februarii, men det är ej min egen skuld.

1. Lithoxylon gemmiferum. Kniphofs[2]) bok har jag intet; kan altså ej här om dömma.
2. Lichen normoricus. Jag kan ej gå ifrån min förra tanka; Hr. Biskopen som har på honom tilräckelig tillgång lärer bäst sielf där om kunna dömma.
3. Fucus pectinatus. Om här äro varieteter äller definitæ species är swårt för oss att dömma, som äro aflägsne från hafwet; uti Fucis måste wij lära af Eder, som hafwa dem tillräckelige med åtskillige specimina, och bäst kunna se graderne. Wij, a mare remoti, måste taga efter specimina som wij dem fått.
4. Gnaphalium decumbens är *Gnaphalium supinum* uti Syst. nat. vol 3. p. 234 nämligen uti appendice till stenriken.
5. Serapias latifolia är aldeles *Serapias latifolia* Syst. nat. 2. p. 593.
6. Concha bivalvis paa denne kan jag ej nu swara, ty hon är uti mitt Museo, in prædio ab urbe remoto; då jag kommer dit, skall jag se äfter.
7. Likaledes.
8. Ulva är både min (Mantissa 134 n. 38) och Hudsoni[3]) *Fucus crispus,* men ännu äro ej limites nog tillräckeligen utstakade emellan Ulva och Fucus, ty antingen måste man räkna till Ulvas alla de Fucos som äro pellucidi utan visibel fructification, äller och allenast kalla Ulvas alla de som äro tubulosæ.
9. Tethys, det är forskräkelig swårt för mig att determinera Genus på et så underligt diur, som jag det aldrig sedt. Hälst

[1]) Besvaret d. 21. april (G.s paaskrift).

[2]) Johan Hieronymus Kniphof, f. 1704 i Erfurt, 1727 dr. med. smstds., 1745 prof. i kirurgi, anatomi og botanik. Døde 1763.

[3]) W. Hudson, 1730—93, apoteker i London, udgav en Flora anglica 1762.

ock jag fruchtar att flere genera måste constitueras af Molluscis än de ännu äro upfunne; till *Limax* tyckes den ej wähl kunna föras, fast jag tilstår att den lärer gå närmast; *Tethys* tyckes mig den ej kunna blifwa. Kanske det wore bäst giöra af den ett nytt genus, till des flere Mollusca blifwa uptäkte.

Detta i hast, jag lefwer Hogwordige Hr. Biskopens odmiukaste tienare Carl Linné.

När jag blifwer hedrad med Hr. Biskopens skrifwelse, beder jag att utanskriften ställes: Societati Regiæ scientiarum Upsaliæ.

---

735. 1770 27. Marts fra Jens Lemvig, Opdal. (StA.)[1]

Høyædle etc. Hr. Biscob etc. Det har vel taget nogen tiid med den anbefaelede oversættelse i det ægte norske sprog, men beder allerydmygst, at det ey fortrydeligt optaeges, tiiden har gaaet meget med at samle den hertil fornødne underretning, efterdj faae har veedst at opgive de ældste og meest beqvemme ord, ja mange ord har ey ladet sig oversætte anderledes, end at de falder ud paa svensk noget; nu ieg har da giort mig den yderste fliid baade med talemaader at samle, og med skrifnigen at indrette alt efter den blant bønderne brugelige og grove accent, hvilket vil altid passes av dem, som skal læse op saadant skrift, her fattes vel en liden deel, som ieg ey faar tid nu at oversætte, da posten ventes hvert øyeblik, og siden ieg er komen saa nær til ende med arbeidet, vil ieg nødig opholde det over denne post, ieg fremsender allerydmygst det som er forfærdiget, og skulle noget derimod at være at erindre, eller forandre, eller og D. H. skulle ville have den resterende deel oversat, da beder ieg ydmygst, at det svenske exemplar sendes mig igien, da skal ieg saasnart Paaske-høitiden er over, forfærdige det. Næst at udbede mig etc. etc. Deres etc. Jens Lemvig.

---

736. 1770 23. April fra Jens Lemvig, Opdal. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Bischob etc. Jeg har herved underdanigst den ære at tilsende det resterende av den svenske afhandling oversat paa bondemaal, og er nesten den 90de ψalme oversat, og

[1]) G.s svarbrev er nr. 25 ovfr.

ligesaa den 1ste Psalme vers for vers. Intet skulle være mig kiærere, end at posten saa betids maatte fremkomme, saa det maatte indløbe D. H., førend Deres foresatte Visitatz reyse antrædes, til hvilken at fuldende med fuldkommen helbreed gud forleene D. H. naade, kraft og lykke, hvornæst ieg uafladelig vil have mig recommenderet etc. etc. Deres etc. Jens Lemvig.

737. 1770 30. Mai fra C. Hammer, Melboestad, Gran.[1]) (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! I andledning af min Andsøgning under 26de Martij sidstleeden, som ieg vil haabe, at D. H. med Posten er tilhænde kommen, tager jeg mig nu herved den underdanige friehed, at fremsænde 16 Subscribtions planer, som ieg underdanigst beeder D. H., ville være saa Gunstig at lade omsænde til Prousterne i Stiftet, hvor om jeg ogsaa her jndlagt har tilskrevet Deres Amanuenis Hr. von der Lippe Parelius, om een Liiden underretning, Betræffende Subscribenternes antal, hvorefter trykningen jndrættes. I underdanigst forhaabning og tilliid til D. H.s Gunstige Bevaagenhed herudjnden, har jeg den ære at være med aller største Høyagtning Deres etc. C. Hammer.

738. 1770 8. Juni fra E. H. Kempe, Tord-Viig. (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc.! — — —.[2]) Hr. Major Richelieu[3]) haaber at blive ferdig med sit generale Charte over Nordmøer sidst i denne Maaned, hvorefter han vil have den Ære at fremlegge samme for D. H.s og Selskabets gunstige Øien. Han er og nesten overtaled til at paatage sig et ligesaadant Arbeide over Store Fosens Fogderie. Hvis jeg i min allerunderdanigste Ansøgning maatte reussere, skal det være mig en meget angenem Skyldighed at acordere ham saa anstendig Belønning baade for Reiser og Umage, at han kan vorde fuldkommelig overtaled. Hvo veed, om det ei vilde overtale andre til at gjøre det samme i fleere Provstier?

[1]) Smlgn. nr. 224 og 697 ovfr.

[2]) Begyndelsen af brevet indeholder ansøgning om det ledige Agerø kald, i hvilken anledning han siger: „Agerøen er fremfor mange andre et Sted, som vilde give mig Leilighed til at tjene Videnskabernes Selskab, hvortil intet andet end Evne hidindtil haver manglet."

[3]) Smlgn. nr. 728 ovfr. og de der anførte breve.

Forynskende D. H. H. en velsigned Reise under den Almegtiges Beskjermelse etc. etc. Deres etc. E. H. Kempe.

---

739. 1770 12. Jun. fra I. H. Chemnitz, Helsingør.[1]) (VS.)

Hochwürd. Hochgelehrter Her Bischof Insonders Höchstgeehrtester und werehrenswerthester Gönner. Hiebey übersende das Paquet mit gedruckten Sachen welches ich für dieselben von Stokholm erhalten. Ich würde solches weit eher gesandt haben wenn ich nicht aus dero lestern ersehen, dasz Sie sich fast den ganzen Sommer hindurch mit der Visitation aller Kirchen Ihres Biszthums beschäftigen würden. Die gütige Anerbietung dasz mir E. H. mit einer Menge nordischer Meer Igel gern dienen wollen vergnüget mich ungemein. Ich werde dagegen denenselben mit allerhand andern Naturalien sonderl. Conchylien aufzuwarten suchen. Es ist die gröste und vollkommenste Hochachtung mit der ich zu verharren die Ehre habe Ew. Hochwürden gehors. ergebenster diener I. H. Chemnitz.

Dasz der P. u. P. Hell bey seiner Abreise von unserm Könige eine goldene mit des Königs Portrait gezierte und reichlich mit Diamanten besetzte dose, item Pat. Sainovics gleichteils eine dergl. dose, doch ohne Portrait erhalten wird Ew. hochwürden wohl schon bekant seyn.

---

740. 1770 30. Juni fra Chr. Sommerfelt[2]), Suchstad, Toten. (StA.)

Højædle etc. Hr. Biscop! Ieg skulde frygte for, at D. H. vilde undres over at faae et Brev fra mig som en gandske ubekjendt, dersom jeg ikke vidste, at enhver Elsker af Videnskaberne har en Velynder i D. H.

Ieg har først lært at kjende D. H. som Philosoph, da jeg havde den Lycke at informeres af den værdige herr Riisbrigh[3]), nu Professor i Kjøbenhavn. Da jeg siden begynte at studere den skjønne Natur, fandt jeg D. H. igjen i denne fortreffelige Videnskab.

---

1) Se nr. 718 og 731 ovfr.

2) Christian Sommerfelt, f. 1746 paa Toten, hvor faderen var sorenskriver, 1776 sekretær i kommercekollegiet, 1779 renteskriver i rentekammeret, 1781 amtmand i Kristians amt. Døde 1811. (Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 205).

3) Se nr. 344 ovfr.

D. H.s Fortjenester og Bemøjelser for at ophjelpe Videnskaberne i vort Fæderneland og oplyse dets Naturhistorie behøve icke min Roes; men de have opvakt hos mig en inderlig Lyst til den Ære at blive D. h. noget meere bekjendt.

Jeg har den Lykke at være i et Selskab med D. H., siden det Kongl. danske Landhusholdings Sælskab har behaget at optage mig til sin Corresponderende Medlem.

Den Videnskab, som D. H. saa meget befordrer er jeg gandske indtaget af, og jeg har foretaget mig at beskrive denne Egn efter hr. Strøms Maade. Dog havde jeg neppe dristet mig til at begynde paa dette Arbeide om jeg icke var bleven opmuntret af hr. Prof. Oeder, hvis Underviisning og Omgang tilligemed hr. Zoegæ jeg har at tacke for min første Indsigt i Botaniken.

Men jeg maae beklage, at her omkring icke findes nogen, af hvilcken jeg kunde vente hjelp, men maae i alt være min eegen Vejleder.

En temmelig Deel af vore Vexter har jeg undersøgt, men endnu ikke fundet noget særdeeles. I blandt Fuglene derimod har jeg fundet 2, som, om jeg icke tager feil, maae være noget rare her.

Den eene holder jeg for at være *Colymbus Troille* Lin. Fn. Sv. 149. Den blev tagen paa Isen paa Mjøsen sidst i Jan. dette Aar efter et haardt Vejr. Den er sort oven paa hoved, hals, Ryg, Vinger, Rumpe. Hviid under og paa Siiderne af hovedet, paa Bryst og Bug. Fra Øjnene gaaer en sort Streeg igiennem det hviide næsten indtil det sorte bag paa hovedet. Omkring halsen en sort Ring, som dog er lidt hvidspettet midt under. Paa Siderne under Vingerne hviid og lidt sortspettet. Remiges secundar. ere alle meget kortere end primariæ, og have hviide Spidse. Nebbet længer end hovedet, sort, spids, cultrat. Tanden ved Spidsen næsten ukjendelig. Fødderne, som sidde langt tilbage, palmati, den inderste Taae paa hver Fod kortere end de andre. Rumpen lidt over en tome lang. Det besynderligste er at Linné siiger om den l. c. habitat in alto mari septentrionali. Man kunde nock ogsaa mærke at den icke havde hjemme her.

Den anden Fugl kommer i alt overeens med Caracter og Be-

skrivelse av *Corvus Corone* Lin. Fn. Sv. 86, alene Rectrices ere ikke synderlig acutæ. Den er noget mindre end den almindelige Krage.

De som jeg har viist disse 2 Fugle veed icke at have seet dem her før.

At Silcke-Orme kand æde Sallat-Blade, er nock bekjendt; men jeg veed icke om det er saa gandske bekjendt, at de aleene dermed kand fødes fra først til sidst; dette har lykkedes mig i 2 Aar, og Ormene voxede indtil $2^2/_3$ tome, men spandt kun lidt Silcke, icke stort over et gran hver. Jeg har og uden Skade givet dem Blade af hvide Rose-Træer.

Alt dette er vel ickun Smaaeting, men da jeg veed, at en Naturkyndig gjør sin Videnskab stor ved at kjende mange smaae Ting, har jeg icke frygtet for at foruleilige dermed.

Jeg udbeder mig D. H.s Gunst, og har den Ære etc. Deres

Christian Sommerfelt.

---

741. 25. Septbr. fra J. J. Arøe, Rostvold, Smølen. (St.A.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! I haab om, at D. H. nu er hiemkommen fra den lange og besværlige Nordlandske Reyse, som hiertelig ønskes maatte have gaaet lykkelig og vel for sig i alle maader![1]) tager Ieg mig her ved den friehed allerydmygst at fremsende 2de Vild-giæsser, som ieg meener er Een af hvert slags, og, om saa er, ønskede Ieg D. H. saa lykkelig, at kunde faae unger af dem til vaaren igien, hvilket var jo en stor fornøyelse, endskiønt ieg aldrig hår kundet blive saa lykkelig her hos mig, som dog er prøvet; Ligeledes en Ung Ørn, der er fanget i Reedet i vaaer, hvilken ieg heele Sommeren hår haft staaende i band med Iern-Lænke ved foeden, at Hand ey skulde bidde det af og flyve bort, siden Hand hår begge sine vinger, men for sikkerheds skyld kunde mand lade klyppe den Eene vinge, saa kunde Hand gaae Løs i gaarden, naar der ikke vare andre Creature, som kunde giøres skade; Hans føde hår imidlertid været alle slags fiske, ferske, saltede og tørrede, og undertiden kiød og vand, ligesom hår kunde forefaldet, undertiden hår ieg ladet skyde krager og kastet til ham. Hvornæst Ieg hår den ære etc. etc. Deres etc. J. J. Arøe.

[1]) G. kom ifølge visitationsberetningen først tilbage 11. oktbr.

---

742. 1770 4. Octbr. fra I. Beckmann, Göttingen.[1]) (VS.)

Hochwürdiger Hochgelahrter, Höchst zu verehrender Herr Bischof. Die Verdienste Ew. Hochwürden um einige Theile der Gelehrsamkeit, die ich hier zu lehren habe, haben mir schon längst den Wunsch verursacht, Ew. Hochwürden bekant zu werden und Ihre Gewogenheit zu verdienen. Jetzt da ich eine Gelegenheit habe, einen Brief nach Norwegen zu senden, so wage ichs, Ew. Hochwürden selbst um die Erfüllung meines Wunsches gehorsamst zu bitten. Ich würde mich glücklich schätzen, wenn ich Gelegenheit finden könte, Ew. Hochwürden angenehme Dienste zu erweisen. Vielleicht ist es Ihnen nicht unangenehm, einige Naturalien aus Niedersachsen; z. b. Erze vom Harze, Petrefacta, Pflanzen, imgleichen hier aus Göttingen Dissertationes, Instrumente oder andere Sachen zu erhalten. Mit Vergnügen würde ich dazu Befehle annehmen und befolgen; und da es denen, die ihre Naturaliensamlung zu vermehren suchen, nicht übel zu nehmen ist, wenn sie etwas eigennützig sind; so erdreiste ich mich, den Wunsch zu äuszern, dass es Ew. Hochwürden gefallen möchte, meine Samlung, die ich auf meinen Reisen in Holland, Rusland, Dännemark, Schweden und Deutschland zusammengebracht habe, durch einige marina, sonderlich Lithophyta, zoophyta und Amphibien, gütigst zu vermehren. Ew. Hochwürden würden mich dadurch in den Stand setzen, meine Vorlesungen über die Naturgeschichte lehrreichere zu machen, und meinen Auditoribus die Gränzen dieser Wissenschaft, die Ew. Hochwürden so ansehelich erweitert haben, begreiflicher zu machen. Die Übersendung würde leicht über Lübek oder Bremen geschehen können und gewis würden Ew. Hochwürden diese Gewogenheit keinem dankbarern erzeigen können.

Ein anderer Wunsch, der mich antreibt, Ew. Hochwürden zu schreiben, ist: die Bekantschaft und Gewogenheit der Königl. Norwegischen Gesellschaft der Wissenschaften zu erhalten. Zu dieser Absicht nehme ich mir die Freyheit, die 3 ersten Stücke meiner Bibliothek zu übersenden, mit gehorsamster Bitte, solche der Königl. Gesellschaft, mit Bezeugung meiner Hochachtung zu zustellen. Im viertem Stücke werde ich von dem vierten Theile der Schriften

[1]) Se nr. 655 ovfr. Svarbrev af 9. febr. 1771 findes i G.s konceptbog.

der Gesellschaft, den ich eben erhalten habe, Nachricht geben. Ew. Hochwürden würden mich zum gehorsamsten Danke verpflichten, wenn es Ihnen gefällig wäre, mich mit der Königl. Gesellschaft in Verbindung zu setzen. Derjenige, der sich erbothen, diesen Brief zu besorgen, ist H. Mag. Hammer[1]) aus Norwegen, der sich hier in seinem jährigen Aufenthalte, aller Achtung erworben hat. Ich habe das Vergnügen, ihn als einen unablässig fleiszigen Zuhörer in meinen Vorlesungen über die Mathematik und die Mineralogie zu kennen. Er hat sich besonders auf Mathematik und Physik gelegt, und wird gewis Ew. Hochwürden Protection erhalten, wenn er nur das Glück hat, Ew. Hochwürden näher bekant zu werden.

Die edle Denkungsart Ew. Hochwürden läst mich eine angenehme Antwort hoffen. Mit der vollkommensten Hochachtung habe ich die Ehre zu seyn Ew. Hochwürden unterthäniger Diener

Johann Beckmann,
profes. p. ordin. oeconomiæ.

(Oplæst i det Kongl. Norske Vidensk. Selskab d. 4. Februar 1771. I. N. Brun.)

---

743. 1770 8. Novbr. fra H. Chr. Glahn[2]), Kjøbenh.[3]) (VS.)

Høyærværdige og Høylærde Hr. Biskop Gunnerus! Jeg tager mig herved den Friehed at tilsende D. H. et Forsøg til en Afhandling om Grønlændernes Skikke til Hvalfiskeriet.[4]) Jeg har troet, at en Afhandling, som handlede om et Folk, der har fra gammel Tid lagt under den norske Krone, staaet under den trund-

---

[1]) Even Hammer, f. 1732 paa Næs paa Hedemarken, student fra Kristiania skole 1752, lærer sammesteds 1756—68, tog 1758 magistergraden. 1768 reiste han paa egen bekostning udenlands og studerede ved universiteterne i Oxford, Cambridge, Leiden, Göttingen og Paris. 1771 blev han sekretær i det norske kammer, 1773 renteskriver og samme aar amtmand i Romsdalen. Døde 1800. Var medlem af videnskabsselskabet i Trondhjem og det nordiske selskab i London.

[2]) Henrik Christopher Glahn, f. 1738 i Jylland, teol. attestats 1761, 1763 missionær i Grønland og 1769 viceprovst og visitator der, 1771 sogneprest til Kingservik i Hardanger, 1778 til Tingsted og 1781 til Nørre Vedby paa Falster. 1779 fik han titel af professor i det grønlandske sprog. Døde 1804.

[3]) Besvaret d. 29. juni. (G.s paaskrift).

[4]) Trykt i Norske vidsk. selsk. skr. Ny saml. I 269—72. Sammesteds ogsaa andre afhandlinger om grønlandske forhold.

hiemske Biskop, og i de nyere Tider opledt igien af en Præst fra Trunhiems Stift, burde ikke melde sig nogen Steds snarere eller vente større Beskyttelse hos nogen, end hos en Biskop i Trunhiem, der følger saa vel sine priisværdige Formænds Fodspor. Jeg venter derfore og beder, at det maa forundes Sted iblant det Trunhiemske Sælskabs Skrifter, om det ellers findes værdigt til at staae ved Siden af saa mange Lærde Mænds Arbeyder. Finder dette Biefald, er det mig i stæden for Befaling til at lade fleere følge, hvoraf en Deel ligger næsten færdige til Trykken. Det er maaskee formeget og dristigt at udbede mig Underretning, om Sælskabet modtager og lader i sine Skrifter indrykke Afhandlinger om en og anden Deel af den grønlandske Sproglære, da jeg kunde maaskee fremviise et og andet, som enten hidtil har været ubekiendt, eller dog ikke noksom bekiendt. Nød jeg den Lykke at see Svar fra D. H. kunde Brevet addresseres til Hr. Professor Egede. Hvad mig selv angaaer, da har [jeg] tient paa syvende Aar i Grønland som Missionarius Ordinatus ved den Holsteinsborgske Mission og hiem gik i Fior som Vice-Proust og Visitator i Grønland. Jeg haaber D. H. undskylder min Dristighed i at tilskrive Dem, som jeg er gandske ubekjendt for, og som havde ikke heller vovet det, hvis ikke D. H. selv havde givet Andledning dertil i deres Indbydelse i Fortalen til det trunhiemske Sælskabs Skrifter.

Maatte jeg nyde den Lykke, at mit forsøg maatte finde saa stor en Kienderes Yndest, og at frugten deraf blev at en fra Grønland kommende Præst maatte blive Medlem af det Sælskab, hvori D. H. er Præses, vilde jeg holde det for Belønning nok for den Umage, jeg har giort mig med at opdage eller oplyse en Deel, som henhører til Grønland.

I øvrigt henlever jeg med den dybeste Ærefrygt etc.

Henric Christopher Glahn.

---

744. 1770 10. Novbr. fra J. Willer[1]), Welle, Beitstaden. (StA.)

Høy-ædle etc. Hr. Biscop etc. — — — Angaaende den Beskrivelse over Bedstaden, som D. H. befallede Mig at forfærdige, da haver ieg allerede giort De største Anmærkninger baade om

[1]) Se nr. 55 ovfr. og selsk. skr. 1893 pag. 34.

et og andet. Men ieg maae Underdanigst forespørge Mig hos D. H., hvordan samme Beskrivelse skal indrættes, om det skal være Capitul viss; Exp. g. 1. om Bøydens Situation og med hvilke andre Bøyder den grændser. 2. om der skulde være nogle Mærk-værdigheder at observere, saasom om Vande, Fielde, Skove og gaarde etc.; eller og om Beskrivelsen skal være uden Capit. Om hvilket ieg underdanigst beder at maae faae D. H.s gunstige Ordre; da ieg skal, saasnart som Muligt er indsende min Beskrivelse. Nest at udbede Mig D. H.s Gunstige Bevaagenhed, haver ieg den ære med allerstørste soumission at forblive etc. etc. J. Willer.

Gunnerus har oventil paa brevet gjort følgende udkast til besvarelsen:

Kort legges til Grund.

1. 1 Capit. Hoved Kaldet og annexerne geographice, neml. med Nabo Kalden, deres længde og bredde og situation med fjelde, berger, dale, vande, Elve og beliggenhed. Hvad Søen angaaer.
2. Cap. Gaardene, deres skyld, Selvejere, Lejlændinger og Husmands Pladser og Sæterboliger.
3. Cap. Næringsbruget i henseende til 1) Fædrift, 2) Agerdyrkning, 3) Skoubrug, 4) Fiskerie, 5) Fabrikvæsenet.
4. Cap. mærkværdi[gheder].

---

745. 1770 5. Decbr. fra C. J. Richelieu[1]), Wesdalen.[2]) (VS.)

Hey Edle etc. Herr Biscop! Jeg haver til slutning den ære herved at overlevere General Cartet over Nordmøres Provstie, eller Fogderje, samt 3de Speciele Carter, nemlig 1 over Aure og Smølens Præstegield tilsammen, 1 over Stangviigen, og 1 over Christiansunds Bye.

Det er een almindelig Regel, det intet kommer til Fuldkommenhed, uden det som stedse bliver forbedret, derfore overleveres samme D. H., som den der allestæder er bekient, til bedere Eftersyn.

Jeg haver fundet mange Feiler udj Capitaine Wangenstens Carte[3]), saavel i Landet som ved Søe-Køsten, imellem Stevnshest

[1]) Smlgn. 738 og 728 ovfr. med de der anførte breve.

[2]) Vistdalen, nær Molde.

[3]) Ove Andreas Wangensteen, kaptein i det norske artillerikorps, udgav 1761 et kort over hele Norge og 1763 et over Agershus stift.

og Ædøen, saa ieg derover haver maatet anstille en deel Mathematiske Operationer, det være langt fra at laste bemelte Capitains arbejde, men tvertimod maa rose ham, som den der efter Corespondence og samlede Stycker haver bragt samme til det Maal, og er mig ubegribelig hvor hand kunde bringe det saavidt, desuagtet han benyttede sig af Magt. Ramj Carte, som ieg saag hos ham 1762 i Rensburg. Jeg kan ej hvente herved at være saa Lyckelig at have opnaaet Selskabets Øyemercke, tj saa var ieg og forvisset om Publici Yndest til giengeldelse for min hafde møye og umkostninger, som Ligesom ville give mig nye Kræfter og Løst at fuldføre mit begyndte Arbejde over Romsdals Provstie, men da der fattes meget til mit Øyemerkes opfyldelse, saa kan ej ventes nogen tack; Thj det var et Ønske det mand kunde udfinde Middel til, at alle øde Jorder, Heeder, Moratser som ere ubeboede, kunde blive Dyrcket, som for nerværende tiid er ganske unyttig for Mennisker og Quæg.

Jeg vil sige og fant nødvendig det hved hvert Præstegield ved Separate Carter skulle hvises, hvad Gaarde saadanne Udørckede Jorde ligger under, dets Størrelse, dets fordeelagtige Beliggenheder, om Gaardene og derved ej mistede den fornødne Gresgang om Sommeren etc.

Men da ieg maa Suspendere min Forstand i hovedknuden hertil, nemlig fattelse af Folck, enskiønt de som er, bruger mere deres Gaarde efter gammel hvedtægt en efter Jordarternes Egenskaber, altsaa overdrages samme til høyere Eftertancke, og kuns aliere de Economiske Tancker udgivne 1757 pag. 58 med tillæg.

1. Om det ej var giørlig, det at saadan Udørkede Jorder af dets Eiere, enten ved Lyfter af Belønninger som smaa premiers udsettelse, eller og hved Trudsel, af at miste samme fra sin Gaard, skulde formaaes at tage samme i brug, og da maate ham forelegges en hvis deel hvert aar, og naar saa al den overflødighed af Giødsel som Ligger til ingen Nøtte paa Bøndernes Sæterstøler og de fleste med Commodité kan faa ned om Vinteren, dertil blev forbrugt, tør ieg nesten sige det Bonden ved Søekanten inden 4 à 6 aar kunde Selge Korn istæden for at Kiøbe.

Skulle dette ej hielpe, da fræmsettes for det

2det Et hvert Compagnie her i Norge bestaaer af 102 Mand, Ex. g. Et saadant stycke Jord bliver dem af de dertil Ordinerede anviist, derpaa skulle enhver Soldat — imod 16 Skill. Daglig — arbejde i 6 dage i Haabollen, derfore optages Dagl. 4 à 5 Favner Vejter eller Grøfter pr. Mand, hvis beløb bliver pr. Compagnie imod 3000 Favner, som allerede i første aar i hvert Destrict var en god begyndelse, for at faa Giødsel, da findes som ovenmeldt saa mange Sæterbøle $^1/_2$ Miil à $^3/_4$ Miil fra Gaardene og det i stoer Overflødighed, tj bonden bruger desuden aldrig den Giødsel at Kiøre hiem paa sine Agre, men lader den ligge Aar efter Aar, Mand efter Mand paa Sæterstøet til ingens Nøtte, men da kunde de bønder i et hvert Bøygde Lav, hvor ermelte Jord var anlagt, befales at Kiøre fra ermelte Sæterstøl hver 6 à 8 Læss, da var ieg forhvisset der altiid fantes dem der antog saadan stycke Jord imod Skatters ydelse, naar ham kuns blev anviist Tømmer til dens bebyggelse, og paa denne maade ville Kongen faa en mengde Jorde-Gods igien i Norge.

Jeg formoder til slutning af Romsdals Beskrivelse, at Jordarterne paa de betydeligste stæder bliver umstendeligere beskrevne, med meere som Situationen vil give Lejlighed til.

Og imidlertiid med største høyagtning altiid haver den ære at være etc. C. J. Richelieu.

746. 1770 8. Decbr. fra Jørgen Grach[1]), Agerøe. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! — — — Da mig nylig er falden i Hænder en liden Steen, af anseende som poleret Staal eller Iern, der her kaldes Blod-Steen, maaskee formedelst de røde Plætter i den, med hvilken, naar den vædes, eller skaves lidet, man kand tægne og skrive rødt; saa er det jeg og underdanigst fordrister mig at have samme herved oversændt til D. H. H.s naadige anseende.

For D. H. H.s naadige Villie og Godhed, i at fortroe mig dette Kalds Betjening, (som og underdanigst udbedes at maatte nyde til

[1]) Jørgen Grach, f. 1735 i Kristiansand, exam. theol. 1762, 5 aar huslærer hos provst P. H. Bruun i Gildeskaal, 16. decbr. 1768 pers. kapell. til Grytten (ordineret april 1769), 1774 til Akerø, 1778 sogneprest til Borge i Lofoten. Døde 1788. Smlgn. ovfr. nr. 101, 672 og 689 ovfr.

Successors Ankomst); Maa mit Sind meest rørende og underdanigst takke! Menighederne ere fornøjede med Kaldets Betjening af mig, og viise mig all ufordret Goddædighed. Jeg tilbeder mig etc. Deres

Jørgen Grach.

747. 1770 26. Deçbr. fra D. Tilas[1]), Stockholm. (VS.)

Högvyrdige Herr Doctor och Biskop, samt Vice Præses i det kongelige Widenskabers sälskab.

Sedan jag sent omsider fådt wisshet, at Mitt wördsammeste swar til Herr Doctoren och Biskopen[2]) dateradt 1769 i Maij Månad ifrån Rigsdagen i Norrköping, treffat ut för omilde händer, bör jag icke dröya, at hos Herr Doctoren och Biskopen lägga Min oskuld å daga för et fel, som wore för stort, emot den Gunst och besynnerliga Heder mig är bevist medelst kallelsen til ledamot udi det lustre Kongl. Norrske och Trondhiemske Widenskabers sälskab. Jag bör berätta sammanhanget, som är korteligen detta: at då jag hade den äran at erhålla Kallelsen igenom Herr Doctoren och Biskopens gunstiga Bref, war här, medelst Riksdagsanstalterne all ting i oro och giäsning af Syslor och Riksdags Relationers upställande, forutan det, at jag såsom en af Riddarehus Directeurerne måste något tidigare anträda Resan til Norrköping för Archivets skuld, så at det altså war mig omöjeligit, at innan afresan beswara en så hedrad och wälkommen skrifwelse. Enär sakerne änteligen i Norrköping kommit til någon stadga, tog jag mig före, at beswara de å sido lagde brefven, och deribland, utom det til Herr Doctoren och Biskopen, 2ne stycken til Wänner på Gräntzen, hwilcke ifrån Norrköping afgingo Weckan före Pingeshelgen. Uti mitt wördsamste swar utbad jag mig gunstig underrättelse om Respective Sälskabets Arbetsplan, och utkomne skrifter m. m. emedan jag ännu icke hade någon tilräckelig kundskap derom, och af de senare correspondenterne wäntade jag swar, paa hvad Jag dem tilskrifwit. När alt går omkring, får jag ifrån desse den kundskap, at Mine Bref aldrig kommit dem tilhanda, hwaraf jag säkert må sluta det samma om Trondhiemska Brefwet.

[1]) Se nr. 615 ovfr.

[2]) Gunnerus' brev af 18. januar 1769 findes i hans konceptbog (VS.)

Jag har ej wäl kunnat begripa hvad öde desse Brefwen undergådt, såframt Politiqven ej derutinnan tagit någon del, i en wefwa och conjuncture, da misnögdt folck hemligen behagade utsprida rygten om befarade oroligheter ifrån Nabolaget, och hvarigenom Bref åt den kanten blefwo underkastade nyfikenhet.

Skulle mitt Bref, hvarom jag likwäl storligen twiflar, dock undsluppit curiositeten, så itererar jag härmedelst Min ödmiuka og wördsammaste tacksäjelses afläggande så hos Herr Doctoren och Biskopen som det kongl. Widenskabers sälskabet, för den mig updragne heder och kallelsen til ledamotskapet, och önskar ingen ting högre, än at Mine ringe kundskaper kunde på något sätt swara emot det gracieusa och utmärckta förtroende, som det högst berömmeliga kongl. sälskapet för mig behagat yttra.

Den önskan som jag i mitt bref anmälte, har jag nu fulleligen erhållit, sedan jag ifrån Köpenhamn, fådt mig tilhanda de fyra förste Tomerne af det kongelige sälskabets skrifter, och deraf ej allenast inhämtat Hans konglige Maj.ts allernådigste confirmation och arbetsplanen, utan ock med fägnesam förundran, läst de ganska wackre afhandlingar.

Tvenne Herrars arbeten hafwa deribland serdeles frapperat mig, med sin förtreffeliga Soliditet: det ena accompagnerat med et det skarpsyntaste observations öga, och det andra med en owanlig widsträckt läsning. Den Högste unne dem begge til sitt fäderneslands förmån och den lärde werldens allmänneliga gagn, få i långlige tider niuta hälsan och hög ålder, så wist som deras åstundan at gagna, synes outtröttelig.

Den wittre och arbetsamme Herr Schönings berättelse om Meldahlske kaaberwercket har fornögdt mig; Men det är skada, at Carterne icke äro på det sättet arbetade som de borde wara, ty de äro blandade med sådan prospect och perspective som aldrig i Naturen kan gifwas: Och är väl detta en olägenhet, som Nordanfiellske Bergwercken i långlige tider dragits med, at icke äga et wäl inrättat Marckscheiderie. Iag känner af altsammans ej igen mera än belägenheten af Participantbyggningen; tör hända deraf, at jag år 1735 i Sal. Jungkhanses tid, mådde der i några dagar

ganska wäl. Likwäl är situationen, som jag mycket wäl minnes, ganska okiännbar; Men jag röyer förbittida critiquen.

Herr Schönings gissning[1]) i Qvirini Resebeskrifning om Stichimburg, är aldeles richtig, då han menar det wara Stegeborg. Nog har resan emellan Stegeborg och Wadstena gådt långsamt, när dertil fordrats 5 dagar, Men då Man considererar at det war en art af Pillegrims färd, och många fotgängare i följe, wägarne ej heller den tiden, så upbanade som nu, så ock at några stunder torde gådt med om dagen, til at under en sådan andackts resa, recitera Ave Maria och läsa på radband, så kan det ej annars än quadrera. Hade det warit almarstäk, så hade Resan oundwikeligen bordt skie igenom Stockholm, som redan den tiden war en märkelig och befäst ort, och altså ej kunnat undgå Qvirini anmärkning. Lodese som der nämnes, är hvad nu för tiden kallas Gamla Lödese, 4 mil ifrån Götheborg, och i stället för stad, allenast en Bondeby.

Jag nämnde Marckscheiderie. Deraf kommer jag i hug en gammal concept Ritning, som jag för 4 år sedan treffade ibland en gammel Marckscheider Naucleri[2]) efterlemnade papper, och ehuru derå ingen rubriqve war skrefwen, kände jag likwäl igen at det war Trundhiems Domkyrcka[3]), och jag satte derföre så mycket mera wärde på den, som jag trodde, at neppeligen något utseende af Tornets förriga skapnad mera wore at finna. I bland de Böcker, som jag i höstas fick i från Köbenhawn, war ock Herr Schönings wackra beskrifwelse öfwer Throndhiems Domkyrcka, deri jag med fägnad finner kyrckans fordna utseende wara conserverad. Eljest war denna Nauclerus med i det Toget, då de swenske på en kort tid i förra Seculo innehade Trondhiem, och

[1]) Det Trondhjemske selsk. skr. l. c.

[2]) Olof Nauclerus, f. 1626 i Enköping, studerede i Upsala, men fik 1657 ansættelse i bergvæsenet og medfulgte som landmaaler 1658 til Trondhjem, der dette aar var afstaaet til Sverige, fra hvilket aar ogsaa tegningerne af Domkirken maa være. 1665 blev han overmarkscheider ved Stora Kopparberget i Dalarne. Døde 1706 (G. Storm paa det nedenfor anførte sted).

[3]) De her omtalte tegninger af Domkirken findes nu i det kgl. bibl. i Stockholm, se G. Storm i Folkebladet 1894 nr. 3.

war då en art af Ingenieur, och om jag minnes rätt, lära flere geographiske ritningar ännu finnas efter honom öfwer ortens belägenhet, hvilcket jag wid tilfälle skal närmare underrätta mig om: Den gången jag såg dem, stack Domkyrckioritningen mig mäst i ögonon.

Iag wågar mig väl icke at föra process med Herr Rector Schöning om ämnet eller stenarten i Domkyrckiobyggnaden pag. 30, emedan alle Mine skiäl, jag menar observationer och profstenar, förgingo för mig i 1751 års brand här i Stockholm, hvarförutan Mitt minne ifrån år 1735 mycket kan taga fel, Men likwäl innan jag underskrifwer någon capitulation, önskade jag, at han ville 1o. med aqvafvit försöka stenarten i de hvite Pillarerne, om den intet gifver medelst Simpel anstrykning på friskt brott, tilkänna någon gäsning eller siudning, og för det 2a. om stenen i friskt brott ej wiser några particulas planas et nitentes. Wist är det, at de icke, som han sielf säger äro af alabaster, som ej heller sådant gryt, är at wänta i det Nordanfiellska Norrige; Men så mycket jag wil draga mig til Minnes, bestå de af hvitt spatgrynigt kalck ämne. At de mycket utarbetade och liksom med filigrans arbete huggne Zirater för Westra porten och flere städer äro af en lösare telgsten, det är aldeles ricktigt; Men månne icke ock den så kallade grå Marmoren pag. 29, har samme stenslag til basis, fast än med sandgryn til en gröfre art upblandat.

När Zoologi och Botanici hafwa öfweralt determinerade caracterer och känneteckn, at beskrifwa sine Subjecter efter, så kunna Mineralogi aldrig med wisshet påstå sig finna exact enahanda Species i den ena werldens del som i den andra, at icke en hop immixtioner kunna gifwa owäntelige utslag, och 1000 variationer.

Om något här i orten, kan wara til Herr Doctoren och Biskopens tienst, så utbeder mig at derutinnan få gå Herr Doctoren och Biskopen tilhanda. Olycka är, at swalget oss emellan är för stort.

Til det nu snart infallande årskiftet, har jag den äran at tilönska Herr Doctoren och Biskopen all sielfbehagelig sällhet och wälgång; och jemte det jag utbeder mig at wara i gunstig minne

innesluten, samt beder om Min ödmiuka hälsning och Recommendation hos samtige Herrar och Ledamöterne af det kongelige Sellskapet, har jag den äran med all högacktning at framlefwa Högvyrdige Herr Doctoren, Biskopens och Wice Præsidis ödmiuke Tienare Daniel Tilas.

REVISED SYSTEMATICAL SURVEY

OF

THE MELOBESIEAE

BY

M. FOSLIE

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 5

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1900

In Norw. Lith.[1]) I subsumed the genus *Lithophyllum* as a subgenus of *Lithothamnion* on the ground of the characters on which the limitation of these genera used to be founded, namely the development of the vegetative organs. At the time I did not posses any specimen of the proper type of the genus, *L. lichenoides,* but I took my stand on it pursuant to another and rather cognate representative, *L. Lenormandi.* I found it even to be matter of doubt whether *Lithophyllum* (as it was) only on the above mentioned foundation was to be considered a subgenus. At the same time I looked, however, upon *Melobesia* (as it was) as a genus the limits of which were rather well marked. But some time after the publication of Norw. Lith. I perceived certain peculiarities concerning the reproductive organs of some species, after which I was clear that the systematism of these calcareaus Algae in most essential respects was to be based only upon the reproductive organs, as suggested by Solms Laubach and other authors. This also in a large measure applies to the limitation of species which already has been indicated in Norw. Lith. On several motives I did not publish anything about this before the undermentioned Syst. Surv.

In 1891 when writing about fossil calcareous Algae, Dr. Rothpletz[2]) proposed three groups of Lithothamnia, namely *Archæolithothamnion*, *Lithothamnion* and *Lithothamnieæ*, the former

---

[1]) M. Foslie. The Norwegian Forms of Lithothamnion. — Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter 1894. Trondhjem 1895.

[2]) Rothpletz, Fossile Kalkalgen. — Zeitschr. der Deutschen Geol. Ges. Bd. 43. 1891. Pag. 295.

based upon a hitherto unknown form of sporangia[1]) and the latter in the main corresponding to *Lithophyllum (Eulithophyllum)* as limited by me in Syst. Surv. and in another sense than formerly. The then genus *Lithophyllum* was, however, not hinted at in the system of Rothpletz. This work be it said, was not known to me till shortly before the publication of the said Syst. Surv.

In 1897 Mr. Heydrich[2]) set up a system chiefly based upon the development of the vegetative organs. — „Die bisherige Eintheilung wäre eine völlig genügende, wenn man danach die einzelnen Genera erkennen könnte; da dies nicht der Fall, möchte ich mir den Vorschlag erlauben, einfach mathematisch vorzugehen. Dies geschieht durch das auseinanderhalten der Zellschichten und Zellagen, sowie die Eingangs erwähnten Rhizoiden mit ihrer Anheftung". This system in as far considerably differs from the earlier ones founded upon the development of thallus, as both *L. Lenormandi* Aresch. and *L. cristatum* Menegh. are subsumed under *Lithothamnion,* while on the other hand *L. lichenoides* (Ell. et Sol.), *L. capense* (Harv.) and *L. Philippii* Fosl. *(L. decussatum* Solms nec Phil.) are considered to be *Lithophyllum, Melobesia Corallinae* also being subsumed under this genus.

In some notes[3]) on this system I again asserted that the systematical classification of the hereto pertaining genera could not be based upon the development of the vegetative organs, and remarked l. c. „Die Begrenzung der genannten genera *(Lithothamnion, Lithophyllum)* scheint daher meiner Ansicht nach keinen Schritt weitergeführt zu sein. — — Anhaltspunkte werden freilich in anderen Richtungen zu suchen sein".

After three months Mr. Heydrich[4]) set up a new system and

[1]) It seems that no accurate line can be drawn between these sporangia and the same of *Lithothamnion,* as they sometimes approach each other considerably, the partition perhaps excepted. Cp. Fosl. New or crit. calc. Alg. Trondhjem 1899. Pag. 5. Also in other species I have seen formations approaching the former.

[2]) F. Heydrich, Corallinaceae, insbesondere Melobesieae. Ber. der Deutsch. Bot. Ges. 1897. Pag. 34.

[3]) M. Foslie, Einige Bemerkungen über Melobesieae. Ber. der Deutsch. Bot. Ges. 1897. Pag. 252.

[4]) F. Heydrich, Melobesiae. Ber. der Deutsch. Bot. Ges. 1897. Pag. 403.

quotes l. c. p. 407: „Hierdurch kam ich zu dem Entschluss, dass ein sicheres Mittel zur Systematik nur in den Tetrasporangien liege. — — Freilich wollte ich die von mir vorgeschlagene mathematische Zellordnung beibehalten, dann musste nochmals ein neues Genus geschaffen werden, und zwar konnten nunmehr diejenigen, die ich S. 43 für *Melobesia* hielt, auch nur durch „Conceptakel" resp. „Sorus" getrennt werden. — — Merkwürdiger Weise blieben fast alle von mir früher zu *Lithophyllum* gezählten Melobesiae dabei, nur *Lithophyllum lichenoides* rückt zu *Lithothamnion* über". Cp. however above and the list of species in both papers. Moreover the species of the genera *Phymatolithon* and *Clathromorphum* of my Syst. Surv. are included in *Lithothamnion,* and *Goniolithon* and in part *Melobesia*[1]) as well included in *Lithophyllum.* Thus the said genera *(Lithothamnion* and *Lithophyllum)* were only limited through „Conceptakel" resp. „Sorus" and the vegetative organs, and the limit between these genera and *Melobesia* (resp. *Epilithon)* were still confined only to the thallus.

In my notes[2]) on this I quoted with regard to the sporangia as the foundation of the systematical classification: „Insofern sind wir einig; nur will ich hinzufügen, dass dies nicht nur von den Tetrasporangien gilt, sondern überhaupt von den Reproduktionsorganen".

I state this in order to show my earlier sentiment on the systematism of these Algae, as it has been a subject of misrepresentations on the part of Mr. Heydrich, the fact being that I only have pronounced against a systematism based on the development of the vegetative organs.

Not wishing to wait for a third system again within a short time, to which my notes perhaps might give rise, I published shortly after my last notes a provisional Syst. Surv.[3]), although this sy-

[1]) The consequence of subsuming for instance *Melobesia Corallinae* under *Lithophyllum* (as done by Mr. Heydrich) would be that these two genera must be merged into one. Cp. below and Solms, Corall. Monogr. where all the reproductive organs in this species are described and pictured.

[2]) M. Foslie, Weiteres über Melobesieae. Ber. der Deutschen Bot. Ges. 1897. Pag. 521. — In this paper are unfortunately some deceptive misprints.

[3]) M. Foslie, Systematical Survey of the Lithothamnia. Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter. 1898. No. 2. Trondhjem 1898.

stem as yet was not thorougly worked. Therefore it also in part was based only upon the development of the sporangia, but in distribution of the species in List of Lith.[1]) due consideration was given to the carpospores, as I perceived the divergences in the development of the sporangia partly to correspond with a divergence in the development of the other organs which less frequently occur.

The genus *Lithophyllym* is in the said Syst. Surv. taken in quite another sense than formerly (also otherwise than in Mr. Heydrich's last system) by which little but the name remains. Almost all species formerly subsumed under this genus are to be included under *Lithothamnion*. Also the type of the genus in an earlier sense, *L. lichenoides*, is to be ranked with *Lithothamnion*, as already made before, while on the other hand the earlier type of *Lithothamnion*, *L. fasciculatum*, must be included under *Lithophyllum*.

In the following revised survey of Melobesieae[2]) as far as the reproductive organs are concerned, only sporangia and carpospores are referred to. The antheridia are as yet only known in the case of comparatively few species. In some genera these organs show a uniform development, in others on the contrary a divergent one, but this divergence seems as above indicated to correspond with a similar divergence in the other organs and will hardly have an influence upon the systematism. In a great number of species, however, only one kind of reproductive organs is known.

I find it unnecessary in this short survey to include thallus in the diagnoses of the genera.

The present survey differs somewhat from my earlier one, but chiefly only with regard to the genus *Goniolithon*, the limit of which has been modified. The subgenus *Lepidomorphum* really is found to be closely related to *Lithophyllum* and therefore subsumed under the latter. Whether *Lepidomorphum* is to be con-

[1]) M. Foslie, List of Species of the Lithothamnia. Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter. 1898. No. 3. Trondhjem 1898.

[2]) With exception of *Mastophora*; but exclusive *Schmitziella* which in my opinion is not referrible to this section of Corallinaceae.

sidered an independent genus cannot be ascertained till future investigations will be set on foot. Under any circumstances it is difficult to draw an accurate line between the latter and *Eulithophyllum*. On the other hand the conceptacles of the said subgenus sometimes approach those of divers species of *Goniolithon* after the upper part of the conceptacles has been dropped in the latter.

In the above quoted List of Lith. published shortly after the said Syst. Surv. I included all species described at the time as separate ones and known to me, among them such as I already at the time considered to be identical with divers species earlier described, or such as ought to be subsumed as forms of other ones. I nevertheless quoted them independent mostly for want of type specimens. But later on several other species have been added, partly new, partly earlier described, but unknown to me at the time. Owing to this the list now is rather different from the former. Besides, several species are here put down in a parenthesis as being partly certain partly almost certain synonymes with the species under which they are subsumed, but in most cases with a subjoined interrogation point, because I as yet have not had the opportunity of making an exact comparison, or failing authentical specimens, or the species concerned only being known in a sterile state. A closer explanation on the subject will be offered later on.

Trondhjem, May 1900.

Gen. **Archæolithothamnion** (Rothpl.) Fosl.

Sporangia cylindric-bean-shaped to roundish ovate (unparted or cruciate?), grouped in zonate or conceptacle-like, subimmersed or superficial, more or less regular sori, each through an elongated tip corresponding with muciferous canals in the cover and isolated by enduring or sometimes at length destructible walls.

Carpospores in superficial, conical conceptacles with a coarse apical pore, arising from every part of the almost plain „conjugation cell".

Sect. I. **Endosporæ** Fosl.

The sporangia beds at length growing down into the frond.

1. A. cenomanicum (Rothpl.) Fosl.
2. A. turonicum (Rothpl.) Fosl.
3. A. gosaviense (Rothpl.) Fosl.
4. A. nummuliticum (Gümb.) Fosl.[1])
5. A. Aschersoni (Schw.) Fosl.
6. A. erythraeum (Rothpl.) Fosl. (= A. Aschersoni f.? Sporolithon ptychoides Heydr.)
   f. dura (Heydr.) Fosl.
   f. mollis (Heydr.) Fosl.
7. A. Rothpletzi (Trab.) Fosl.
8. A. mediterraneum (Heydr.) Fosl. (= A. Rothpletzi?)
9. A. Gümbeli Fosl. mscr. (L. torulosum Rothpl. ex parte).[2])
10. A.? Rosenbergi (K. Mart.) Fosl.

[1]) *L. nummuliticum* Gümb. appears also to include a true *Lithothamnion (L. torulosum?)*. Cp. Gümbel, Nullip. t. 1, fig. 2 e, which most probably represents conceptacles of sporangia of the latter genus.

[2]) It seems to be beyond doubt that the section of the type specimen of *Lithothamnion torulosum* Gümb. pictured by Rothpletz, Foss. Kalkalg.

Sect. II. Episporæ Fosl.

The sporangia beds not growing down into the frond.

11. A. mirabile Fosl.
12. A. Fosliei (Heydr.) Fosl.
13. A. crispatum (Hauck) Fosl. ex parte? Cfr. Fosl. Syst. Surv.

Gen. **Phymatolithon** Fosl.

1898. Syst. Surv.

Conceptacles of sporangia soriform, immersed, at length cup-shaped; sporangia[1]) between more or less destrubtible walls, through gelinated, at length loosening tips corresponding with muciferous canals in the roof.

Conceptacles of cystocarps slightly convex, at length cup-shaped, immersed, with a central pore; carpospores arising between paranemata.

1. Ph. polymorphum (L.) Fosl.
   f. tuberculata Fosl.
   f. valida Fosl.
   f. papillata Fosl.
2. Ph. ocellatum Fosl.
3. Ph. lævigatum Fosl.

Gen. **Clathromorphum** Fosl.

1898. Syst. Surv.

Conceptacles of sporangia soriform, immersed, the central part of the roof at first slightly convex or forming light dots on the

t. XVII, fig. 6 represents a true *Lithothamnion* with an overgrown conceptacle of sporangia and not any sexual organ of *Archæolithothamnion* or *Lithothamnion*. Cp. Rothpl. l. c. p. 318. The last named organs are superficial in both the said genera and do not (or very seldom?) grow down into the frond. Besides, in the latter case the shape of the conceptacle should be another. Nor does the said conceptacle resemble any of the reproductive organs in *Goniolithon* or *Lithophyllum*, while on the other hand it fully agrees with overgrown conceptacles of sporangia in *Lithothamnion*. Consequently fig. 2 l. c. represents another species, an *Archæolithothamnion*, for which I propose the above name.

[1]) The sporangia in this and the following genera are of a more or less oblong shape, convex-concave and zonate two-or four-parted.

MARINE BIOLOGICAL LABORATORY

surface of the frond, afterwards decorticated and at length forming an almost point-like deepening, the bottom of which intersected with a few muciferous canals; sporangia between early destructible walls, through gelinated, at length loosening tips corresponding with the muciferous canals in the roof.

Conceptacles of cystocarps unknown.[1])

Sect. I. **Endobotroideæ** Fosl.

Conceptacles of sporangia growing down into the frond.

1. Cl. compactum (Kjellm.) Fosl.
   f. typica.
   f. testacea Fosl. (L. testaceum Fosl. Norw. Lith.).
2. Cl. loculosum (Kjellm.) Fosl.

Sect. II. **Epibotroideæ** Fosl.

Conceptacles of sporangia not growing down into the frond.

3. Cl. circumscriptum (Strömf.) Fosl. (incl. L. durum Kjellm.).
   f. typica.
   f. coalescens Fosl. (L. coalescens Fosl. Norw. Lith.).
4. Cl. evanescens Fosl.

Gen. **Lithothamnion** Phil emend.

Conceptacles of sporangia soriform, superficial or subimmersed; sporangia between partly enduring partly destructible walls, through gelinated, at length loosening tips corresponding with muciferous canals in the roof.

[1]) It is as yet not quite certain whether this apparently well marked genus is to be considered a separate one or a subgenus of *Phymatolithon*. The conceptacles of sporangia have a great outward resemblance to those in *Eulithophyllum*, but the development of the sporangia accords in the main with *Phymatolithon* except as regards some diversities in the roof, as well as the walls between the sporangia disappearing in an earlier stage than in the latter. I have seen but a solitary, stunted and not certain specimen of *Cl. circumscriptum* only furnished with a couple of conceptacles of cystocarps in a rather young stage. From this it seems as if the genus approaches *Lithophyllum*, while on the other hand the sporangia show a close relation to *Phymatolithon*, which also in other respects probably in fact may be the case.

Conceptacles of cystocarps superficial or slightly immersed, conical or subconical, abruptly passing into a short, thin tip frequently soon disappearing, with an apical pore; carpospores arising from the peripherical portion of the „conjugation cell", the central parts of the latter with a few elongated paranemata which soon disappear.

Subgen. I. Eulithothamnion Fosl.[1])

Sect. I. Innatæ Fosl.

Conceptacles of sporangia at length growing down into the frond.

1. L. glaciale Kjellm.
   - f. typica.
   - f. verrucosa Fosl. (L. varians f. verrucosa Fosl. Norw. Lith.)
   - f.? flabellata (Rosenv.) Fosl.
2. L. Granii Fosl. (L. glaciale f.?)
3. L. boreale Fosl.
4. L. investiens Fosl.
   - f. genuina.
   - f. torosa Fosl. (L. glaciale f. torosa Fosl. Norw. Lith.)
5. L. japonicum Fosl.
6. L. colliculosum Fosl. (Norw. Lith. ex parte).
7. L. Battersii Fosl.
8. L. botrytoides Fosl.
9. (L. delapsum Fosl.)
10. L. Ungeri Kjellm.
    - f. intermedia (Kjellm.) Fosl.
    - f. nana Fosl.
    - f. typica.
    - f. flexuosa Fosl.
    - f. divergens Fosl. (L. divergens Norw. Lith.)
    - f. corymbiformis Fosl.
    - f.? breviaxe Fosl.
    - f.? fastigiata Fosl.
    - f.? glomerata Fosl.

[1]) *Lithoth. album* and *Lithoth. Esperii* Heydr. excluded as too uncertain species.

11. L. fornicatum Fosl. (incl. L. dehiscens Fosl.)
    f. sphærica Fosl. mscr. (Norw. Lith. pl. 12, fig. 1.)
    f. typica.
    f. tuberculata Fosl. mscr. (L. dehiscens f. grandifrons Norw. Lith.)
    f. robusta Fosl.
12. L. dimorphum Fosl.
13. L. apiculatum Fosl.
    f. typica.
    f. connata Fosl.
    f.? parvicocca Fosl.
    f.? patula Fosl.
14. L. ramosissimum (Reuss) Unger (= Lithoph. racemus ex parte?)
15. L. torulosum Gümb. (Rothpl. ex parte).
16. L. suganum Rothpl.
17. L. Propontidis Fosl.
18. L. brachycladum Fosl.
19. L. brasiliense Fosl.
    f. genuina.
    f. heteromorpha Fosl.
20. L. erubescens Fosl.
21. L. Dickiei Fosl. (L. imbricatum Dickie mscr. nec Zan.)
22. L. rugosum Fosl.
23. L. magellanicum Fosl. (incl. Lithoph. Schmitzii Har.?)
24. L. flavescens Kjellm.
25. L. foecundum Kjellm.

Sect. II. Evanidæ Fosl.

Conceptacles of sporangia superficial, not growing down into the frond.

26. L. tophiforme Unger.
    f. globosa Fosl.
    f. typica.
    f. squarrosa Fosl.

L. tophiforme f. affinis Fosl. mscr.[1])
f. alcicornis (Kjellm.) Fosl.
27. L. norvegicum Aresch.
f. pusilla Fosl. (f. genuina List of Lith.)
f. uncinata Fosl.
f.? saxatilis Fosl.
28. L. nodulosum Fosl.
f. genuina.
f.? gracilescens Fosl. (L. gracilescens Norw. Lith.)
f.? congregata Fosl. (L. congregatum Norw. Lith.)
29. L. fruticulosum (Kütz.) Fosl. (non Norw. Lith.) (= L. ramosissimum Reuss ex parte?)
f. typica (L. fasciculatum Hauck.)
f. ramulosa (Phil.) Fosl. mscr. (L. fasciculatum β fruticulosum Hauck.)
30. L. Meneghianum Vin. (= L. fruticulosum?)
31. L. coralloides Crn. (Fosl. Norw. Lith. ex parte.
f. flabelligera Fosl.
f. subvalida Fosl.
f. minuta Fosl.
32. L. effusum Gümb.
33. L. racemosum (Goldf) Gümb.
34. L. calcareum (Pall.) Aresch.
f. valida Fosl. mscr. (f. attenuata List of Lith.)
f. palmatifida Fosl.
f. squarrulosa Fosl. (L. ramulosum Solms ex parte).
f. subsimplex (Batt.) Fosl.
f. compressa (M'Calla) Fosl.
35. L. parisiense Gümb. (= L. calcareum?)
36. L. jurassicum Gümb.
37. L. palmatum Goldf.
38. L. australe Fosl.
f. americana Fosl. mscr. (L. coralloides f. australis Fosl. ex parte).

---

[1]) A delicate form approaching *L. norvegicum* in habit.

f. Novæ Zelandiæ (Heydr.) Fosl. (Lithophyllum Novæ Zelandiæ Heydr.)

39. L. amphiroæformis Rothpl.
40. L. falsellum Heydr.
    f. genuina.
    f. plicata Fosl.
41. L. superpositum Fosl.
42. L. obtectulum Fosl.
43. L. macroblastum Fosl.
44. L.? mamillosum Gümb.
45. L.? tuberosum Gümb.
46. L. Borneti Fosl.
47. L. synanablastum Heydr.
    f. conspersa Fosl.
    f. speciosa Fosl.
48. L. Sonderi Hauck.
49. (L.? scabiosum Harv.)
50. L. Philippii Fosl. (L. decussatum (Solms) Fosl. Norw. Lith.)
    f. typica.
    f. funafutiensis Fosl.
51. L. Engelharti Fosl.
    f. umbonata Fosl.
    f. imbricata Fosl.
52. L. kerguelenum (Dickie) Fosl.
53. L. capense (Harv.) Fosl.
54. L. Mülleri Lenorm. (incl. Lithophyllum rhizomae Heydr.?)
    f. cingens Fosl.
    f. neglecta Fosl.
55. L. lichenoides (Ell et Sol.) Fosl.
    f. pusilla Fosl.
    f.? antarctica (Hook. et Harv.) Fosl.
    f. patena (Hook. fil. et Harv.) Fosl.
    f. depressa Fosl.
    f. agariciformis (Jonst. (Pall.?)) Fosl.
    f. heterophylla Fosl.
56. L. arcticum (Kjellm.) Fosl.

57. L. Lenormandi (Aresch.) Fosl.
    f. sublævis Fosl.
    f. typica.
    f. squarrulosa Fosl. (L. squarrulosum Norw. Lith.)
58. L. læve (Strömf.) Fosl.
    f. macrospora Fosl.
    f. tenuis (Kjellm.) Fosl. (f. tenuissima Fosl.; L. tenue Kjellm.)
59. L. californicum Fosl.
60. L. scabriusculum Fosl.
61. L. tenuissimum Fosl.
62. L. myriocarpum Fosl.

Subgen. II. Epilithon (Heydr.) Fosl.

Thallus composed of a single layer of cells except in the neighbourhood of the conceptacles.

63. L. membranaceum (Esper) Fosl.
64. L. corticiforme (Kütz.) Fosl. (incl. Melobesia rosea (Kütz.) Rosan.? Non Crn.; Hapalidium Hildenbrandtioides Crn.)

Gen. Chætolithon Fosl.

1898. List of Lith.

Thallus parasitical, the hypothallic cells as rhizoids penetrate the tissue of other calcareous Algæ.

Conceptacles of sporangia soriform, subimmersed; sporangia between destructible walls, through gelinated at length loosening tips corresponding with muciferous canals in the roof.

Conceptacles of cystocarps unknown.

1. Ch. deformans (Solms) Fosl.

Gen. Goniolithon Fosl.

1898. List of Lith.[1]); emend.

Conceptacles of sporangia superficial or subimmersed, conical, with an elongated tip or constricted above the middle, this upper part often falling away before maturity of the sporangia and then

[1]) Through mistake was in Syst. Surv. *L. byssoides* of *Lepidomorphum* placed as the type of the subgenus *Cladolithon* instead of *G. moluccense.*

the conceptacle being hemispheric or subconical, with a coarse apical pore; sporangia with elongated foot arising from any part of the almost plain disc, the latter connected with the roof by delicate filaments frequently disappearing towards maturity.

Conceptacles of cystocarps superficial, conical, constricted above the middle or with an elongated tip and a coarse apical pore; carpospores arising from any part of the almost plain or cup-shaped „conjugation cell".

1. G. brassica-florida (Harv.) Fosl. (incl. L. mamillosum Hauck?)
2. G. mamillosum (Hauck) Fosl. (L. Hauckii Rothpl., Fosl.; L. ramosissimum Reuss, ex parte?)
3. G. mamillare (Harv.) Fosl.
4. G. verrucosum Fosl.
5. G. frutescens Fosl.
   f. tyyica.
   f. flabelliformis Fosl.
6. G. moluccense Fosl. (incl. Lithoph. Tamiense et L. pygmaeum Heydr.?)
7. G. Setchelli Fosl. (incl. Lithoph. fibulatum Heydr.?)
8. G. Notarisii (Duf.) Fosl.
   f. genuina.
   f. propinqua Fosl.
9. G. Chalonii (Heydr.) Fosl. (= G. Notarisii f.?)
10. G.? insidiosum (Solms) Fosl. (= G. Notarisii?)
11. G.? rubrum (Vin.) Fosl. mscr. (= G. Notarisii?)
12. G.? disciforme (Vin.) Fosl. mscr. (= G. Notarisii f.?)
13. G. elatocarpum Fosl.

Gen. **Lithophyllum** Phil. emend.

Conceptacles of sporangia immersed or subprominent, the central parts of the roof at first convex, afterwards more or less decorticated, partly at length forming a depressed point-like deepening on the surface of the frond, with a central pore; sporangia arising around the periphery of the more or less overarched disc, the latter at first connected with the roof by a parenchymatic tap, the centre of which upwards ending through the roof in a cylindric gelinated

plug, afterwards the tap gets little by little dissolved, frequently at first in the middle and then upwards, leaving an annular border below the roof, the plug disappears and a single pore arises in the roof simultaneously with a decorticating of the whole superficial prominence or a part of it, or the disc connected with the roof by a central, attenuating plug and delicate filaments.

Conceptacles of cystocarps immersed or subprominent, the roof or a part of it forming convex prominences on the surface of the frond; carpospores arising around the periphery of the „conjugation cell", the central parts of the latter with a bundle of short paranemata.

Subgen. I. Eulithophyllum Fosl.

Conceptacles of sporangia immersed, at length forming depressed point-like deepenings on the surface of the frond; the disc frequently much overarched.

1. L. racemus (Lam.) Fosl. (incl. L. rhodica Unger?)
   - f. typica.
   - f. crassa (Phil.) Fosl.
   - f. Kaiserii (Heydr.) Fosl.
2. L. oblimans Heydr. (= L. racemus?)
3. L. pliocaenum (Gümb.) Fosl. (= L. racemus?)
4. L. Trabuccoi Fosl. mscr. (Litholh. torulosum Trab. nec Gümb.)[1])
5. L. affine Fosl.
   - f. tuberosa Fosl.
   - f. complanata Fosl.
6. L. Andrusovi Fosl.
7. L. hyperellum Fosl.

[1]) In Soc. Tosc. Sc. Nat. Atti Mem. Vol. XIII, p. 204, Mr. Trabucco mentions a fossil calcareous Alga under the name of *Lithothamnion torulosum* Gümb. However, the picture l. c. t. IX, fig. 3 shows that this form cannot be referred to the said species, as the latter appears to be a true *Lithothamnion* (cp. the note p. 8 of the present paper), while on the other hand the form in question without doubt is a *Lithophyllum* nearly related to *L. racemus*. No measures are given of the cells, but considering the latter to be of the same size as in *Litholh. torulosum* Gümb. it differs in this respect so much from *Lithoph. racemus* that it must be considered a separate species. Therefore I may be allowed to propose the above name.

L. hyperellum f. fastigiata Fosl.
f. heteroidea Fosl.
8. L. proboscideum Fosl.
9. L. retusum Fosl.
10. L. Darwini (Harv.) Fosl.
11. L. craspedium Fosl.
f. compressa Fosl.
f. abbreviata Fosl.
12. L. platyphyllum Fosl.
13. L. africanum Fosl.
f. truncata Fosl.
f. intermedia Fosl.
14. L. fasciculatum (Lam.) Fosl.
f. incrassata Fosl.
f. divaricata Fosl.
f. compressa Fosl.
f. eunana Fosl.
f. subtilis Fosl.
15. L.? procaenum (Gümb.) Fosl. (= L. fasciculatum?)
16. L. Okamurai Fosl.
17. L. dentatum (Kütz.) Fosl. (incl. L. Digueti Har.?)
f. aemulans Fosl.
f. gyrosa Fosl.
f. dilatata Fosl.
f. Macallana Fosl.
18. L.? perulatum (Gümb.) Fosl.
19. L. decussatum (Ell. et Sol.) Phil. (non Solms)
f. typica.
f. decumbens Fosl.
20. L. flabellatum Vin. (= L. decussatum?)
21. L. expansum Phil.
f. genuina.
f. stictaeformis (Aresch.) Fosl. mscr. (incl. f. foliacea Fosl.; Melobesia stictaeformis Aresch. ex parte, sec. spec.; Lithophyllum expansum β agariciforme Hauck).
f. repens Fosl.

L. expansum f. exigua Fosl.
(f. involvens Vin.)
22. L. incrustans Phil.[1]) (incl. L. ponderosum Fosl.?)
f. depressa (Crn.) Fosl. (incl. f. flabellata Heydr.)
f. Harveyi Fosl. (incl. f. labyrinthica Heydr. saltem ex parte).
f. angulata Fosl. (incl. f. subdichotoma Heydr.)
f. lobata Fosl.
23. L. orbiculatum Fosl. (L. incrustans f.?)
24. L.? asperulum (Gümb.) Fosl.
25. L.? Goldfussi Gümb.
26. L.? Kotschyanum Unger.
27. L. grumosum Fosl.
28. L. onkodes Heydr. (excl. specim. cum „concept. cystoc.")
29. L. Crouani Fosl.
30. L. amplexifrons (Harv.) Rosan.

Subgen. II. Carpolithon Fosl.

Conceptacles of sporangia scarcely raised above the surface of the frond, the whole roof at length decorticated; the disc less overarched.

31. L. decipiens Fosl.
32. L. discoideum Fosl.

Subgen. III. Lepidomorphum Fosl.

Conceptacles of sporangia immersed or subprominent, forming convex prominences on the surface of the frond frequently equivalent only to a part of the roof, at length partly decorticated; the disc more or less overarched, connected with the roof by a central, attenuating plug and delicate filaments.[2])

[1]) Cfr. Lithothamnion polymorphum Vin.
f. incrustans.
f. confluens.
f. crustacea.
f. stalactitica.
f. tuberculata.
f. lata.

[2]) The bipores quoted l. c. especially in this subgenus formerly referred to *Goniolithon* are not to be considered as such and do not run through the roof.

33. L. congestum Fosl.
34. L. pallescens Fosl
35. L. byssoides (Lam.) Fosl.
36. L. Bamleri Heydr.
37. L. elegans Fosl. (incl. Lithoth. Margaritae Har.?)
    f. angulata Fosl.
    f. complanata Fosl.
38. L. tortuosum (Esp.) Fosl.
    f.? cristata (Menegh.) Fosl.
    f. undulosa (Bory) Fosl. (Tenarea undulosa Bory).
    f. crassa (Lloyd) Hauck.
    f. decumbens Fosl.
39. L. Carpophylli Heydr.
40. L. Marlothii Heydr.
41. L. Yendoi Fosl.
42. L. papillosum (Zan.) Fosl.
43. L. subtenellum Fosl.
44. L. zostericolum Fosl.
    f. tenuis Fosl.
    f. mediocris Fosl.

Gen. **Melobesia** Lamour. emend.

Conceptacles of sporangia superficial or slightly immersed, conical or hemispheric-conical, with an apical pore; sporangia with short foot arising from the almost plain disc, the latter connected with the roof by delicate filaments soon disappearing.

Conceptacles of cystocarps superficial, conical or hemispheric-conical (smaller than the preceding), with an apical pore; carpospores arising around the periphery of the „conjugation cell", the central parts of the latter with a bundle of short paranemata.

Subgen. I. **Eumelobesia** Fosl.

Thallus composed of a single layer of cells except in the neighbourhood of the conceptacles.

1. M. farinosa Lamour. (incl. M. inæquilaterata Solms? M. verrucata auct. ex parte; Hapalidium coccineum Crn. ex parte).

2. M. callithamnioides Falkbg. nec Crn. (M. farinosa f.?)
3. M. Lejolisii Rosan.[1])
4. M. confervicola (Kütz.) Fosl.
5. M. caspia Fosl.
6. M.? Novæ Zelandiæ Heydr.

Subgen. II. Heteroderma Fosl.

Thallus composed of more layers of cells.

7. M. Corallinae Solms (nec Crn.?)
8. M. coronata Rosan.
9. M. canescens Fosl.
10. M. zonalis (Crn.) Fosl. (incl. Hapalidium coccineum Crn. ex parte; H. confervoides Crn.; H. roseum Crn.? (non Kütz); Melobesia myriocarpa Crn.)
11. M.? Cystosirae Hauck.

Gen. Dermatolithon Fosl.

1898. Syst. Surv.

Conceptacles of sporangia subimmersed, hemispheric-conical with an apical pore; sporangia with short foot arising from the almost plain disc between club-shaped, free paraphyses.

Conceptacles of cystocarps subimmersed, hemispheric-conical, with an apical pore; carpospores arising around the periphery of the conjugation cell, the central parts of the latter with a bundle of short paranemata.

1. D. pustulatum (Lamour.) Fosl.
   f. typica.
   f. crinita Möb.
2. D. macrocarpum (Rosan.) Fosl.[1])
   f. faeroënsis Fosl.

[1]) I referred in List of Lith. this species to *Dermatolithon* according to Rosanoff's descricption of the conceptacles of sporangia. However, I have not found the sporangia accompanied by paraphyses and I am inclined to suppose, that the said organs pictured by Rosanoff, Melob. pl. 1, fig. 8 and 13 in fact are carpospores with paranemata.

[1]) Authentic specimen unknown to me. Cp. Fosl. Melob. in herb. Crouan, p. 14.

D. macrocarpum f. Laminariae (Crn.) Fosl.

3. D. hapalidioides (Crn.) Fosl.
   f. typica. (incl. Melob. simulans Crn.)
   f. confinis (Crn.) Fosl.
4. D.? adplicitum Fosl. (D. hapalidioides f.?)
5. D.? prototypus Fosl.

Gen. **Choreonema** Schm.

Thallus parasitical, the hypothallic cells as rhizoids penetrate the tissue of other calcareous Algæ.

Conceptacles of sporangia superficial, conical, with an apical pore; sporangia arising from a plain disc.

Conceptacles of cystocarps superficial, conical (smaller than the former), with an apical pore; carpospores arising around the periphery of the „conjugation cell", the central parts of the latter with a bundle of short paranemata.

1. Ch. Thureti (Born.) Schm.

NEW MELOBESIEAE

BY

M. FOSLIE

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 6

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1901

Lithothamnion Phil. emend.

L. erubescens Fosl.

New or crit. Lith. p. 9.

f. *prostrata* Fosl. mscr.

Less branched than the typical form, branches more or less compressed and decumbent.

The typical form of this species was hitherto but known from Chaloup Bay, Fernando do Noronha (Brazil). In a collection of calcareous Algæ chiefly from America that Prof. W. G. Farlow had the kindness to send me is a couple of specimens from Bermuda which accord with the said form except that the branches are slightly thinner and the cells often a little smaller, bearing numerous sporangia in January. There cannot be any doubt as regards the identity with the above species.

In the same collection is a couple of other specimens also from Bermuda which must be considered as a denominated form of the above species, f. *prostrata*. It differs from f. *typica* being less branched, the branches frequently compressed and more or less decumbent, not so crowded but of about the same thickness as in the said form. It agrees in the main with the latter also with reference to the conceptacles as well as in structure. This form somewhat approaches *L. Dickiei*.

The typical form known from the coast of Brazil, and from Bermuda, herb. Farlow, no. XII, and f. *prostrata* only from Bermuda, herb. Farlow, no. XVIII.

L. rugosum Fosl.

Calc. Alg. Fuegia p. 66.

f. *genuina.*

L. rugosum l. c.

f. *valida* Fosl. mscr.

The crust about 3 mm. thick, with crowded and rather anastomosing, simple or subsimple branches about 10 mm. long and 3—6 mm. thick.

f. *crassiuscula* Fosl. mscr.

The crust about 2 mm. thick, with knotty and rugged surface or rather densely crowded excrescences or short branches 2—4 mm. thick. Conceptacles of sporangia convex but very little prominent, 350—400 μ in diameter.

The form *valida* differs from the typical form by thicker crust and coarser branches which besides are more anastomosing than in the latter. In structure it accords in the main with the said form, and so also with reference to the conceptacles of sporangia except that the latter are not always so decidedly disk-shaped in f. *valida*, but sometimes only the central parts being flattened. This form rather approaches *L. brachycladum* in habit, and on the other hand in part also *Lithophyllum grumosum*.

It is as yet uncertain whether f. *crassiuscula* is to be considered a form of the above species, or a separate species. I have seen but a solitary well developed specimen, and at any rate being closely related to *L. rugosum* I provisionally adopt it a form of the latter. It forms an about 2 mm. thick crust which is knotty and rugged, or in a somewhat advanced stage developing numerous more or less densely crowded excrescences or short and often rugged branches 2—4 mm. long and of about the same thickness, occasionally confluent. New crusts are formed upon the primary, or scaly thickenings here and there are formed.

In structure it shows an almost coaxilate development, with elongated but rather narrow hypothallic cells up to about 25 μ long. The cells of the perithallic layer are rather varying both in shape and size. They are partly square or rounded, 5—9 μ in diameter partly vertically elongated and up to $1^1/_2$ or occasionally

2 times longer than broad, or 7—15 μ long and 6—10 μ broad, frequently with much thinner walls than in the typical form and often a rather distinct stratification.

The conceptacles of sporangia are somewhat crowded in the excrescences or branches, convex but very little prominent, not sharply defined but frequently at length flattened in the central parts, 350—400 μ in diameter seen from above. The roof is intersected with about 30 muciferous canals. The sporangia are four-parted, 140—180 μ long and 60—80 μ broad, most frequently with enduring interwalls.

This form rather approaches in habit coarse specimens of *L. Sonderi*, a species also met with in the same place as the present form, but differs as regards the conceptales as well as in structure.

The form *genuina* is known from Fuegia; f. *valida* from San Diego, California (H. Hemphill — Herb. Farlow, no. X); f. *crassiuscula* from White's Point, San Pedro, California, on pebles moving freely with the wave motion (Setchell, no. 1149), and in tide pools San Pedro (Setchell, no. 1496 A).

L. mesomorphum Fosl. mscr.

Thallus leaf-like or lamellate, partly attached, horizontally extended, at length irregularly lobed and prolificating; profilications semicircular or irregular, loosely spreading over each other, 300—500 μ thick. Conceptacles of sporangia convex, subprominent, not sharply defined, 350—600 μ in diameter.

This species closely approaches *L. lichenoides* f. *heterophylla* in appearance, with frequently irregular and rather large prolifications or lamels, the latter however more horizontal than generally to be seen in the said form, partly with the edges bent a little upwards partly downwards. The longest diameter of the specimens that I have seen is 5—6 cm.

On a section the central or lower cell-rows are rather regular, the cells $1^1/_2$—3 times longer than broad, or 12—20 μ long and 5—8 μ broad with rather thick walls, sending forth upwards a vigorous perithallic layer the cells of which are square or more

frequently rounded, 4—7 μ in diameter, apparently seldom also sending a very feeble layer downwards.

The conceptacles of sporangia are more or less crowded in any part except the peripherical portions, convex, subprominent, not or but now and then sharply defined, often rather indistinct, 350—600 μ in diameter seen from above. On a median vertical section they are shown to be up to 750 μ in diameter. The roof is intersected with a number of scattered muciferous canals. The sporangia are four-parted, 100—140 μ long by 60 μ, with enduring interwalls.

The present species separates itself from *L. lichenoides* especially with reference to the conceptacles of sporangia and in structure.

It is only known from Bermuda, herb. W. G. Farlow, no. XI.

L. syntrophicum Fosl. mscr.

Thallus crustlike or lamellate, rather closely surrounding other calcareous Algæ or divers other objects, new lamels repeatedly formed over each other, irregularly and loosely clinging to the subjacent, 200—800 μ thick, forming at length small and irregular, knotty nodules. Conceptacles of sporangia convex, subprominent, 400—600 μ in diameter.

The species surrounds fragments of other calcareous Algæ, tubes of divers animals and other objects. The specimens seen are but 2—3 cm. in diameter and not quite entire, but appear to have been lying loose at the bottom.

On the one side it rather resembles *L. Philippii* in appearance and on the other hand closely allied to *L mesomorphum*. In fact it appears to stand in the same relation to the latter as *L. Philippii* to *L. lichenoides*, although the specimens at hand more approach *L. mesomorphum* than the mutual connection ever is to be seen between *L. Philippii* and *L. lichenoides*. However, in habit it only approaches such specimens of *L. mesomorphum* which are burdened with other Algæ or extraneous objects giving rise to a more irregular development than in typical specimens. Therefore, I consider it a separate species somewhat differing in structure too.

The hypothallic layer is composed of cells which are more or

less thin-walled, 12—25 μ long and 6—9 μ broad. The cells of the rather vigorously developed perithallic layer are square or rounded, 4—7 μ in diameter, or sometimes a little vertically elongated.

The conceptacles of sporangia much resemble those in *L. mesomorphum*, 400—600 μ in diameter, not sharply defined but sometimes slightly flattened in the central parts. They frequently grow down into the frond. The sporangia are four-parted, about 120 μ long by 60 μ, generally with enduring interwalls.

The present species has been gathered on the coast of Bermuda, herb. W. G. Farlow, no. XIII.

L. fumigatum Fosl. mscr.

Thallus crustlike, of indefinate shape and extent, up to about 4 mm. thick, with crowded, small wartlike excrescences. Conceptacles of sporangia 250—300 μ in diameter, slightly prominent and frequently depressed in the central parts. Sporangia two-parted, 80—100 μ long by 30—50 μ.

The species sticks to shells. In the thickest part the crust is about 4 mm. thick, decreasing towards the rather thin peripherical portion. The surface is uneven, provided nearly everywhere with rather densely crowded, small, wartlike or irregular excrescences which frequently are 1—2 mm. in diameter.

With reference to structure the feebly developed hypothallus is composed of up to 22 μ long and thinwalled cells, frequently however shorter, and about 6 μ thick. It sends forth perithallic but rather irregular rows the cells of which are square or rounded, 4—7 μ in diameter, or a little vertically elongated, occasionally up to $1^1/_2$ times longer than broad, or up to about 12 μ long.

The conceptacles of sporangia are scattered or somewhat crowded almost in any part of the crust, partly scarcely raised above the surface of the frond, partly and more frequently a little prominent and disc-shaped, at length nearly always a little depressed in the central parts. The roof is traversed by about 20 muciferous canals. In the examined conceptacles I only met with two-parted sporangia (and a solitary three-parted), partly with enduring inter-

walls partly not. The conceptacles at length grow down into the frond in great numbers.

This species rather reminds one partly of *Goniolithon elatocarpum* partly *Lithothamnion Sonderi* in habit. Otherwise it seems to stand nearest to *L. funafutiense.* As regards the conceptacles it shows some relation partly to *L. obtectulum* partly *L. Engelhartii.* Young specimens much approach certain forms of *L. Lenormandi* both in habit and structure.

Only known from the southern coast of Australia, gathered in Half-moon Bay, Port Phillip Bay, Victoria by Mr. J. Gabriel.

L. Lenormandi (Aresch.) Fosl.

Norw. Lith. p. 150; Melobesia Lenormandi Aresch. in J. Ag. Spec. Alg. 2 p. 514.

f. *australis* Fosl. mscr.

The crust as in f. *sublævis,* but frequently thicker, the conceptacles of sporangia less prominent, and the hypothallic cells a little larger.

A number of crustlike calcareous Algæ which I got from the southern coast of Australia shows that the above species is more widely dispersed than hitherto known, but on the other hand even more varying than hitherto considered, partly approaching one partly another crustlike species, in southern waters especially *L. tenuissimum, L. siamense* and *L. fumigatum.* Although each of them in their typical development is easily recognisable and in fact much differing, partly one partly the other assumes forms which approach each other. This is especially due in localities where the said species grow gregarious. Here two or three species often grow together on the same substratum and anastomose with each other, or the one species more or less covers the other, and in connection with disturbing influence of animals attached to the same substratum, or to the Algæ, or penetrating the latter, the limits between the species may be extremely difficult to draw.

With reference to the hitherto established forms of *L. Lenormandi* there is a considerable difference between typical specimens of f. *sublævis* and f. *squamulosa,* the latter when first met with

in a steril stage considered to be a separate species. In f. *sublævis* the crust is thin and smooth or almost so, firmly adhering to the substratum, the peripherical portion concentric zonate, with more or less entire margin and a whitish brim. More crusts founded on the same substratum at length become fully confluent, now and then especially towards the margin sometimes showing small elevated edges where two crusts trumble. The conceptacles of sporangia are frequently less prominent than in the typical form, more flattened and often larger, in this respect on the one side approaching *L. Sonderi* and on the other hand *L. læve.* In f. *squamulosa* the scaly and more or less irregular thallus-leaflets are rather loosely formed over each other, at length forming an irregular crust-complex up to about 7 mm. thick and almost loosening itself from the substratum. The conceptacles of sporangia in this form resemble those in f. *typica,* in which they are frequently hemispheric, or when the roof being on the point of dissolving somewhat flattened or depressed in the central parts. The latter and well-known form shows transitions partly to f. *sublævis* partly to f. *squamulosa* which such in fact are nearly connected, but on the other hand must be considered as tolerably well marked forms.

The form *australis* shows variation in another extreme direction than the curious f. *squamulosa,* or to be considered as a further developed f. *sublævis,* with frequently thicker crust than the latter, and the conceptacles even less prominent. The hypothallic, more or less horizontal cell-rows are less in number than in the said form, the cells a little larger and frequently with thicker walls, sending forth a rather vigorous perithallic layer the cells of which resemble those in the typical form, however not so frequently a little vertically elongated, seldom up to $1^1/_2$ times longer than broad, and occasionally with the longest diameter in horizontal direction as in f. *typica.*

The form *australis* has been found in Half-moon Bay, Port Phillip Bay, Victoria, and a solitary specimen agreeing with f. *sublævis* has been gathered at Port Phillip Inlet, east of Port Phillip Bay, both by Mr. J. Gabriel.

Lithophyllum Phil. emend.

Subgen. Eulitophyllum Fosl.

L. craspedium Fosl.

New or crit. calc. Alg. p. 26; Calc. Alg. Funaf. p. 7.

f. *subtilis* Fosl. mscr.

Thallus as in f. *abbreviata*, but more delicate. Branches short, crowded, terete or subcompressed, 2—3.5 mm. thick.

This form in the main accords with f. *abbreviata*, but the branches are only of about half the thickness of those in the latter and several times thinner than in f. *compressa*. They are 2—3.5 mm. thick and in part rather compressed. I have seen but a solitary specimen, and transitions probably occur. It is no doubt a form of the above species, coinciding with this in structure as well as the reproductive organs, but ought on the other hand to be considered a denominated form.

According to the label f. *subtilis* appears in lagoon platform and shoals on Malepe Re, Funafuti. Herb. British Museum.

L. subreduncum Fosl. mscr.

Thallus forming small balls or irregular masses apparently freely developed at the bottom, irregularly branched, branches short, about 3 mm. thick, terete or subcompressed, verrucate and knotty, somewhat crowded and anastomosing, upwards often rather hooked, with rounded ends, or occasionally almost truncate and depressed in the centre. Conceptacles of sporangia forming very small convex prominences or depressed point-like deepenings on the surface of the branches, on a median-vertical section 300—375 μ in diameter.

This species stands near to *Lithophyllum fasciculatum* and almost fully coincides in habit with certain forms of the latter, especially f. *divaricata*, about 3—5 cm. in diameter, and appears like this to develop itself freely at the bottom. The branches are however shorter and even more irregular than frequently in the said species. Besides, it is plainly distinct in structure. The pith-layer is on a median-longitudinal section composed of alternating long and short cells, though not quite regular, the former 22—36

μ long and 9—14 μ broad, the latter 11—18 μ long, and always thin-walled. The perithallic layer is vigorous, with square or up to $1^1/_2$ times longer than broad cells, or 8—18 μ long and 8—11 μ broad.

The species is only known from the Sandwich Islands. Herb. W. G. Farlow, no. XXXI in part.

L. dentatum (Kütz.) Fosl.
List of Lith. p. 10.

f. *sandvicensis* Fosl. mscr.

Thallus resembling f. *aemulans* except the lower branches occasionally being almost terete, the upper and frequently flabellate ones a little thicker, and the central cells shorter than in the said form.

The solitary and fragmentary specimen that I have seen of this form almost coincides in habit with specimens of f. *aemulans* collected by me on the west coast of Ireland. However, it differs from typical f. *aemulans* the lower branches occasionally being almost terete, and the upper which are compressed, more or less broad and flabellate are a little thicker than frequently in the said form.

With reference to structure the central cells are on a longitudinal section frequently shorter than in *L. dentatum*, and more gradually passing into the perithallic layer.

L. dentatum is a species very much varying even in structure and, therefore, I am most inclined to consider f. *sandvicensis* only as an extreme form of the species. I possess a specimen from the coast of California which in habit almost fully accords with typical *L. dentatum* f. *aemulans* and in structure stands between that of the latter and f. *sandvicensis*.

The present from has been gathered on the Sandwich Islands by Mr. J. M. Barnard in 1858, herb. W. G. Farlow, no. XXX.

Subgen. Lepidomorphum Fosl.

L. torquescens Fosl. mscr.

Thallus forming subhemispheric or irregular masses of repeatedly subdichotomous or irregularly divided branches with very

short axes, tangled, curved or suberect, rather crowded and anastomosing, subfastigiate, terete or subcompressed, in the lower part 2—3 mm., upwards attenuating, 1.5—2 mm. thick. Conceptacles of cystocarps convex, subprominent, 250—300 μ in diameter.

I have seen but two specimens of this species. The one is 5—6 cm. in diameter and 3 cm. thick, the other about 10 cm. long, 3—4 cm. broad and 3 cm. thick, the latter apparently being two specimens which have anastomosed.

On a longitudinal median section of the upper part of a branch the pith layer is composed of regularly alternating long and short cells. The former are 34—46 μ long and 6—8 μ broad, the latter 15—25 μ long, and thinwalled. The cells of the rather vigorous perithallic layer are square or frequently elongated, up to twice as long as broad, or 7—15 μ long.

The conceptacles of cystocarps are somewhat crowded in the upper part of the branches, convex, subprominent, with a single orifice, 250—300 μ in diameter seen from above. On a section they sometimes appear almost half-moon shaped. Conceptacles of sporangia are unknown.

The present species seems to stand nearest to *L. byssoides*, but is a little coarser and the branches frequently more curved. In structure it differs much from the latter and rather approaches *Lithoph. moluccense.*

The place of growth of this easily recognisable species unfortunately is not known with certainty, however either being Mauritius or the West Indies. A specimen is labelled „Mauritius? Coll. Agassiz", herb. Farlow, no. XXXIV, and another one „locality unknown, coll. Agassiz", herb. Farlow, no. XXXV, but the latter most probably has been gathered in the same place as the former.

L. Farlowii Fosl. mscr.

Thallus forming up to about 1 mm. thick crusts on stones, with numerons irregular, about 1 mm. thik but often anastomosing tubercles or short branches. Conceptacles of sporangia subprominent, subhemispheric, with an apical pore. Sporangia fourparted, 90—100 μ long by 50—60 μ.

In New or crit. calc. Alg. p. 26 I referred a fragmentary specimen in Thurets (Bornet's) herbarium from California to *L. Yendoi,* and shortly after I considered two young specimens also from the Californian coast, collected by Dr. De Alton Saunders, as belonging to the same species. In the said collection of calcareons Algae that Prof. W. G. Farlow kindly sent me I met with older specimens of the same form. It is closely allied to *L. Yendoi,* and young specimens are next to impossible to separate from the latter. The diflerences are however shown to be considerable enough to keep it distinct and, therefore, I allow myself to propose the above name.

As lately seen in specimens from the Gulf of Siam, *L. Yendvi* in fact shows no tendency to develop excrescences. Very small ones sometimes are formed, or the crust becomes somewhat uneven in an old stage, partly however by growing over small extraneous objects partly trumbling crusts forming small and irregular ridges.

In *L. Farlowii* on the other hand the crust develops small tubercles even in a young stage, and older they become more and more numerons, at length densely crowded but rather irregular, and often anastomosing, attaining a height of about 2 mm. In an old stage the said tubercles or short branches occasionally are provided with fungously thickened ends, or irregular new formations are formed, in part however caused by covering up extraneous objects. The species then differs much from *L. Yendoi* [1]) in habit and approaches *L. Marlothii,* the latter however being coarser and differing in structure.

Also with reference to structure the present species is very nearly related to *L. Yendoi.* The perithallic cells are partly square or rounded, 5—7 or up to 9 μ in diameter, partly vertically or horizontally elongated, 5—10 μ, or occasionally up to 12 μ long by 4—6 μ. The corresponding cells in *L. Yendoi* are sometimes a little larger than the average of size quoted l. c., but in *L. Far-*

[1]) It is on the other hand a question wehther *L. Yendoi* and *L. decipiens* must not be considered as forms of one and the same species. Some specimens from the West Indies seem to point in this direction.

lowii they are on the whole a little larger than in the former, and more often vertically elongated.

The conceptacles of sporangia are subprominent, subhemispheric, with a central pore, about 220 μ in diameter seen from above, and the roof at length somewhat decorticated. The sporangia are four-parted 90—100 μ long and 50—60 μ broad.

The species is known from California, Monterey, Farlow in herb. Bornet, and herb. Farlow no. I; Pacific Grove, Dr. De Alton Saunders, no. 436 a. Besides a young specimen most probably belonging to the same species has been collected on Baranoff Island, Dr. De Alton Saunders, no. 438.

Goniolithon Fosl.

Subgen. Cladolithon Fosl.

Thallus branchy. Conceptacles of sporangia almost superficial with rather short tip, not growing down into the frond.

Tppe: *G. frutescens* Fosl.

G.? strictum Fosl. mscr.

Thallus forming large masses repeatedly subdichotomously branched, branches in the lower part of the frond somewhat spreading and curved, terete or occasionally slightly compressed, up 2 mm. thick, rather anastomosing, here and there with side-branches isssuing at right angles, upwards densely crowded, erect, fastigiate and straight or sometimes a little curved, terete and feebly tapering, 1—1,5 mm. thick, with rounded ends.

The solitary and somewhat fragmentary specimen that I have seen appears to have been attached, and is about 14 cm. 10 cm. broad and 6 cm. thick. It is of a loose consistency and very brittle.

A mediam longitudinal section of a branch shows a pith layer composed of rather regular radiating cell-rows the cells of which are frequently 2—3 times longer than broad, 35—55 μ long and 15—25 μ broad, with thin walls. The perithallic layer is composed of less regular cells wich are partly square or somewhat roun-

ded, partly vertically elongated, 12—25 μ long and 12—20 μ broad. Besides are here to be found more or less numerous large cells which are considered to be heterocysts.

Although the specimen is steril I do not hesitate to adopt it as a new species, but I am not certain whether it in fact is referrible to *Goniolithon* or *Lithophyllum (Lepidomorphum)*. However, I am most inclined to refer it to the former genus, as heterocysts are present. Such are commonly to be found in the said genus, but hitherto at least never met with in *Lithophyllum*, nor in *Lithothamnion*. The species stands nearest to *G. frutescens*, which it approaches especially in structure.

The present species is with certainty only known from Florida, A. Agassiz in herb. Farlow, no. XX.

Some fragments of a steril specimen gathered in Bahamas, herb. Farlow, no. XXIV, seem however to belong to the same species. The branches are more diverging and on the whole more irregular than in any part of the type, though nearly allied to those in the lower part of the latter and, therefore, probably being fragments of a younger specimen of the species in question.

G.? intermedium Fosl. mscr.

Thallus forming almost obpyramidal masses of rather erect, crowded, subdichotomously divided branches with short axes not curved or slightly so, rather anastomosing, with small and wart-like or longer and branch-like side branches, the latter sometimes issuing at nearly right angles. Branches $1^1/_2$—2 mm. thick, terete or subcompressed, slightly attenuating upwards or not, with obtuse or almost truncate ends occasionally depressed in the centre.

The only specimen hitherto seen is 6 cm. high by a diameter in the thickest part of 3—4 cm.

On a median longitudinal section of the upper part of a branch the cells of the pith layer are $1^1/_2$—3 times longer than broad, or 25—38 μ long and 10—18 μ broad, with rather thin walls. In the very feebly developed perithallic layer occur scattered heterocysts.

The said specimen is steril, but notwithstanding this I venture to consider it specifically distinct from *G. strictum*, to which it

appears to be closely allied, or standing between this and *G. spectabile*. It is separated from the former especially by its shorter axes and smaller cells. It differs much in habit from the latter and distinguishes itself especially by its erect and more or less straight branches and frequently narrower cells with thinner walls.

The species is only known from Bermuda, M. Wadsworth in herb. Farlow, no. XXI.

G.? spectabile Fosl. mscr.

f. *typica*.

Thallus forming subhemispheric masses irregularly subdichotomously branched with frequently short axes, branches somewhat curved, crowded, terete or subterete, 1.5—2.5 mm. thick, subfastigiate.

f.? *brevifulta* Fosl. mscr.

Thallus forming small nodules or irregular masses branched as in f. *typica*, branches however less crowded, sometimes rather diverging, and knotty.

In Riksmuseum in Stockholm is to be found a large but steril specimen of a calcareous Alga from Bermuda which has been collected some years ago by Mr. C. V. Forsstrand. At first I considered it identic with *Lithophyllum byssoides*. It rather approaches certain forms of this species in appearance, but is on the whole coarser than any form of the latter, and the structure is different. Besides it probably belongs to the genus *Goniolithon*. On the other hand it approaches certain forms of *Lithothamnion Ungeri* in habit, but otherwise being quite different from the latter. Although steril I venture, however, to consider it an undescribed species.

The said specimen, the above f. *typica*, is subhemispheric, about 32 cm. long, 24 cm. broad in the broadest part, and about 12 cm. thick. It seems at first to have been attached, showing however a tendency little by little to loosen itself from the substratum. It is repeatedly but irregularly subdichotomously branched, with frequently short axes. The branches are somewhat curved, much anastomosing especially in the lower part of the frond, crowded, upwards however more free and here and there some-

what diverging, terete or subterete, 1.5—2.5 mm. thick, occasionally knotty, and slightly attenuating with rounded ends.

Another and smaller specimen about 12 cm. in diameter and 5 cm. thick was also collected in the same place. It is rather rubbed in the part turning upwards.

In structure the species stands near *G. strictum*. On a median vertical section the cells of the pith layer are frequently $1^1/_2$—$2^1/_2$ times longer than broad, or 25—40 μ long and 12—20 μ broad, most often with rather thick walls. In the rather vigorously developed perithallic layer the cells are square or more or less vertically elongated, however rather irregular in size, frequently 12—25 μ long and 12—18 μ broad, and here are to be found rather numerous large cells considered to be heterocysts.

A small specimen 4—5 cm. in diameter also from Bermuda (herb. Farlow, no. XIX) seems to belong to the same species. It is more irregular and the branches are more diverging than frequently in the typical form of the species, upwards now and then compressed and somewhat approaching a specimen from the same place delineated by Nelson and Duncan, Hist. Corall. pl. 27, fig. 10.[1]) It almost fully accords in structure with the present species, and is probably to be regarded as a form of it, but also this unfortunately being steril.

Still another, small and fragmentary, somewhat stunted specimen from Bermuda (herb. Farlow, no. XVII) is nearly connected in habit with the typical form, but in structure it somewhat approaches *G. strictum,* with a little longer cells with thinner walls than frequently in the present species.

A specimen from Florida, collected by A. Agassiz (herb. Farlow, no. XXIII) stands very near the present species, but I am not sure whether it is really to be considered a denominated form or perhaps a separate species. It has almost the shape of a low bush about 5 cm. high and 5—6 cm. in diameter, with less crowded or somewhat spreading branches, here and there with

1) Nelson and Duncan, On some Points in the Histology of certain Specie of Corallinaceae. Trans. Linn. Soc. Ser. 2. Bot. Vol. 1, p. 197. London 1876

rather numerous short side-branches. The branches are in the lower part occasionally a little thicker than in *G. spectabile,* up to about 3 mm., and sometimes a little more attenuating upwards. In structure it almost fully coincides with the latter, however here and there with a little longer cells and thinner walls. The specimen appears at any rate to be closely allied to the species in question. It bears a solitary conical conceptacle about 800 μ in diameter at the base.

A steril specimen from Mauritius, herb. Prof. Jadin, no. 549, also represents a form closely related to *G. spectabile,* the above f. *brevifulta,* but also this being steril I do not know whether it perhaps is a separate species. It surrounds a piece of a branch of a Coral, forming a somewhat irregular nodule about 7 by 4 cm. It is branched in the same manner as f. *typica,* the branches of about the same thickness, but less crowded, in part rather diverging, rather curved and knotty.

The latter form in the main coincides in structure with f. *typica,* only the cells of the pith layer frequently being slightly shorter and the perithallic layer not so vigorously developed, sometimes with a thin layer of subhyaline cells.

Two other and small specimens labelled Mauritius? — herb. Farlow, no. XXXII—XXXIII, on the one side stand near to the above mentioned small specimen from Bermuda, herb. Farlow, no. XIX, and on the other hand closely related to f. *brevifulta* are probably to be referred to the latter.

The typical form of the species in question is with certainty only known from Bermuda, and f. *brevifulta* only known from Mauritius.

Subgen. Herpolithon Fosl. mscr.

Thallus crustlike. Conceptacles of sporangia subimmersed with elongated tip or constricted above the middle, the latter part frequently at length falling away. Conceptacles growing down into the frond.

Type: *G. Notarisii* (Duf.) Fosl.

G. elatocarpum Fosl.

New or crit. calc. Alg. p. 23.

f. *australasica* Fosl. mscr.

Thallus more smooth than in the typical form, and the cells smaller.

This form assumes suborbicular crusts on a plain substratum, or almost surrounds small stones. It is up to about 2 mm. thick, here and there with very small excrescences. Also in structure it is closely related to the typical form, but the cells are frequently a little smaller than in the latter. The conceptacles look small and not well marked after the upper part has fallen away.

The present form partly approaches certain forms of *G. Notarisii* partly rather resembles *Lithothamnion funafutiense* f. *purpurascens* in habit. On the other hand, *G. Notarisii* sometimes may be difficult to separate from specimens of *Lithothamnion Philippii* not furnished with conceptacles of sporangia, and even in structure the limits are not always easy to draw. The conceptacles of sporangia in the genus *Goniolithon* in certain stages rather approach in shape those of cystocarps in *Lithothamnion*, and, therefore, such specimens of the said species may also be confounded without closer examination.

The typical form of the present species is only known from the south coast of Africa; f. *australasica* has been picked up from a depth of 3—5 fathoms in Western port, Victoria, and kindly communicated to me by Mr. J. Gabriel.

G. Börgesenii Fosl. mscr.

Thallus forming irregular, 2—5 mm. thick crusts on Corals, with wartlike or irregular excresences frequently 3—5 mm. in diameter. Conceptacles (of sporangia?) subhemispheric with a central pore, 300—400 μ in diameter.

The crust develops more or less numerous, smaller or larger, wartlike or irregular excresences which sometimes are crowded and anastomosing. However, these excrescences not seldom are due partly to the uneveness of the substratum partly to their co-

vering up extraneous objects. Besides, in most of the specimens seen a great number of Bryozoa and other animals contribute to the irregularity in the development of the plant, and in part also appear to contribute to divergences in structure. In this respect it rather reminds one of *Lithothamnion funafutiense,* the league between plant and animal almost amounting to symbiosis.

With reference to structure the species is more irregular than any other one known to me. In a couple of sections examined I have not seen any real hypothallic layer, but it may be remarked that the crusts often almost alternate with Bryozoa or other animals, and the lower parts of a crust sometimes at least are almost mouldered. The basal cells seem to be elongated and vertically oblique. Otherwise the layers of tissue are very irregular. The cells are frequently rounded, seldom a little vertically elongated, partly small, 5—10 μ in diameter, partly and more frequently larger, 10—18 μ, or sometimes 25, occasionally up to 30 μ in diameter. Here and there on a section are to be seen short or longer, horizontal or feebly curved but indistinct rows of minute cells at intervals of 3—6 layers of large cells. In the cortical layer are some scattered and large ones which appear to be heterocysts.

The conceptacles are subhemispheric or subhemispheric-conical, 300—400 μ in diameter seen from above, and perhaps being those of sporangia with the upper part fallen away, if not in fact stunted organs of one or other kind without developed spores. I have examined a rather great number of these conceptacles, but I have not succeeded in finding any trace of spores, partly being empty partly filled with carbonate of lime in compact masses, or animals, or sometimes even hard and reddish masses apparently of some animal origin. On a section the conceptaeles most nearly agree with those in *Goniolithon.*

However, I am not sure whether the species in fact is a *Goniolithon* or perhaps *Lithophyllum (Lepidomorphum).* Here I refer it to the former because it in several respects stands nearest to *G. Notarisii,* although rather differing in habit, in which respect

it approaches *Lithoph. verrucosum,* the latter hitherto only known from Australia. *G. Notarisii* is an extremely varying species, and the limits of it appear to be difficult to draw judging from the material at my disposal. I venture however to adopt the present plant as a new species especially on account of the structure which certainly rather approaches forms of *G. Notarisii,* but on the other hand it cannot be referred to this.

The species has been collected at St. Croix, West India, by Mr. F. Börgesen. Here it grows together with a somewhat stunted form of *G. mamillare.* A. yong specimen on a Coral from Barbados (Prof. G. Lagerheim) seems to belong to the same species.

G. Udoteae Fosl. mscr.

Thallus crustlike, of indefinite shape and extent, 150—200 μ thick, with almost smooth surface. Conceptacles (of sporangia?) conical, 800 μ in diameter at the base.

The species forms light rosy, suborbicular, at length confluent crusts of indefinite shape and extent on *Udotea,* 150—200 μ thick. New crusts are occasionally formed upon the primary, or when trumbling the one crust sometimes stretches itself over the other but loosely clinging to the subjacent. The surface is smooth or slightly rugged, in the latter case mainly caused by covering up small extraneous objects.

A section of the crust shows a proportionally vigorous hypothallic layer occupying almost the lower half of the crust. It is composed of rather irregular cells which are frequently elongated and up to twice as long as broad, or 15—30 μ long and up to 15 μ broad. The lower rows are almost horizontally stretched over the substratum. The perithallic cells are rounded, 7—15 μ in diameter, sometimes however square or a little vertically elongated. Heterocysts are rather numeraus and large, about 36 μ long.

I have seen but a couple of not well developed conceptacles on specimens taken in January—March, and I am not sure whether they are those of sporangia or perhaps cystocarps. They are

conical, about 800 μ in diameter at the base and of about the same height.

This species stands near to *G. Notarisii*, but is distinguished both in habit and structure.

It is hitherto only known from West India, on *Udotea flabellata* at St. Croix, Little Princess, collected by Mr. F. Börgesen.

Melobesia Lamour. emend.

Subgen. Eumelobesia Fosl.

M. bermudensis Fosl. mscr.

Thallus forming delicate patches of indefinite shape and extent on stones, about 30 μ thick, superposing at length up to 150 μ thick. Conceptacles of sporangia superficial, hemispheric-conical, 150—180 μ in diameter. Sporangia four-parted, 55 μ long by 30 μ.

The species forms small or larger, more or less irregular patches on a kind of loose limestone, at length confluent or nearly so, of indefinite shape and extent, with entire or crenulate margin. The crust is not quite smooth which however apparently depends on the uneveness of the substratum. It is dull, and the colour is in a dried state a greyish-white, only a little differing from that of the substratum, however here and there with a feeble rosy shade.

On a vertical section of the crust the basal cells are shown to be square or most frequently vertically elongated, 10—18 μ high by 10—12 μ, with rather thick walls and very small cortical cells. A solitary layer of a crust frequently has a thickness of about 30 μ, but very often the one crust stretches itself over the other, and up to 5 or 6 superposing crusts are sometimes to be found by a thickness of up to about 150 μ, each of them partly loosely partly closely clinging to the subjacent.

The conceptacles of sporangia frequently are densely crowded especially in somewhat extended crust-complexes, superficial and hemispheric-conical, 150—180 μ in diameter at the base. The sporangia are four-parted, about 55 μ long by 30 μ.

The species stands on the one side near to *Melobesia caspia*

Fosl. and on the other *M. confervicola* (Kütz.) Fosl. It much resembles the former in habit, but differs especially as regards the conceptacles as well as in structure, and so also in part as regards the latter but hitherto not well known species.

The present species is only known from Bermuda. Herb. W. G. Farlow, no. XXVII.

M. Cymodoceae Fosl. mscr.

Thallus at first forming almost orbicular, afterwards confluent patches of irregular shape and extent on the leaves of *Cymodocea*, composed of a solitary layer of cells except in the neighbourhood of the conceptacles. Conceptacles of sporangja partly solitary, subhemispheric or subhemispheric-conical 200—280 μ in diameter, partly confluent in short streaks or small whorls. Sporangia four-parted, 110 μ long by 55 μ.

In a young stage the species forms scaly, almost orbicular or sometimes reniform patches which in a more advanced stage often are crenate or irregularly lobed, afterwards more or less confluent and of indefinite extent, frequently however with rather visible limits between each crust. The one crust sometimes stretches itself over the other, or cuniform between each other, and at length almost covering the leaves of the host. The colour is in a dried state greyish with a rosy shade, or light rosy.

On a vertical section the basal cells are up to about $1^1/_2$ times higher than broad, or 10—12 by about 7 μ, with rather thick walls. Seen from above the cells are in the monostromatic part 12—18 μ long and 8—12 μ broad, with small cortical cells.

The conceptacles of sporangia are much varying in external appearance, occupying the greatest part of the crust, partly solitary but frequently crowded, subhemispheric or subhemispheric-conical, 200—280 μ in diameter, partly and more frequently confluent, forming short streaks on the surface of the frond, or very often small whorls composed of 4—6 confluent conceptacles looking like a large and solitary one with depressed centre, or now and then small flattened wartlike prominences reminding one of a rather

large sorus with almost whorled orifices. The sporangia are four-parted with a very short foot, about 110 μ long by 55 μ.

The species grows on the leaves of *Cymodocea antarctica* and is hitherto only known from the southern coast of Australia, gathered in Port Phillip, Victoria, by Dr. F. v. Müller according to specimens in berb. Prof. N. Wille. Specimens long ago received from the late Prof. Areschoug labelled Victoria are probably from the same locality as the above.

Printed 18 II 1901.

ARKÆOLOGISKE UNDERSØGELSER

I 1900

AF

OBERSTLØJTNANT R. ZIEGLER

DET KGL NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 7

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1901

Paa søndre side af halvøen mellem *Eresfjorden* og *Eidsvaagsbugten* — ved enden af *Langfjorden,* som i en udstrækning af ca. 3 mil skiller „Romsdalshalvøen" og dens selvstændige fjeldkomplekser fra de indre Romsdalsfjeldmasser, ligger gaardene *Bogge.* Paa Eidsvaagsiden af halvøen er nærmeste gaard *Nessets* præstegaard, og forbi disse gaarde er for tiden under oparbejdelse en chaussé, der langs de bratte fjeldsider vil komme til at danne forbindelse for trafik og turistliv mellem Eidsvaag og *Eikisdalens* naturskjønne fjeldtrakter. Seet fra Bogge fortoner Eikisdalsfjeldene sig som mægtige tinder og stup med enkelte takker øverst, bratte rygsider, slakke, skarpe egger og svagtheldende fjeldflaaer indover mod de næsten lodrette nederste afstyrtninger mod dal og fjord.

I hine tider, da indlandsisen endnu hævede sine mægtige bræmme i de indre fjeldregioner, efterat „Storbræen" under sin svinding forlængst havde blottet øer og skjær udenfor mod havet, laa Eresfjordens og Eikisdalens bassin som en afløbsrende for jøklernes is- og grusmasser; fjeldsiderne op fra fjorden af ved *Bogge* viser dette tydeligt nok. Den nordøstlige fjordlinje gjør her en bøj, det mægtige tryk stod paa dette sted omtrent bent paa, og glatte *svaberg* viser, med hvilken magt ismasserne og deres skuringsmateriale, grusen, her har maattet presse sig frem under sin vandring udover. Fjeldsiden ned imod fjorden har oprindelig faldt af i flere uregelmæssige terrasser, hvis afheldninger nu paa længere strækninger danner glatte skuringsflader, „svaberg". Og i et af dem har disse kysters vistnok første *mennesker* ogsaa efterladt sig tause, men talende spor.

Ca. 300 m. østenfor *Yttre Bogges* huse er der i fjeldfladen indridset en gruppe dyrefigurer, der længe har været paaagtet af strandens beboere, og som vistnok kun gaardenes isolerede beliggenhed har hindret en mere udstrakt agtpaagivenhed paa. Højden

over flomaal er 24 m., men øverste terrasse af svaberg ovenfor ligger næsten dobbelt saa højt. Har — hvad der vel er grund til at antage — fjeldsiden paa dette sted ligget *lavere* i forhold til havfladen, maa altsaa *kystlinjen* have sænket sig i samme mon som *landet* steg; men — til *mere* end et snes meter kan ialfald hævningen ikke have udstrakt sig, siden denne helleristning blev til. Ejendommeligt er det i denne forbindelse, at *myrlaget* i landskabet om den nordenforliggende Eidsvaags bund — efter en kurve, som noget nær synes at svare til helleristningens højde o. h. — differerer paafaldende i dybde ovenfor og nedenfor. Langs hovedvejen over det ca. 8 km. brede eide mellem Eidsvaag og *Eidsøren* ved Sundalsfjorden viser myrbruddene opover indtil omtr. i samme højde som Bogge kun en forholdsvis ringe dybde, medens de længere oppe paa eidet temmelig brat voxer til en dybde af indtil flere meter; dette viser sig ogsaa rundt om i fjordbundens landskab.

Ristningernes hovedfigur er en stor elg med hovedet vendt mod øst.*) Konturlinjernes dybde og bredde er i det væsentlige ens, *bredden* 4.3—5 cm., dybden 1—1.5 cm.; deres *tversnit* skaalformigt med afrundede sidekanter, en form, som i det væsentlige vistnok har eksisteret allerede fra deres oprindelse af, om ogsaa senere *forvittring* kan have bidraget noget til udjevningen. Bjergarten er nemlig saa haard, at vejr og vand neppe kan have afstedkommet den i saa betydelig mon som forholdet viser.

De øvrige figurer er i sine former saa udpræget forskjellige fra elgfiguren, at man af den grund fristes til at antage, at de skriver sig fra en anden tid og andre hænder. Om de er *ældre* eller *yngre*, og om de enkelte figurer i de tilsyneladende forskjellige *grupper* indbyrdes skriver sig fra samme tid, synes uvist. Etpar enkelte streger ved den figur, der krydser elgfigurens forben, skulde kunne tyde paa yngre dato, men selve stregene er saa utydelige,

*) Højden er (kfr. tegningen) 1.55 m., *kroppens* længde fra bryst til bagpart 1.3 m., fra snude til bagpart 2.0 m., tykkelse paa midtpartiet 0.75 m.; *benenes* højde 0.85 m., afstand under bugen 0.54 m., laarbredde 0.34 m., ved hælleddet 0.10 m., ved hovleddet 0.07 m.; forbenets bredde oventil 0.21 m., ved knæet 0.10 m.; hovlængderne 0.11 m.; *hovedets* længde 0.53 m., bredde over snuden 0.16 m.; halsens bredde ved hovedet 0.32 m., nærmest kroppen 0.53 m.

at tvivlsmaalet ikke synes at kunne løses herved. Heller ikke er linjerne med hensyn til dybde og bredde og *kanterne* væsentlig forskjellig fra elgfigurens; ved de fleste større og tydelige figurer er tversnittets dimensioner næsten nøiagtig de samme. At disse figurer skal antyde *ren* er vel utvivlsomt, — *muligens hjort.* Den enkelte figur længst tilvenstre minder om renflokkenes „vagtsemle".

Angaaende linjernes *tilvirkningsmaade* i det haarde graastensberg er det naturligvis vanskeligt at udtale noget bestemt. Efter min formening er de fremkommet ved *gnidning* med en haardere stenart, — hvad deres jevne, i profil halvrunde form og afrundede sidekanter synes at bekræfte —, og *er* dette tilfældet maatte vel muligens rester af det anvendte arbejdsmateriale kunne være at finde nedenfor i de til svaberget stødende jordlag. Nogen undersøgelse i denne henseende tillod tiden mig ikke.

Spørgsmaalet om, i hvilken *hensigt* dette vistnok møjsommelige arbejde har været udført, vil det ligeledes være ønskeligt at yttre nogen formening om. De i sædvanlige helleristninger saa almindeligt forekommende skibsfigurer mangler her ganske. Tanken om nogen bedrift paa sjøen er altsaa ikke søgt gjengivet. Skulde her eller i nærheden have været vejdestedet for en periodisk drivjagt fremover halvøen og figurerne være indristet i en eller anden betydning i forbindelse hermed?

At specielt *stenaldersfolket* har levet og færdes i disse trakter i forholdsvis stor mængde, bevises ved antallet af sten- og flintesager, der fra disse egne til dato er indkommet til samlingerne. At det ikke er meget større, skyldes vistnok væsentlig uvidenhed og ligegyldighed af vedk. findere.

Under et ophold paa Eidsøren fik jeg opspurgt en „flintedolk", som skulde være funden paa *Toven,* den øverste gaard paa ejdet, men den var i en skolelærers besiddelse og var ikke til at erhverve for samlingen. Dens konturrids vedligger. Derimod var jeg saa heldig at faa indkjøbt en øxe af sten med rundt skafthul, temmelig slidt og forvittret, fundet i myren — ligeledes paa Toven.

Molde 9—3—1901.

Bogge seet fra Fjorden.

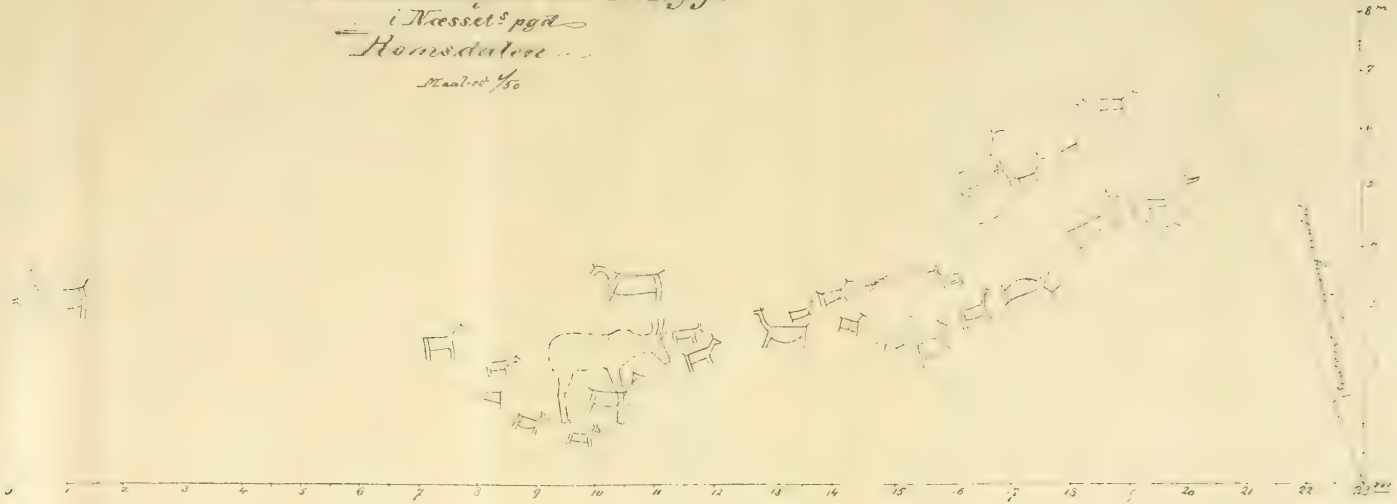
Helleristningen ved Bogge
i Næsset's pgd
Romsdalen
Maalest 1/50

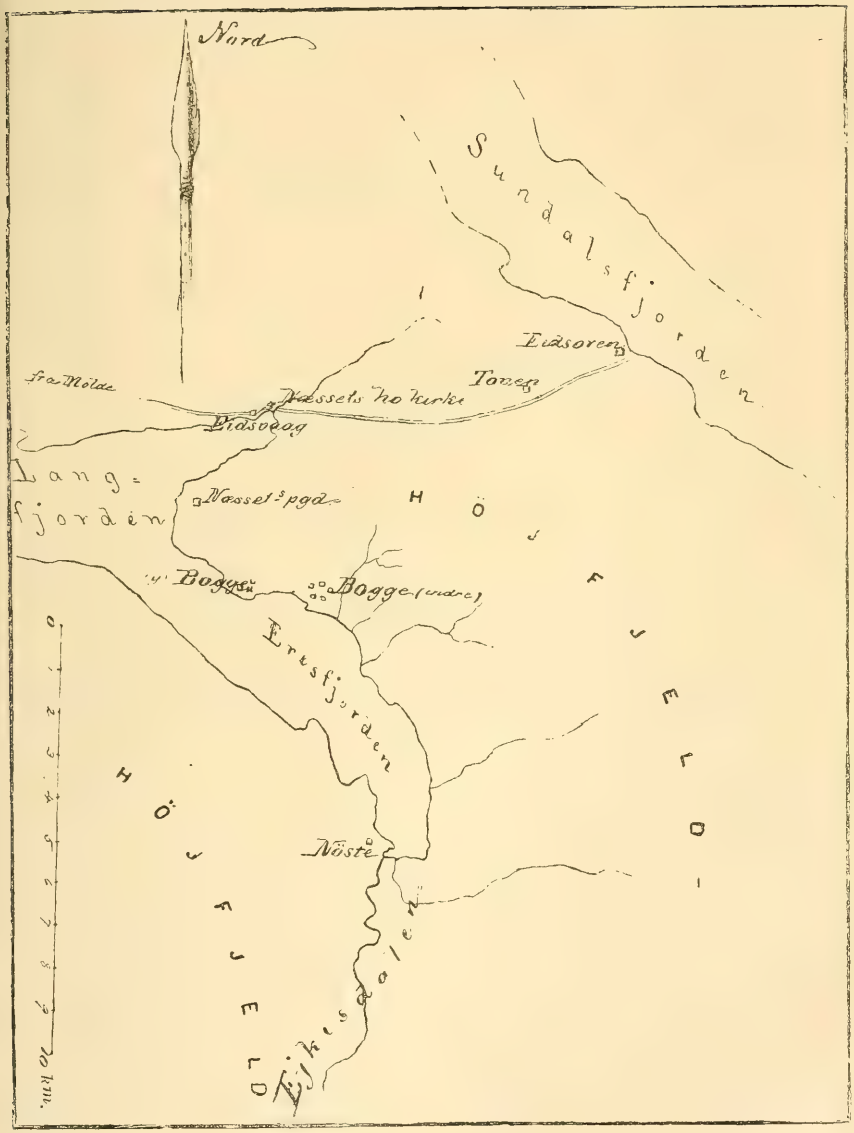
Nord
Sundalsfjorden
Eidsoren
Tonen
fra Molde
Næssets ho kirke
Eidsvaag
Lang=
fjorden
Næsset's pgd.
HÖJFJELD
Bogge
Bogge (indre)
Eresfjorden
HÖJFJELD
Nöste
Ejkesdalen
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 km.

HELLERISTNINGER

VED GLOMEN I MELØ HERRED I NORDRE HELGELAND

AF

AMUND HELLAND

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 8

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1901

I Glomen eller Glomsfjorden (Glomfjorden paa Nissens kart), en fjord, som gaar ind mod østsydøst mod den nordlige del af Svartisen, angaves at forekomme „forsteninger" af ren, elg, bjørn og kveite.

I den anledning reiste jeg derind i august 1897. De angivne forsteninger viste sig at være helleristninger. Bergarten er en lys granit, finkornet og glimmerfattig, i høiderne overleiet af en mægtig lagdelt formation, sandsynligvis glimmerskifer.

Selve fjordbunden, hvor helleristningerne forekommer, er her ubeboet; et vand *Fykanaavatn* (Fykanaagvatn synes befolkningen at sige) ligger her i en høide af circa 81 meter og sender sit afløb *Fykanaaen* ned til fjordbunden i en mægtig fos.

Fjeldet omkring Fykanaavatn, graniten, er paa flere hundrede arers udstrækning helt nøget, med flade eller jevne svaberg, hvilke er bedækket med overmaade talrige friktionsstriber efter bræer med retning mod n. n. v. Det er ikke ofte man ser et saa stort felt med saa talrige striber ligge saa uforandret lige i dagen som her. Disse store flader er saa jevne, at de egner sig godt til helleristninger, og der angives at forekomme ialt 24. Jeg har seet 16.

Tegningerne ligger i en høide fra 95 til 140 meter over havet og i en afstand af circa $1^1/_2$ km. fra havbunden, paa nordsiden af vandet i nogen afstand fra dette, og ikke alle tæt sammen, men nogle her og andre der, spredt med nogle hundrede meters afstand.

Hoslagt følger 6 tegninger, tre ren, en elg, en bjørn med et hoved af ren, samt en fisk, alle i maalestokken $^1/_{20}$.

Omridsene eller stregene er 1 til 2 centimeter brede, fjeldet omkring er som sagt nøget, dog med et svagt overdrag af lavarter, og disses forekomst i stregerne viser, at tegningerne ingenlunde er moderne. Hvis man fører fingrene tvert over stregene eller om

ridsene af tegningerne, føler man, at fjeldet ikke er saa ru i selve stregene; disse eller tegningerne i det hele synes da at være fremkomne ved at skure overfladen, vistnok med stene. Omridsene er ikke dybe.

Folk er tilfældigvis blevet opmærksom paa disse ristninger; nogle siger, at de har været iagttagne i slutningen af sekstiaarene, men det er først i det sidste aar, at der er blevet talt noget om dem udenfor bygden.

20 august 1897.

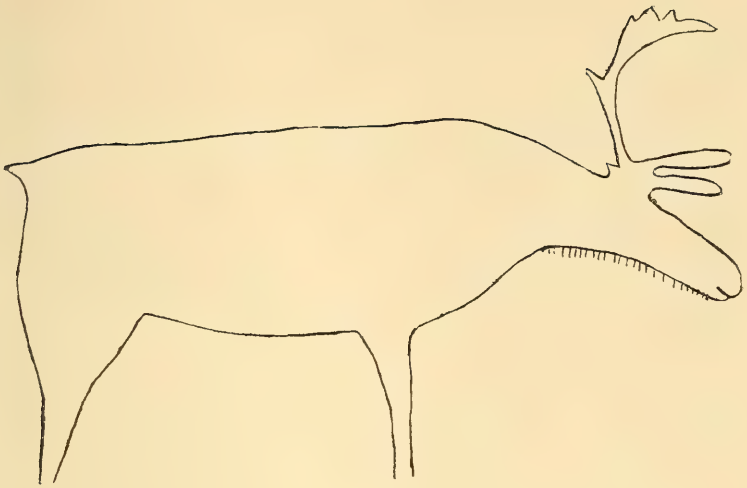

1

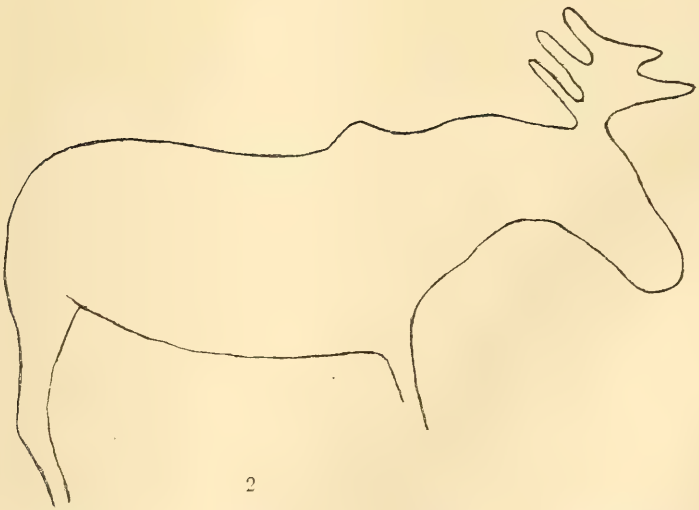

2

3

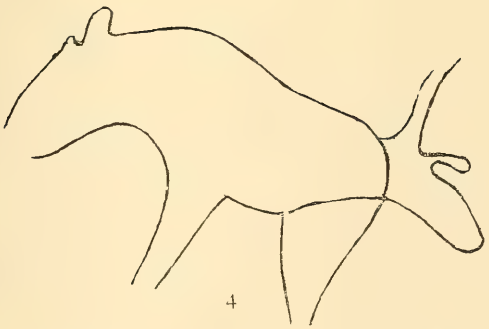

4

5

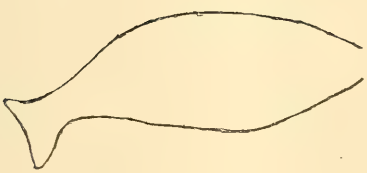

6

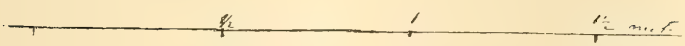

DET KONGELIGE NORSKE

VIDENSKABERS SELSKABS

AARSBERETNING

FOR

1900

AKTIETRYKKERIET I TRONDHJEM
1901

Direktionens Aarsberetning for 1900.

Selskabets Byggevirksomhed, der efter Opførelsen af Østfløien havde hvilet i forrige Aar, blev atter besluttet gjenoptaget Vaaren 1900. Efter at der var udstedt de fornødne Anbud, begyndte Opførelsen af den projekterede Sydfløi ud paa Sommeren, og Bygningen blev bragt under Tag, og Indredningen tildels paabegyndt inden Aarets Udgang.

Forinden man gik i Gang med Arbeidet, havde man imidlertid fundet det fornødent at underkaste de foreliggende Planer og Overslag en fornyet Gjennemgaaelse, og denne Gjennemgaaelse førte til, at man besluttede at foretage enkelte Forandringer i Byggeplanen. Af disse kan særlig fremhæves, at man for at skaffe udvidet Plads vedtog at forøge Sydfløiens Længde med 2 M., og at man for bedre at kunne udnytte Rummet paa Loft og i Kjelder besluttede at ombygge Hovedtrappen og opføre den af Sten istedetfor som oprindelig forudsat af Træ. Disse Forandringer i Forbindelse med de forøgede Arbeidspriser og Priser paa Byggematerialier nødvendiggjorde nogen Forhøielse af Omkostningsoverslaget, idet det blev beregnet, at det nye Byggeforetagende (Sydfløien og en Paabygning med 1 Etage af Partiet mellem Bibliotheks- og Musébygningen) vilde medføre en samlet Udgift af ca. 57000 Kr. (hvoraf 10,000 Kr. til Inventarium).

Selskabets Byggefond udgjorde ved Udgangen af 1899 henimod 20,000 Kr., hvoraf 15,000 Kr. var bevilget Selskabet som Bidrag af Statskassen for Budgetterminen $^1/_7$ 1899—$^{31}/_3$ 1900. Efter hvad der var Forudsætningen ved denne Beregning, turde man desuden gjøre Regning paa et yderligere Statsbidrag for Terminen $^1/_4$ 1900—$^{31}/_3$ 1901 af 5,000 Kr., hvilket Beløb ogsaa af Storthinget blev

bevilget efter Direktionens derom indsendte Andragende. Der vilde imidlertid efter Overslagene kræves en yderligere Byggekapital af 32,000 Kr. til Fuldendelse af Byggearbeidet. Dette Beløb haabede man at kunne tilveiebringe ved fortsatte Bidrag dels af Brændevinssamlaget, dels af Staten. Man androg saaledes Brændevinssamlaget om, at der maatte tilstaaes Selskabet et Bidrag til dets Byggefond af 15,000 Kr.; men opnaaede kun et Bidrag af 4,000 Kr. af Samlagets Overskud for 1899. Ligeledes indsendte man til Statsmyndighederne Andragende om et Bidrag af 20,000 Kr. af Statskassen. Men paaberaabte sig i Andragendet, at Staten har ydet meget mindre til Opførelse af Lokaler for Selskabet, end det har været Tilfældet ligeoverfor andre lignende Institutioner her i Landet. Saaledes har Staten intet Bidrag ydet til Opførelsen af Østfløien og heller ikke til Selskabets ældste Bygværk i 60-Aarene, og ved Byggearbeidet i 70-Aarene blev kun ca. $^1/_3$ af Udgifterne dækket ved Statsbidrag.

Samtidig androg man om, at der til Selskabets Driftsudgifter maatte tilstaaes Selskabet samme Statsbidrag som forrige Aar, nemlig ordinært 10,000 Kr. og extraordinært 2,000 Kr. Hvad det extraordinære Bidrag angaar, der tidligere var anvendt til Løn for Lederen af de af Selskabet foranstaltede praktisk-videnskabelige Fiskeriundersøgelser, fremhævede man, at om der end i denne Henseende var truffet en anden Ordning, idet disse Undersøgelser for Fremtiden vilde overtages af den herværende biologiske Station, var det dog nødvendigt for Selskabet fremdeles at beholde Bidraget, idet det tiltrængtes til den videnskabelige Undersøgelse af det zoologiske Materiale, som dels allerede i rigelig Mængde forefindes i Selskabets Samlinger, dels vil indvindes ved den biologiske Stations Undersøgelser.

Ingen af disse Andragender om Statstilskud var endeligen afgjorte ved Aarets Udgang.

Som Byggekomité har ligesom i 1899 forrettet Overlæge Bryn, Overlærer Rygh og Konservator Foslie. Da Hr. Rygh i Løbet af Sommeren anmodede om Fritagelse for dette Hverv, fandt man idet ikke fornødent i hans Sted at vælge noget nyt Medlem af Komiteen.

Angaaende Samlingernes Tilvækst og Tilstand henvises til de denne Aarsberetning ledsagende Indberetninger fra Bestyrerne af de forskjellige Samlinger. Aabningstiderne har været de samme som i 1899.

Da Bibliothekarposten fra Begyndelsen af September blev ledig ved, at Arkivar Koren havde opsagt sin Post som Selskabets Bibliothekar, varetog Hr. V. Ronander som kst. midlertidig de løbende Forretninger, indtil Cand. mag. Th. Petersen under 10de Oktober ansattes som Bibliothekar. Samtidig besluttedes Bibliothekarens Løn forhøiet fra 1,000 til 1,200 Kr.

Fra Komiteen for Oprettelse af et Folkebibliothek i Trondhjem modtog Direktionen en Opfordring til at tage under Overveielse, hvorvidt en Kombination af Bibliothekarposterne ved Selskabets Bibliothek og det oprettendes Folkebibliothek skulde være ønskelig og kunne lade sig iværksætte. Direktionen fandt imidlertid, overensstemmende med indhentede Erklæringer fra Samlingsbestyrerne og Bogudvalget, ikke for Tiden at kunne give en saadan Ordning sin Tilslutning.

Da Hr. Knut Dahl overtog Stillingen som Bestyrer af den herværende biologiske Station, først som kst., siden som fast ansat, blev det ham tilstaaede Stipendium ledigt fra 15de Juni. I Hr. Dahls Sted som Zoolog ved Selskabet ansattes under 19de Decbr. Filos. Kand. Gustaf Swenander fra Upsala. Efter Andragende tilstodes der imidlertid Hr. Swenander Udsættelse med at tiltræde sin Stilling til Begyndelsen af Juni 1901.

Efter at de af Selskabet drevne praktisk-videnskabelige Fiskeriundersøgelser er overtaget af den biologiske Station, havde Selskabet kun ringe Brug for den i sin Tid til disse Undersøgelser anskaffede Slup „Delphin". Man besluttede derfor at indgaa paa et Tilbud fra den biologiske Station om at overtage Sluppen med Inventarium og Redskaber for en Kjøbesum af 1,200 Kr., der dækkede den resterende Gjæld paa Sluppen fra 1ste April.

Til videnskabelige Undersøgelser har været bevilget følgende Stipendiebeløb: til Hr. K. Dahl som Aflønning Kr. 2,000, hvoraf paa Grund af hans Udtræden af Selskabets Tjeneste kun ca. Halvdelen er bleven benyttet, til zoologiske Undersøgelser 400 Kr., til

algologiske ved Hr. Foslie H. M. Kongens Bidrag til Selskabet 400 Kr., til arkæologiske 150 Kr. Af det sidstnævnte Beløb blev der tilstaaet Hr. Oberstløitnant Ziegler 50 Kr. til en arkæologisk Reise i Romsdalen. Endelig bevilgedes der Konservator Ove Dahl et Bidrag af 100 Kr. til en botanisk Reise væsentlig i de indre Dele af Finmarken.

Selskabet har udgivet Skrifter 1899 med følgende Indhold:

1. *B. Lysholm:* Bidrag til Coleopterfaunaen i det trondhjemske. II.
2. *M. Foslie: Notes on two Lithothamnia from Funafuti.*
3. *N. Bryhn: Enumarantur musci, qvos in valle Norvegiæ Sætersdalen observavit.*
4. *Ove Dahl:* Biskop Gunnerus' Virksomhed, fornemmelig som Botaniker, tilligemed en Oversigt over Botanikens Tilstand i Danmark og Norge indtil hans Død. III. Johan Ernst Gunnerus. Tillæg II Uddrag af Gunnerus's Brevveksling, særlig til Belysning af hans videnskabelige Sysler. Hefte 5.
5. *M. Foslie: New or critical Calcareous Algæ.*
6. *B. Hartmann:* Myntfundet fra Sand i Værdalen.
7. *M. Foslie: Remarks on Melobesiæ in Herbarium Crouan.*
8. *Th. Petersen:* Arkæologiske Undersøgelser i Namdalen 1899.
9. *K. Rygh:* Spredte Meddelelser fra Oldsagsamlingen.
10. Aarsberetning for 1899.

Den sidste, der indeholder Direktionens Aarsberetning og Samlingsbestyrernes Indberetninger, er ogsaa trykt særskilt og uddelt gratis i et større Antal Expl. bl. a. til Herredsstyrelser og Sognebibliotheker i det trondhjemske, Bladredaktioner m. fl. Ialt udgjør Skrifter 1899 noget over 20 Ark.

Selskabets aarlige Fest høitideligholdtes paa H. M. Kongens Fødselsdag den 21de Januar i Kathedralskolens Festsal med et Foredrag af Præses over: „Træk i det 19de Aarhundredes Fysiognomi".[1])

Desuden er der holdt 2 Medlemsmøder i hvilke følgende Foredrag er blevne afholdte.

---

[1]) Trykt i Trondhjems Adresseavis No. 31 og 36, 1900.

Den 12te Januar af *Cand. philos. Fredrik Wallem* over: Livstræet i orientalsk og kristelig Kunst.

Foredraget omfattede det orientalske Symbols Vandringer fra Kaldæa til Middelhavslandene, dets Optagelse i den oldkristelige Kunst og videre Vandring mod Nord til Skandinavien, hvor det forekommer under den romanske Stilperiode, — samt en Oversigt over de Theorier, som har været opstillede til Forklaring af Symbolet i dets Sammenhæng med semitisk Trækultus. Foredraget illustreredes med Tegninger.

I Møde den 25de April holdt *Stipendiat K. Dahl* et Foredrag over Vestaustraliens Dyreliv, og *Myntsamlingens Bestyrer* gav Meddelelser om Myntfundet fra Sand i Værdalen (cf. den i Skrifter 1900 indtagne Afhandling om samme).

Paa Konsul Anton Mathias Jenssens Legat og den for samme udfærdigede Fundats er der meddelt Stadfæstelse ved Kgl. Resolution af 19de November 1900. Fundatsen er aftrykt som Bilag til denne Aarsberetning.

Efter at Bygselen af Selskabets Legatarer P. Aas & Hustrues Gravsted paa Domkirkegaarden var udløben, har man paany bygslet samme Gravsted.

I Generalforsamling den 9de November foretoges Valg paa Præses og et Medlem af Direktionen istedetfor Overlærer Wleügel, hvis Funktionstid var udløben. — Begge de aftrædende gjenvalgtes. Ligeledes gjenvalgtes til Revisorer Ingeniør Schmidt-Nielsen og Adjunkt Schøyen.

Selskabets Kapitalformue (uberegnet Byggefondet) udgjorde ved Udgangen af 1900 noget over 190,000 Kr. Derimod skyldte Selskabet til Kongsbergs Sølvværks Driftsfond 18000 Kr.

Med Hensyn til Aarets Indtægter og Udgifter henvises til omstaaende Extrakt af Regnskabet.

Trondhjem i Direktionen for det kgl. norske Videnskabers Selskab 1901.

K. Lossius. **B. Lysholm.** **S. Wleügel.** **Halfdan Bryn.**
Axel Sommerfelt.

J. Richter.

Extrakt

af det kgl. norske Videnskabers Selskabs Kasseregnskab for 1901.

Indtægt:

1.	H. M. Kongens Bidrag for 1900	Kr.	400.00
2.	Statskassens do.	„	11,500.00
3.	Brændevinssamlagets do.	„	6,000.00
4.	Sparebankens do.	„	4,000.00
5.	Renter i 1900:		
	$^2/_3$ af Hammers Legats Renteudbytte	Kr. 3,330.03	
	$^5/_6$ - Poulsons do. do.	„ 1,232.83	
	Aas & Hustrues do. do.	„ 600.60	
	Benneches do. do.	„ 844.00	
	A. M. Jenssens Legats Overskud .	„ 1,283.97	
	Af Kassebeholdning i Throndhjems Sparebank	„ 109.20	
		„	7,400.63
6.	Udbytte af Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse	„	2,081.44
7.	Kontingent af 258 Medlemmer	„	1,032.00
8.	Afdrag paa Slup „Delphin“	„	600.00
9.	Salg af zoologiske Dubletter	„	270.52
10.	Salg af Skrifter	„	229.50
11.	Indkommet i Bøsserne (Entré)	„	45.39
		Kr.	33,559.48

Udgift:

1.	Saldo fra 1899	Kr.	192.20
2.	Lønninger:		
	Sekretæren	Kr. 500 00	
	Kassereren	„ 500.00	
	Oldsagsamlingens Bestyrer	„ 2,400.00	
	Do. Præparant	„ 200.00	
	Myntsamlingens Bestyrer	„ 300 00	
		Overf.	3,900.00

	Overf.	3,900.00	
Den zoologiske Samlings Bestyrer . .	„	2,500.00	
Do. Præparanter	„	1,550.00	
Den botaniske Samlings Bestyrer (tillige Medbestyrer af den zoolog. Samling)	„	2,500.00	
Mineralsamlingens Bestyrer	„	300.00	
Bibliothekaren	„	1,041.66	
Vagtmesteren	„	600.00	
Revisorerne	„	50.00	
			„ 12,441.66
3. Samlingerne:			
a. Oldsagsamlingen	Kr.	586.70	
b. Do. Bibliothek . .	„	175.10	
c. Myntsamlingen	„	246.52	
d. Den zoologiske Samling	„	3,356.81	
e. Den botaniske do.	„	1,003.51	
f. Mineralsamlingen	„	148.40	
g. Bibliotheket	„	3,663.87	
			„ 9,180.91
4. Praktisk-videnskabelige Fiskeriundersøgelser og Slup „Delphin“			„ 1,953.45
5. Stipendier			„ 650.40
6. Udgivelse af Skrifter			„ 1,535.46
7. Bygningen			„ 364.83
8. Skatter og Grundafgift			„ 698.67
9. Renter af Pantelaan			„ 810.00
10. Frafaldne Restancer			„ 12.00
11. Fællesudgifter.			
a. Opsyn i Samlingerne	Kr.	225.00	
b. Renholdelse	„	86 06	
c. Lys og Brænde	„	801.14	
d. Tilfældige Udgifter	„	410.29	
			„ 1,522.49
12. Beholdning (deraf Bibliotheket og Samlingerne Kr. 940.43)			„ 4,197.41
			Kr. 33,559.48

Oversigt

over Status for Selskabets Legater og Fonds pr. $^{31}/_{12}$ 1900.

1.	Hammers Legat:		
	Beholdning fra 1899 . . . . . Kr.	100,767.25	
	Af Renterne i 1900 (Kr. 4,995.04)		
	oplægges $^1/_3$ . . . . . „	1,665.01	
			Kr. 102,432.26
2.	Poulsons Legat:		
	Beholdning fra 1899 . . . . . „	29,850.63	
	Af Renterne i 1900 (Kr. 1,479.39)		
	oplægges $^1/_6$ . . . . . „	246.56	
			„ 30,097.19
3.	Aas og Hustrues Legat		„ 12,000.00
4.	Benneches Legat		„ 20,000.00
5.	Jenssens Legat		„ 25,000.00
6.	Fondet af 1881:		
	Beholdning fra 1899 . . . . . Kr.	1,060.79	
	Renter i 1900 . . . . . „	53.00	
			„ 1,113.79
			Kr. 190,643.24
7.	Byggefondet:		
	Beholdning fra 1899 . . . . . Kr.	19,338.43	
	Statskassens Bidrag for 1900 . „	5,000.00	
	Brændevinssamlagets do. . . . . „	4,000.00	
	Indvundne Renter i 1900 . . . . „	856.84	
	Kr.	29,195.27	
	Fragaar Udgifter i 1900 . . . . „	13,716.85	
			Kr. 15,478.42

Fundats

for

Konsul Anton Mathias Jenssens Legat til det kgl. norske Videnskabers Selskab.

§ 1.

Konsul Anton Mathias Jenssens Legat, hvis Kapital udgjør 25,000 — fem og tyve tusinde — Kroner, forvaltes og bestyres af Videnskabsselskabets Direktion.

Legatet er grundlagt ved en til Selskabet af Enkefru Caroline Jenssen skjænket Kapital, stor oprindelig 50,000 — femti tusinde — Kroner, hvoraf den ene Halvpart efter Giverindens Bestemmelse er anvendt til Indkjøb for Selskabets Regning af kgl. Fuldmægtig Thorvald Boecks Bibliothek.

§ 2.

Legatets Kapital skal være uangribelig og anbringes mod Pant i fast Eiendom mod reskriptsmæssig Sikkerhed saaledes som for Umyndiges Midler bestemt.

§ 3.

Renterne af Kapitalen anvendes til Fordel for Selskabets Bibliothek, idet det iagttages, at der ikke af Hensyn til de forøgede Midler, som derved tilflyder Bibliotheket, sker nogen Afknapning i den ordinære Bevilgning, som tilstaaes Bibliotheket af Selskabets øvrige Midler.

§ 4.

Legatet stilles under den for offentlige Stiftelser sædvanlige Kontrol, hvorefter dets Regnskaber bliver at revidere og decidere af Kirkedepartementet.

Trondhjem i Direktionen for det kgl. norske Videnskabers Selskab den 27de September 1900.

K. Lossius. **B. Lysholm.**

S. Wleügel. **Halfdan Bryn.** **Axel Sommerfelt.**

J. Richter.

Vedtages.

Trondhjem 2den Oktober 1900.

Caroline Jenssen.

Oldsagsamlingen.

(Bestyrer K. Rygh).

Oldsagsamlingen har i 1900 havt en tilvækst af 325 numere (katal.-nr. 5952 – 6276).

Af stykker fra *stenalderen* er der ikke indkommet noget fra de tidligere kjendte Bopladse. Af de enkeltfund, som er erhvervede, er imidlertid flere særdeles værdifulde forøgelser af vor stenaldersamling. Deriblandt kan nævnes dolke og spydspidser af flint fra Vik i Flatanger, Kippervik i Halse og fra Grebbestad i Veø, skiferspidser fra Butli i Aafjorden og Salbuvik i Bjørnør, økser med skafthul fra Kineb i Rissen og Røros, en flintøkse fra Gjæslingerne i Nærø, en smuk hulmeisel fra Brenne paa Frosta m. m.

Fra *ældre Jernalder* er der foruden nogle vævskyttelformede beltestene indkommet et lidet gravfund fra *Husan i Værdalen*, hvoriblandt brudstykker af en stor og meget smuk urne af ler. Af de meget smaa brudstkr., som var bevarede, har kun endel ladet sig sætte sammen til større stykker, hvoraf 3 findes afbildede i Foreningens aarsberetning for 1900. Fra *Hjelset i Stjørdalen* er indkommet en liden, men meget værdifuld rest af et gravfund, nemlig en pincet af bronce med tilhørende bærering.

Fra *Yngre Jernalder* indeholder aarets tilvækst en række fund af forskjelligt værd, enkelte temmelig righoldige. Fra *Jystad* i *Børseskogn* er et vaabenfund af sverd og spydspids fra 10de aarhundrede, vel bevarede, sverdet med rig sølvindlægning paa hjalterne, spydspidsen med en sterkt ornamenteret fal. Fra *Forset* i *Melhus* et større vaabenfund. Fra *Bjørkan* i *Sparbuen* et fund af vaaben og skaalformede spender. Fra *Island* paa *Frosta* et fund af temmelig medtagne jernsager, men tillige et sæt af 13 store spillebrikker af ben. Fra *Dyva* i *Stjørdalen* 2 gravfund med ovale skaalformede spender, en del af en bøileformet m. m. Fra *Meldalen* er indkommet en række jordfund, som efterhaanden er blevne indsamlede af dr. E. Støren, og som han nu har overdraget samlingen som gave; de skriver sig alle fra gaarde i Meldalen og bestaar mest af vaaben af jern, mere og mindre vel bevarede, deriblandt

flere sverd af jern. Dertil kommer en hel del andre fund, dels af enkelte gjenstande, dels af flere, mest jernsager. En af afdøde sorenskriver Kraft anlagt samling af sager fra forskjellig tid, som er bleven foræret til samlingen af hans arvinger gjennem frøken K. Kraft, indkom først ved aarets slutning og er derfor først indført under tilvæksten for 1901.

I det forløbne aar har der foregaaet færre grundgravninger i byen end i de nærmest foregaaende. Ved Kloakgravninger i Raadstuealmenningen, Kjøbmandsgaden og Kongens gade er der dog fremkommet adskillige fund, hvoraf ikke faa fra *Middelalderen*.

Gaver til samlingen er i 1900 modtagne fra følgende:

Domkirkens restaurationsbestyrelse.
Cand. mag. Th. Petersen.
Uhrmager Grundahl.
Stationsmester Brandt.
Lensmand Flotten, Leka.
Gaardbruger Arnt Stenvik, Stjørdalen.
Kirketilsynet i Trondhjem ved Kirkeværge Raaen.
Kapelmester V. Ronander.
Gaardbruger Tho. O. Dybwad, Stjørdalen.
Gaardbruger Joh. S. Dybwad, Stjørdalen.
Maler P. Dybwad.
Gaardbruger Iver Ler, Flaa.
Gaardbruger Joh.s Husan, Værdalen.
Gaardbruger Peter N. Solem, Overhallen.
Tømmermand Martin Strøm, Trondhjem.
Gaardbruger Henrik Forseth, Melhus.
Gaardbruger O. Jullum, Stjørdalen ved Maler Grubbe.
Doktor E. Støren.
Gaardbruger Mikkel Re, Meldalen, ved dr. E. Støren.
Gaardbruger Andr. Vold, Meldalen, ved do.
Lærer Hilstad, Meldalen, ved do.
Stadsingeniørkontoret, Trondhjem.

Myntsamlingen.

(Bestyrer B. Hartmann)

Herved har jeg den ære at indsende beretning om myntsamlingens tilvæxt og tilstand i aaret 1900.

Samlingen er dels ved kjøb og dels ved gaver i aarets løb forøget med 9 medaljer (hvoraf 5 i sølv, 4 i tin og messing) 132 mynter (hvoraf 75 i sølv, 56 i bronce og kobber, 1 i messing), 10 pengesedler og 7 jetons eller festmærker, ialt 158 stykker, saa at den hele beholdning nu beløber sig til over 14,000 nr., derat 1,167 medaljer, 331 pengesedler og 103 jetons. I kvantitativ henseende er forøgelsen ikke saa stor, derimod er der blandt de erhvervede exemplarer mange værdifulde. Gaver er indkommet fra 14 forskjellige personer eller foreninger. Saaledes har Kgl. Vetenskaps-Akademien i Stockholm skjænket et exemplar i sølv af en ifjor præget mindemedalje over öfverdirektør F. T. Berg og bankkasserer Chr. Brinchmann en saakaldt 8-brødre Thaler af sjeldnere type, fra Sachsen-Weimar fra 1617. Af givere kan desuden nævnes oberstløitnant Hellesen, overlærer Arentz, kjøbmand P. J. Larsson, arkivar Koren, provisor F. Lindeman, ingeniør W. Ramm og kontorist K. Petersen. Blandt de mere interessante numere er at nævne en svensk mark af sølv fra 1544, fundet i jorden paa gaarden Mule i Levangerskogn og en tysk sølvmynt fra Otto den 3dies tid (Adelheidsmynt), der er medtaget ved beskrivelsen af myntfundet fra gaarden Sand i Værdalen i aarsskriftet for ifjor. Endvidere en ungarsk Thaler fra 1535, en ældre slesvig-holstensk Thaler, en Elsazerthaler fra midten af det 16de aarh. og en sjelden, gammel hollandsk kobbermynt, en relikviemedalje fra keiser Sigismunds tid og flere andre tyske medaljer af historisk interesse, samt en sølvmedalje præget 1796 i anledning af Edvard Jenners opdagelse.

Den vigtigste erhvervelse er dog et større antal svenske middelalderske mynter, som samlingen hidtil har manglet og som er indkjøbt fra en numismatisk forretning i Stockholm. De ældste af disse er for den overveiende del brakteater med enkelte bogstaver eller tegn som kors og lign., de senere, navnlig fra Albrekts tid, ogsaa tosidige mynter med omskrift, ørtuger eller halve ørtuger. Herved er antallet af de svenske middelalderske mynter, som tidligere har været svagt repræsenteret, betydelig forøget. Nu naar samlingen er blevet saavidt betydelig, bør man, foruden hvad der leilighedsvis tilbyder sig, ogsaa gjøre mere systematiske indkjøb navnlig for at faa den nordiske afdeling saa komplet som muligt.

Myntkabinettet er optaget som medlem af Svenska Numismatiska Föreningen og erholder saaledes alle de verker, der udgives af denne.

Udgifterne har beløbet sig til kr. 246.07, altsaa kr. 46.07 over den givne bevilling. Overskridelsen er væsentlig fremkaldt ved det ovenomtalte indkjøb af svenske mynter, idet jeg med dette for øie har opsparet noget overskud i de nærmest foregaaende aar.

Den zoologiske samling.

(Bestyrere: For pattedyr- og fuglesamlingen M. Foslie,
for de øvrige samlinger V. Storm.)

Tilvæksten af pattedyr har i 1900 kun omfattet 9 ekspl. Af disse er væsentligst ved Bytte erhvervet et smukt ekspl. af afrikansk næshorn, samt daadyr. Desuden er anskaffet skelet af moskusokse fra Grønland. Som supplement til den i forrige aar anskaffede moskusokse til udstopning er iaar indkjøbt ko og kalv af samme art.

Fuglesamlingens tilvækst omfatter ialt 51 ekspl. Flertallet af disse er indenlandske arter til supplering af den ældre samling.

Det var vist sig paakrævet at maganisenere endel pattedyr og fugle i et dertil indredet midlertidigt Rum paa Loftet. Østfløiens 1ste Etage, som har været bestemt for pattedyrsamlingen, kan ikke indredes, før det derværende midlertidige arbeidsrum kan sløifes og overflyttes til den under opførelse værende sydfløi. Endel pattedyr blev efter østfløiens fuldførelse i 1898 opstillet paa gulvet i denne fløi og med adgang for publikum. Det viste sig imidlertid snart, at især enkelte arter vilde komme til at tage skade, dersom de skulde henstaa her uden beskyttelse mod støv etc., indtil sydfløien maatte blive færdig. De mest ømtaalelige blev derfor ved delvis omordning og udrangering i vestfløien dels anbragt i denne fløis skabe, dels paa loftet. Da vestfløien er overfyldt og nu blot kan afgive plads for enkelte smaafugle, er en væsentlig del af aarets tilvækst ogsaa bleven magasineret. Af hensyn til den paabegyndte ombygning af hovedtrappen blev desuden de i gangen udstillede pattedyr og fugle henimod aarets udgang dels anbragt i midlertidige skabe eller paa gulvet i østfløien, dels i det nævnte rum paa loftet.

Om Fiske- og Euertebratsamlingen skal meddeles:

Ved Bundskrabningen erholdtes ved Tarven 1 Exemplar af *Cotius Lilljeborgii* samt et nyt Exemplar af *Triglops Pingelii;* i Nærheden modtoges at en Fisker en stor *Scomberesox saurus.* Endvidere er fundet de hidtil ukjendte Æg af *Raja nidrosiensis.* Fra Hr. Kn. Dahl er modtaget en Samling Fiske i forskjellige Aldersstadier, fra Fjorden. Forøvrigt er hele Fiskesamlingen gjennemgaaet, forbedret og flere ældre Exemplarer er erstattet; under et Ophold i Kristiania indkjøbte jeg Exemplarer fra Kristianiafjorden. Desuden er præpareret nogle Fiskeskeletter.

Gjennem Hr. Docent Østergren i Upsala har Musæet modtaget som Gave en righoldig Samling af Fiske og Evertebrater fra den svenske Nordpolexpedition 1900.

Undersøgelser foretoges kun i ringe Udstrækning, hovedsagelig ved Tarven, og blev der mest indsamlet Dubletexemplarer som Byttemiddel med andre Samlinger. Som Sjeldenheder kan nævnes et Par Arter af den sjeldne Slægt *Sergestes* samt den forhen kun i den arctiske Region fundne *Buccinum finmarchicum.* Ogsaa ved Tarven fandtes *Brisinga coronata.* Fra Universitetsmuseet er i Bytte mod Evertebrater fra Trondhjemsfjorden modtaget udenlandske Reptilier, Crustaceer, Myriopoder. Ogsaa til Bergens Museum er afsendt Exemplarer. Af Insekter, Myriopoder, Arachnider fra Omegnen blev i sidste Sommer kun indsamlet ganske lidt, hovedsagelig paa Grund af det uafladelig slette Veir. Dog fandtes saavel af Coleoptera som Myriopoder nogle forhen nordenfjelds ikke fundne Arter.

Den botaniske samling.

(Bestyrer: M. Foslie)

Samlingen er forøget med et betydeligt antal kalkalger, hvoraf endel er dubletter af materiale, som bestyreren har havt til bearbeidelse.

Fra universitetets botaniske museum har samlingen modtaget ca. 150 arter karplanter til komplettering af den fra professor Blytt i sin tid modtagne norske karplantesamling. Der mangler endnu nogle arter, som forhaabentlig senere vil kunne erholdes. De i forrige aarsberetning nævnte papæsker er anskaffet, og opklæbning af universitetets samling er paabegyndt, ligesaa fælleskatalogen.

Som supplement til en i selskabets aarsskrift for 1900 trykt afhandling — „New Melobesieae" — skal bemerkes, at forsaavidt *Lithophyllum Farlowii* maa vige prioritet for en anden omtrent samtidig og under samme Navn opstillet art af Heydrich, vil den førstnævnte blive at benævne *Lithophyllum tumidum*. Den i „Revised Systematical Survey of the Melobesieae" optagne art *Melobesia Corallinae* Crn. henføres til *Dermatolithon*, og *M. hapalidioides* Crn. maa ansees som en form af *D.macrocarpum*. Desuden skal til den i „Five new Calc. Algae" beskrevne *Lithophyllum Okamurai* føies følgende former: Artens antagelige hovedform, f. *japonica* Fosl. mscr., ligner habituelt *Lithophyllum racemus* f. *crassa*, og den som artens type omtalte kantede form benævnes f. *angularis* Fosl. mscr. Fra Samoa og Keeling-øerne foreligger en til samme art hørende form, f. *subplicata* Fosl. mscr. Den danner fritliggende, rundagtige masser indtil 15 cm. i diameter og skiller sig fra f. *japonica* ved i toppen mere uregelmæssigt fortykkede grene med knudrede udvækster, undertiden næsten tredelte, eller sammentrykte og uregelmæssigt formede, ofte foldede og mere eller mindre anastomoserende, næsten jevnhøie.

Mineralsamlingen.

(Bestyrer: C. Schulz).

Som det vil være den ærede Direktion bekjendt, har Mineralsamlingens Bestyrer paa Grund af de paagaaende Byggearbeider i det forløbne Aar maattet afgive sit Arbeidsværelse til Selskabets Vagtmester. De forskjellige Arbeidsrekvisiter har maattet nedstuves i Skuffer i Samlingen. Under disse Forholde har mit Arbeide i Samlingen været hindret. Det har været indskrænket til at holde Samlingen i Hævd. Under Udstillingen i Paris ifjor indkjøbtes et Snit af en silicificeret Træstamme fra Arizona.

Til at montere denne paa eget Stativ savner man for Tiden Plads i Mineralsamlingen.

Der er i Aarets Løb indkommet forskjellige Gaver til Samlingen, for hvilke Samlingens Tak er sendt Vedkommende.

I nordenfjeldske Blade blev for et Par Aar siden bekjendtgjort, at Mineraler, Bergarter og Ertser gratis vilde bli bestemte, naar Stuffer indsendtes til Mineralsamlingen. Til dem, som ogsaa ifjor indsendte Stuffer til Undersøgelse, er Besked givet om de indsendte Stuffers Art og Indhold dels mundtlig, dels skriftlig.

Bibliotheket.

(Bibliothekar: Th. Petersen).

Bibliotheket er i 1900 blevet forøget med 2082 Bind, 44 Karter og 9 Manuskripter, fordelte som nedenstaaende Tabel udviser. I dens sidste Rubrik er samtidig Udlaanet specificeret.

	Tilvæxt.			Udlaan.
	Ved Kjøb.	Ved Gave el. Bytte.	Tilsammen.	
	Bind.	Bind.	Bind.	Bind.
Skrifter af naturvidsk. Indhold . .	651	347	998	240
Skrifter af historisk Indhold	308	428	736	1032
Skrifter af blandet Indhold	20	135	155	244
Skrifter i andre Fag	35	158	193	1283
Sum	1014	1068	2082	2799
Karter	8	36	44	
Manuskripter	2	7	9	

Større Gaver er i det forløbne Aar skjænkede til Bibliotheket af Hr. Kæmner *Sand,* Hr. Fabrikeier *Thorvald Hansen,* Konsul *Chr. Jenssens* Arvinger samt Realskolens Direktion gjennem Hr. Inspektør *Brock.* Sidstnævnte Gave udgjør den ældre Del af Realskolens Bibliothek og omfatter flere Sager af Interesse. Af de øvrige ovenfor nævnte Gaver skal fremhæves et af Hr. *Thorvald Hansen* skjænket Manuskript, der, saavidt det er muligt efter Indhold og Skrift at dømme, indeholder endel Regnskabsoptegnelser nedskrevne af Grev *Woldemar Hermann v. Schmettau* under hans Reise til Danmark i 1746, og senere, tilligemed endel andre Notater og Excerpter af samme. *Woldemar Hermann v. Schmettau* var som bekjendt Fader til *Carl Jacob Woldemar v. Schmettow,*

Chef for 2det Throndhjemske Regiment og Eier af Rotvold og Arildsløkken.

Udlaanet er fremdeles i Stigende. For de sidste 5 Aar stiller det sig saaledes: I 1896 udlaantes 1187 Bd., 1897: 1487, 1898: 1777, 1899: 1959 og 1900: 2799. Den overveiende Del af de udlaante Bøger er af skjønlitterært og historisk Indhold. Udlaansdagenes Antal har været 201.

Fra Universitetsbibliotheket har været hidlaant 37 Bind Bøger; dertil har herfra været udlaant 24 Manuskripter.

Antallet af Besøgende paa Læseværelset er ogsaa i sterkt Tiltagende; nogen Statistik er dog ikke ført, da en saadan vanskelig under de nuværende Forhold vil kunne blive ganske korrekt. Kravet paa en tidsmæssig Læsesal gjør sig stadig sterkere gjældende og bør komme under Behandling samtidig med en eventuel Udvidelse af Bibliotheket.

Omflytning og Omordning er fortsat, men Rummet er nu for enkelte Afdelingers vedkommende saa indskrænket, at Tilgangen af Mangel paa Plads ikke har kunnet opstilles i Reolerne. Katalogiseringen har endnu ikke i nogen væsentlig Grad kunnet udstrækkes til de tidligere indkomne mere omfangsrige Gaver. Af Konservator Foslies indkjøbte Bogsamling er vel Halvdelen bleven katalogiseret. Resten vil blive katalogiseret 1901.

Ved Hjælp af en Volontør har man paabegyndt Ordning og Opstilling af Dubletsamlingen, hvortil der er opsat et Par Reoler oppe paa Loftet.

Fra Boecks Bibliothek er hidsendt 10 Kasser Bøger, samt Boecks betydelige Samling af Holbergiana. Intet heraf var katalogiseret. Katalogisering af Bibliotheket foregaar nu i Kristiania under Ledelse af Hr. Amanensis D. H. Flood med Assistance af Hr. Cand. mag. P. Th. Moe. I det forløbne Aar er der bleven katalogiseret væsentlig personalhistorisk og historisk Litteratur.

Revisionen af Bibliotheket afsluttedes den 23de August.

Den 31te August fratraadte Hr. Stiftsarkivar Koren som Bibliothekar. Den nye Bibliothekar tiltraadte den 16de Oktober. Bibliotheket bestyredes i Mellemtiden af Hr. Assistent V. Ronander.

Bibliothekets Bytteforbindelser er i Aarets Løb forøgede med 3:

Cincinnati, Ohio.	Lloyd Library of Botany, Pharmacy and Materia medica.
Pittsburgh.	Carnegie Museum.
Rock Island, Ill.	Augustana Library.

Gaver til Bibliotheket

er modtagne fra følgende:

Aktietrykkeriet i T.hjem.
Amtmanden i Nordre Trondhjems Amt.
Amtmanden i Søndre Trondhjems Amt.
Trondhjems Arbeiderforening.
Bergens Assuranceforening.
California Paris Exposition Commission of 1900.
Døvstumforeningen i T.hjem.
Finantsdepartementet, Kra.
Bergens historiske Forening.
Konsul Chr. Jenssens Arvinger.
Kildeskriftkommissionen, Kra.
Kirkedepartementet, Kra.
Kommissionen for det Arnamagnæanske Legat, Kbhavn.
Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, T.hjem.
Lutherstiftelsens Forlag, Kra.
Norsk Lægeforening, Kra.
Trondhjems Maskinistskole.
Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen, Kbhavn.
Nansenfondet, Kra.
Realskolens Direktion, T.hjem.
Redaktionen af Adresseavisen, T.hjem.
— af Dagsposten, T.hjem.
— af Folketidende, T.hjem.
— af Ny Tid, T.hjem.
— af Sami Usteb, Tromsø.
Rigsarkivet, Kra.
Medicinske Selskab, Kra.
Selskabet for Norges Vel, Kra.

Statssekretariatet, Kra.
Stiftsarkivet, T.hjem.
Bergens tekniske Skole.
Trondhjems tekniske Aftenskole.
Udenrigsdepartementet, [Sthm.]
Underofficersforeningen i T.hjem.

Aavatsmark, O., Redaktør, Namsos.
Balch, Thomas W., Philadelphia.
Belsheim, J., Pastor emer., Kra.
Bendixen, B. E., Skolebestyrer, Bergen.
Borthen, L., dr. med., T.hjem.
Brock, A., Skolebestyrer, T.hjem.
Brun, A., Boghandler, T.hjem.
Brun, A. W. S., Molde.
Brun, Odin.
Bugge, M., Adjunkt, T.hjem.
Bøgh, W. B., Boghandler, Trondhjem.
Carlsen, A. Egedius, Boghandler, T.hjem.
Dannevig, G. M.
Finch, H. F., Institutbestyrer, T.hjem.
Foslie, M., Konservator, T.hjem.
Guldvik, A. M., Redaktør, Namsos.
Gulowsen, J., Oberst.
Haakonsen, B. C., Redaktør, T.hjem.
Håkonson-Hansen, M. K., Observator, T.hjem.
Hagen, Marie, Frk., Jægershvile.
Hansen, Thv., Fabrikeier, T.hjem.
Hartmann, B., Overlærer, T.hjem.
Holtermann, O., Oberstløitn., T.hjem.
Jensen, J., Direktør, T.hjem.
Koren, K., Arkivar, T.hjem.
Langen, J., Redaktør, Narvik.
Larsen, L., Handelsfuldm., T.hjem.
Levy, A., Berlin.

Lindeman, Th., Fabrikbestyrer, T.hjem.
Lund, E. F. S.
Løken, H., Redaktør, T.hjem.
Michelet, Fru Oberst, T.hjem.
Moe, H., Boghandler, T.hjem.
Mogstad, E. D., Kjøbm., T.hjem.
Nicolaissen, O., Konservator, Tromsø.
Nygaard, M., Rektor, Drammen.
Nøvik, P., Statsgartner, Kra.
Olsen, J., Angell, Redaktør, T.hjem.
Olsson, P., Lektor, Østersund.
Paasche, J. F., Bogbinder, T.hjem.
Pamperl, K., Ruckerlberg b. Graz.
Petersen, H. H., Rektor, T.hjem.
Petersen, Th., Cand. mag., T.hjem.
Pettersen, Hj., Bibliothekar, Kra.
Prytz, A. R., Lærer, Røros.
Ramm, W., Ingeniør, T.hjem.
Refsaas, J., Kom.serg., T.hjem.
Reusch, H., dr. philos., Kra.
Rygh, K., Konservator, T.hjem.
Sand, F., Kæmner, T.hjem.
Scharffenberg, J., Læge.
Schmidt-Nielsen, L., Ingeniør, T.hjem.
Sivertsen, O., Kaptein, T.hjem.
Spørck, A., Kaptein, T.hjem.
Steffens, Haagen Krog, Assistent i Rigsark., Kra.
Storm, V., Konservator, T.hjem.
Søyland, B. L., Flekkefjord.
Thor, Sig., Konservator, Kra.
Weilbach, Ph., Professor.
Unævnt Giver.

Fortegnelse over Bøger, indkomne i 1900 ved Bytte.

Adelaide. Royal Society of South Australia, Memoirs, 1, 1—2. Transactions, 23, 1. 2. 24, 1.

Amsterdam. Koninkl. Akademi van Wetenschappen. Jaarboek 1899. Prijsvers 1900. Proceedings of the Section of Sciences, 2. Verhandelingen, Afd. Letterkunde, N. R. D. 2, 3. Afd. Natuurkunde, Sect. 1, D. 7, 1—5; Sect. 2, D. 7, 1—3. Verslagen en Mededeelingen R. 4, D. 3. Verslagen van de Vergaderingen der wis- en natuurkundige Afdeeling, D. 8.

Baltimore. Johns Hopkins University. Circulars 142—143.

Bergen. Vestlandske Kunstindustrimuseum. Aarbog 1899.

— Museum. Aarbog 1899, 2. 1900, 1. Aarsberetning 1899. J. Brunchorst. Norges Fiske. 1898. Brunchorst og A. Appelløp, B. Mus. Akvarium. Meek-List of Duplicates of Animals. Bergens Museum 1825—1900. G. O. Sars. An Acconnt of the brustacea of Norway, 3. Isopoda, 1—10.

— Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme. Aarsberetning 1899. Fiskeritidende, Aarg. 19 (1900).

Berlin. Gesellschaft für Erdkunde. Verhandlungen, 27 (1900). Zeitschrift, 34 (1899), 5—6, 35 (1900), 1—4.

— Centralbureau der internationalen Erdmessung, Potsdam. Albrecht, Bericht über den Stand der Erforschung der Breitevariationen om Schlusse 1899. Cohen, Ableitung der Declinationen und Eigenbewegungen der Sterne für den internationalen Breitendienst.

— Kgl. Preüss. Geodät. Institut, Potsdam. Uebersicht der Veröffentlichungen. Veröffentlichungen N. F, 1—3.

Berlin.	Kgl. Preuss. Meteorolog. Institut. Bericht 1899. Ergebnisse der Beobacht. an den Stationen II. und III. Ordnung. 1899, 1. 2. Ergebnisse der Gewitter Beobachtungen 1897. Ergebnisse der Niederschlags- Beobachtungen 1895—96. G. Hellman. Regenkarte der Provinz Ostpreussen. Hellman. Regenkarte der Provinz Westpreussen u. Posen.
—	Kgl. Museum für Naturkunde. Mittheilungen a. d. zool. Sammlung, 1, 4.
Bern.	Schweizerische naturforschende. Gesellchaft. Beiträge zür Kryptogamenflora der Schweiz, Bd. 1, 2.
Bonn.	Niederrheinische Gesellschaft für Natur- u. Heilkunde. Sitzungsberichte 1899, 2.
—	Naturhistorischer Verein der preuss. Rheinlande, Westphalens etc. Verhandlungen, 56, 2.
Boston.	American Academy of Arts and Sciences. Proceedings. 35, 4—27. 36, 1—8.
—	Massachusetts Institute of Technology. Technology Quarterly and Proceedings of the Society of Arts, 12 (1899), 3—4. 13 (1900), 1—2.
—	Society of Natural History. Proceedings, 29, 1—8.
Braunschweig.	Verein für Naturwissenschaft. Jahresbericht, 8.
Bruxelles.	Observatoire Royal. Annuaire 1898—1900. Bulletin mensuel du magnétisme terrestre 1899, 8—10. 1900, 1—2.
—	Société entomologique. Annales, 43.
—	Société malacologique. Annales, 33.
Budapest.	Kgl. Ungar. geologische Anstalt. Földtani Közlöny (Geologische Mittheilungen), 29.

30, 1—7. General-Regist. des Jahresberichtes 1882—1891. Mittheilungen aus dem Jahrbuche, 12, 1—2. 13, 1—3. Böckly & v. Szoutagh. Die kgl. ungar. Geologische Anstalt. Koch. Die Tertiärbildungen des Beckens der Siebenbürg. Londesheile 2.

Buenos-Aires. Museo Nacional. Comunicaciones, 1, 5—7.

Buffalo. Society of Natural Sciences, 6, 2—4.

Cape of Good Hope. Royal Obserwatory. A Catalogue of 3007 Stars etc. Report 1899.

Chicago. Academy of Sciences. Bulletin 3, 1.

Cincinnati (Ohio). Lloyd Library of Botany, Pharmacy and Materia Medica. Bulletin 1 (1900).

Colorado Springs. Colorado College Scientific Society. Colorado College Studies 8 (1899).

Danzig. Naturforschende Gesellschaft. Schriften, N. F. 10, 1.

Davenport (Jowa). Academy of Natural Sciences. Proceeding, 7 (1897—99).

Dresden. Kgl. Sächsischer Alterthums-Verein. Neues Archiv für Sächs. Gesch. u. Alterthumskunde, 21 mit Beiheft. Jahresbericht 1899—1900. Die Sammlung des Vereins in ihren Hauptwerken, Lief. 4.

Dublin. Royal Irish Academy. Proceedings, Ser. 3, vol. 5, 4—5. 6, 1.

— Royal Dublin Society. Economic Proceedings 1, 1. Index to Proceedings and Transactions Ser. 2. 7, 2—7.

Edinburgh. Royal Society. Proceedings, 22. Transactions 39, 2—4.

Frankfurt am Main. Senckenbergische naturforschende Gesellschaft. Bericht 1899—1900.

Göttingen. Kgl. Gesellschaft der Wissenschaften. Geschäftliche Mittheilungen 1900, 1. Nachrichten, mathem.-physik. Kl., 1899, 3. 1900, 1—2.

Greenwich. Royal Observatory. Introduction to the

astronomical Observations 1897. Results of astronomical Observations 1897. Results of the magnetical and meteorological Observations 1897.

Greifswald. Geographische Gesellschaft. Jahresbericht, 7.

— Naturwissenschaftl. Verein für Neu-Pommern und Rügen. Mittheilungen 31 (1899).

Grenoble. Academie Delphinale. Bulletin, sér. 4, 12.

Göteborg. Stadsbibliothek. Bohusläns Fornminnesförening. Bidrag til kännedom om Göteborgs og Bohusläns Fornminnen och historia 1—5, 6, 1—5. Meddelanden, 1, 1—2.

Stadgar. W. Berg. Visingsö. Göteborgs Högskolas Årsskrift, 5 (1899). W. Berg. Göteborgs ældre Teatrar 1, 2. L. Wåhlin. Göteborgs Stadsbibliotek. Göteborgs K. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälle. Handlingar, 4 f., 2.

Halifax. Nova Scotian Institute of Science. Proceedings aud Transactions, 10, 1.

Halle. Verein für Erdkunde. Mitteilungen, 1900.

Hamburg. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung. Verhandlungen, 10 (1896—1898).

Harlem. Fondation de P. Teyler van der Hulst (Musée Teyler). Archives, ser. 2, 6, 5. 7, 1—2.

— Société Hollandaise des Sciences. Archives Néerland. des Sciences, sér. 2, 3, 3—5. 4, 1.

Heidelberg. Historisch-philosophischer Verein. Neue Heidelberger. Jahrbücher, 1869, 1—2. 1900, 1.

Helsingfors. Geografiska Föreningen i Finland. Tidsskrift, 12.

— Societas pro fauna et flora Fennica. Acta, 15—17. Meddelande, 25.

— Société Finno-Ougrienne. Journal, 17, 18. Memoires, 13—15.

Helsingfors. Sällskapet för Finlands Geografi. Atlas öfver Finland med Text. Fennia, 14, 15, 17.

— Finlands geologiska Undersökning, Bulletin, 9—11. Kartblad & Beskrifning, 34, 35.

— Finska Vetenskaps-Societeten. Bidrag til kännedom af Finlands natur och folk, 58—60. Öfversigt, 40—42.

Kassel. Verein für Naturkunde. Abhandl. u. Bericht, 45.

Kiel. Kommission zur wissenschaftlichen Untersuchung der deutschen Meere in Kiel und die biologische Anstalt auf Helgoland. Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, u. F. 3, Abth. Helgoland 2; 4, Abth. Helgoland, 1; 5, Abth. Kiel 1.

— Universität. Museum vaterländ. Alterthümer. Bericht, 42.

— Anthropologischer Verein. Mittheilungen, 13.

— Naturwissenschaftlicher Verein für Schlesw. Holst. Schriften, 11, 2.

Kiew. Société des Naturalistes, Mémoir., 16, 1.

Kjøbenhavn. Botanisk Forening. Botanisk Tidsskrift, 23, 1.

— Genealogisk Institut. Minder fra Roskilde Latinskole.

— Zoologiske Museum. Meddelelser om Grønland, 21, 1. Jensen, Stud. over nord. Mollusker.

— Rigsarkivet. Veiledende Arkivregistraturer, 3. Kancelliets Brevbøger 1576—79.

— Det Kgl. Danske geogr. Selskab. Geogr. Tidsskrift, 15 (1890—1900), 5—8.

— Kgl. Danskn Videnskabernes Selskab. Oversigt over Forhandlinger, 1899, 4—5; 1900, 1—6. Skrifter, 6 R., naturv. og math. Afd., 9, 3—6; hist. og filos. Afd., 6, 1.

Kjøbenhavn. Danmarks geologiske Undersøgelse. [Skrifter], 1 R., 7—8.

Königsberg. Physikal.-oekonom. Gesellschaft. Schriften, 40.

Krakow. Academie des Sciences. Bulletin internat. 1900.

Kristiania. Det statitiske Centralbureau. Aarbog, 20 (1900). Bulletin, 12, 1. Meddelelser, 18 (1900). Norges officielle Statistik, 3 R., 326—345.

— Norsk Folkemuseum. Aarsberetning 1899.

— Det norske meteorologiske Institut. Bulletin météor. du Nord 1899. Jahrbuch 1899. H. Mohn. Klimatabeller for Norge 13. Nedbøriagttagelser i Norge, Aarg. 4—5. Oversigt over Luftens Temperatur og Nedbøren i Norge 1899. Wolken-Beobachtungen in Norwegen 1896—1897.

— Norges geografiske Opmaaling. Topografisk Kart over Norge, Bl. 16 H., Skibaasvær. 16, I, Ramm. 4 Z, Næsseby. 3 O, Vardø. 3 Z, Tana. 19 K, Ranseren. Specialkart over den norske Kyst: Ranfjorden. B 43, 1. Namsenfjord.

— Rigsarkivet. Meddelelser 2, 1.

— Det Kgl. Selskab for Norges Vel. Tidsskrift f. d. norske Landbrug, 7 (1900).

— Det norske geografiske Selskab. Aarbog 10 (1898—99).

— Kongl. Fredriks Universitet. Aarsberetning. 1898—99. Forelæsninger 1900, 1. Norsk Bogfortegnelse 1895. Archiv for Mathematik og Naturvidenskab, 21, 2—4. 22, 1. Universitets- og Skole-Annaler, Ny R., Aarg. 14 (1899).

— Videnskabsselskabet. Forhandling., 1899. Skrifter, 1899, 1—2.

Lawrence (Kansas). University of Kansas. The Kansas University Quarterly, Ser. A, 8, 4. 9, 1—2. Ser. B, 8, 1.

Leipzig. Verein für Erdkunde. Mittheilungen, 1899.

Liège. Société Royale des Sciences. Memoires, Sér. 3, t. 2.

London. British Museum. Catalogue of Madreporaria 1—3.

— Royal Society. The Royal Society. 30th Nov. 1899. Proceedings, 422—438. Reports to the Malaria Committee 1890—1900. Further Reports 1900.

Philosophical Transactions (A), 191 (1898). 192 (1899). 193—94 (1900). (B), 190 (1898). 191 (1899). 192 (1900).

Lund. Universitetet. Acta, 25, 1—2.

Manchester. Manchester Museum, Owens College. Notes 6. Report 1899—1900.

— Literary and Philosophical Society. Memoirs and Proceedings, 43, 5; 44.

Metz. Verein für Erdkunde. Jahresbericht, 22.

Mexico. Instituts Geológico. Boletin, 12—13.

Minneapolis. The Geological and Natural History Survey of Minnesota. Report, 24, (1895—1898).

Montreal. Numismatic and Antiqurian Society. The Canadian Antiquarian and Numismatic Journal, ser. 3, 2, 2—4.

Moskwa. Société imperiale des Naturalistes. Bulletin, 1899, 1—4.

Newhaven. Connecticut Academy of Arts and Sciences. Transactions, 1, 1—2. 2, 1—2. 3, 2. 4, 1. 5, 1.

New York. Academy of Sciences. Annals, 12, 2—3. Charter. Memoirs 2, 1.

— American Museum of Natural History. Bulletin, 11, 2. 12. Report, 1899.

Ottawa. Royal Society of Canada. Proceedings and Transactions, ser. 2, 5.

Ottava. Geological Survey of Canada. Rapport 10. Contributions to Canadian Palæontology, 4, 1. Mc. Connell. Preléminary Report on the Klondyke Gold Fieldo Yukon Distrikt, Canada. Fletscher, Descriptive Note on the Sydney Coal Field cape Breton, Nova Scotia.

Paris. Museum d'Histoire naturelle. Bulletin, 1899, 6—8. 1900, 1.

Philadelphia. Academy of Natural Sciences. Proceedings, 1899, 2—3. 1900, 1—2.

— American Philosophical Society. Proceeding, 160. 162.

Pittsburgh. The Carnegie Museum. Publications, 6—7.

Plymouth. Marine Biological Association. Journal, 6, 1—2.

Prag. Böhm. Kaiser Franz Joseph Akademie der Wissenchaft, Litt. u. Kunst. Rozpravy (Afhandl.), Trida (Kl.) I. 7, 1—2; Trida III, 7, 1. Historicky Archiv, 16. Sbirka Pranenur ku poznání literárniko Zitova v. Czechách, Na Moravê a. v. Slezokû, Skubina 1, Rada 1, 2; 2, 4. Spisy Jana Amosa Komenskeno (Joh. Amos Komenius' Værker), 1, 2. Čenék Zíbrt. Bibliografie Oeské Historie, 1. (1900). Emil Ott. Sonstavny úvod ve studium novélio zizeni soudního, 2. F. Palackého. Pamatnik na oslavû stych narozenin (1898).

— Kgl. Bøhm. Gesellschaft der Wissenschaften. Jahresbericht 1899. Sitzungsberichte, Kl. für Philosophie etc. 1899; math.-naturv. Kl. 1899.

Regensburg. Naturwissenschaftlicher Verein. Berichte 7.

Rio de Janeiro. Museù Nacional. Archivos 10. Revista 1.

Rochester. Academy of Sciences. Proceedings, 3, 2.

Rock Island (Ill). Augustana Library. Publications, 2.

Rom. Reale Accademia dei Lincei. Atti, Anno

297 (1900). Ser. 5, Rendiconti. Classe di scienze, fisiche, mathem. e naturali, vol. 9, sem. 1—2. Rendiconto dell'adunanza solonne del 16 giugnio 1900.

Rotterdam. Nederlandsche dierkundige Vereeniging. Tijdschrift, D. 6, 3—4.

St. Louis. Missouri Botanical Garden. Report 11.

St. Petersburg. L'Académie impériale des Sciences. Bulletin, 8, 5; 9, 1—5; 10, 1—5; 11; 12; 13; 1—2. Mémoires, sér 8, Classe hist.-philos., 3, 6; 4, 1—8. Classe math.-phys., vol. 8, 6—10; 9, 1—7; 10, 3—4. 7—8.

— Laboratoire biologique. Bulletin, 4, 1—3.

Stavanger. Museum. Aarsberetning, 1899.

Stockholm. Svenska Fornminnesföreningen. Tidsskrift, 11, 1.

— Nordiska Museet. Meddelanden, 1898. Samfundet för nordiska Museets Främjande. Meddelanden, 1898. Nationalfesten på Skansen 6te Juni 1899; 1900. Nordiska Museets 25 års minne 1873—1898. Nordiska Museet inför 1900 års Riksdag. Vårfesten på Skansen 1899; 1900.

— Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademien. Handlingar, n. F. 32. Bihang til Handlingar, 25, 1—4. Öfversigt af Förhandlingar, 56. Meteorologiska Iagttagelser, 36 (1894).

Topeka. Kansas Academy of Sciences. Transactions, 16.

Toronto. Canadian Institute. Proceedings, n. Ser., 2, 3. Transactions, 11—12. (vol. 6, 1—2).

— Meteorological Service. Toronto general meteorological Register 1899. Monthly Weather Review Sept. 1899—Sept. 1900.

— University. Studies, Physiol. Ser., 1899, 2—3; 1900, 1—2.

Tromsø. Museum. Aarsberetning, 1898. Aarshefter, 21—22 (1898—99), 1.

Upsala. Universitet. Årsskrift 1899. Bulletin of the Geological Institution, 4, 2. Bulletin mensuel de l'Observatatoire météorologique, 31.

— Kgl. Vetenskapssocieteten. Nova Acta, ser. 18, 2.

Washington. U. S. Department of Agriculture. Yearbook, 1899. Bulletin, 12—13. North American Fauna, 17—19.

— Smithsonian Institution. Smithsonian Miscellaneous Collections, 40, 1173.

— Smithsonian Institution. U. S. National Museum. Proceedings, 21. Annual to Junne 1897.

— Naval Observatory. Reports for the fiscal years ending $^{30}/_{6}$ 1899.

— Coast and Geodetic Survey. Bulletin, 40 (28, 2). Report for the year ending with June 1898.

— U. S. Geological Survey. Geological Atlas, 38—58. Bulletin, 150—162. Monographs 32, 2. 33, 34. 36—38. Report, 19 (1897—98) 2—3, 5 m. atlat; 20 (1898—99), 1, 6, 6 cart.

Wien. K. K. Anstalt für Meteorologie u. Erdmagnetismus. Jahrbücher, 1897, 2.

— K. K. zoolog.-botanische Gesellschaft. Verhandlungen, 49 (1899).

— Verein der Geographen an der Universität Wien. Bericht, 25 (1898—99). Verzeichnis von Photographien aus Österreich-Ungarn, 1.

York. Yorkshire Philosoph. Society. Report, 1899.

Zagreb. Kroatische naturforsch. Gesellschaft. Glasnik, 10—11. 12 1—2.

Zürich. Naturforschende Gesellschaft. Vierteljahrschrift, 44 (1899) 3—4; 45 (1900), 1—2.

MBL WHOI Library - Serials
5 WHSE 04081